

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Programı

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ KULLANIMINA
YÖNELİK BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI

Merve KOÇAK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Programı

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ KULLANIMINA
YÖNELİK BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI

A PHENOMENOLOGICAL STUDY ON THE USE OF OUT-OF-SCHOOL LEARNING
ENVIRONMENTS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Merve KOÇAK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Merve KOÇAK'nın hazırladığı “Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Yönelik Bir Olgubilim Çalışması” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Yüksek Lisans** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Esed YAĞCI

Jüri Üyesi (Danışman)

Doç. Dr. Sevinç GELMEZ
BURAKGAZİ

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Rahime
ÇOBANOĞLU

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 07 / 07 / 2022 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Bu çalışmada öğretmen, veli, okul yönetimi ve okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 yılları arasında Ankara il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı dört okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 ay arası okul öncesi çocukların velileri, öğretmenleri, bu okullarda görev yapmakta olan okul yönetimi ve okul dışı öğrenme ortamları yetkilileri oluşturmuştur. Çalışmanın temel veri toplama aracı 25 katılımcı ile yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler idi. Görüşmelere ek olarak, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 60-72 ay çocukları ile okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen alan gezileri gözlemlenmiştir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan okul dışı öğrenme ile ilgili kavramlar incelenerek doküman analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler NVIVO 12 programı kullanılarak betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, yapılan gezi-gözlem etkinlikleri sırasında okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik etkinliklerin azlığı ve bu etkinliklerin zenginleştirilerek çeşitlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Görüşme, gözlem ve doküman analizi bulgularına göre, MEB 2013 okul öncesi eğitim programında okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik vurgunun sınırlı olduğu, okul öncesi eğitim programı ile öğrenme ortamları etkinlikleri arasında dar kapsamda bağlantı olduğu görülmüştür. Son olarak, okullar ve okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri arasında etkili iş birliğinin olması gerekliliği ve bu ortamlara yapılacak gezilerin düzenlenmesinde ve desteklenmesinde değişikliklere gidilmesi zorunluluğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: okul öncesi eğitimi, okul dışı öğrenme, okul dışı öğrenme ortamları, olgubilim çalışması.

Abstract

In this study, it is aimed to examine perceptions of the teachers, parents, school administrators and out-of-school learning environment authorities towards out-of-school learning environments in early childhood education. The research was carried out according to phenomenology design, one of qualitative research methods. The study group consists of the parents of preschool children aged 60-72 months, their teachers, the school administration working in these schools who attend four preschool education institutions affiliated to Ministry of National Education (MoNE) in the city center of Ankara in 2021-2022, and the out-of-school learning environment authorities. The main data collection tool of the study was semi-structured interviews with 25 participants. In addition to interviews, field trips conducted in out-of-school learning environments were observed with 60-72 months old children studying in pre-school education institutions. Furthermore, concepts related to out-of-school learning in 2013 preschool education curriculum of MoNE were examined and document analysis was made. The data were analyzed with descriptive analysis method via NVIVO-12 program. The results indicated that during field trip-observation activities, out-of-school learning environment activities are limited and these activities should be enriched and diversified. Considering interview, observation and document analysis findings, it was seen that the emphasis on out-of-school learning environments on MoNE preschool education curriculum was limited and the connection between preschool education curriculum and learning environment activities were restricted. Finally, necessity of effective cooperation between schools and authorities of out-of-school learning environment and necessity of making changes in organization and support of trips to these environments have been determined.

Keywords: preschool education, out-of-school learning, out-of-school learning environments, phenomenology.

Teşekkür

Çalışmamın bütün aşamalarında her türlü desteğini, inancını, ilgisini ve motivasyonunu eksik etmeyen, çok yoğun dönemlerde bile bana yardımcı olmak için elinden geleni yapan, her türlü zorlukla karşılaştığımda beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, akademik ilerlememi her zaman yakından takip eden ve her şeyden önemlisi bana inanan ve güvenen sevgili danışmanım Sayın Doç. Dr. Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ'ye büyük bir minnet ve saygıyla,

Bilimsel araştırmanın temellerini öğrenmemi sağlayan, bana araştırmayı sevdiren ve azimle çalışmamı sağlayan birçok konuda farklı bakış açıları sunan ve zorlandığım zamanlarda bile öğütlerini asla unutmadan çalışmaya devam etmemi sağlayan Sayın Prof. Dr. Nuray SENEMOĞLU'na

Dönütleri ile araştırmama yön veren, değerli görüş ve önerileri ile çalışmama katkı sağlayan jüri üyelerine Sayın Doç. Dr. Esed YAĞCI ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Rahime ÇOBANOĞLU'na

Kıymetli görüş ve önerileriyle çalışmama katkı sağlayan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nihan AKKOCAOĞLU ÇAYIR, Sayın Dr. Arş. Gör. Şule ALICI ve Sayın Ayşe BAĞIRICIOĞLU'na,

Maddi ve manevi her türlü arkamda duran, çok değer verdiğim, en büyük destekçim olan sevgili ailemden başta saygıdeğer babam olmak üzere Murat KOÇAK, sevgili annem Huriye KOÇAK, abim Mustafa KOÇAK ve ablalarım Hanife BİLEN ve Çiğdem NAİLLİOĞLU'na,

Çalışmalarım boyunca desteğini üzerimden eksik etmeyen, kendimi değerli hissetmemi sağlayan ve varlığıyla bana kendimi şanslı hissettiren biricik arkadaşlarım Hasan ÇALIKUŞU, Kübra DAŞDELEN, Rabia DUMAN'a; zor zamanlarımda derdimi paylaşan iş arkadaşlarım Emine SÖZERİ ve Zeliha GÜLMEZ'e

Çalışmalarıma gönüllü olarak katılımcı olan tüm öğretmen arkadaşlarıma, sevgili velilere, sayın okul yöneticilerime ve saygıdeğer merkez yetkililerine,

Beni anlayan, çalışmalarımı destekleyen ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen çalıştığım kurumdaki okul yöneticilerime, öğretmen arkadaşlarıma ve sevgili velilerim başta Sümeyye DEMİREL, Tuba AVCI ve Aysun ŞAHİN olmak üzere bütün velilerime,

En önemlisi çalışmam sürecinde birçok zorluğa güçlü bir şekilde karşı gelmeme, her zaman yeniden motive olarak baştan başlayabilmeme ve bu çalışmaya olan inancımı her daim canlandırma gücüm için KENDİME sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın alan yazına katkı sağlaması dileğiyle...

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	x
Şekiller Dizini.....	xi
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	xii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Araştırma Problemi	7
Sayıltılar	7
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	8
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	9
Eğitim Programları	9
Formal Eğitim	12
İnformal Eğitim	12
Okul Dışı Öğrenme	13
Okul Öncesi Öğretim Programı	15
Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	23
Bölüm 3 Yöntem.....	36
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	36
Veri Toplama Süreci.....	41
Veri Toplama Araçları	42
Verilerin Analizi	46

Geçerlik ve Güvenirlik	48
Geçerliğı ve Güvenirliğı Sağlamak Amacıyla Kullanılan Stratejiler	50
Araştırmacının Rolü	51
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma	52
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı	54
ODÖO Etkinliklerinin Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Katkısı	77
ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler.....	88
Paydaşların Görevleri.....	111
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma, Öneriler ve Sınırlılıklar.....	137
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı	137
ODÖO etkinliklerinin Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Katkısı	141
ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler.....	144
Paydaşların Görevleri.....	146
Kaynaklar	151
EK-A: Uzman Görüşü Formu.....	clxiv
EK-B: Çocuk Gözlem Formu	clxv
EK-C: Gönüllü Katılım Öğretmen Formu	clxvi
EK-D: Gönüllü Katılım Okul Yöneticisi Formu	clxvii
EK-E: Gönüllü Katılım Veli Formu	clxviii
EK-F: Gönüllü Katılım Okul Dışı Öğrenme Ortamı Yetkilisi Formu	clxx
EK-G: Öğretmen Görüşme Formu.....	clxxi
EK-H: Okul Yöneticisi Görüşme Formu	clxxiii
EK-I: Veli Görüşme Formu	clxxv
EK-İ: Okul Dışı Öğrenme Ortamı Yetkilisi Görüşme Formu	clxxvii
EK-J: ODÖO İlişkin Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	clxxx
EK-K: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	clxxxiii
EK-L: MEB İzni Onay Bildirimi	clxxxiv

EK-M: Etik Beyanı	clxxxv
EK-N: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	clxxxvi
EK-O: Thesis/Dissertation Originality Report.....	clxxxvii
EK-Ö: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	clxxxviii

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Formal, Okul Dışı Öğrenme ve İnfomal Öğrenme Arasındaki Farklar (Eshach, 2007)</i>	11
Tablo 2 <i>Okul Yetkilisi Demografik Bilgi Tablosu</i>	38
Tablo 3 <i>Öğretmen Demografik Bilgi Tablosu</i>	39
Tablo 4 <i>Veli Demografik Bilgi Tablosu</i>	40
Tablo 5 <i>Yetkili Demografik Bilgi Tablosu</i>	41
Tablo 6 <i>Yapılan Gözlemlere İlişkin Bilgi Tablosu</i>	44
Tablo 7 <i>Veri Toplama Araçları</i>	45
Tablo 8 <i>Görüşme Verilerine Dair Tema ve Kodlar</i>	52
Tablo 9 <i>Bulguların Tematik Analizi</i>	136

Şekiller Dizini

Şekil 1 Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri.....	58
Şekil 2 Okul Yönetiminin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri	63
Şekil 3 Velilerin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri	65
Şekil 4 ODÖO Ziyaretçi Tipi	69
Şekil 5 Okul Yönetiminin Kazanım-Göstergelere Yaklaşımı.....	81
Şekil 6 Velilerin ODÖO Etkinlikleri Kazanım-Gösterge Katkılarına Yaklaşımı	83
Şekil 7 Yetkili Kazanım-Göstergelere Yaklaşımı.....	85
Şekil 8 Velilerin ODÖO Etkinliklerini Destekleyici Gördükleri Durumlar	94
Şekil 9 Yetkililerin Destekleyici Gördükleri Durumlar.....	95
Şekil 10 Öğretmenlerin Zorlaştırmacı Gördüğü Durumlar	98
Şekil 11 Okul Yönetimi ODÖO Kullanımını Etkileyen Durumlar	104
Şekil 12 Yetkililerin Zorlaştırmacı Gördükleri Durumlar.....	108
Şekil 13 Okul Yönetimine Göre Paydaşların Görevleri.....	115
Şekil 14 Okul Yönetimine Göre Öğretmenlerin Görevleri	116
Şekil 15 Okul Yönetiminin Görevleri	118

Simgeler ve Ksaltmalar Dizini

ODÖO: Okul Dışı Öğrenme Ortamları

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Bölüm 1

Giriş

“Okul sadece dört tarafı duvarla çevrili, üstünde damı olan yer değildir. Okul bağıdır, bahçedir, ormandır, her yerdir” (Küçük ve Yıldırım, 2021, s. 246).

Bu bölümde araştırmaya ait problem durumu, amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Eğitim, bireyleri sosyal, duygusal, fiziksel, entelektüel ve psikolojik alanlarda yeni bir öğreti oluşturmak ve geliştirmek amacıyla düzenli ve istikrarlı bir biçimde alınan önlemlerin bir araya getirilmesini içermektedir (Melnic ve Botez, 2014). Eğitim genel olarak, iki çevrede yapılmaktadır; ilki planlı olarak okullarda verilen formal eğitim diğeri ise bireyin içinde bulunduğu ve etkileşim halinde olduğu informal eğitimidir (Baykal, 2017). Öğrenme ortamları ise genel itibari ile formal, non-formal ve informal olmak üzere isimlendirilmektedir (Eshach, 2007).

Okul dışı öğrenme, okullarda planlı, programlı ve amaçlı olarak öğrenciye sunulan formal öğrenmelerinden farklı olarak non-formal veya informal öğrenme etkinliklerini içermektedir (Çetin ve Yalçinkaya, 2019). Okul dışı eğitim ortamları, formal eğitim süreci içerisinde, eğitim programına bağlı kalınarak, süreci zenginleştirici ve tamamlayıcı eğitim kaynaklarının kullanımını içeren formal okul yapısı haricindeki mekânların ve kurumların kullanılması ile gerçekleştirilen eğitim anlamına gelmektedir (Kılıç ve Şen, 2014). Bununla birlikte, okul dışı öğrenme ortamı ziyaretleri öğrenciler için okulda sunulması zor olan, tecrübe edebilecekleri deneyimler sunarak öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olmasını sağlamaktadır (Çetin ve Yalçinkaya, 2019; İrdem-Diremci ve Yavuz-Topaloğlu, 2021; Şen, 2021).

Okul dışı öğrenme ortamları, öğrencilerin formal eğitim kapsamında öğrenmeleri beklenen kavramları, okulda işlenecek dersin informal ortamda işlenmesi ve yaşamış

oldukları zamanla ilişkilendirmeleri açısından önemli katkılar sunmaktadır (Eshach, 2007; Şen, 2021). Bunun yanı sıra, bu ortamlarda yapılacak olan öğrenmelerin, formal öğrenme ortamlarında sunulan eğitime oranla öğrencilerin kendilerini daha rahat bir ortamda hissetmelerine olanak sağladığı vurgulanmaktadır (Kılıç ve Şen, 2014).

Okul dışı öğrenme ortamları; müze, kütüphane, hayvanat bahçeleri, bilim merkezleri gibi okulun dışını ifade eden merkezler ile bu merkezlerde bireylerde kalıcı öğrenme sağlayacak, planlı ve programlı geziler olarak nitelendirilmektedir (Eshach, 2007; Şen, 2021). Çeşitli merkezlerde verilen eğitim göz önüne alındığında, tek bir çevreye yoğunlaşılması gerektiği, bununla birlikte açık havada yapılan etkinliklerin çocukların duygusal, bedensel ve ruhsal sağlığını desteklediği vurgulanmıştır (Agostini ve diğerleri, 2018; Aşkar, 2021; Flynn ve diğerleri, 2017; Hunter ve diğerleri, 2020; Kılıç ve Şen, 2014). Ayrıca, okul dışı öğrenme ortamına yönelik yapılan gezilerin öğrenciler için sadece eğlence veya gezinti olarak algılanması, öğrencilerin yapılan geziden yeterince faydalanmalarına engel olmakta ve olumsuz yaklaşımlar meydana getirmektedir (Aslan, 2019; Şen, 2021).

Yukarıda da bahsedildiği üzere, okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciler için birçok açıdan psikolojik ve gelişimsel olarak olumlu yönde etkisi bulunmaktadır. Fakat özellikle okul öncesi eğitim düzeyindeki öğrencilere yönelik çalışmaların çok az yere sahip olması bu alanda çalışmaların zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Saraç, 2017). Buna ek olarak, bu ortamlara yönelik yapılacak olan gezilerden maksimum fayda sağlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin ve değişikliklerin de öğretmenler ve görevliler tarafından yapılmasıyla ilgili çalışmaların önemi vurgulanmıştır. Alan yazın incelendiğinde öğretmen, veli ve okul yönetiminin yer aldığı görüşme gruplarına yönelik çalışmaların eksikliği vurgulanmıştır (İnce ve Akkanca, 2021; Koç ve Sak, 2017). Bu nedenle, okul öncesi eğitimde okul dışı eğitimi betimlemek, öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve okul dışı öğrenme ortamları (ODÖO) yetkililerinin bu konudaki görüşlerini almak, bu konuda yapılmış olan çalışmaları incelemek ve bütün bunlar ışığında okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bir çıkarımda bulunmak amacıyla bu çalışma yürütülmüştür. Alan yazında mevcut çalışmalar

incelendiğinde, okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Anuradha, 2002; Aşkar, 2021; Daş, Aslan ve Yadigaroglu, 2021; Deich ve Galeeva, 2018; Ernst, 2014; Guichard, Coelho ve Grande, 2022; Güngör ve Göloğlu-Demir, 2022; İnce ve Akkanca, 2021; Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak, 2018; Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2013; Koç ve Sak, 2017; Kölemen, 2021; McNaughton, Zhu, Rosedale, Jesson, Oldehaver ve Williamson, 2022; Ocak ve Korkmaz, 2018; Pliogou, Gakos ve Dedousi, 2018; Su, 2022; Şengül, 2022; Tutkun, Aydın-Kılıç, Balcı ve Kök, 2019; Uludağ, 2017; Usanmaz, 2020; Yıldız, 2022; Yaşar-Çetin, 2021). Fakat bu çalışmalar bahsedilen konuyu sadece belirli açılardan ele alırken alan yazında ODÖO'na yönelik daha kapsamlı bir betimsel çalışmanın yokluğu hissedilmiştir. Örneğin, Güngör ve Göloğlu-Demir'in (2022) ile Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) çalışmalarında okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin görüşlerine yer vermiştir. Bir diğer çalışmada İnce ve Akkanca (2021) okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasına yönelik ebeveyn bakış açısının incelenmesini amaçlanmaktadır. Yaşar-Çetin (2021) ise okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri üzerine bir çalışma yapmıştır. Fakat bu çalışma ortaokul seviyesine hitap etmektedir. Dolayısıyla, yapılan çalışma ile okul öncesi eğitimde ODÖO'na (Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına) yönelik algının nasıl olduğu konusu öğretmen, veli, okul yönetimi ve yetkililerin görüşleri incelenerek alana katkı sağlayacağı düşünülmüş ve bu çalışmaya yönelinmiştir.

Okul öncesi eğitim programında yer verilen ODÖO kavramının incelenerek öğretmenlerin hazırlamış oldukları etkinliklerin anlaşılmasına yol göstereceği düşünülmektedir. Aşkar ise (2021) bu konuda okul öncesi eğitim programının incelenmesi çalışmasıyla birlikte açık hava etkinliklerine yeteri kadar yer verilmediğini gözlemlemiş, bu nedenle eğitim programının sistematik olarak incelenmesi ODÖO (okul dışı öğrenme ortamları) etkinliklerinin öneminin kavranması adına büyük önem taşıyacağını vurgulamıştır. Ayrıca, bu çalışma içerisinde gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi birçok

veri toplama yöntemlerini barındırarak derinlemesine bir analizle okul öncesi eğitimde ODÖO'na yönelik yapılan çalışmalara betimsel bir yaklaşım sunmuştur.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünyanın pek çok yerinde, eğitim / öğretimin sağlanması için okul dışında öğrenme, deneyimleme, bilme ve araştırma gibi yöntemlerin kullanılabilmesi için sadece öğretmen ve okul yönetimi değil aynı zamanda hükümet ve okul kurulları da eğitimin dört duvar arasından çıkıp öğrenme fırsatlarının artırılması gerektiğini savunmaya başlamıştır (Beames ve diğerleri, 2012). Çocukların çevre ile iletişime geçerek öğrenmeleri aynı zamanda eğitimciler ve diğer yetişkinlerin çocuk-çevre etkileşiminin çokluğu, kalitesi ve desteklemesine katkı sunmaları öğrencilerin bireysel sorumluluklarının artmasında, farklı yeteneklerinin ve düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli bir role sahiptir (Aşkar, 2021; Ertaş-Kılıç, 2021). Okul dışı öğrenme, genellikle okul dışındaki mekânlara dayalı öğrenme sunarken, çoğunlukla sınıf dışında ve okul binası dışında gerçekleştirilen eylemler, deneyler, uygulamalar ve gözlemler yaparak öğrenme sürecinde çocuğun daha aktif olduğu ortamlardır (Özsoy, 2019).

Ülkemizde 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında Temel Eğitim Teması içerisinde yer alan “Yenilikçi uygulamalara imkân sağlanacak” hedefinde yer verilen “Okulların bölgelerinde bilim merkezleri, müzeler, sanat merkezleri, teknoparklar ve üniversitelerle işbirlikleri artırılabilecektir” ve “Doğal, tarihî ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, eğitim / öğretim programlarında yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılması sağlanacaktır” hedefleri yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu, 2018, s. 90 ve 97). Bu hedeflerin programda yer alması sayesinde çocukların farklı okul dışı öğrenme ortamlarında deneyim yoluyla öğrenme kazanması sağlanacaktır.

Okul dışı öğrenme ortamları, öğrenme-öğretme sürecinde derslerin tamamlayıcısı olarak yoğunlaştırılmış öğrenme programının en sade ve en etkili bir biçimde öğrencinin

kendi denetiminde sunulması olarak vurgulanmıştır (İrdem-Diremci ve Yavuz-Topaloğlu, 2021). Eğitim sürecinde daha çok kullanılması istenilen okul dışı eğitim ortamları, öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla temel eğitimde daha yumuşak ve parçalı zaman çizelgesinden dolayı programda kullanılması; orta ve lise gruplarına oranla daha kullanışlıdır (Beames ve diğerleri, 2012). Bununla birlikte, bireylerin yaşamlarında kritik bir öneme sahip olan okul öncesi dönemi çocukların kavram öğrenmelerinin de başladığı dönem olarak okul dışı öğrenme için önemli rol oynamaktadır (Aksüt ve Çavuş-Güngören, 2019).

Erken çocukluk döneminde doğal açık hava oyun ve öğrenme ortamlarının bazı faydaları aşağıda listelenmiştir (Cooper, 2015, s.2):

1. Öz düzenlemeyi geliştirir.
2. Fiziksel uygunluk ve kaba motor gelişimini destekler.
3. Beslenmeyi iyileştirir.
4. Görmeyi iyileştirir.
5. Bilişsel gelişimi destekler.
6. Akademik performansı geliştirir.
7. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) semptomlarını azaltır ve konsantrasyonu iyileştirir.
8. Kendine güveni teşvik eder.
9. Ekosistemler, gıda sistemleri ve çevresel süreçler hakkında anlayış ve takdir oluşturur.

Yukarıdaki gelişimsel yararların okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik kişisel, bilişsel, duygusal ve psikomotor gelişim, sosyal iletişim becerilerinin geliştirilmesi, öğrenmenin kolaylaştırılmasının sağlanması, doğal çevre ile etkileşim halinde olunması, yaparak yaşayarak öğrenmeyi içermesi, öğrenciyi öğrenmeye teşvik etmesi, eğitici-öğretici ve bilgilendirici olması vurgulanmaktadır. Buna ek olarak, disiplinler arası ilişkilerin geliştirilmesiyle bilimsel deneyimlemeleri amacıyla önemli olduğu vurgulanmıştır (Aşkar, 2021; Eshach, 2007; İnce ve Akkanca, 2021; İrdem-Diremci ve Yavuz-Topaloğlu, 2021;

Şen, 2021). Öğrencilerin birincil kaynaktan bilgi edinmeleri, elde ettikleri bu bilgileri somutlaştırarak, yaparak yaşayarak öğrenmelerine destek olmak amacıyla okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan tasarımlar büyük öneme sahiptir (Çavuş ve diğerleri, 2019). Öğrencilerin okul ortamında öğrendiği bilgilerin okul dışı öğrenme ortamlarında öğrendikleriyle daha iyi bir bağ oluşturarak kalıcı öğrenmelerin oluşması sağlanmaktadır (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020). Çocukların açık havada elde etmiş oldukları kazanımlar onların güven ve yeterlik duygusu yaşamalarına (Hunter ve diğerleri, 2020), fiziksel ve sportif açıdan güçlü olmalarına, yaratıcı, merak eden, keşfeden, yılmazlık düzeyi yüksek olan ve çabalayan güçlü bireyler olmalarının temelini atmaktadır (Agostini ve diğerleri, 2018; Aşkar, 2021; Tsybanyuk ve diğerleri, 2021).

Özellikle okul öncesi dönemde yer verilen okul dışı öğrenme ortamlarının faydaları dikkate alındığında, okul öncesi dönemde bu etkinliklerin önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerini nasıl algıladıklarını ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik görüşlerinin incelenmesinin faydalı olacağı belirtilmektedir (Güngör ve Göloğlu-Demir, 2022). Ayrıca, okul öncesi eğitimin önemli paydaşları olarak ailelerin görüşlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle bu boşluğu gidermek üzere İnce ve Akkanca (2021) aile görüşlerine çalışmalarında yer vermişlerdir. Fakat yapılan alan yazın taramasında, okul öncesi eğitim düzeyinde okul yöneticileri ve okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri görüşlerini içeren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle, erken çocukluk dönemi eğitimde okul öncesi öğretmenlerin, velilerin, okul yönetiminin ve okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik algılarının saptanması gerekliliği çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yıldız'ın (2022) çalışmasında belirttiği şekilde, okul öncesi eğitim programında okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik ODÖO etkinliklerinin olduğu fakat bu etkinlikleri uygulamak için öğretmenlerin planlama yapmaları gerekliliğinden bahsetmiştir. Bahsedilen çalışmada da görüldüğü üzere okul öncesi eğitim programının incelenmesi ve özellikle

öğretmenlerin bu konudaki bilgilerine ve etkinliklere yer verme derecelerine bakılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Alan yazın taramasından hareketle, bu çalışmada ise öğretmenlerin yanı sıra, diğer paydaşların görüşleri de alınarak okul öncesi eğitim programı ile okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi sağlanmıştır.

Araştırma Problemi

Okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açılarını incelemek amacıyla araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir:

“Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmen, okul yönetimi, veli ve okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanımı, bu ortamlarda yürütülen etkinlikler hakkındaki görüşleri ve görevleri nelerdir?”

Alt problemler

Araştırma kapsamında okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açılarını incelemek amacıyla aşağıdaki alt problemlere yer verilmiştir:

1. Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin bu alanları kullanım ve uygulamaları nelerdir?
2. Öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin görüşlerine göre, okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinlikler çocukların gelişim alanlarını nasıl desteklemektedir?
3. Öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin görüşlerine göre, okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinliklerin kullanımını etkileyen faktörler nelerdir?
4. Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin görevleri nelerdir?

Sayıtlılar

Araştırmaya dâhil edilen okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim vermekte olan okul öncesi öğretmenlerinin, bu kurumlarda görev yapmakta olan yönetimin, bu kurumlarda

öğrenim gören çocukların velilerinin ve okul dışı öğrenme ortamı yetkililerin görüşme sorularına samimi, içten ve objektif cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, çalışmaya gönüllü katılan çocukların velilerinden, bu kurumlarda görev alan öğretmenlerden, bu kurumlarda çalışan okul yönetiminden ve uzman görüşlerine göre karar verilen okul dışı öğrenme ortamları yetkililerinden toplanan veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Okul dışı öğrenme: “Eğitim / öğretim programları kapsamında yer alan konu ve kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin kendi bölgelerinin üretim, kültür, sanat ve coğrafi kapasitesini keşfetmesine; bitki ve hayvan türlerini, yöresel özelliklerini, oyun ve folklorunu tanımasına; derslerle bütünleşik veya ders dışı etkinlik olarak yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlamak amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetlerinin tümüdür” (MEB, 2019, s.3).

Okul dışı öğrenme ortamı: Özellikle doğa bilimlerine yönelik eğitim-öğretim süreçlerinde formal eğitimi tamamlayacak, ders / sınıf / okul dışı uygulama ve etkinlikler; gezi-gözlem özellikle yakın ve uzak çevre gezileri ve arazi çalışmaları, sosyal, kültürel, endüstriyel ve bilimsel işlevli mekânlara yapılacak gezi ve ziyaretler, müzeler, doğa tarihi müzeleri, bilim ve teknoloji müzeleri, planetaryumlar gibi farkında olmadan yaşam boyu öğrenmeye yönelik mekânsal düzenlemeler ve uygulamalar, kendiliğinden öğrenme ortamlarıdır (Karadoğan, 2016).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Eğitim Programları

Eğitim kurumlarında yürütülecek olan eğitim ve öğretim programlarının önceden hazırlanması, amaçlı ve planlı olması sayesinde programlar düzenlenir ve yürütülür (Şeker, 2017). Bununla birlikte, eğitim programları; bir eğitim kurumunda, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak çocuklar, gençler ve yetişkinler için yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Varış, 1994).

Eğitim programı hazırlamada gerekli olan soruların düzenlenmesi için Ertürk (2017) şu soruların cevaplanması gerektiğini ileri sürmektedir:

1. Eğitimin hedefleri neler olmalıdır, yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır?
2. Kendilerinde bu davranışların geliştirilmesi için öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani hangi eğitim durumlarında bulunmalılardır?
3. Bu durumlar nasıl örgütlenirse istendik öğrenci davranışlarını geliştirme bakımından en verimli olur?
4. İstendik davranışların isabetlilik durumlarında (istendik davranışları geliştirme yönünden) etkililik derecesi nedir?
5. Sorunun cevapları ışığında mevcut yetişekte ne gibi değişiklikler gereklidir?

Bu sorulardan yola çıkılarak eğitim programları için gerekli olan eğitim programlarının öğeleri şu şekilde belirtilmiştir (Şeker,2017):

1. Hedefler/Kazanımlar
2. İçerik
3. Eğitim durumları
4. Sınama durumları

Hedef

Eğitim programlarının yürütülmesi sırasında öğrenenin kazanması istenen davranışlardır (Demirel, 2017; Şeker, 2017).

İçerik

Öğrenenin eğitim programı kapsamında hazırlanan hedeflere ulaşması için seçilen ve düzenlenen konular bütünüdür (Demirel, 2017; Şeker, 2017).

Eğitim Durumu

Hazırlanmış olan eğitim programındaki hedeflere uygun olarak öğrenenin bilmesi, ilgi ve tutum sahibi olması, beceri kazanması için uyarlanmış eğitim-öğretim faaliyetlerinin, modellerinin, stratejilerinin, yöntem ve tekniklerinin tümüdür (Demirel, 2017; Şeker, 2017).

Sınama Durumu

Eğitim programının hedeflemiş olduğu istendik davranışların ayrı ayrı öğrenenin ulaşp ulaşmadığının veya ne kadarının kazandırıldığının gözlenmesiyle belirlenmesi, eğitimin kalite kontrolünün yapılmasıdır (Demirel, 2017; Şeker, 2017).

Sonuç olarak, eğitim programında yer alan bütün bu öğelerin birbirleriyle dinamik bir ilişkisinin olması, sürerlilik içinde birbirlerini etkilemesi / değiştirmesi ile programda değişikliklerin olması beklenebilir (Demirel, 2017; Şeker, 2017). Bununla birlikte, eğitim programlarının bütün boyutlarının eğitimin esas amaçlarına ulaşmak için sistematik ve rasyonel bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir (Tyler, 2014, s. 4).

Bunun yanı sıra, bir eğitim programı, öğrencilerin okul içinde veya dışındaki bütün tecrübelerini kapsayan, yaşayarak ve deneyimleyerek onlara kazandırdığı yapılardır (Varış, 1994). Buradan hareketle eğitim programının hem okul içinde hem de okul dışında gerçekleşen öğrenmeleri kapsadığı ileri sürülebilir. Program aracılığıyla bireyler toplumun içine tam olarak katılım sağlamakta böylece birey ve toplum arasında etkileşim meydana

gelmektedir (Ornstein ve Hunkins, 2016). Varış (1994), öğrencilerin okul dışında edinmiş oldukları tecrübelerin, okul içindeki edindikleri kadar değerli olduğunu, okul içinde ve dışında edinilen tecrübelerin arasında ilişki kurulduğunda ise en verimli öğrenmenin gerçekleşeceğini savunmuştur.

Eğitimi sadece okul sınırları içinde ve dışındaki alanda değil; öğrenenin motivasyon, ilgi, sosyal bağlam ve değerlendirme gibi eğitimi etkileyen diğer faktörleri de içine alacak şekilde birbiriyle etkileşim içerisinde sürecin tamamlandığını belirtmiştir. Buradan hareketle formal, okul dışı eğitim ve informal olmak üzere üç tür öğrenmeden bahsedilmektedir (Eshach, 2007; Maarschalk, 1988; Tamir, 1990). Bu öğrenmeler aşağıdaki şekilde Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Formal, Okul Dışı Öğrenme ve İnfomal Öğrenme Arasındaki Farklar (Eshach, 2007)

Formal Eğitim	Okul Dışı Öğrenme	İnfomal Eğitim
1. Genellikle okulda	1. Okul dışında kurumda	1. Her yerde
2. Baskıcı olabilen	2. Genellikle destekleyici	2. Destekleyici
3. Yapılandırılmış	3. Yapılandırılmış	3. Yapılandırılmamış
4. Genellikle önceden düzenlenen	4. Genellikle önceden düzenlenen	4. Doğal
5. Motivasyon genellikle dışsal olabilen	5. Motivasyon dışsal olabilen ancak tipik olarak daha içsel olan	5. Motivasyon esas olarak içsel olan
6. Zorunlu	6. Genellikle gönüllü	6. Gönüllü
7. Öğretmen liderliğinde	7. Rehber veya öğretmen liderliğinde	7. Genellikle öğrenci liderliğinde
8. Öğrenme değerlendirilebilen	8. Öğrenme genellikle değerlendirilmeyen	8. Öğrenme değerlendirilmeyen
9. Ardışık-Sıralı	9. Tipik olarak sıralı olmayan	9. Ardışık-Sıralı olmayan

Yukarıdaki Tablo-1’de görüldüğü üzere eğitim formal, informal ve okul dışı öğrenme olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Formal eğitim, genellikle okul çatısı altında öğretmen tarafından yapılan önceden düzenlenmiş öğrenmeleri kapsamaktadır. Buna karşın, informal öğrenmeler öğrencinin her yerde birebir etkileşim kurarak edinebileceği

ortamlarda gerçekleşir (Eshach, 2007; Ornstein ve Hunkins, 2016). Bu ikisinin bir kesişimi olarak okul dışı öğrenmeler ise genellikle okulun dışında yapılandırılmış etkinliklerden oluşan ve genellikle bir lider tarafından yürütülen öğrenmeleri içermektedir.

Formal Eğitim

Formal eğitim süreci, informal eğitim sürecinden farklı olarak planlı, amaçlı, önceden tasarlanmış ve profesyonel şekilde uygulanabilme özelliği olan eğitim olarak tanımlanabilir (Şeker, 2017). Buna ek olarak formal eğitim okullar, kolejler ve üniversiteler gibi tanınmış kurumlarda yapılan planlı etkinlikleri kapsayan öğrenme sürecidir (Maarschalk, 1988). Bu sürecin sürdürülebilmesi için program kılavuzu; hedefleri, ders planlarını, konuları işleniş sırasını, kullanılması tasarlanan araç-gereçleri ve program sonunda değerlendirmeyi de içerisine alan yazılı bir kaynak olmuştur (Demirel, 2014). Bu tanımlar kapsamında formal eğitim özellikleri şu şekilde vurgulanmıştır (Erden, 2007, s.15):

1. Davranışlar belli amaçlar doğrultusunda değiştirilir.
2. Bireyde istendik davranışlar geliştirilir.
3. Davranış değişikliği önceden tasarlanan, kasıtlı ve planlı bir biçimde ve buna uygun ortamlarda gerçekleştirilir.
4. Eğitim profesyonel eğitimcilerce gerçekleştirilir.
5. Formal eğitimde öğretim ağırlık taşır.

İnformal Eğitim

İnformal eğitim, okul dışındaki yaşamda kendiliğinden ortaya çıkan mahalle, aile çevresi gibi ortamlardaki yaşam durumlarından kaynaklı öğrenmeleri ifade etmektedir. Bu durumda ev ve okul arasında tamamlayıcı bir görev üstlenmesi de önemli bir yer tutmaktadır (McNaughton ve diğerleri, 2022). Bu öğrenmeler bireylerin okuduklarına, izlediklerine ve dinlediklerinin yanı sıra hobileri ve sosyal yaşamlarına da yansıyan durumlardır (Maarschalk, 1988; Tamir, 1990). Daha geniş bir ifadeyle, informal eğitim bireyde davranış değişikliği meydana getirebilmek için tesadüfi, plansız, kontrolsüz etkinliklere dayanan ve

sonunda oluşan davranış değişikliğinin olumlu ya da olumsuz olabildiği gelişigüzel eğitimlerdir (Şeker, 2017). İnfomal eğitim okul, teneffüs saatleri, ev, bahçe, park veya sokaklar gibi ortamlarda bireylerin günlük rutinlerini de kapsayan ve kendiliğinden öğrenmenin gerçekleştiği alanda gerçekleşen öğrenmeler örnek gösterilebilir (Eshach, 2007). Bu bilgiler ışığında informal eğitimin özellikleri aşağıda sıralanmıştır (Şeker, 2017):

1. Yazılı olarak önceden belirlenen amaca dönük olmayıp, yaşam içerisinde tesadüfi etkinliklere dayanır.
2. Küçük ve toplumsal ilişkileri daha basit olan, ekonomisi insan gücüne dayalı toplumlarda daha yaygın gerçekleşir (Erden, 2007, akt. Şeker, 2017).
3. Eğitim profesyonel kişiler tarafından verilmez.
4. İstendik davranışların yanında istenmeyen davranışlar da kazandırılabilir.
5. Öğrenme ağırlıklı olarak model alma ve gözlem yoluyla gerçekleşir.
6. Planlı ve programlı olmadığı için program geliştirme sürecinden bahsedilemez veya sadece örtük programla ilgili olduğu söylenebilir.

Okul Dışı Öğrenme

Bir diğer eğitim türü olan okul dışı öğrenme; kurumlarda, organizasyonlarda, formal ya da informal eğitim alanlarından farklı olarak bir plan içeren ancak okulun sınırları içerisinde planlanan öğrenme faaliyetlerinden farklıdır. Bu eğitim alanlarının dışında daha çok kendiliğinden öğrenmeleri kapsayan, motivasyonu öğrenen tarafından oluşturulan, beş duyunun kullanılmasını gerekli kılan, farklı disiplinlerle iletişim içinde olmayı sağlayan böylece bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanların her birinde gelişmeyi sağlayan bir öğrenmedir (Eshach, 2007; Kır ve ark., 2021). Öğrenme; insanın etkileşimde bulunduğu her yerde olması nedeniyle informal eğitimin önemi yadsınamaz. Buna ek olarak, örgün eğitim uygulamalarına dâhil edilmesi ile TV, radyo, gazete, geziler, müzeler, bilim merkezleri, sanat galerileri, tarihi yerler ve hayvanat bahçesi gibi merkezlerin sınıf dışında öğrenme merkezi haline gelmesini sağlamaktadır (Güngör, 2021).

“Okul dışı öğretim” ile “okul dışı öğrenme” kavramlarının birbiriyle karıştırılmaması gerekir çünkü okul dışı öğretimde belirli bir plan ve programa yer verilirken okul dışı öğrenme ise bireyin belirlenen okul dışı öğrenme ortamlarında planlı ve bilinçli olmadan rastlantısal bir şekilde kazanacağı öğrenmeleri ifade etmektedir (Öner ve Öztürk, 2019). Okul dışı öğrenmeler öğrencilerin bilmedikleri şeyleri, sınıfta görülmesi imkânsız olan veya çok zor olan bilginin öğrencilere sunularak öğrencilerin aktif öğrenme sağlayabilecekleri, konuyla ilgili materyalleri yerinde gözlemlleme fırsatı sağlayacağından kalıcı öğrenmelere yol açar (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020).

İçerisinde yaşadığımız yüzyıl şartları gereği eğitim faaliyetleri okul duvarlarının dışına taşdığı, daha esnek bir yapı kazandığı, deneyimleme fırsatı sunduğu, merak uyandırdığı ve araştırma becerisi kazandırdığı ortamlar olarak okul dışı öğrenmelerin önemi artmıştır (Göloğlu-Demir ve Çetin, 2021; Güngör, 2021). Okullarda planlı şekilde yapılan etkinliklerden ziyade sınıfın dışında yapılan etkinlikler öğrencilerde daha etkili bir şekilde iz bırakırken aynı zamanda öğrencilerin kendilerini topluluk önünde daha kolay bir şekilde ifade etmelerine de olanak sağlar (Torun, 2021).

Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasında ve planlanmasında İçerik-Yöntem-Ortam (İYO) ilişkisine dikkat edilerek düzenleme yapılması önerilmektedir. Bu kapsamda, İçerik sorusunda “Ne?” cevabına yönelik, Yöntem sorusu için “Nasıl?” ve Ortam sorusu için “Nerede?” sorularının cevaplarına göre planlama yapılması gerekmektedir (Şen, 2021). Bununla birlikte, yapılacak olan planlamaların öğrenme çıktıları ile ilişkilendirilmesi soyut kavramları somutlaştırma imkânı sunmaktadır (Güngör, 2021).

Okul dışı öğrenmeler kapsamında hizmet içi eğitim, saha gezileri ve müze ziyaretleri, eğitici televizyon, dijital ortamlar ve radyo gibi birçok alandan bahsedilebilir (Maarschalk, 1988; Şen, 2021). Okul dışı öğrenmeyi informal eğitimden ayıran en büyük fark, informal eğitim okul, teneffüs, evler, bahçeler, parklar veya sokaklar gibi günlük rutinlerin kendiliğinden gerçekleştiği yerlerken okul dışı öğrenme müzeler, hayvanat bahçeleri, planetaryumlar veya akvaryumlar gibi belirli merkezlerde planlı olarak tasarlanmış formal

olmayan öğrenmeleri kapsamaktadır (Eshach, 2007). Bunun yanı sıra sadece müzeler, bilim merkezleri, planetaryumlar, hayvanat bahçeleri gibi maliyetli olabilecek ortamların dışında okula yakın bir park, oyun alanı veya bir hastanede bulunan cihazlar ve düzeneklerin kullanım şekillerine ilişkin uygulamalar da bir öğretim programı içerisinde dâhil edilerek kazanımlarla birleştirilebilir (Oktay ve ark., 2021).

Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Okul dışı öğrenme ortamları açıkça öğrenme olarak tanımlanmadığı fakat içerisinde okul çatısı altında yapılan bütün etkinlikleri barındıran, planlı faaliyetlerde bulunulan, öğrencinin sosyalleşmesine katkı sağlayan, öğrenme isteğini artıran ve içsel motivasyonunu sağlamak amacıyla düzenlenmiş ortamları kapsamaktadır (Colardyn ve Bjornavold, 2004; Güngör, 2021; Şen, 2021). Bununla birlikte, sınıf içerisinde öğrenme konusunda güçlük yaşayan öğrencilerin daha kolay öğrenmelerini sağlayabilmek amacıyla okul dışı öğrenme ortamındaki etkinlikler planlı, programlı ve kurallara uygun bir şekilde yürütülerek gerçekleştirilir (Kubat, 2018).

Okul bahçesinde, çevresinde ve dışında sınıf içi etkinliklere ek eğitim olarak öğrenme imkânı sunan merkezler olabilir (Güngör, 2021). Eğitimde okul dışı öğrenme ortamları; sanat ve kültürel etkinlikleri, müzeleri, kütüphaneleri, okul bahçesi, park, bahçe, hastane, bilim merkezleri ve dijital ortamlar gibi pek çok merkezi içine alır (Şen, 2021; Güngör, 2021). Bunlara ek olarak, okul dışı öğrenme ortamlarının örnekleri olarak; kütüphaneler, müzik okulları, yabancı dil okulları, toplum merkezleri gibi sosyal topluluk kurumları tarafından sağlanan eğitim programları ile müzikal enstrümantal, dans, tiyatro, spor, resim, taklit gibi çeşitli beceriler için eğitim kurslarını kapsamaktadır (Tudor, 2013).

Okul Öncesi Öğretim Programı

2013 okul öncesi eğitim programı çocukların keşfetmesine ve öğrenmesine olanak sağlayan, etkin katılım ile çevrelerini araştırmalarını, iletişim kurmalarını, erken yaşta edinilen deneyimler sonucunda çocuğu çevresi ve kendiyile ilgili olumlu tutumlar

geliştirmesini sağlar. Ayrıca, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesini, gelişmesini ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmesini sağlayan zengin uyarıcıların olduğu bir ortamda yetişmesini desteklemektedir (MEB, 2013).

Yukarıda yer verilen okul öncesi eğitimin tanımına ek olarak okul öncesi eğitim programının amaçlarına şu şekilde yer verilmiştir (MEB, 2013):

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
2. Onları ilkokula hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

MEB 2013 okul öncesi eğitim programı kapsamında çocukların hedeflenen kazanımlara ve göstergelere ulaşmaları, programda yer verilen kavramları edinmeleri, bireysel özellikleri ve yaşlarına uygun olarak gelişim, öğrenme ve büyüme göstermeleri istenmektedir (Sönmez ve Seyhan, 2016). Ayrıca, bu program okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan çocuklar için bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, motor ve öz bakım alanlarında zengin öğrenme deneyimleriyle sağlıklı büyümelerini sağlamayı, çocukları ilkokula hazırlamayı, çocukların desteklenmesini ve önleyici boyutların uygulanmasını sağlayan çok boyutlu bir programdır (MEB,2013).

Okul öncesi eğitim programı çocukların günlük yaşam deneyimlerinden faydalanabilmelerini sağlamak amacıyla yakın çevre koşullarının kullanılmasına, çocuğa keşfetme olanağını sunmasına ve yaratıcılığı geliştirmesine destek olmaktadır. Böylece çocuklara özgür deneyimlerle rahat hareket edebildikleri, hazırlanan öğretim programları vasıtasıyla her çevrenin çocuk tarafından kullanılabilmesine ortam oluşturur (Aşkar, 2021; MEB, 2013).

Okul Öncesi Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Önemi

Okul öncesi eğitimin kalıcı olabilmesi, çocukların doğrudan deneyimleyerek ve sınıf içerisindeki sınırlı öğrenme ortamlarına ek olarak sınıfın dışında pek çok öğrenme kaynağı oluşturulmasıyla sağlanabilir (Arnas, 2017). Okul dışı öğrenme ortamları diğer dönemlerde olduğu gibi eğitimde önemli bir yer tuttuğundan okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı etkinliklerini daha aktif olarak yürütmeleri, etkinlikleri yapacakları ortamları belirlemeleri ve etkinlikleri yürütmeleri konusunda önemli görevleri bulunmaktadır (Ocak ve Korkmaz, 2018).

Okul dışı eğitim ortamlarında yapılacak olan etkinlikler çocukların araştırma, problem çözme ve gözlemlleme yoluyla birebir ve anlamlı öğrenme elde edebilecekleri, yakın çevrelerini tanımalarına yer veren programda ele alınan kazanımlara ulaşmalarını ve kavram bilgisini öğrenmelerine ortam hazırlayacak bir alandır (MEB, 2013). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciler üzerinde pek çok yararı bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde belirtilmiştir (Brown, 2000, akt. Güngör, 2021):

1. Farklı yaşlardaki benzer ilgi alanlarına sahip çocukların kaynaşmasına olanak tanımak ve zor koşullarda ailelere farklı eğitim ortamları sağlamak,
2. Okul ve toplum arasındaki büyüyen bağları güçlendirmek,
3. Okul binasını ve tesislerini daha iyi kullanmak,
4. Yerel alanlarda yetişkinler için istihdam olanakları sağlamak,
5. Çocuk bakımına ihtiyaç duyan yeni ebeveynler için bir eğitim ortamı sağlamak,
6. Aileler ve okul arasındaki iletişimin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
7. Okul tatillerinde çocuklar ve personel için eğitim ve öğretim ortamlarına daha kolay erişim sağlamaktır.

Bunun yanı sıra, okul dışı eğitim ortamlarında öğrenme için dört farklı yarardan bahsedilmiştir (Werquin, 2010):

1. Ekonomik faydalar,
2. Eğitimsel faydalar,

3. Sosyal yardımlar,
4. Diğer kişisel faydalardır.

Werquin (2010) bahsedilen bu yararları okul dışı öğrenme ortamları için her alanda ve her zaman eğitim sağlanabilmesi ekonomik olarak fayda sağlamaktadır. Ayrıca, okul dışı eğitim ortamları bireylere hayat boyu öğrenme sağlayabileceği gibi kendilerini daha iyi öğrenmelerine de yardımcı olmaktadır. Buna ek olarak, okul dışı öğrenme ortamlarında eğitim sırasında bireyler sosyal uyum geliştirebilmek için fırsat bulmuş olurlar. Son olarak ise, bireylerin psikolojik olarak rahatlayabilmeleri ve mental olarak kendilerinde oluşabilecek değişimin farkında olmalarını sağlar. Yapılacak olan çalışmalarda etkinlik uygulama aşamalarının kullanılması da sürecin planlanmasında daha ekonomik bir yere sahip olacaktır.

ODÖO etkinlikleri ön hazırlıkları yapmak, gidilecek yer hakkında öğrenciye fikir sağlarken ODÖO etkinlikleri sırasında yapılan çalışmalar ise öğrencilere kurallara uyma noktasında açıklığa kavuşturur. Buna ek olarak, etkinlik sonrası yapılabilecek çalışmalarla öğrencinin hem kendini değerlendirmesi hem de sürecin yeterliliğini ölçmek açısından önemli bir yere sahiptir (Şen, 2021). Ayrıca etkinlik sonrasında yapılacak çalışmalar arasında kavram haritaları, zihin haritaları, metin çözümlemesi, bulmacalar, gazete / poster / broşür hazırlama, fotoğraf sergisi ve kompozisyon / mektup yazmayı kapsayabilir (Şen, 2021).

Okul dışı öğrenmelerin sağlanabilmesi ve çocukların bu ortamlarda öğrenme deneyimlerini artırmak amacıyla okul dışı ortamlar olarak çocuk müzeleri, bilim merkezleri, doğa merkezleri ve keşif odaları gibi çeşitli ortamlar oluşturulmakta ve öğrenmeleri tamamlayıcı ve zenginleştirici katkı sağlamaktadır (Arnas, 2017; Şen, 2021). Bu kapsamda okul dışı öğrenme ortamları şu şekilde sıralanmıştır (MEB Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu, 2019) ;

- a) Devlet kurumlarına ait tüm müzeler ile tescilli özel müzeler,
- b) Kamu kurumlarına ait bilim ve sanat merkezleri,

- c) Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmiş tarihi ve kültürel alanlar,
- ç) Kamu kurumlarına ait kütüphaneler ile edebiyat müze kütüphaneleri,
- d) Doğal sit alanları ve ren yerleri,
- e) Teknoparklar,
- f) Ziyarete açık endüstriyel kuruluşlar,
- g) niversiteler,
- ę) Millî, tematik park ve bahçelerden oluşur.

Müzeler. Müzeler yüzyıllar boyunca süregelen dünyanın her yerinde yaygın eğitim kurumları olarak geçmişin izlerini günümüze taşıyan ve bu izlerden yola çıkarak geleceğin tahmin edilmesini sağlayan merkezlerdir. Müzeler, toplumsal yeniliklere yön veren ve bireylerin eğlenirken gelişmesine olanak sağlayan yerlerdir. Bu yerler keşfederek öğretmeyi amaçlar ve bireyleri araştırmaya teşvik eden materyallerle doludur. Yapararak, dokunarak, etkinlikte bulunarak, duyu organlarıyla etkileşime girerek, eğlenerek öğrenme sağlayan sürekli veya geçici olarak sergilenen halkın kültür ve tabiat eğitimini artırmayı sağlayan ortamlardır (Aktın, 2017; Bozdoğan, 2011; akır-İlhan, 2021; Güngör, 2021). Aynı zamanda, müzeler sayesinde öğrenciler ilk elden deneyim sağlama, nesnelerle etkileşime girerek yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlama ve öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, gelişim ve hazır bulunuşlukları gz önünde bulundurularak günlük yaşam becerileri kazandırılmaktadır (akır-İlhan, 2021; zer ve Yıldırım, 2019). Müzeler kültürel değerleri besleyen ve sergileyen kurumlar olmakla birlikte çocuklara birçok öğrenme aktivitesi sunan, toplumun eğitim ve öğretimini sağlayan, oyun yoluyla öğrenmeleri için tasarlanabilmektedir (Arnas, 2017; Güngör, 2021). akır-İlhan'ın (2021) UNESCO'nun çalışmasında belirttiği üzere müze türleri şu şekilde gruplandırılmıştır:

1. Sanat Müzesi,
2. Modern Sanat Müzesi,
3. Arkeoloji ve Tarih Müzesi,

4. Etnografya ve Folklor Müzesi,
5. Doğa Bilimleri Müzesi,
6. Bilim ve Teknoloji Müzesi,
7. Bölge Müzesi,
8. İhtisas Müzesi,
9. Üniversite Müzesi şeklindedir.

Müzelerin yukarıda belirtilen şekilde çeşitli olması ve içerisinde farklı materyal barındırması hitap ettikleri kitlelere uygun olarak hizmet vermesini sağlamaktadır.

Bununla birlikte müze eğitimi sırasında eğiticilere düşen bazı görev ve sorumluluklardan şu şekilde bahsedilmiştir (Çakır-İlhan, 2021);

1. Bazı durumlarda etkinlikte yer alırken bazı durumlarda gözlemci olma,
2. Yapılacak gözlemlerin nesnel ölçütlere göre ve katılımcıların dikkatini dağıtmadan yapma,
3. Katılımcıların eleştirilerini ve önerilerini dinleme,
4. Kendi düşüncelerini öneri olarak iletirken önyargılı olmama,
5. Ortamın eğlenceli olması ve oyun oynamaya fırsat verme,
6. Sonuçtan çok süreç odaklı olma gibi rolleri olduğundan bahsedilmiştir.

Bilim Merkezleri ve Bilim Müzeleri. Bilim merkezleri, okul dışı bir ortamda halkla bilimi buluşturan, bilimin temel prensiplerini halka sunan, toplumda bilim ve teknoloji kültürü oluşturma, geliştirme ve sevdirmeye amacıyla kurulmuş olan, bireylerin bilim ve teknolojiye olan meraklarını canlandırma, keşfetmeyi eğlenerek özgürce öğrenmeyi sağlama amacıyla tasarlanmış mekânlardır (Bozdoğan, 2021; Ünalın, 2011). Bilim ve teknoloji merkezleri, bilimi toplumun anlayabileceği seviyeye getiren ve toplumun bilimsel bilgiyi ilk elden deneyimleyerek öğrenmelerini sağlayan merkezlerdir. Ayrıca, zengin öğrenme ortamı sunan, eğitim ve öğretimin okulların yanı sıra okul dışında bilim ve teknoloji merkezlerinde hem formal hem de informal öğrenmelerin gerçekleştiği, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin yanı sıra üst düzey düşünme becerilerini geliştiren, bilimi sevdiren ve merak uyandıran merkezlerdir (Kubat, 2018; Türk ve Kalkan, 2018).

Aynı zamanda, bilim merkezleri okul öncesi eğitimden başlanarak yükseköğretimi de içerisine alan farklı derslerde eğitim kaynağı olarak yer verilebilecek öğrenme ortamlarından biri olmasının yanı sıra bilim ve teknolojiye merak uyandırma, bilim öğretmek maksadıyla kullanılan araç ve gereçlerin ziyaretçiler tarafından deneyimleyebileceği eğitsel ortamlardan birisidir (Bozdoğan, 2021; Öner ve Öztürk, 2019). Bu merkezlerde öğrencilerin yaparak yaşayarak deneyim kazanabilecekleri çeşitli deneyleri, günlük fen olaylarını gözlemleyebilecekleri ortamlar hazırlanmaktadır. Böylece öğrencilere birinci elden doğa olaylarını anlayabilecekleri, problem çözme fırsatı bulabilecekleri, kendi fikirlerini geliştirebilecekleri bir ortamda çevrelerindeki dünyaya bakış açısı kazanabilecekleri, özgür bir ortamda deneyimleme fırsatı bulma ve bu sayede eğlenerek daha kalıcı öğrenme gerçekleştirebilecekleri ortamlar sağlanmış olur (Bozdoğan, 2011; Bozdoğan, 2021; Kubat, 2018).

ODÖO etkinlikleri arasında yer alan bir diğer merkez olarak Maker atölyeleri, robotik kodlama kursları, STEM atölyeleri gibi merkezlerin özellikle fen bilimleri ve matematik gibi alanlarda öğrencilerin bu materyalleri deneyimleyebilecekleri olanaklara yer verilmesi büyük öneme sahiptir (Altun ve Kasalak, 2021).

Planetaryumlar (Gezegenevi). Planetaryumlar genellikle büyük kubbe şeklinde tasarlanmış binalardan oluşan bireylere gök cisimlerinin hareketlerini hızlandırıp yavaşlatarak, yıllar önce olan gök olaylarının simülasyonunu çok kısa bir zamanda izleme olanağı sağlayarak, üç boyutlu filmlerin ve animasyonların bulunduğu eğlenceli öğrenmeyi sağlayan bilim merkezleridir (Şentürk, 2021; Ünal, 2011). Sınıf ortamında anlaşılması çok zor olan bir konunun anlaşılmasını kolaylaştırdığı bilimsel konularda sistematik pek çok bilginin sunulmasıyla eğitimin kalitesini ve alınan verimi artırmaya yardımcıdır (Ertaş ve Şen, 2011).

Planetaryumların amaçları arasında astronomi ve uzay bilimleri hakkında daha kapsamlı öğrenme sağlamak ve kavram bilgisine sahip olmak için özel olarak tasarlanmış bir yansıtıcı yoluyla kürenin iç yüzü şeklindeki ekranda gök cisimlerinin hareketleri,

değişimleri veya olayları geliştirilen gerçekçi simülasyonların oynatılmasıyla içeriklerin sunulduğu bir öğrenme ortamı sağlamaktır (Özcan ve Yılmaz, 2018; Şentürk, 2021). Yapılabilecek farklı etkinliklerle ve ölçme ve değerlendirme araçlarıyla birlikte eğitmenler, öğretmenler, akademisyenler ve meslektaşlarıyla işbirliği kurulması bu program, etkinlik ve atölye çalışmalarını daha etkili hale getirebilir (Şentürk, 2021).

Milli Parklar. Milli park eğitimlerinin amaçları arasında doğal, kültürel ve tarihi değerleri bir arada bulunduran, jeolojik, biyolojik, arkeolojik ve tarihi kaynaklar altındaki gerçeklerin anlaşılması vardır. Bu sayede, bireylere çevre bilimi temelli, bütünsel ve katılımcı bir eğitim alanı sağlamak, katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve milli parkların eko turizm kapasitesinin artırılması olanağı sunmaktadır (Ertuş-Kılıç, 2021; Öztura, 2010). Buna ek olarak, her bireyin aslında bir çevre ve milli park koruma görevlisi olduğu fikri örgün ve yaygın eğitim sisteminde vurgulanmalıdır. Milli parklarda eğitimin önemiyle ilgili okul, öğrenci ve aile etkileşiminin sağlanmasına, bu sayede çocukların yaparak yaşayarak ve projeler üretmek öğrenmelerini sağlamaya, milli park bilincine ve bu alanda sorumlu davranışlar sergilemeye teşvik edecektir (Yaşar ve Şeremet, 2008).

Milli parklar içerisinde yer verilen bir kapsam olarak hayvanat bahçeleri öğrencilerin kolaylıkla ulaşma imkânı bulamadıkları kara ve deniz hayvanlarını görme fırsatı buldukları yerlerdir (Türkmen, 2021). Bununla birlikte, akvaryumlar ise deniz canlılarının korunması ve bu konuda farkındalık geliştirilmesine yönelik bilimsel bilgi kazandırmayı sağlayan bir öğrenme ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır (Oktay, 2021).

Doğa Eğitimleri. Doğal bir ortamda engeller etrafında yürüyerek, taşlı, çakıllı ve kayalık alanlarda gezerek, yeni projeler geliştirerek eğitim programının bir parçası olarak verilen aktivitelere doğa eğitimi denilmektedir (Kırkoğlu, 2004). Doğa eğitimi ile çevreye duyarlı ve çevre koruma konusunda olumlu davranışlar ve tutumlar geliştiren, çok daha hızlı ve aktif katılım sağlayarak öğrenme sağlayan bireylerin yetişmesi, sosyalleşmesi, kendini gerçekleştirme ve çevre bilinci oluşturulması önemlidir (Demir ve Yalçın, 2014; Küçük ve Yıldırım, 2021; Torun, 2021). Doğa eğitimleri öğrencilerin öğrenmelerinde bir laboratuvar

işlevi gördüğü gibi çocukların bu süreçte bütün duyu organlarını dâhil etmesine olanak sağlar (Torun, 2021).

Okul öncesi eğitiminde ise doğa sevgisi ve doğa bilinci kazandırmak amacıyla çocuklara erken yaşta doğa ile etkileşim yaşamasını sağlamak çocuklar için sağlıklı bütüncül bir gelişimle birlikte doğaya karşı farkındalık, duyu organlarını kullanarak daha hızlı, etkili ve aktif öğrenme sağlayan, doğaya bağlılık ve ekolojik sorumlulukların gelişimi açısından büyük önem sarf etmektedir (Köşker, 2019; Torun, 2021).

Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile İlgili Uluslararası Araştırmalar

Anuradha (2002) okul dışı eğitimin okul öncesi dönemdeki çocukların her yönüyle gelişimine etkisi isimli çalışmalarında ICDS programının, non-formal eğitimde erken çocukluk gelişimine etkisini araştırmıştır. ICDS en önemli sosyal bileşeni olan yaygın okul öncesi eğitim ile erken çocukluk gelişiminin en büyük eğitim programıdır. İki yüz yirmi beş (225) ICDS çocuğu, Mysore ICDS kentsel bloğundan örneklem olarak seçilmiştir. Kontrol listesi, ICDS okul dışı eğitim programı alan ve almayan çocukların fiziksel, duygusal, dil, kişisel-sosyal ve entelektüel gelişim alanlarındaki gelişim düzeyini saptamak için uygulanmıştır. Bu çalışma, ICDS okul dışı eğitim programının çocuklarının gelişiminin çoğu alanda ICDS programı almayan çocuklara göre daha iyi durumda olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, mevcut çalışmanın sonucu, ICDS merkezlerindeki okul dışı eğitimin; okul öncesi eğitimin yararlanıcılarının fiziksel, kişisel-sosyal ve entelektüel alanlardaki gelişimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Thorleifsdottir'in (2008) yürütmüş olduğu doktora çalışmasının amacı, banliyö mahalle morfolojisi ile çocukların açık havada, okul dışında, fiziksel aktiviteleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek, yerleşik davranışın gelişimiyle ilişkili çevresel mekanizmaların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. "Karma kullanımlı", "geleneksel" ve "ortak konut" banliyö mahallelerinin çalışmasında nicel-nitel, çoklu vaka çalışması yaklaşımı kullanılmıştır.

Verilerin üçgenleştirilmesi, standart bir ebeveyn anketi (n=58), dokuz günlük bir çocuk aktivite günlüğü (n=48) ve çocuk liderliğindeki saha gezileri (n=17) kullanılarak sağlanmıştır. Veri analizi, nitel verilerin tümevarımsal bir açık kodlama süreci ve ölçülebilir verilerin tanımlayıcı istatistikleri yoluyla yapılmıştır. Sonuçlar, çocukların fiziksel aktivitelerinin sıklık ve çeşitliliğinin, kullandıkları ortamların çeşitliliğinin, kat ettikleri mesafelerin ve en sevdikleri yerlerin mahallelere göre farklılık gösterdiğini göstermiştir. Sonuçlar, gelişimsel olarak uygun mahalle ortamlarının çeşitliliği ile çocukların fiziksel aktiviteye katılımı arasında pozitif bir ilişkiye işaret etmektedir.

Lewis'in (2010) yürütmüş olduğu doktora tezinde nitel araştırma yöntemi kapsamında, okul öncesi eğitim konusunda çok az eğitim veya deneyime sahip olabilecek veya hiç deneyimi olmayan Erken Çocukluk Eğitimi (ECE) fakülte öğrencilerinin, ECE'nin erken bakım ve okul öncesi yönü hakkında informal öğrenmeler hakkındaki bilgileri nasıl edindiklerini açıklamaktadır. Bu çalışmanın bulguları, ECE fakültesi arasında informal öğrenmenin üç yönünü vurgulamıştır. İlk olarak, ECE fakültesi öğrencileri, erken çocukluk eğitim bilgilerini geliştiren hem kasıtlı hem de tesadüfi, informal öğrenme faaliyetlerine katılır. İkinci olarak, ECE öğretim üyeleri kasıtlı olarak çocuk gelişimi teorisi ve gündüz bakımı kuralları ve düzenlemeleri hakkında içerik öğrenirler, ancak tesadüfen erken bakım ve öğrenmede en iyi uygulamalarla ilgili içeriği öğrenirler. Üçüncüsü, ECE öğretim üyeleri arasındaki informal öğrenmenin doğası, geliştirilmiş uygulamayı mümkün kılan dört aşamalı bir deneyimsel öğrenme döngüsü yoluyla gerçekleşen kasıtlı ve tesadüfi uygulamaya dayalı informal öğrenimi olarak karakterize edilebilir.

Nyland, Nyland, Gao, Ng ve Zeng (2016) yapmış oldukları çalışmada Si Huan Oyun Grubu'nda Pekin'deki göçmen çocuklara erken çocukluk eğitiminde okul dışı eğitim deneyimleri sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nitel araştırma projesi, Si Huan Oyun Grubuna gözlemsel ziyaretler yapmaya davet edilen araştırmacılardan oluşmuştur. Araştırma için gözlem ebeveyn ve çocuğu, çocuk ve öğretmen etkileşimi ve yerel ihtiyaçların karşılanması sırasında yapılan gözlemler sonucunda oluşturulmuştur. Bununla birlikte, gözlemler,

fotoğraflar, saha notları ve yönetmen ve iki gönüllü ebeveyn ile kaydedilen görüşmeler şeklinde kaydedilmiştir. Bu makalede, Si Huan Oyun Grubunun tarihini ve gelişimini ana hatlarıyla açıklama, okul dışı eğitimin teorik temellerini araştırma ve böyle bir girişimin doğasında bulunan sorunları tartışma ve modelin sürdürülebilirliği üzerine yorumları ortaya koyulmuştur.

Ernst (2014) yapmış olduğu çalışmada, erken çocukluk eğitiminde öğrenme ortamları olarak doğal dış mekân ortamlarının kullanılmasını teşvik etme amaçlamıştır. Kuzey Minnesota'dan (Birleşik Devletler) 46 erken çocukluk eğitimcisi ile doğal dış mekân ortamlarına ilişkin inançlarını ve uygulamalarını keşfetmenin yanı sıra yordayıcıları araştırmak ve bu ortamların eğitim amaçlı kullanımının önündeki engelleri incelemek amacıyla anket araştırması yapılmıştır. Katılımcılar, Kuzey Minnesota'da bir şehirdeki merkez tabanlı erken çocukluk eğitim programlarında 46 erken çocukluk eğitimcisiinden oluşmaktadır. Sonuçlar, doğal dış mekân ortamlarına yürüme erişiminin olmaması, zaman eksikliği, kış havası ve güvenlik endişelerinin önündeki birincil engelleri göstermektedir.

Becker, Boldin ve Klein (2015) yapmış oldukları çalışmada Almanya'daki Türk kökenli çocukların formal ve informal erken eğitime erişimin ve bu erken eğitim bağlamlarının çocukların Almanca dil edinimi üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Nicel olarak yürütülen bu çalışmanın ilk grubu 576 gözlem, ikinci grup 540 gözlem ve üçüncü grup 477 gözlem sonucu elde edilmiştir. Almanca dil becerilerinin bir ölçüsü olarak, K-ABC alt testi olan "ifade edici kelime dağarcığı" testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, Türk kökenli ailelerde ebeveyn-çocuk etkinliklerinin sıklığının ebeveynlerin sosyal geçmişine ve Almanca becerilerine bağlı olduğunu göstermektedir. Anaokullarındaki dil öğretim programları en çok bu tür programlara büyük olasılıkla ihtiyaç duyan Almanca becerisi düşük olan çocuklar tarafından kullanılmaktadır. Almanca dil becerilerinin gelişmesi için ebeveyn-çocuk faaliyetleri önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Flynn, Bassett, Fouts, Thompson ve Coe'nun (2017) yapmış oldukları çalışmada ebeveynlerin dört haftalık açık hava etkinlik programlarına katılmaları ve programın ailelerin

açık hava etkinliklerinde harcadıkları zamanın etkililiğini ölçmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında 16 ebeveyne ön test / son test uygulanmış ve sonuçlar yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda, ebeveynler çocuklarının aktif olması için düzenli egzersizlerin önemine yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Bu yeni program, ebeveynlerin açık hava etkinlik düzeylerini artırmış ve gençlerde açık hava etkinliklerini artırmaya yönelik stratejiler üzerine sınırlı araştırmalara katkıda bulunmuştur.

Deich ve Galeeva (2018) çalışmalarında çocukluk alt kültürünün gelişimi ile okul dışı eğitimin evrimi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çocukluk alt kültürünün program dışı öğrenme ve gelişimin doğası üzerindeki etkisinin tarihsel aşamalarını tanımlamaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden meta-analiz deseni kullanılmıştır. Antik çağlardan, yirminci yüzyılın ikinci on yılının sonundan günümüzdeki araştırma konularına kadar yazılan okul dışı eğitim ile ilgili çalışmalar incelenmiştir. Halk öğrenimi, kamu kuruluşları ve toplulukları tarafından geliştirilen etkinlikler ve çocukluk alt kültürünün gelişimi ile bağlantılı devlete dayalı teklifleri içeren ders dışı eğitimin gelişim aşamalarını ve yörüngelerini ortaya koymuşlardır.

Pliogou, Gakos ve Dedousi'nin (2018) çalışmalarının amacı, edebiyat ve deneyimsel oyunların kullanımını içeren üç etkinlik aracılığıyla çocukların okul dışı eğitim ortamlarında çeşitliliğe aşina olmaları durumunu incelemişlerdir. Nitel bir araştırma olan çalışma 4-8 yaş arasını kapsayan 20 örneklem ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın önemi, çeşitlilik ve engellilik konusuna edebiyat, sanat ve aynı zamanda sosyal ve kültürel unsurların sektörleri olan deneyimsel etkinlikler gibi alternatif yöntemler kullanarak yaklaşmasıdır. Dahası, sosyal fenomenler hakkında öğretimin sosyal ve kültürel bağlamlarla ilişkilendirilmesi önemli olduğu için kültürel bir yerde gerçekleştirilmiştir. Bu alternatif araçlar, çeşitliliğin kabul edilmesini ve uygulamadaki tüm farklılıkların dâhil edilmesini teşvik eden çok boyutlu bir eğitim ortamı yaratır.

Dealey ve Stone'nin (2018) yapmış oldukları çalışma çocukların okul dışı oyunları ile eğitsel hazır bulunuşlukları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Orta Batı okul bölgesindeki

anaokulu öğrencilerinin ebeveynleri, Çocuk Oyun Anketini, çocuklarının okul dışında oyunlarda geçirdikleri süreyle ilişkili olarak değerlendirmişlerdir. Anaokulu öğretmenleri, yeni tasarlanan Illinois Anaokulu Bireysel Gelişim Anketi'ni (KIDS 2015) kullanarak öğrencileri üç hazır bulunuşluk alanında değerlendirdi: Öğrenmeye Dikkat—Öz Düzenleme (ATL-REG); Sosyal ve Duygusal Gelişim (SED); ve Dil ve Okuryazarlık Gelişimi (LLD). Korelasyon ve regresyon analizleri, okul dışında oyun oynama süresinin, anaokulundaki öğretmenlerin akademik ve davranışsal performans değerlendirmeleriyle olumlu bir şekilde ilişkili olmadığını göstermektedir. Bunun yerine, okul günlerinde ve okul dışı günlerde dışarıda oyun oynama süresinin artması, her üç hazır bulunuşluk alanında da daha düşük puanlarla sonuçlandı.

Sullivan, Bray ve Tangney (2020) yürütmüş oldukları çalışmada öğrencilerin 21. YY becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanan ODÖO programını (Bridge21) açıklamayı amaçlamaktadır. Nitel ve nicel verilerin toplanmasını amaçlayan karma yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Programın etkililiğini belirlemek amacıyla 329 öğrenci ile yapılan çalışmada anket ve odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bulgular, Bridge21 modelinin çeşitli becerilerde öğrenci güveninde önemli ve sürekli artışlar sağlayabileceğini ve program tasarımının çeşitli öğelerinin buna doğrudan katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Park'ın (2020) çalışmanın amacı, öğretmenlerin erken çocukluk matematik eğitimi ve açık havada hareket etkinliklerine yönelik farkındalıklarını ve ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaktır. Çalışma katılımcıları Kore'de bulunan sekiz anaokulu öğretmeninden oluşmaktadır. Görüşmeler, soruların sırası ve içeriği ayarlanarak yarı yapılandırılmış ikişer kez yapılmıştır. Toplanan verilerin analizi ve kategorize edilmesi sonucunda, 'Erken öğretmenlerin matematik eğitimi farkındalığı', 'Erken öğretmenlerin açık hava hareketi etkinliklerine ilişkin farkındalıkları' ve 'Eğitim öğretmenin açık hava hareketleri etkinlikleriyle bağlantılı matematik etkinlikleri farkındalığı' sonuçları elde edilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, matematik eğitimi ve açık hava hareketi için erken çocukluk

öğretmeni modeli sunulmalıdır. Çalışmanın bir diğer sonucu ise, öğretmenlerin matematik eğitimine ve açık hava hareketine olan güvenini arttırmanın yollarına ihtiyaç olduğudur.

Guichard, Coelho ve Grande'nin (2022) yapmış oldukları çalışmada, çocukluğun işlevselliği ile çevresel engeller arasındaki ilişkileri ve engelli olan ve olmayan okul öncesi çocukların okul dışı etkinliklere katılımlarını açıklamayı amaçlamaktadır. Özellikle, çevresel engellerin çocuğun işlevselliği ile bu etkinliklere katılımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Okul öncesi dönemdeki 116 çocuğun (42 engelli çocuk) ebeveynleri ve öğretmenleri ile yürütülen çalışmada çocukların evde ve toplumda katılım düzeyi ve çevresel faktörlerin etkisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Yapılan anket çalışmaları verileri çoklu doğrusal regresyon ve mediation analizi sonucunda elde edilmiştir. Sonuçlar, çocuğun işlevselliği, algılanan çevresel engeller ve çocukların evde ve toplumda katılımı arasında önemli ilişkiler olduğunu göstermiştir. Her iki bağlamda da çevresel engellerin algılanması yoluyla katılım üzerinde çocuk işleyişinin önemli bir dolaylı ilişkisi bulunmuştur.

Knox, Simpson, Ysng ve Maltese'in (2022) yapmış oldukları çalışmada bakıcıların okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların yaratıcılığını ve yenilikçiliğini nasıl şekillendirdiğini araştırmayı amaçlamıştır. Bakıcı-çocuk diyalogunu incelemek için konuşma analizini kullanan sonuçlar, çocuk fikirlerinin, yaratıcı düşünmenin ve çeşitli çözümlere yönelik yenilikçi katılımını incelemiştir. Bakıcıların, mühendislik tasarım döngüsü aracılığıyla okul dışı ortamlarda çocuklarla etkileşim kurarken kullandıkları belirli diyalojik yöntemlere ilişkin iç görüşler tartışılmakta ve bunların çocukların yaratıcı düşüncelerini ve yenilik kullanımını nasıl etkilediği daha da aydınlatılmaktadır. Bakıcı katılımının doğasının ve konuşma yoluyla yaratıcılığın ve yeniliğin teşvik edilmesinin veya engellenmesinin nihayetinde çocukların kendi katılımını ve mühendislik kavramlarının etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi döneminde ODÖO'na yönelik bakış açısının algılanması amacıyla yürütülen çalışmada uluslararası çalışmalar incelendiğinde alan yazının Türkiye'de yapılan çalışmalardan daha eskiye dayandığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, okul dışı

öğrenme, sınıf dışı öğrenme, dışarıda öğrenme, informal öğrenme, non-formal öğrenme ve dışarıda öğrenme gibi pek çok kavram çok eskiye dayanmaktadır. Ayrıca, yapılan çalışmalarda disiplinler arası bir yaklaşım belirlenerek okul dışı öğrenme ortamları çalışmaları STEM ve çocuklar için felsefe gibi pek çok uygulamayla birleştirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, yapılan çalışmalarda Türkiye’de yapılan çalışmalardan farklı olarak daha çok nicel çalışmalara ağırlık verilerek test ve anketlerin uygulanması sağlanmıştır. Son olarak, yapılan çalışmalarda Türkiye’de benzer olarak çalışma sonuçlarının ODÖO’nın çocukların gelişiminde önemli katkıları olduğu sonucuna varılmıştır.

Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile İlgili Ulusal Araştırmalar

Kesicioğlu ve Alisinanoğlu (2013) araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı (informal) matematik öğrenme süreçlerini incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın deseni nitel durum çalışması desenidir. Araştırmanın örneklemini seçilen beş anasınıfından toplam 150 okul öncesi dönem çocuk ve aileleri oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin tamamı, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan ,Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilerek toplanmıştır. Çocukları okul öncesi eğitime devam eden ailelerin önemli bir kısmının okul dışında matematik etkinliği yapmadıkları, ailelerin büyük bir kısmının okul dışı öğrenmelerin matematik gelişimine katkı sağladığına inandıkları ve ailelerin okul dışı matematik öğrenmelerinde en çok oyunlardan yararlandıkları, en çok sayma ve geometri etkinlikleri yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Saraç (2017) araştırmasının amacı, 2007-2016 yılları arasında okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin ulusal alanda yapılmış olan çalışmaları betimsel analizi yöntemiyle incelemektir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmada ilgili alanda toplam 133 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulusal Uluslararası alanda ulaşılan bu çalışmaların 14’ü doktora tezinden, 43’ü yüksek lisans

tezinden ve 76'sı ise hakemli dergilerde yayımlanan makalelerden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda son yıllarda okul dışı öğrenme ortamları üzerine yapılan çalışmaların düzenli olarak arttığı görülmüştür. Yapılan çalışmaların daha çok Fen Bilimleri alanında yayınlanan ve ulusal boyutta taranan dergilerdeki makaleler tarzında olduğu belirlenmiştir. Çalışmalarda gezi/doğa etkinliklerinin ve müze/bilim merkezlerinin daha çok kullanıldığı, genellikle nicel ve betimsel/tarama yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Uludağ'ın (2017) yapmış olduğu araştırmanın amacı, okul dışı öğrenme ortamlarının fen eğitiminde kullanılmasının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında öntest-sontest eşitlenmemiş kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 60-72 aylar arasında değişen 80 çocuk; 27'si deney grubu-1'i, 27'si deney grubu-2'yi, 26'sı ise kontrol grubunu oluşturmuştur. "Bilimsel Süreç Becerileri Gözlem Formu (BSBGF)" ve "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimsel Süreç Becerilerini Değerlendirme Formu (BSBDF)" uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, sınıf içi fen etkinliklerinin yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarının da fen eğitiminde kullanılmasının çocukların bilimsel süreç becerilerini pozitif yönde desteklediği görülmüştür.

Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak'ın (2018) araştırmalarının amacı okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamı hakkındaki görüşlerini tespit etmek ve okul dışında yapılan öğrenme-öğretme etkinliklerinin çocuk gelişiminde anlamlı fark yaratıp yaratmadığını ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine uygun olarak yürütülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler amaçlı örneklem belirleme yöntemiyle seçilmiş 10 öğretmenden oluşmaktadır. Alan yazın taranarak soru bankası oluşturulmuş daha sonra hazırlanan yarı-yapılandırılmış mülakat soruları Amasya ilinde görev yapmakta olan 10 okul öncesi öğretmenine uygulanmıştır. Analiz sonucunda; öğretmenlerin okul dışı ortamlarda öğrenme alanlarına yönelik becerilerin kazandırılmasında etkili çalışmalar yürüttüğü sonucuna varılmıştır.

Ocak ve Korkmaz'ın (2018) çalışmasının amacı okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki ortaokul fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Afyonkarahisar ilinde görev yapan 12 fen bilimleri ve 16 okul öncesi öğretmeni çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın veri toplama aracı olarak, nitel yönetime göre yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler içerik analizine göre yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre; öğretmenler yaşadıkları yerleşim yerindeki okul dışı öğrenme ortamlarını yeterli bulmayıp bunların artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu ortamların yetersiz olması ve çekincelerden dolayı bu alanları yeterince kullanamamaktadır. Yetersiz bulunan okul dışı öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve öğretmenlerin çekincelerinin giderilmesi gerekmektedir.

Usanmaz (2020) formal ve informal eğitim veren okullardaki 4-6 yaş arası çocukların doğaya dair algılarını, resimleri aracılığıyla nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. İstanbul ilinde informal okulda eğitim gören 52 okul öncesi öğrencisi ve yine İstanbul ilinde formal öğrenme ortamında eğitim gören 66 okul öncesi öğrencisi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini, çocuklardan çizilmesi istenen doğa resimleri oluşturmaktadır. Resim çizme sırasında sorulan sorulara verilen cevaplar, öğrencilerin kullandıkları kelimeler, anlatım biçimleri, sorulara yaklaşımları ve diğer değişkenler göz önünde bulundurularak uzman görüşleri alınarak doğa teması çerçevesinde kodlanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucu, okul öncesi dönemde çocukların aldıkları doğa destekli alternatif eğitimlerin, çocuklarda doğa ile ilgili kalıcı öğrenmeler sağladığına ulaşılmıştır. Informal eğitim alan okul öncesi çocukların, doğa ile ilgili figürasyon çiziminin, doğaya dair daha fazla örnekler gördüğü için kolay ve daha kısa sürede yapmakta olduğu tespit edilmiştir.

Yaşar-Çetin (2021) yazmış olduğu yüksek lisans tezinde okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri üzerine bir çalışma yapmıştır. Nitel araştırma yönteminden durum çalışması metodunu kullanarak

yapmış olduğu çalışmada Kahramanmaraş'taki 7 farklı ortaokulun öğrencileri, öğretmenleri, okul yöneticileri ve velileriyle birlikte açık uçlu sorulardan oluşan Okul Dışı Öğrenme anket sorularını çevirim içi ortamda gerçekleştirmiştir. Betimsel analiz yöntemini kullanarak veriler tema, alt tema ve kodlara ayrılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin, öğretmenlerin, paydaşlarının ve velilerin okul dışı öğrenme alanları, alanların avantajları, alanlardaki zorluklar, öğrenme alanı seçim kriterleri, faaliyet seçimi ve süreci, alan deneyimleri, alanda öğrenme süreci öncesinde ve sürecinde sorumluluklar konularında bazı benzer fikirleri ortaya çıkmış olsa da bu paydaş grupları arasında daha çok farklı fikirlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aşkar'ın (2021) "Açık havada eğitim: okul öncesi eğitim programı materyalleri bağlamında bir değerlendirme" isimli çalışmasına yer vermiştir. Makalesinin amacı okul öncesi eğitim programının materyallerini oluşturan Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER), Etkinlik Kitabı (2013) ve Öğretmenler İçin Etkinlik Kitabı'nda (2018) yer verilen açık hava etkinliklerine yönelik etkinlik çeşidi, gelişim alanı, konusu, ele aldığı kavramlar, açık havanın etkinlikte konumlanma biçimi değişkenlerinin incelenmesidir. Bu çalışma için doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları içerisinde etkinlik kitaplarında açık havada eğitim konusuna yer verilmesinin alan yazında ve eğitim programında vurgulandığı kadar uygulamaya yansımaları konusunda düşük olduğudur. Bu konuda açık hava etkinlik sayısının ve çeşitliliğinin zenginleştirilmesi konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Daş, Aslan ve Yadigaroglu'nun (2021) yayınlamış oldukları "Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sağlığı, gelişimi ve sürdürülebilir kalkınma bilinci üzerindeki etkileri" isimli makalede okul öncesi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimine, sağlığına ve sürdürülebilir kalkınma bilincine etkilerini incelemeyi amaçlamaktadırlar. Bu çalışma için tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma Trabzon Üniversitesi okul öncesi eğitim programı 206 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. "Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu

(ODÖGBEF)” ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları içerisinde sınıf kademesinin artmasıyla öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik farkındalık seviyelerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, okul öncesi eğitim programında yer verilen durumların okul dışı ortamların öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik olarak öğretmenleri yeteri kadar teşvik etmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

İnce ve Akkanca'nın (2021) yazmış oldukları makalede okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasına yönelik ebeveyn bakış açısının incelenmesini amaçlanmıştır. Olgubilim desenine göre düzenlenen çalışmada 9 anne ve 2 baba ile toplamda 11 ebeveynle yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla veri toplanmıştır. Betimsel analiz yapılan çalışmada okul öncesi eğitim sürecinde çocukların okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan deneyimlerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Okul dışı öğrenme ortamlarının avantajları olarak yaşam becerilerine, bilişsel becerilere, sosyal becerilere ve duyuşsal becerilere yönelik olduğu; dezavantajları olarak güvenlik, kazanımlar, ekonomik ve sosyal yönden dezavantajların olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımının artırılmasına yönelik yapılan çalışmada ebeveynlerin bilinçlendirilmesine ve sürece dâhil edilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Kölemen'in (2021) yapmış olduğu çalışmada okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların sosyal becerilerine olan etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Nicel araştırma yönteminden deneysel metot ve nitel araştırma yönteminden durum çalışmasının kullanıldığı karma çalışma yöntemine göre yürütülmüştür. Çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim güz yarıyılında, Kocaeli İli İzmit ilçesinde bulunan, iki farklı Kreş ve Gündüz bakımevinde öğrenim gören 60-72 ay deney grubunda 11, kontrol grubunda 11 olmak üzere toplam 22 çocuk oluşturmaktadır. Deney grubuna “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Etkinlikler İçeren Sosyal Beceri Eğitim Programı” uygulanmış, kontrol grubuna ise 2013 okul öncesi eğitim programı uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında ise araştırmacı tarafından

geliştirilen “Hikâyelerle Oluşturulmuş Sosyal Beceri Görüşme Formu”, Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Ölçeği” ve Türk Psikologlar Derneği (1998) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Çocuklar İçin Psiko-sosyal Gözlem Formu” uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında gözlemlenen çocukların sosyal beceri davranışlarında yüksek düzeyde artış gözlemlendiği; kontrol grubunda ise süreçte artış gözlemlendiği fakat deney grubu kadar artış olmadığı gözlemlenmiştir.

Dere'nin (2022) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre yürütülen çalışmada Konya'da bağımsız anaokullarında görev yapmakta olan 20 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Örneklem yöntemi olarak ölçüt örnekleme yoluyla seçilen öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımında yaşanan sorunların en fazla çocukların ailelerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına dayanarak okul dışı öğrenme ortamlarının daha etkin kullanılması için okul yönetimi, öğretmen ve aile arasında işbirliğinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Su'yun (2022) çalışmasında okul öncesi dönemde müzelerin aktif kullanılmasını amaçladığı çalışmada müzelere ilişkin detaylı incelemelerde bulunmuştur. Nitel araştırma yönteminden olgubilim desenine göre yürütülen çalışmada İstanbul'da yer alan kurumlarda görev yapmakta olan 10 öğretmen ile görüşme yapılmış ve sonuçlar betimsel analizle incelenmiştir. Sonuç olarak, müze eğitimlerinin artırılması gerekliliği, uygulamalı süreçlere yer verilmesi ve prosedürlerin azaltılması gerekliliği ortaya konulmuştur.

Şirin-Kaya ve Özyürek'in (2022) yapmış oldukları çalışmada okul öncesi eğitim sürecinde bahçede uygulanan etkinliklerin çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine olan etkisi incelenmiştir. Ankara il merkezinde bulunan Aile Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı bir okulda 20 çocuk kontrol, 20 çocuk deney grubunu oluşturmuştur. Yarı deneysel yöntem kullanılan çalışmada veriler Mann Whitney U testi, Wilcoxon İşaretli

Sıralar Testi ve Spearman Brown korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda deney grubundaki çocukların problem davranışları azalırken sosyal becerilerinde artış gözlemlenmiştir. Genel olarak, sosyal beceriler arttıkça problem davranışların azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güngör ve Göloğlu-Demir'in (2022) çalışmasında okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda 19 öğretmenin yer aldığı nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması yürütülmüştür. İçerik analizi yöntemiyle Word ve Excel uygulamaları kullanılarak sonuçlar analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları arasında öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu veya hiç verilmediği bulgusu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, çocukların güvenliklerini sağlama ve çocuklarla baş etme konusunda olumsuz yeterlik algısına sahip oldukları da görülmüştür.

Türkiye'de okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde 2002 ve sonrasındaki çalışmalarda genel olarak ilköğretim ve üzeri seviyeler için okul dışı öğrenme ortamlarına yer verildiği görülmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda ise okul öncesi eğitim alanında yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmüştür. Yapılan alan yazın taramasında kesitsel çalışmaların çoğunlukta olduğu ve yapılan çalışmaların genellikle nitel araştırma yönteminden durum çalışması deseninden örnekler olduğu görülmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu çalışma kapsamında okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açıları, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) desenine göre incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, olgubilim deseni yaşam içerisinde aşına olduğumuz, yüzeysel olarak bildiğimiz fakat detaylı bilgi sahibi olmadığımız olguların araştırılmasına odaklanmaktadır. Olgubilim çalışmalarında deneyimler ortak olarak anlamlandırılır (Creswell, 2016; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012); bu süreçte katılımcılarla yapılacak olan derinlemesine görüşmeler ile veri toplanır (Fraenkel ve diğerleri, 2012).

Olgubilim çalışmasında bahsedilen olgu diğer ismiyle fenomen kavramı, içinde bulunduğumuz dünyada meydana gelen olaylar, tecrübeler, algılar, eğilimler, kavramlar ve durumlar olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Dolayısıyla, olgubilim çalışmasının merkezinde bir kavram veya fenomen ile bu fenomen ile bireylerin tecrübe etmiş oldukları deneyimlerin “özü” üzerinde çalışılmaktadır (Creswell, 2013). Burada bahsedilen deneyim kavramı, insana tamamen yabancı olmayan fakat bireyin tam olarak da kavrayamadığı fenomenlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu çalışmada olgu, “okul öncesi eğitim döneminde okul dışı öğrenme ortamlarıdır”. Araştırmaya katılan bireylerin bu fenomen hakkındaki görüşleri ve okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili deneyimleri üzerine veri toplanmıştır. Araştırma salgın hastalık koşulları altında yazılmış olup özellikle araştırma örnekleminin seçilmesi ve veri toplama sürecinde bu durumun etkileri olmuştur.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan bu olgubilim çalışmasında araştırmanın evrenini 2021-2022 yılları arasında Ankara il merkezinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 ay arası okul öncesi çocukların velileri, okul öncesi öğretmenleri, bu okulda görev yapmakta olan okul yönetimi ve okul dışı öğrenme

ortamları yetkilileri oluşturmaktadır. Salgın koşulları nedeniyle araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu kapsamda, araştırmacının ulaşabileceği Altındağ, Keçiören ve Pursaklar ilçelerinden örneklem seçilmiştir. Bu ilçelerde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulu sayıları göz önünde bulundurulduğunda Altındağ'dan iki, Keçiören'den bir ve Pursaklar ilçesinden bir anaokulu olmak üzere dört okul araştırmaya dâhil edilmiştir. Özellikle her okuldan iki sınıfın seçilmek istenmesi bu okulların belirleyici olmasını sağlamıştır. Ayrıca, bu okullardan seçilen öğretmen ve veliler ise okul yöneticilerinden alınan destek ile zengin veri sağlayabilecekleri düşünülen öğretmen ve velilerin önerilmesi ile amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Son olarak, yetkililerin belirlenmesinde ise uzman görüşü alınarak karar verilmiştir. Bu amaçla, okul dışı öğrenme ortamları alanında çalışmaları olan öğretim üyelerine başvurularak uzman görüşü alınmıştır. Seçilen ilk uzman "Müze eğitimi" alanında yüksek lisansını bitirdikten sonra Rahmi Koç Müzesi'nde 9 yıldır müze eğitmeni olarak görev yapmaktadır. Diğer bir uzman ise yüksek lisans ve doktorasını ODTÜ okul öncesi öğretmenliği alanında yaptıktan sonra Dr. Araş. Gör. olarak çalışmaya devam etmektedir. Uzman görüşüne başvuru son uzman ise Hacettepe Üniversitesi sınıf öğretmenliği bölümünde görev yapmaktadır. Çalışmaları arasında "Drama" ve "Çocuklar için felsefe" konuları yer almaktadır. Ayrıca araştırmacı, uzmanın Etnografya Müzesi'nde "Müzedeki Drama" çalışmasında yer almıştır.

Creswell'e göre (2013), olgubilim araştırmalarında araştırmaya katılacak olan bütün bireylerin çalışılan fenomene yönelik deneyimlerinin olması zorunlu olduğu için fenomenoloji çalışmalarında örneklem seçme stratejileri oldukça dar kapsamlıdır (Creswell, 2013). Burada bahsedilen örneklem grubu, olgubilim çalışmasının odağı olan fenomeni deneyimleyen ve bu fenomeni aktarabilecek ya da dışa vurabilecek olan birey veya bireylerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Olgubilim çalışmalarında katılımcılar, araştırılan fenomen hakkında deneyime sahip olan ve yaşamış olduğu deneyimleri açık bir şekilde

aktarabilecek bireylerin, aynı yerde bulunmak zorunda olmasalar da tek bir yerden belirlenebildiği bir gruptur (Creswell, 2013).

Nitel araştırmanın arkasındaki fikir, araştırmacının sorunu ve araştırma sorusunu anlamasına en iyi şekilde yardımcı olacak katılımcıları veya dokümanları, belgeleri veya görsel materyali amaçlı olarak seçmektir. Bu, tipik olarak nicel araştırmalarda olduğu gibi, rastgele örnekleme veya çok sayıda katılımcının ve örneklemin seçilmesini önermez (Creswell ve Creswell, 2018). Salgın şartları göz önüne alındığında örneklem seçme yöntemi olarak diğer yöntemlerin uygun olmaması araştırmacı tarafından kolay ulaşılabilir örneklemeyle çalışmayı zorunlu hale getirmiştir. İçerisinde bulunan şartlar nedeniyle okullardan izin almak ve öğrencilerle birebir etkileşim kurulması zorlaşmıştır.

Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre kolay ulaşılabilir örneklem diğer yöntemlerin kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda kullanılmaktadır. Ayrıca, bu örneklem yöntemi araştırmacıya kolaylık, ucuz maliyet, hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Fraenkel ve diğerleri, 2012; Gürbüz ve Şahin, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda, araştırma için seçilecek olan öğretmen, veli ve okul yöneticilerin örnekleme yöntemlerinden amaçlı örneklem yönteminden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemini kullanılmıştır. Bu kapsamda belirlenecek olan okullarda öğretmen, veli ve okul yetkililerle görüşme yapılmıştır, nitel araştırmaların doğası gereği veri doygunluğuna ulaşıldığı zaman örneklem seçme tamamlanmıştır.

Tablo 2

Okul Yetkilisi Demografik Bilgi Tablosu

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Mezuniyet Alanı	Okul	Deneyim
Okul Yönetimi 1	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O1	10 Yıl öğretmen 4 Yıl müdür yardımcılığı
Okul Yönetimi 2	Kadın	41-50	Yüksek lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O2	10 Yıl öğretmen 1 Yıl müdür yardımcılığı 9 Yıl müdür

Okul Yönetimi 3	Kadın	21-30	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O3	5 Yıl öğretmen 1 Yıl müdür yardımcılığı
Okul Yönetimi 4	Kadın	31-40	Yüksek lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O4	10 Yıl öğretmen 3 Yıl müdür yardımcılığı

Yukarıdaki Tablo-2’de çalışmaya katılan okul yöneticilerinin demografik bilgilerine yer verilmiştir. Bu çalışma için Keçiören, Altındağ ve Pursaklar ilçelerinde görev yapmakta olan dört okul yönetimi (OY) seçilmiş ve görüşme yapılmıştır. Bu yetkililerin hepsini kadın yöneticiler oluştururken yaş aralıkları farklılık göstermektedir. Bütün yöneticiler okul öncesi öğretmenliği lisans mezunu iken iki yönetici bu alanda yüksek lisans çalışması yapmıştır. Yetkililerin görev süreleri ise 13-20 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 3

Öğretmen Demografik Bilgi Tablosu

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Mezuniyet Alanı	Okul	Deneyim	Sınıftaki Öğrenci Sayısı
Öğretmen 1	Kadın	41-50	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O1	12 Yıl	15-20
Öğretmen 2	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O1	7 Yıl	15-20
Öğretmen 3	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O2	14 Yıl	15-20
Öğretmen 4	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O2	11 Yıl	15-20
Öğretmen 5	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O3	10 Yıl	15-20
Öğretmen 6	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O3	13 Yıl	15-20
Öğretmen 7	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O4	10 Yıl	15-20
Öğretmen 8	Kadın	31-40	Lisans	Okul öncesi öğretmenliği	O4	13 Yıl	15-20

ODÖO’na yönelik alginın incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmada görüşme yapılan öğretmenlerin (Ö) bilgilerine yukarı Tablo-3’te yer verilmiştir. Öğretmenlerin hepsi kadın ve bir kişi hariç yaşları birbirlerine yakın katılımcılardan oluşmaktadırlar. Öğretmenlerin hepsi okul öncesi lisans mezunudur ve sınıflarında bulunan öğrenci sayıları da birbirlerine yakındır. Son olarak, öğretmenlerin görev süreleri ise 7-13 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 4*Veli Demografik Bilgi Tablosu*

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Okul	Meslek	Aylık Kazanç
Veli 1	Kadın	31-40	Lisans	O1	Öğretmen	4500 ve üzeri
Veli 2	Kadın	31-40	Lisans	O1	Muhasebe	4500 ve üzeri
Veli 3	Kadın	31-40	Lisans	O2	Ev hanımı	4500 ve üzeri
Veli 4	Kadın	31-40	Lisans	O2	Öğretmen	4500 ve üzeri
Veli 5	Kadın	31-40	İlkokul	O3	Temizlik personeli	4500 ve üzeri
Veli 6	Kadın	31-40	Lisans	O3	Öğretmen	4500 ve üzeri
Veli 7	Kadın	41-50	Lise	O4	Emekli	4500 ve üzeri
Veli 8	Kadın	21-30	Lise	O4	Ev hanımı	4500 ve üzeri

Yukarıda Tablo-4'te çalışmaya katılan velilere ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir. Yürütülen çalışmada velilerin (V) hepsini kadın katılımcı oluştururken bu velilerin çoğunluğu benzer yaşıdadırlar. Velilerin eğitim düzeyleri ise ilkokul, lise ve lisans olmak üzere değişiklik göstermektedir. Velilerin hepsinin aylık geliri 4500 ve üzeriyken bu katılımcılardan üç tanesi okul öncesi öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Katılımcılar arasında muhasebeci, ev hanımı, temizlik personeli ve emekli olan veliler de vardır.

Buna ek olarak, Ankara il merkezinde pek çok okul dışı öğrenme ortamının bulunması ve bu ortamlara karar verme noktasında zorlanması nedeniyle okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin seçilmesi konusunda uzman görüşüne başvurulmuştur. Özellikle okul öncesi dönemi okul dışı öğrenme ortamı ile ilgili çalışmaları bulunan veya bu konuda ders verme deneyimi olan uzmanların seçilmesi ve bu uzmanların görüşlerini alınabilmesi için bir form hazırlanmıştır. Form kapsamında, Ankara'da bulunan okul öncesi dönemi çocukların en çok gidebilecekleri okul dışı öğrenme ortamları ile kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilen okullara en yakın okul dışı öğrenme ortamları göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda seçilen öğretmen, veli, okul yöneticileri ile okul dışı öğrenme ortamları yetkili katılımcılarından veri doygunluğuna ulaşana kadar görüşmeler yolu ile veri toplanmıştır.

Tablo 5*Yetkili Demografik Bilgi Tablosu*

	Görev Yapılan Yer	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Mezun Olunan Fakülte	Deneyim
Yetkili 1	Oyuncak Müzesi	Kadın	41	Doktora	Güzel Sanatlar Fakültesi	14 Yıl (Turist rehberliği- müze eğitimi- Öğr. Üyesi)
Yetkili 2	MTA	Kadın	32	Lisans	Jeoloji Mühendisliği	10 Yıl (Müze eğitmenliği)
Yetkili 3	Satranç Müzesi	Kadın	29	Lisans	Sanat Tarihi	6 Yıl (Müze eğitmenliği)
Yetkili 4	Etnografya Müzesi	Erkek	49	Lisans	D.T.C.F. Etnoloji Bölümü	23 Yıl (Müze eğitmenliği)
Yetkili 5	Bilim Merkezi	Erkek	47	Lisans	Jeoloji Mühendisliği Bölümü	15 Yıl (Müze rehberi) 10 Yıl (Müze uzman)

Yukarıda Tablo-5'te çalışmaya katılan yetkilerin demografik bilgilerine yer verilmiştir. Çalışmaya katılan yetkililerin çoğunluğunu kadınlar oluştururken iki erkek katılımcı ile de görüşme yapılmıştır. Katılımcıların yaşları 29-49 arasında değişiklik göstermekle birlikte tecrübeleri de benzer şekilde 6-23 arasında değişiklik göstermektedir. Yetkililerin mezun oldukları üniversiteler ise Ankara ve Hacettepe Üniversitelerinden oluşurken sadece iki katılımcının bölümü benzerdir. Yetkililerden bu iki katılımcının ODÖO yönelik bir bölümden mezun oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, sadece bir katılımcı doktora mezunuyken diğer dört katılımcı ise lisans mezunudur.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni için başvuru yapılmış ve başvuru sonucu 27.08.2021 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından onay verilmiştir. Daha sonra, araştırmayı bağımsız anaokullarında yapabilmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma iznine başvurulmuş ve 07.10.2021 tarihinde ise MEB izni onaylanmıştır. Araştırma Etik izinlerinin alınmasının ardından EK-K ve EK-L'de de yer verildiği üzere araştırmanın veri toplama bölümüne geçilmiştir. Salgın hastalık nedeniyle izin alınabilen okullarla görüşmeye başlanmıştır.

Moustakas'a göre (2010), fenomenolojik bir çalışma dâhilinde;

1. Verilerin organizasyonu, sunulması ve analizi dâhilinde çalışmanın özetlenmesi,
2. Olası sınırlılıklarının belirtilmesi,
3. Alan yazın taraması dâhilinde bulgular,
4. Daha önceki araştırmaların ayrılması,
5. Gelecekte bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara sosyal anlamlar ve çıkarımlar ile tartışılacak konuların ana hatlarının çizilmesi ile çalışma sonlandırılır.

Yukarıda belirtilen olgubilim araştırma planlanması dâhilinde, yapılacak olan adımlar bu çalışma kapsamında sırasıyla yürütülmüştür. Örneklem belirlendikten ve gerekli izinler alındıktan sonra ilk olarak öğretmen, veli ve okul yöneticileri ile görüşme yapılmıştır. Daha sonra, uzman görüşleri dâhilinde karar verilen okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri ile irtibat kurularak bu yetkililer ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelere ek olarak, sadece O1'den izin alınabilmiş ve bu okulda yürütülen ODÖO etkinlikleri sürecinde çocuklar gözlenmiştir. Araştırmanın bir diğer bölümünde ise, görüşme ve alan yazın taraması sonucunda elde edilen veriler dâhilinde 2013 okul öncesi eğitim programında yer verilen okul dışı öğrenme fenomenine yönelik doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Yukarıda belirtilen veriler toplandıktan sonra, bu verilerin betimsel analiz ile analiz edilmesi bulguların yorumlanması, sonuçlara ulaşılması, sınırlılıkların belirlenmesi ile gelecek araştırmacılar için olası yeni araştırma konularına yer verilmesi aşamaları yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Olgubilim çalışmalarında genellikle, araştırılan olgulara yönelik deneyimleri ve anlamları bulmak amacıyla başlıca veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi araştırmacıya iletişim, esneklik ve derinlemesine analiz yoluyla sorgulama özelliklerini sağlaması amacıyla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Moustakas da (2010) benzer şekilde, yaygın bir olgubilim çalışmasında uzun süren görüşme, olgu hakkında veri

toplamayı sağlayan açık uçlu soru ve yorumları içeren etkileşimli bir süreci kapsayan, katılımcıların deneyimlerini kapsamlı açıklamalar şeklinde aktarmasını ve ortak hikâyelerinin paylaşılmasını destekleyen veri toplama araçlarının kullanılmasını önermektedir. Creswell (2016) veri toplama araçları olarak, olgubilim çalışmalarında katılımcıların fenomeni deneyimlerini içeren bireylerle gerçekleştirilen görüşmeleri içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Olgubilim çalışmalarında temel veri toplama aracı görüşmeler olmakla beraber, bazı çalışmalarda gözlem, doküman çeşitleri gibi farklı veri toplama kaynakları da kullanılabilir (Creswell, 2013). Bu çalışmalarda, gözlem çoğunlukla görüşmelerin temelini oluşturma ve görüşme sonucunda elde edilen verileri desteklemek amacıyla veri toplama aracı olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Olgubilim çalışmalarında görüşmeler uygun sorular sorma ve katılımcıların deneyimlerini anlamaya yönelik tartışma, sabır ve araştırmacının yetkinliğini gerektirmektedir (Creswell, 2013).

Bu olgubilim araştırması kapsamında toplanan veriler; öğretmen, veli, okul yöneticileri ve okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri ile araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Buna ek olarak, izinler dâhilinde yapılan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinde çocukların gözlemlenmesi ile araştırmacı tarafından hazırlanmış olan gözlem formu ile veri toplanmıştır. Son olarak, MEB 2013 okul öncesi eğitim programı kapsamında yer alan okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili doküman analizi yapılarak veri toplanmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Görüşme Formu

Olgubilim çalışmalarında araştırmacılar katılımcılardan doğru ve ayrıntılı bilgi almak amacıyla yüz yüze görüşmeler yaparak veri toplamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2016). Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açılarını incelemek amacıyla 2021-2022 eğitim öğretim sürecinde çalışma yapılmıştır. Buradan hareketle, çalışmaya okul öncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan çocukların velileri, bu çocukların öğretmenleri, bu okullarda görev yapmakta olan okul yönetimi ile okul dışı öğrenme ortamları yetkilileriyle yapılan görüşmeler için araştırmacı tarafından ayrı ayrı hazırlanmış görüşme formları

kullanılmıştır. Bu formlar kapsamında katılımcılara, okul dışı öğrenme ortamlarının neler olduğu, bu ortamlarda çocuklara hangi becerilerin kazandırabileceği, bu öğrenme ortamları ile ders kapsamında hangi kazanımların verilmesi gerektiği ve bu ortamların daha verimli bir eğitim ortamı haline getirilebilmesi için ne gibi düzenlemeler yapılacağı gibi sorular sorulmuştur.

Gözlem Formu

Sosyal bilimler çalışmalarında sıkça kullanılan gözlem tekniği araştırmacıya çalışmakta olduğu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi sağlayan veri toplama aracıdır (Gülbüz ve Şahin, 2016). Yürütülen çalışmada da okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarına çocuklarla birlikte alan gezisi yapılmıştır. Bu gezi sürecinde gidilen okul dışı öğrenme ortamında yapılacak olan etkinlik dâhilinde çocukların gözlemlenmesi sağlanmıştır. Bu gözlem için araştırmacının önceden hazırlamış olduğu gözlem formu ile veri toplanmıştır. Bu formda, gezinin nereye olacağı, amacı, konusu, kazanımları ve gözlemlenecek davranışlar gibi bilgiler bulunmaktadır. Yapılan alan gezilerine yönelik tablo aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 6

Yapılan Gözlemlere İlişkin Bilgi Tablosu

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Yapıldığı Ortam	Etkinliğin Tarihi	Etkinliğin Süresi
Okul Pikniği	ParkAnkara- Hacıkadın Hatıra Ormanı	27.05.2022	240 dk.
Feza Gürsey Bilim Merkezi Gezisi (Pilot Uygulama)	Feza Gürsey Bilim Merkezi	09.10.2021	60 dk.

Yukarıda Tablo-6'da belirtilen merkezlere alan gezisi düzenlenmiş ve bu süreçte çocuklar gözlemlenmiştir. Her iki gözlem çalışması da O1 ile yürütülmüş olup bu merkezler O1'e yakın olan ODÖO arasından seçilmiştir. Salgın şartları dolayısıyla başka merkezlere gezi düzenlenememiştir. Bunlar dışında okul yemekhanesinde ve bahçesinde yapılan etkinlikler de gözlemlenmiştir. Araştırmacı ayrıca okula gelen tiyatro ve kukla gösterileri,

çömlek ve ebru atölyeleri, 23 Nisan şenliği, köpük gösterisi ve planetaryum etkinliği gibi okul yemekhanesinde ve okul bahçesinde yapılan ODÖO etkinliklerinde aktif rol almıştır.

Doküman İnceleme

Katılımcılarla yapılan görüşme ve alan yazın araştırması ışığında MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili verilerin toplanabilmesi için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Tablo-7’de çalışmaya ait veri toplama araçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7

Veri Toplama Araçları

Araştırma Sorusu	Veri Toplama Aracı
1. Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin, okul yöneticilerin, velilerin ve yetililerin görüşleri, bu alanları kullanım ve uygulamaları nelerdir?	Görüşme formları
2. Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinlikler çocukların hangi gelişim alanlarını desteklemektedir?	Görüşme formları Doküman analizi Gözlem
3. Okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinliklerin	Görüşme formları

kullanımını etkileyen
faktörler nelerdir?

4. Okul öncesi

döneminde okul dışı

öğrenme ortamlarına

yönelik paydaşların

görevleri nelerdir?

Gözlem

Görüşme formları

Gözlem

Verilerin Analizi

Olgubilim çalışmalarında toplanan verilerin analizi için katılımcıların olguya yönelik deneyimlerin ve anlamların ortaya çıkartılmasını sağlamak için betimsel analiz yapılması, toplanan verilerin kavramsallaştırılması ve çalışmada yer verilen olguyu tanımlayabilecek ve daha net hale getirerek temaların ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır (Patton, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışma kapsamında, veri analizinde daha dar kapsamlı birimlerden başlanarak daha geniş analiz birimlerine doğru ilerleyen ve katılımcıların deneyimlerinin detaylı betimlenmesine doğru giden sistematik bir süreç izlenmiştir (Moustakas, 2010). Bu kapsamda betimsel bir anlatımla sunulan veriler için sık sık doğrudan alıntılara yer verilmesi, ortaya çıkan tema ve örüntüler çerçevesinde bulguların açıklanması ve yorumlanması süreci ile sonlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmada betimsel analiz yönteminin seçilmesinin nedeni, içerik analizden farklı olarak çalışmanın kavramsal yapısının önceden açık bir şekilde belirtilerek yürütülmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buna ek olarak, içerik analizinde görüşme kayıtları, günlükler ve dokümanlar gibi kayıt altına alınmış olan mesajların derinlemesine incelenmesi ile sınırlıdır (Berg ve Lune, 2015; Patton, 2018). Betimsel analizde ise görüşme ve gözlem gibi farklı tekniklerle elde edilen verileri yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılar yoluyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Betimsel analiz araştırmacıya çok miktardaki verinin temel özelliklerini özetlemek için kullanabileceği bir yöntemdir. Geniş alan ve disiplinlerde kullanıma imkânı sunarak araştırmacıya kolaylık sağlaması çalışmada betimsel analiz kullanılmasında etkili olmuştur (Robson, 2017).

Olgubilim çalışmasında, özellikle Moustakas (2010) tarafından geliştirilmiş belirli yapılandırılmış analiz yöntemleri vardır. Bunlar aşağıda listelenmiştir.

1. İlk olarak, elde edilen veriler ışığında incelenen fenomenle ilgili katılımcıların kişisel deneyimleri betimlenmektedir.
2. Araştırmacı ortak temaların bulunduğu bir liste çıkartır ve katılımcıların deneyimleri ile bu listede yer verilen bilgiler eşleştirilir.
3. Önemli olan ifadeler alınır ve temalar daha kapsamlı birimler halinde gruplandırılır.
4. Araştırmanın katılımcılarının fenomen ile ilgili deneyimlerinin ne olduğu hakkında açıklamalar yazılır. Bu açıklamalara dokusal betimleme denir.
5. Daha sonra deneyimin nasıl gerçekleştiği ile ilgili bir açıklama yapılır. Buna ise yapısal betimleme denir. Bu bağlamda, deneyimin gerçekleştirildiği mekân ve bağlam ilişkisi açıklanır.
6. Son kısımda ise, dokusal ve yapısal betimleme birleştirilerek fenomenin karma bir betimlemesi sunulur. Bu bölüm katılımcının deneyimlerinin özünü oluşturur ve sonuçlarını ortaya koyar.

Yukarıda belirtilen veri analiz aşamaları ise Creswell'in (2013) olgubilim çalışmalarında veri analiz sürecinde aşağıda belirtildiği şekilde kategorilere ayrılmaktadır. Burada belirtildiği üzere, olgubilim bir çalışmada "Fenomenin Özü"ne ulaşabilmek için ön ifadeler, önemli anlam birimleri, dokusal betimleme, yapısal betimleme ve yargılardan sıyrılma bölümlerinin bulunması gerekmektedir.

Burada belirtilen analiz aşamaları elde edilen veriler kapsamında önemli ifadelerin belirtilmesi, bu ifadelerden önemli anlam birimlerinin oluşturulması ve elde edilen temaların gruplandırılması aşamasıyla başlar. Daha sonra, dokusal ve yapısal betimlemelerin yazılması ve deneyimlerden elde edilen temel ve değişmez yapının yani araştırmanın özünün detaylı bir şekilde betimlenmesi, araştırmanın organize edilmesi ile oluşturulan işlem basamaklarını ortaya koymaktadır (Creswell, 2013). Sonuç olarak, çalışmadan elde edilen bulgular katılımcıların deneyimlerinin ve bu katılımcıların betimlenmesiyle elde edilir (Patton, 2018).

Bu çalışmada derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ise Moustakas'ın (2010) yukarıda belirtildiği şekilde analizlerin yapılması ile sağlanmıştır. Öncelikle görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından yazıya dökülmüştür. Bu amaçla, 18 sayfa okul yönetimi, 30 sayfa yetkili, 36 sayfa veli ve 54 sayfa öğretmen 138 sayfa transkriptin ayrıntılı incelenmesinin ardından araştırma soruları kapsamında ilk temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra ise ikinci kodlama aşamasında veriler düzenlenmiş ve alıntılarla zenginleştirme sürecine gidilmiştir. Araştırmanın detaylı görüşmelere dayanması ve katılımcıların vermiş oldukları yanıtların okul dışı öğrenme ortamı fenomenine yönelik algısının betimlenmesi sağlanmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili deneyimlerinin neler olduğunun alınması (dokusal betimleme) ve bu deneyimlerin nasıl elde edildiğinin ifade edilmesi (yapısal betimleme) ile ilgili veriler toplanmıştır. Son kısımda ise bu iki veri türünün birleştirilmesi ve bütün katılımcılardan bu konu ile ilgili görüşlerin alınması sağlanmıştır.

Belirli temalar altında yer verilen bulgular doğrudan alıntılar yoluyla da desteklenerek okuyucuya sunulmuştur. Ortaya çıkan temalar ışığında bulgular düzenlenmiş ve bu betimlemelerden yararlanılarak araştırmacı kendi yorumlarını yapmıştır. Buradan hareketle, bulguların tematik analizi ortaya konmuştur. Sonuç olarak, yapılan görüşme sonucunda katılımcılardan elde edilen verilerin analizleri ile okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik farklı bakış açılarının sunulması sağlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin detaylı bir şekilde raporlaştırılması ve bu süreçte araştırmanın bu verileri nasıl elde ettiğini açıklaması nitel araştırmalarda geçerliliğin en önemli kriterlerinden birisidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Geçerliliği sağlamak için bu olgubilim çalışmasında detaylı soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme yapılması ile katılımcılardan detaylı verilerin alınmasını ve elde edilen verilerin de aynı şekilde yorumlanarak raporlaştırılması süreçleri takip edilmiştir. Bununla birlikte, bu verilerin nasıl

elde edildiğinin yorumlanması sürecinde araştırmacı detaylı bir şekilde alıntılar yoluyla verilere ulaşılması sürecinden bahsetmiştir. Araştırmada geçerlik kavramı iki alt başlıkta incelenebilir. Bunlar iç geçerlik ve dış geçerliktir.

Araştırmada elde edilen verilerin elde edilme sürecinin, veri analiz sürecinin ve bu verilerin yorumlanması ve düzenlenmesi süreçlerinin kendi içerisinde tutarlı olması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada yukarıda bahsedildiği üzere araştırmacının bütün süreçlerinde bulguların tutarlı, açık, net ve anlaşılır olmasını sağlayabilmek için görüşme sırasında elde edilen bulgulara açıkça yer verilmiş ve yorumlanması sürecinde doğrudan alıntılara yer verilerek bulgular desteklenmiştir.

Nitel araştırmalarda elde edilen bulguların benzer ortamlara ve benzer durumlara genellenebilmesi durumudur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın konusu okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarıdır. Araştırmadan elde edilen veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Bu nedenle, benzer ortamlarda, benzer yaş grubu için ve benzer okul dışı öğrenme ortamı kurumlarında bu çalışmanın tekrarlanması benzer sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

Nitel araştırmalarda güvenilirliği sağlamanın bir yolu olarak çalışmanın benzer gruplarla tekrarlanabilmesini buradan hareketle benzer sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buradan hareketle görüşme soruların açık bir şekilde yer verilmesi ve uygulamasının sağlanması, MEB 2013 okul öncesi eğitim programına erişilebilirliği ve gezi-gözlem formlarına erişilmesi yoluyla araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, güvenilirliği sağlamak için bir diğer yol olarak çalışmanın belli aşamalarında (veri toplama, analizi gibi) yapılanlara yönelik olarak kontroller açık bir şekilde yapılmış ve okuyucuya tüm aşamalarda güvenilirliğe yönelik bilgi sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Geçerliği ve Güvenirliği Sağlamak Amacıyla Kullanılan Stratejiler

Nitel çalışmalarda geçerliği ve guvenirliği sağlamak için kullanılan bazı yöntemler vardır. Bunlar; inandırıcılık, uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı teyidi, ayrıntılı betimleme, amaçlı örnekleme, tutarlık inceleme ve teyit incelemesidir (Yıldırım ve şimşek, 2018).

Bu kapsamda, katılımcı teyidine yer verilerek yapılan çalışmada düzenleme yoluna gidilmiştir. Katılımcı teyidi sırasında katılımcıların eklemek veya çıkartmak istedikleri hususlara yer verilmiştir. Bütün veriler toplandıktan sonra detaylı bir şekilde okunup önemli vurgular belirlenmiştir. Bu bulgular sonrasında katılımcı teyidi yoluyla katılımcılara bulguların doğruluğu ile ilgili dönüt sağlamaları istenmiştir. Sonuç olarak, katılımcı teyidi çalışmaya güçlü veriler sağlaması ve zengin sonuçlara ulaşmayı sağlamada araştırmacıya önemli bir araç sağlamıştır (Yıldırım ve şimşek, 2018).

Bu alışma için kullanılan bir diğer yöntem ise çeşitlemedir. Çeşitleme için veri kaynaklarının, yöntemin ve araştırmacının çeşitlenmesi olarak farklı şekillerde yapılabilir (Yıldırım ve şimşek, 2018). Çalışmada ise katılımcılardan toplanan verileri inceleyerek ve temalar için tutarlı bir gerekçe oluşturmak için farklı veri kaynaklarının kullanılmasıyla enleme yoluna gidilmiştir. Temalar, birkaç veri kaynağının veya katılımcıların bakış açılarının birleştirilmesine dayalı olarak oluşturulursa, bu sürecin çalışmanın geçerliliğine katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Creswell ve Creswell, 2018). Bununla birlikte, toplanan verilerin kalitesini ve araştırmacının yorumlarının doğruluğunu artırma gibi avantajlı yanları olduğu da belirtilmiştir (Fraenkel ve diğerleri, 2012).

Çalışmanın geçerlik ve guvenirliğini sağlamak amacıyla kullanılan son strateji ise ayrıntılı betimlemedir. Çalışma sonrasında toplanan verilerin yorumsuz bir şekilde iletilebilmesi için doğrudan alıntılar yardımıyla okuyucuya ulaştırılmasını sağlar. Bu sayede okuyucular ortamı zihinlerinde canlandırabilirken aynı zamanda bulgular hakkında daha gerçekçi ve zengin bir bakış açısı da sunabilir. Sonuç olarak, okuyucunun elde edilen veriler

ışığında kendi sonuçlarına ulaşmasına ve yorum yapmasına imkân verebilir (Creswell ve Creswell, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmacının Rolü

Olgubilim çalışmaları, fenomenlerin, olayların veya kavramların titiz ve zengin bir dille ifade edilmesini ve bu fenomen, olay veya kavramların içinde bulunduğu koşullar içerisinde incelenmesini amaçlamaktadır (Manen, 2016). Burada araştırmacı, fenomenle ilgili olarak katılımcıların kişisel deneyimlerinin tartışılmasını sağlayacağı için araştırmacıyı kendi bireysel deneyimlerine yer vermemesi gerekmektedir (Creswell, 2013). Bu nedenle, araştırma sürecinde araştırmacı görüşmelerde, gözlem ve doküman incelemesi sürecinde araştırmaya kendi deneyimlerini katmaması ve bireysel yorumlarda bulunmamasına dikkat etmiştir. Araştırmacının okul öncesi öğretmenliği mezunu olması, bu alanda staj deneyimlerinin olması ve alanla ilgili çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapmış olması, araştırmacının MEB 2013 eğitim programını yakından takip etmesini ve okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgilere sahip olmasını sağlamıştır. Ayrıca, araştırmacı bir yıllık öğretmenlik deneyimini ve ODÖO etkinliklerine katılma deneyimine sahiptir. Bununla birlikte, lisans eğitimi sırasında araştırmacı ODTÜ Güneşköy Projesine gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Bu kapsamda, Güneşköy'e gelecek olan özellikle engelli çocuklar için doğada yapabilecekleri etkinlikler tasarlanmış ve bu etkinlikleri kapsayan bir Güneşköy kitapçığı hazırlanmıştır. Araştırmacı elde etmiş olduğu deneyimler sayesinde çalışmada bu deneyimlerin ışığında veriler odağında objektif yorumlamalar yapmıştır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde görüşmeler (öğretmenler, okul yönetimi, veliler ve okul dışı öğrenme ortamları yetkilileri), alan gezisi gözlemleri ve doküman analizi bulgularına yer verilmiştir. Toplanan veriler ışığında dört ana başlık altında bulguların tematik analizine yer verilmiştir. Bu başlıklar “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı”, “ODÖO Etkinliklerinin Çocukların Gelişimine Olan Katkısı”, “ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler” ve “Paydaşların ODÖO Görev ve Sorumlulukları” şeklindedir.

Tablo 8

Görüşme Verilerine Dair Tema ve Kodlar

ODÖO Kullanımı	ODÖO Etkinliklerinin Çocukların Gelişimine Olan Katkısı	ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler	Paydaşların ODÖO Görev ve Sorumlulukları
· ODÖO tanımlanması · ODÖO etkinlikleri · ODÖO etkinliklerinin tercih edilme durumu	· Bilişsel gelişim · Dil gelişimi · Sosyal-duygusal gelişim · Motor gelişim · Öz bakım becerileri	· Destekleyici unsurlar · Zorlaştırmacı unsurlar	· Görevler · ODÖO etkinliklerine yönelik yapılan planlamalar

Yukarıdaki Tablo-8’e bakıldığında, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik başlığın altında okul dışı öğrenme ortamlarının tanımlanması, okul dışı öğrenme ortamı etkinlikleri ve ODÖO etkinliklerinin tercih edilme durumu alt başlıkları yer almaktadır. Katılımcılara sorulan ilk soruda ODÖO etkinliklere yönelik algının betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın bir diğer sorusunda ODÖO etkinliklerinin çocukların

gelişimine olan katkısı bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim ve öz bakım becerileri alt başlıkları altında incelenmiştir. Bu soruda ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişimine katkı sağlayıp sağlamadığı ve hangi alanlarda katkı sağladığı vurgusu incelenmiştir. Kullanımı etkileyen faktörler ise destekleyici ve zorlaştırıcı unsurlar olmak üzere iki alt başlığa ayrılmıştır. Yapılacak olan ODÖO etkinliklerinin yürütülmesine yönelik unsurların belirtilmesi sağlanmıştır. Son olarak, paydaşların görevleri bölümünde ise görevler ve ODÖO etkinliklerine yönelik yapılan planlamalara yer verilmiştir. ODÖO etkinlikleri sürecinde paydaşların neler yaptıklarına ve planlama boyutunda neler yer alması gerektiği ortaya koyulmuştur. Araştırma sorularından yola çıkılarak katılımcı cevaplarına göre temalar ve kodlar oluşturulmuştur ve bulgulara EK-J'de yer verilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde ilk olarak demografik bilgilerinin alınması amaçlanmıştır. Öğretmenlerin demografik bilgileri incelendiğinde bu bölümde çok fazla farklılıkların olmamasıyla birlikte deneyimlerinde farklılık olduğu gözlemlenmiştir. 7-14 yıl arasında değişen deneyimlerine rağmen öğretmenlerin ODÖO'na yönelik algılarında çok farklılıklar görülmemiştir. Buna ek olarak, çalıştıkları okulların değişiklik göstermesiyle birlikte yapmış oldukları uygulamalarda ve okul yöneticilerin yönlendirmelerindeki değişikliklerle birlikte farklılıklar ortaya çıktığı görülmüştür. Örneğin O2 ve O4'te görev yapmakta olan okul yöneticiler ODÖO etkinliklerine izin verirken, burada görev almakta olan öğretmenlerin de bakış açılarında ve uygulamalarında farklılıklar olduğu sonucuna varılmıştır. O1 ve O3 ise salgın şartları nedeniyle sürecin başında ODÖO etkinliklerine izin vermişlerdir.

Okul yöneticilerinin demografik bilgileri incelendiğinde ise çok farklılık olmamasıyla birlikte O2 ve O4'ün okul yönetimi yüksek lisans yapmış oldukları görülmüştür. Her iki okul yöneticisinin de okullarında ODÖO etkinliklerini desteklemeleri, bu yönde düzenlemeler yapmaları ve öğretmenleri cesaretlendirmeleri ile ilişkili olacağı düşünülmektedir. En fazla deneyime sahip olan O2 yönetimi ise vermiş olduğu cevaplardan özellikle program alanında

düzenlemeler yapılmasını ve bu değişikliklerin öğretmenler üzerinde etkili olacağını vurgulaması da dikkat çeken bir husustur.

Velilerin demografik bilgileri incelendiğinde meslek gruplarında çeşitlilik görülmüştür. Fakat velilerin görüşme sorularına vermiş oldukları yanıtlarda meslek gruplarına göre farklılaşan değişiklik gözlemlenmemiştir.

Son olarak, yetkililerin demografik bilgileri incelendiğinde katılımcıların yaşlarında ve mesleki deneyimlerinde bulunan farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Fakat bu farklılıkların, yanıtlarında önemli ölçüde bir değişikliğe neden olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, araştırmaya verdikleri cevaplarda farklılıklara gitmelerinin nedeninin büyük ölçüde farklı kurumlarda görev yapmakta olduklarıyla ilişkilendirilmiştir. Her kurumda bulunan materyallerin, kurumun çalışma amacının ve okul yöneticilerinin farklı olması nedeniyle kurumlarında yapmış oldukları ODÖO etkinliklerinin de farklılık gösterdiği söylenebilir.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı

Bu bölümde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik okul yönetiminin, öğretmenlerin, velilerin ve yetkililerin yapılan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinin kullanımına ilişkin bakış açılarının analizine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu başlık çerçevesinde dört alt başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar şu şekilde sıralanmıştır: “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Tanımlanması”, “Okul Dışı Öğrenme Ortamı Etkinlikleri” ve “ODÖO Etkinliklerinin Tercih Edilme Durumu”.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Tanımlanması

Araştırmanın ilk alt problemi “Okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlerin, okul yöneticilerin, velilerin ve yetkililerin bu alanları kullanım ve uygulamaları nelerdir?” sorusunun değerlendirilmesine yöneliktir. Bu doğrultuda Keçiören, Altındağ ve Pursaklar ilçelerinde görev yapmakta olan dört okulda sekiz öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Okul yönetimi ve velilere benzer olarak soruda öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamı kavramını nasıl algıladıklarına yönelik tanım yapmaları istendiğinde

öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlar analiz edilmiş olup aşağıda yer verilmiştir. Burada bahsedilen tema ve kodlara Tablo-9'da ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

İlk olarak, Öğretmen1'in yapmış olduğu tanımda öğretmenin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik algısında ilk olarak diğer öğretmenlere oranla çocuğun içinde bulunduğu aile ortamının önemine daha çok vurgu yaptığı daha sonra diğer öğretmenlerle benzer olarak farklı okul dışı öğrenme ortamlarına değindiği görülmüştür. *“Okul dışı öğrenmenin ben ilk olarak ailede başladığını düşünüyorum. Okul dışı öğrenme sosyal etkinlikler olabilir, ailede geçirdiği verimli saatler olabilir, etkinlikler olabilir (....) Çocuk aile ile beraber sosyal etkinlikler dışarısında gezilerde olabilir(....) Yani bir şekilde orada yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayabilir.”* MEB okul öncesi eğitim programında yer verilen açıklamada ailenin çocuğun sağlıklı gelişiminde, topluma uyum sağlamasında ve başarılı olmasında destek olan etmenlerden bir tanesinin olması vurgusuyla (MEB, 2013) Öğretmen1'in açıklamaları uyushmaktadır. OY2 ise Öğretmen1'in görüşlerine benzer olarak, okul dışı öğrenmelerin öneminden bahsederken bunun eğitimin her kademesinde olması gerektiğine de vurgu yapmıştır. *“Ailesinden ilk kez kopan çocuk oluyor. Yani ailesinden ayrı ilk gördüğü yer olduğu için her yönden katkı sağlamaya çalışıyoruz. O yüzden de bütün her şeyi okul içinde olmamalıdır.”*

Öğretmen2 ise yapmış olduğu tanımda okul yönetici ve velilere benzer şekilde örnekler vererek tanım yapmış ve bu okul dışı öğrenme ortamlarının öneminden bahsetmiştir. *“Alan gezileri olabilir, ev ziyaretleri olabilir (....) Aslında okulun dışındaki her şeyi söyleyebiliriz. Mesela 29 Ekim'de bir Anıtkabir'e gitmek ya da Rahmi Koç, Oyuncak Müzesi'ne gitmek, her şey sayılabilir(....) Hayvanat bahçeleri, MTA müzesi, piknik alanları, açık alanlar çocuklar için çok faydalıdır(....) Okula gelen bir çömlek atölyesi bile bir öğrenme yeridir.”* Öğretmen2'nin değindiği noktalar ile çömlek atölye etkinliği sırasında yapılan gözlem çalışması birbiriyle uyumlu olmuştur. Çocukların bu süreçte çömleklere kendi istedikleri şekilleri yapmaları, çömlek ustasına “Bu çömlekler neden yapılıyor, neden su

eklemek zorundayız?” gibi sorular sormaları da çocukları sürece etkin bir katılım gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Öğretmen3 okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara olan yararlarından bahsederken çocuklara olan etkilerine değinmiştir. *“Okul dışı öğrenme, okulun dışında okulun içinde olmayan, dışında çocukların görerek, dokunarak, birebir yaparak yaşayarak öğrendikleri öğrenme ortamlardır.”* Programda yer alan, alan gezileri çocukların araştırma, problem çözme, olayları yerinde gözlemlleme ve anlamlı öğrenme fırsatı bulma becerilerini geliştirmeleri açısından önemli bir yere sahiptir vurgusuyla benzer bir anlam taşımaktadır (MEB,2013). Öğretmen4 ise okul dışı öğrenmenin tanımına yönelik olarak çocuklara olan faydalarına da yer vererek şu şekilde ifade etmiştir. *“Yani çocukların bütün gelişimlerini destekleyici yerler olabilir (....) Çocuklara yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı verir (....) Örneğin, ben köy okulunda çalışırken sadece bir tane merkezde postane vardı, orayı söyleyebilirim.”* Öğretmen3’ün burada yer vermiş olduğu açıklamalar aynı okulda görev yapmakta olduğu OY2 ile benzer noktalarda kesişmektedir.

Öğretmen5 okul dışı öğrenme tanımına yönelik olarak özellikle okul duvarları dışında çocukların etkileşimde bulunabilecekleri yerler olarak şu cümlelerle ifade etmiştir. *“Adı üstünde okulun fiziksel yapısı dışında her yer eğitim alanıdır. Daha çok çocukları eğitim etkinliklerine sokmaya çalışıyoruz. Tiyatro, gösteri merkezi, çevreyle etkileşimde bulunacakları, doğayı tanımaya yönelik ve varlıklarla iletişim kurabilecekleri her türlü mekândır.”* Öğretmen6 da okul dışı öğrenme ortamlarını tanımlarken benzer şekilde hem okuldan farklı bir ortam olması gerektiğini vurgularken hem de örnekler vererek bu tanımı desteklemiştir. *“Okul dışı öğrenme, eğitim ortamının dışarıya taşınması olarak tanımlayabilirim. İşte müzeleridir, kütüphanelerdir, bilim merkezleridir. Yani sınıfta kazanım neyse ona uygun olarak her şeyi dışarıda da planlayabiliriz.”* Öğretmen5 ve Öğretmen6’nın yer verdiği açıklamalar programda yer alan, çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişebilmesi için ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmesinde bilişsel uyarıların, zengin dil etkileşimlerinin, olumlu sosyal ve duygusal deneyimlerin çocuğa sunulduğu,

çocuğun bağımsız olduğu bir ortam ayarlamının önemli olduğu vurgusuyla benzerlik göstermektedir (MEB, 2013).

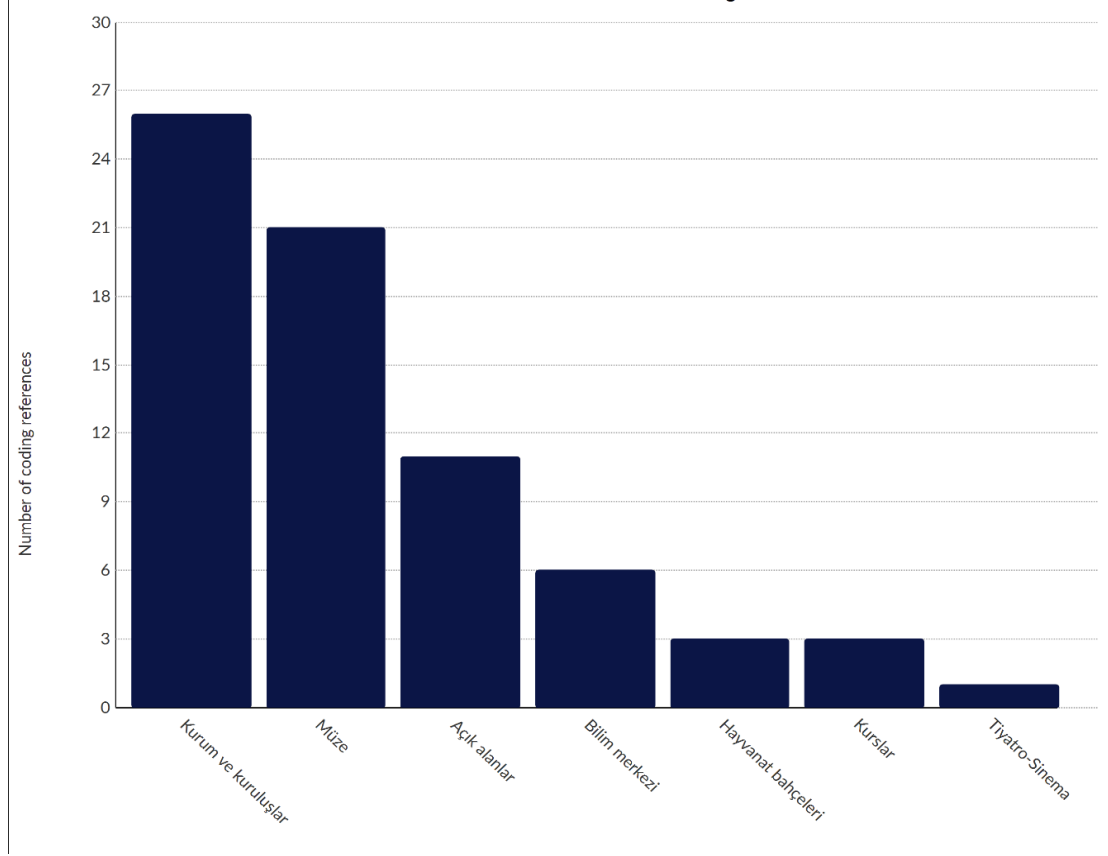
Öğretmen7 yapılan okul dışı öğrenme ortamı kavram tanımını kullanırken bu becerinin pek çok alanla ilişkili olduğunu şu şekilde ifade etmiştir. *“Hayat boyu öğrenme gibi yani hani biz bilgileri veriyoruz çocuklara ama okulda öğrendiği bilgileri dışarıya aktarıyor bu alanda da bir şey öğrenebiliyor, ilişki kuruyor yani gezdiği mekânlardan bir şeyler kurabiliyor, okul dışı her şey olabilir.”* Öğretmen7’nin tanımlamasında yer vermiş olduğu kavramlar ile okul öncesi eğitimin genel amaçları birbiriyle uyum göstermektedir. Her ikisinde yer alan çocukların ilgi ve kabiliyetlerini geliştirmek amacıyla bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmak ve onları hayata hazırlamak vurguları yer almaktadır (MEB, 2013).

Son olarak, Öğretmen8 ise diğer öğretmenlerden farklı olarak çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda yapılacak çalışmaların onlara uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini belirtmiş ve tanım cümlesine şu şekilde yer vermiştir. *“Okul dışı öğrenme yaparak yaşayarak öğrenmeyi daha çok destekleyen bir ortam olduğunu düşünüyorum (....) Okul öncesi dönemde somut dönemdir, soyutlaştırma bilmek içinde soyut kavramları somutlaştırabilmek için de alan gezilerine önem veriyoruz. Yani dediğim gibi mesela dinozorlarsa konumuz MTA’ya götürüyoruz.”*

Öğretmenlere sorulan süreç içerisinde tercih ettikleri okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik soruya verilen cevaplar aşağıdaki şekilde kodlanarak listelenmiştir.

Şekil 1

Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri

Yukarıdaki Şekil-1'e bakıldığında öğretmenlerin, okul yöneticileri ve velilerden farklı olarak ODÖO etkinlikleri planladıklarında en fazla kurum ve kuruluşlara yer verdikleri görülmektedir. Kurum ve kuruluşlar arasında hastane, postane, kütüphane gibi cevaplarla birlikte market, fırın, lokanta gibi cevapları da içeren açıklayıcı örneklerle yer verilmiştir. Örneğin, Öğretmen1'in yapmış olduğu açıklamada bu mekânlara örnekler vermiştir. *"Karakola, emniyete yapılan geziler olabilir, hastaneye, postaneye yapılan etkinlikler olabilir. Belirli gün ve haftalar içerisinde yapılan bütün etkinlikler sayılabilir aslında. Mesela trafik haftası olabilir, emniyete gezi düzenlenebilir."* Benzer şekilde Öğretmen2 de alan gezisi örneklerinde bu yerlere değinmiştir. *"Emniyet olabilir, karakol olabilir, itfaiye merkezi olabilir, fırınlar olabilir. Biz eskiden karakola gitmiştik."*

Öğretmen4 bu polis merkezi gibi diğer öğretmenlerle benzer bir cevap verirken ek olarak fırın gibi, postane gibi cevaplardan da bahsetmiştir. *“Özel günlerde yapılan etkinlikler (....) Polis haftasında Emniyet Genel Müdürlüğü’ne gitmiştik. Buğdayın serüveni vardı (....) Mahallemizdeki fırına gittik, ekmek nasıl yapılıyor gözlemledik (....) Millet Kütüphanesi’ne gittik, etkileşimli kitap okuma etkinliğine katıldık. Postaneye gittik (....) Doğa gezileri, piknik yapmıştık (....) Mesela Necip Fazıl Kültür Merkezi’nde sergiye gitmiştik, çocuk tiyatrosuna gidiyoruz.”* Öğretmen4’ün de bahsettiği gibi yapılan piknik gözlemi sırasında çocukların doğayla etkileşimde bulunmaları sağlanmış ve bu etkinlikler çocukların birebir etkileşim kurabilecekleri ortamlara yönelik olmuştur.

Öğretmen5 de bu alanları örnek vererek bazı eklemelerde bulunmuştur. *“Kütüphane kültürü çok önemlidir. Çocuklara bu alanların sevdirmesi gerekmektedir. Aslında pek çok alan öğrenme merkezi olabilir (....) Market, eczane, manav, bakkal, kuaför, fırın olabilir. Günlük hayatın içinden alanlar olursa çok daha fazla uyarıcı materyal sağlayacağını düşünüyorum. Böylece öğrenmeler daha kalıcı olur.”* Yapılan planetaryum etkinliğinde sınıfta gezegenlerin öğretilmesine rağmen farklı bir ortamda bulunmaları ile öğrenmelerinde çeşitlilik görüldüğü sonucu dikkat çekmektedir.

Kurum ve kuruluş cevabının dışında birçok öğretmen tercih ettikleri okul dışı öğrenme ortamları arasından en fazla müze, açık alanlar, bilim merkezleri, hayvanat bahçeleri ve yüzme, resim ve müzik kursları cevaplarını vermiştir. Öğretmen1 özellikle müze çalışmalarına yer verilmesi ile birlikte diğer bütün okul dışı öğrenme ortamı cevaplarını örneklendirmiştir. *“Gezi, gözlem olabilir, sosyal etkinliklerden yüzme kursu, voleybol, resim kursuna yönlendirebilirim (....) Sanatsal, sportif etkinlikler olabilir (....) Hayvanat bahçesi, Anıtkabir, müzeler özellikle MTA müzesi, Rahmi Koç müzesi, Etnografya müzesi olabilir (....) Doğa olabilir. Meslek tanıtımlarıydı, kum boyama gibi sanatsal etkinlikler olabilir.”*

Müze, bilim merkezlerine olan benzer cevabıyla Öğretmen2 ise şunları söylemiştir. *“Özellikle ben yaş grubuna uygun olarak Feza Gürsey Bilim Merkezi’ne özellikle bilim*

merkezlerini tercih ediyorum çünkü benim yaş grubun büyük yaş olduğu için böyle şeylere daha çok meraklı oluyorlar. At biniciliği olabilir, MTA olabilir, Rahmi Koç Müzesi olabilir.” Öğretmen3 ise Öğretmen2 ile aynı cevapları vermekle birlikte farklı noktalara da değinmiştir. “Alan gezilerimiz market, fırın, kasap gibi daha kolay olan yerler (....) Ankara’daki birçok temalı müze, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Feza Gürsey Bilim Merkezi, Mamak Ali Kuşçu Gökbilim Merkezi, Millet Kütüphanesi, sinema olabilir Cema AVM’ye gitmiştik, ODTÜ Hava Müzesi olabilir, Anıtkabir olabilir.”

Özellikle doğa etkinliklerine yer ayırdığını belirten Öğretmen4 ise şunları ifade etmiştir. *“Doğa gezileri yapıyoruz, piknik yapmıştık (....) Mesela burada Necip Fazıl Kültür Merkezi var oraya bir kere sergi ve çocuk tiyatrosuna gidiyoruz.”* Öğretmen5 ise benzer şekilde doğa eğitimi ile başlayan süreci genişleterek uzak çevreye yapılması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır. *“Yakından uzağa ilkesini takip ederek önce okul bahçesinden başlayarak çevrede bulunan park, bahçe gibi alanlara gidilebilir. Daha sonra ise müze, oyun alanları, bilim merkezlerine imkânlar dâhilinde gidilebilir.”* Özellikle müze gezilerine önem veren Öğretmen6 okul dışı etkinliklerde bilim merkezlerine de yer vermiştir. *“Yani doğa gezilerini özellikle, müze gezilerini çok seviyorum (....) Oyuncak Müzesi’nden, MTA Müzesi olsun, Anadolu Medeniyetler Müzesi olsun ya bunların hepsi olabilir yani. Bilim merkezleri olabilir, şu an sanal müzeler hani yapabildiğimiz.”*

Öğretmen7 vermiş olduğu yanıtla 2013 okul öncesi eğitim programında yer verilen örneklere benzer şeyler söylemiştir. *“Doğa, müze, bilim merkezlerine de sık sık gitmeye çalışıyoruz. Genellikle müzeler oluyor, bilim merkezleri olabilir, okul bahçesi oluyor o şekilde (....) Mesela Feza Gürsey’de o elektrik deneyinde çocukların keşfetme becerilerini, deneyimlemesine fırsat sunuyor gibi çok güzel oluyor etkili oluyor.”* Öğretmen7’nin vermiş olduğu Feza Gürsey Bilim Merkezi örneğiyle düzenlenen pilot gezi-gözlem çalışmasında yer verilen deneylerin çocuklar üzerindeki etkilerinin gözlemlenmesi sürecinde benzerlikler olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde çocukların en çok elektrik deneyinde heyecanlandığı ve gezi sonrası yapılan resimlerde bunlara yer verildiği de gözlemlenmiştir.

Öğretmen8 vermiş olduğu örneklerle birlikte ayrıntılı açıklamalar yaparak sürecin betimlenmesinde açıklamalarda bulunmuştur. *“Atölye çalışmasına, kütüphane gezine, müzelere götürüyoruz hepsini değerlendirmeye çalışıyoruz (....) Rahmi Koç Müzesi, Pul Müzesi okul öncesine yönelik çalışmalarda yapılıyor (....) MTA bahar aylarında götürerek bahçesinden de yararlanabiliyoruz. Yenimahalle'deki geri dönüşüm, değerler eğitime yönelik çalışmalarımız oluyor. Bunun dışında Anadolu Medeniyetler Müzesi'ne olabilir.”*

Okul yöneticileriyle yapılan görüşmede, okul dışı öğrenme ortamlarının ne olduğuna yönelik sorulan soruya yetkililer genellikle o ortamların nereler olduğundan örnek vererek açıklamışlardır. Bu soruya ilişkin olarak en çok müze cevabı alınmıştır. OY1 vermiş olduğu *“Müzeler, tiyatrolar, sinemalar işte bilim merkezleri, parklar, bahçeler, hayvanat bahçesi vesaire o tarz yerler geliyor okul dışı öğrenme ortamları deyince.”* cevabıyla bu soruyu örneklendirmiştir. OY2 ise *“Okul bahçesi, okula yakın mesela bizim kütüphanemiz var, orası olabilir. Sokaklarda bile öğrenme ortamı yapıyoruz. Sokak hayvanlarıyla ilgili çalışmalar yapmıştık, mahallemizde gezmiştik, kedilere mama vermiştik. Okul dışı eğitim ortamları her yer olabilir diyeceğim.”* cevabını vererek okul dışı öğrenme ortamına yönelik daha genel bir bakış açısıyla yaklaşmıştır.

Bununla birlikte, OY3'ün yapmış olduğu sınıflandırmada ise açık alan ve kapalı alan olmak üzere iki çeşit okul dışı öğrenme ortamı olduğunu *“Okul dışı öğrenme ortamları öncelikle doğada, bahçede, okul bahçesi bile olabilir (....) Sonrasında açık alan gezileri de olabilir, müze gibi kapalı ortam gezisi de olabilir (....) Sosyal etkinliklere götürdüğümüz bir tiyatronun, bir konserin, bir çocuk oyunun da okul dışı öğrenme olduğunu düşünüyorum.”* cümleleriyle açıklamıştır. Burada bahsedilen açık alanların doğa, park, okul bahçesi gibi alanların çocukların kullanabileceği açık alanların oluşturduğu yorumu yapılmıştır. Kapalı alan olarak ise bir tiyatro, müze, konser gibi okul dışı öğrenme ortamının olması ise çeşitlilik katmıştır.

OY4'ün ise yukarıda verilen örneklere ek olarak fırın, market gibi okul dışında bulunan her türlü ortamın öğrenme ortamı olabileceğini *“Mesela aklıma müzeler geliyor işte*

okul bahçesi geliyor ya da farklı ortamlar işte fırındı, marketti ya da her tür yer olabilir okul dışındaki her yer.” cümleleriyle açıklamıştır. Buna ek olarak, programda belirtilen, yöresel, kültürel, mesleki ve güncel önem taşıyan her mekân çocuk için bir öğrenme alanı sağlar. Bununla birlikte, içinde bulunulan yöredeki tarihî bir yer, müze, sanat atölyesi, matbaa, tarla, bahçe, park ve farklı materyallerin, araç veya gereçlerin üretim atölyesi gibi mekânlar da okul öncesi dönem için alan gezileri olarak düzenlenebileceği (MEB, 2013) vurgusuyla OY4’ün görüşleri uyuşmaktadır.

Okul yönetiminin vermiş oldukları yanıtlara dayandırılarak alan yazında yer verilen okul dışı öğrenme ortamları sözcüğü ile benzer olduğu ve okul yönetiminin bu ortamlara örnekler vererek yapmış oldukları etkinliklerin aslında okul dışı öğrenme ortamı kavramına yönelik farkındalıklarının olduğu sonucuna varılmıştır. Bunlara ek olarak, okul yöneticilerine sorulan “Okul dışı öğrenme ortamlarını nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verilen cevaplarda da okul yöneticilerinin benzer yanıtlar verdikleri görülmüştür. OY1 bu soruya yönelik olarak *“Bilimin çerçevesinde hazırlanmış çocukları istenilen kazanım göstergelere ulaştırmak için gidilen gezi ortamlarıdır.”* vermiş olduğu yanıtla bir önceki soruya vermiş olduğu yanıtın uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. OY1’in yapılan bu gezilerin bir amacı olduğunu, planlı ve programlı yapılması gerektiği gibi noktalara vurgu yapmıştır. Bir önceki bakış açısı sorusunda da bu ortamların müze, hayvanat bahçesi, bilim merkezi gibi yerler olması gerektiğini de söylemesi de bu bakış açısını desteklemektedir.

OY2’nin ise vermiş olduğu *“Okul öncesi eğitimde en önemli şey okul dışı ortamlar, yapılar, buralara yapılan gezilerdir (....) Yapılan çalışmaların eğitim gezileri ile pekiştirilmesi çok önemlidir. Çünkü anaokulunda sadece okul içi yetmiyor (....) Tuvalet, yemek alanları, mutfak her yer bence eğitim ortamıdır (....) O yüzden bunun yaygınlaştırılması çok önemli.”* yanıtıyla aslında okul dışı öğrenme ortamlarının tek bir yerle sınırlandırılmadığı, bu ortamların daha geniş ve işlevsel yerler olması gerektiği konusuna vurgu yapmıştır.

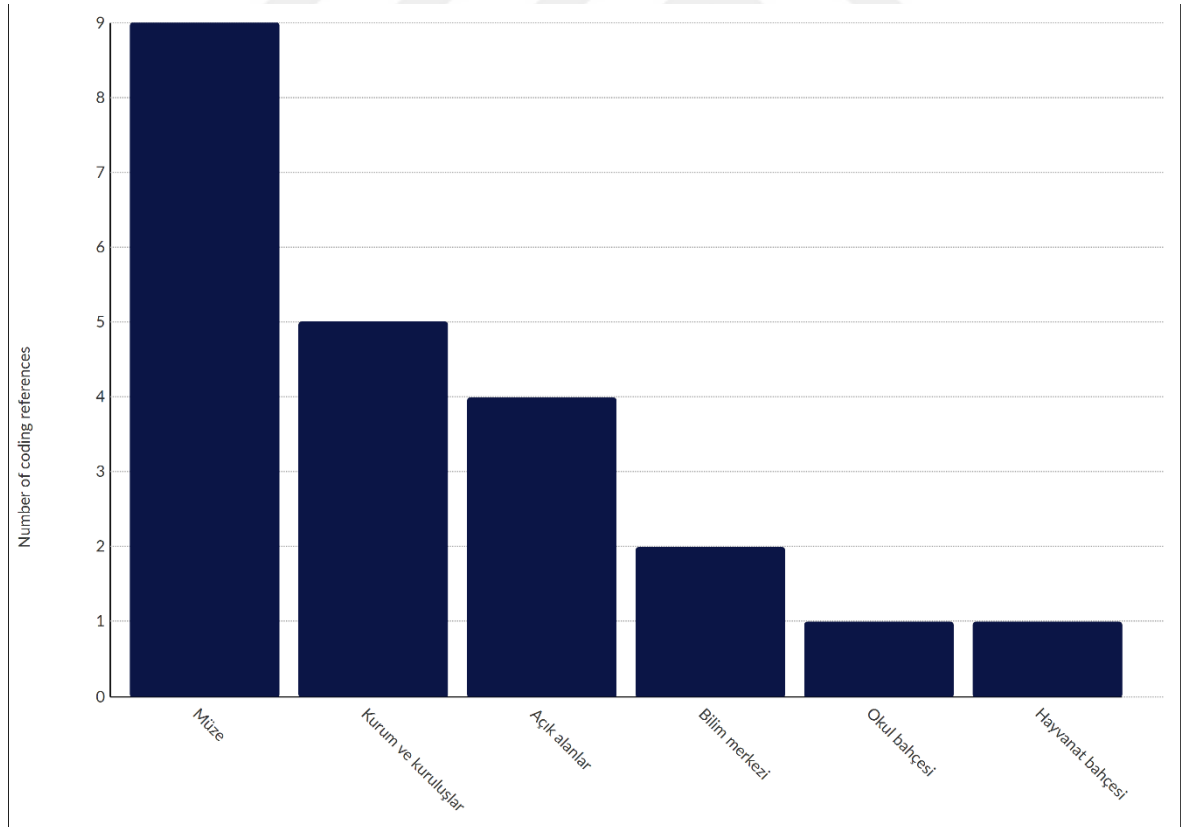
OY3 ise bu soruya yanıt olarak verdiği cevapla tanım cümlesinde vermiş olduğu cevap benzerlik göstermektedir. *“Okul dışı öğrenme ortamı çocukların sınıf ortamından*

farklı olarak yaparak yaşayarak ya da daha fazla görerek öğrenmeye yol açtığı ortamlardır. Kapalı dört duvar haricinde öğrenme ortamı sağlayan alanlardır.” cevabıyla okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik olarak yapılacak olan etkinliklerde bu ortamların nasıl işlevsel olması gerektiği ve çocuklara olan katkılarına değinmiştir. Bu sayede verilen cevaplar kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarının okul dışında bulunan çocuklara her türlü gelişim alanlarını desteklenmesinde katkı sağlayan farklı ortamlar olduğu okul yönetiminin cevapları doğrultusunda ortaya konmuştur.

Okul yönetiminin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik tanımlamalarının ardından okul dışı öğrenme ortamlarına sundukları örnekler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Şekil 2

Okul Yönetiminin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri

Yukarıda belirtilen Şekil-2'ye göre okul yönetiminden alınan cevaplar doğrultusunda okul dışı öğrenme ortamı olarak müze, kurum ve kuruluşlar, açık alanlar, bilim merkezi, okul

bahçesi ve hayvanat bahçesi gibi mekânlar örnek verilmiştir. Özellikle Ankara’da bulunan bu mekânları açıklamaları istendiğinde OY1 şu şekilde açıklama yaparak *“MTA tabiat tarihi müzesi, Anıtkabir, Kurtuluş müzesi var Erimtan arkeoloji müzesi, TBMM, 1. TBMM, 2. TBMM onların müzeleri var. Evcil hayvanlar parkı var, hayvanat bahçesi vardı.”* gibi okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik müze ve açık alanlardan bahsetmiştir.

Bununla birlikte OY2 vermiş olduğu yanıtla kurum ve kuruluşlara öncelik vererek okul dışı öğrenme ortamlarını şu şekilde örneklendirmiştir. *“Okul bahçesi, okulun dışındaki kurum ve kuruluşlar, okula yakın kuruluşlar, mesela kütüphane, merkezler, bilim merkezleri olabilir (...) Bir yemek salonu, kafeterya, oranın mutfak, lokantaları, fırınlar olabilir (...) Mesela bizim fırınımız var oraya ziyarete gitmiştik. Ekmek nasıl yapılıyor orada öğrenmiştik orası da bir eğitim ortamıdır.”*

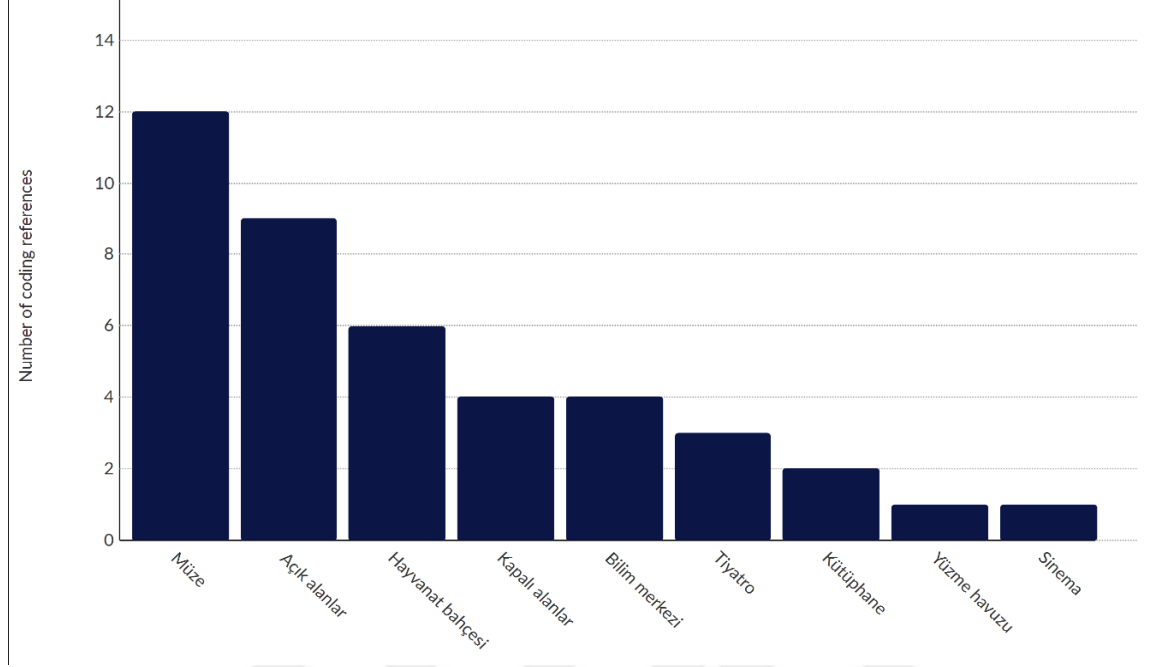
OY3 ise vermiş olduğu yanıtla pek çok okul dışı öğrenme ortamına değinerek örnekler vermiştir. *“Park, bahçe, ormanlık alanlar olabilir. Feza Gürsey Bilim Merkezi aklıma geliyor. Altınköy var yakınlarımızda. MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Rahmi Koç Oyuncak Müzesi buraların değerlendirilebileceğini düşünüyorum.”* OY4 de benzer şekilde örneklendirme yaparak okullarının gitmiş olduğu gezileri Millet Kütüphanesi, Rahmi Koç Müzesi, PTT Pul Müzesi, Feza Gürsey Bilim Merkezi ve MTA Tabiat Tarihi Müzesi olarak açıklamıştır.

Araştırmanın bir diğer paydaşı olan velilere yönelik algının belirtilmesi amacıyla yapılan görüşmede yer verilen okul dışı öğrenme ortamı vurgusu yer almaktadır. Bu doğrultuda Keçiören, Altındağ ve Pursaklar ilçelerinde eğitim görmekte olan sekiz öğrencinin velileri ile görüşme yapılmıştır. Velilerle yapılan görüşme doğrultusunda sorulan sekiz soru dâhilinde verilen cevaplar aşağıda analiz edilerek yorumlanmıştır.

Velilerle yapılan görüşme sonrasında okul dışı öğrenme ortamlarının ne olduğuna yönelik sorulan soruya veliler genellikle o ortamların nereler olduğundan örnek vererek açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu konuyla ilgili verdikleri örnekleri içeren bir sıralama yapıldığında aşağıda bulunan Şekil 4’te belirtilmiştir.

Şekil 3

Velilerin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Örnekleri

Yukarıdaki Şekil-3'e göre velilerin okul dışı öğrenme ortamlarını tanımlamaları istendiğinde verdikleri yanıtlarda en sık müze cevabı alınmıştır. Bununla birlikte Veli7'nin yapmış olduğu açıklamada ODÖO etkinliklerinin öneminden şu şekilde bahsetmiştir. *“Özellikle kültürel etkinlikler geziler sırasında eğitim çok önemlidir. Mesela müzeler, tarihi yerler, doğa ile bile eğitim olabilir. Açık alanlar, kültürel miraslar önemli. Antik yerler, bilim merkezleri, her türlü yer olabilir (...) Kütüphaneler ayrıcalıktır (...) Geziler olabilir, kültürel geziler eğitim alanı olarak çok önemli olabilir.”*

Veli1 ise aile ortamının ve aileyle geçirilen kaliteli zamanın çocuğun gelişimi üzerinde katkılarının şu şekilde bahsetmiştir. *“Doğa geliyor. Aile ortamında çok kolay öğreniyor. Gezerek seyahat ederek çok çabuk kapıyor çocuklar (...) Parklar, pazar kahvaltıları, ailemizle bir araya geliyoruz (...) Hayvanlarla doğayla iç içe olmaktan çok zevk alıyor, sürekli soruyor.”* Bununla birlikte, Veli5 de okul dışı öğrenme ortamlarının ilk olarak aile içinde daha sonra çocuğun içinde bulunduğu sosyal ortamları da içerdiğinden bahsetmiştir. *“Parkta mesela toplum kurallarını öğreniyor (...) Kalabalık yerlere*

götürüyorum (....) Sinemaya olabilir (....) Müzeler, bilim merkezleri gibi o tarz yerler (....) Hayvanat bahçesi var (....)Alışveriş merkezlerindeki oyuncak yerlerine gidiyoruz (....) Açık yerlere de gidiyor yani zaten biz kalabalık bir aileyiz.”

Öğretmen1 de Veli1’in cevaplarına benzer olarak, ailelerle birlikte yapılacak okul dışı çalışmaların öneminden bahsetmiştir. *“Mutlaka ailelerle görüşme hazırlayıp aileleri çocukların becerileri doğrultusunda yönlendirme yapılması çocuklar üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum. Bunları bence her eğitimci güzel bir gözlemlerle, çocuğu tanıyabilir, çocuğu sosyal çevreye yönlendirebilir. Çocuk yaparak yaşayarak öğrenmeli diye düşünüyorum.”*

Öğretmen7 ise Öğretmen1 ile benzer ifadelere yer vererek okul dışı öğrenmelerde ailenin önemli bir role sahip olduğunu ve ailenin aktif olarak bu ortamlara katılması gerektiğini vurgulamıştır. *“Çocuk dışarıda doğada aktif öğrenir... Daha çok doğada zaman geçirmesi gerekiyor (....) Montessori okulları var, doğada orman okulları var. Mesela onlar yaygınlaşıyor keşke bunlar biraz da devlette [okulunda] yapılsa. İnşallah o da [devlet okullarında] olur o [özel okullardaki] şekilde.”*

Veli2, okul dışı öğrenmelerin Veli1 gibi aileyle başladığında fakat daha genel anlamda somut örneklerin de verilerek desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. *“Parklar mesela, mutfak olabilir (....) Müzeler, sergiler olabilir (....) Tiyatro, sinema sessizliği öğreniyor. Aileyle vakit geçirmeyi sağlıyor. Onun dışında, konserler olabilir (....) Ben oğlumla pikniğe de gidiyorum sık sık bilsin buraları diye. Seyahatler mesela çok güzel öğrenme ortamları bence.”*

Veli3 ise vermiş olduğu yanıtta diğer velilerden farklı olarak müzikallerin okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerindeki önemine öncelik vermiştir. *“Bir park, AVM, oyun alanı olabilir (....) Tiyatro salonları, müzikalleri olabilir (....) Arkadaşlar, yabancı arkadaşları da olabilir (....) Yani tiyatro olabilir, Baby Shark’a (Bebek Köpek Balığı- İngilizce çocuk şarkısı) götürmüştük müzikal gösteriye. Bizim evimiz de Necip Fazıl Kültür Merkezi’ne yakın. Çiftlikte Parti Var, tiyatrosuna gitmiştik.”*

Veli4 de diğer velilerle benzer cevaplar vererek okul dışı öğrenme ortamlarında sosyal çevrenin etkili olduğundan bahsetmiştir. *“Okul dışı öğrenme ortamı olarak ilk başta aile, sosyal çevresi, yine kütüphaneler, geziler geliyor (....) Yaşadığı her ortam için bir öğrenme ortamıdır (....) Çocuğun dışarıda çevrede gördüğü mekânlar yani kısıtlamayalım bunu mekânlar olarak, insanlar hepsi de öğrenme ortamıdır.”* Veli4’ün vermiş olduğu yanıtların okul yönetimi ve öğretmenlerin verdiği örneklerle benzerlik gösterdiği söylenebilir. *“Okul dışı öğrenme ortamları hayvanat bahçeleri, Doğal ortamlar, müzeler, kütüphaneler, doğal yapılar, antik kentler buralar geliyor. Kendiliğinden oluşmuş bir yer olabilir yani yakında travertenler vardı mesela doğal çevre olarak örnek söyleyebilirim.”*

OY1’in vermiş olduğu yanıtta Veli4’e benzer şekilde açık alanların öneminden ve okullarında yapılabilecek düzenlemelerle birlikte çocukların aktifliğini artırmanın öneminden bahsederek açık alanların önemine vurgu yapmıştır. *“Parklar, bahçeler (...) Ormanlarda yapılan açık havadaki etkinliklerde bence çok etkili oluyor. Oksijen bol oksijenli birlikte çocukların bütün duyguların etkileyerek çok güzel öğrenme ortamları oluşturuluyor. Keşke onlara da yer verebilecek olsa yani güzel olabilirdi işte ormanlarda sınırlı alanlar.”*

Bunun yanı sıra, yüzme havuzu ve sinemalar veliler tarafından en az bahsedilen okul dışı öğrenme ortamları olmuştur. Bu konuda Veli6 şu sözlerle yüzme havuzundan bahsetmiştir. *“Çocukların keşfetmeye açık oldukları, sosyal gelişimini destekleyen, merak uyandıran, yaratıcılıklarını geliştirmeleri sağlayan ve oyunda eğlenerek öğrendikleri yerlerdir (....) Oyun parkları, hayvanat bahçesi, gözlem yapabilecekleri, hayvanları gözlemleyebilecekleri, yüzme havuzları, AVM’lerde etkinlikler, oyun parkları gibi yerler olabilir (....) Çocuk tiyatroları, müzeler, bilim merkezleri, MTA olabilir.”* Veli7 ise diğer bütün veli katılımcılardan farklı olarak, yapılabilecek kültürel ve doğa gezilerin çocukların gelişimine olan etkisinden bahsederken şu şekilde açıklama yapmıştır. *“Okul dışı öğrenme çeşitli faaliyetlerle eğitimde, evde oyunlarla eğitim verme olabilir (....) Mesela bir gezi esnasında özellikle kültürel etkinlikler geziler sırasında eğitim çok önemlidir. Müzeler, tarihi*

yerler, doğa ile bile eğitim olabilir (...) Açık alanlar, kültürel miraslar çok çok önemli. Antik yerler, bilim merkezleri, müzeler, kütüphaneler.”

Paydaşlara sorulan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik tanım istendiğinde, paydaşların genel olarak verdikleri cevaplarda çocukların gelişim alanlarına vurgu yaptıkları, bu gelişim alanlarından da özellikle sosyal-duygusal ve bilişsel gelişime yönelik açıklamalarda bulundukları çıkarımı yapılmıştır. Bununla birlikte, paydaşların aynı zamanda okul dışı öğrenme ortamı tanımına yönelik olarak örneklerle açıklama yaptıkları ve bu örnekler arasından da en fazla müze, doğal alanlar, okul bahçesi ve bilim merkezi gibi cevaplar alınmıştır. Paydaşların en çok değindikleri noktalar arasında araştırmada da yer verilen MTA Tabiat Tarihi Müzesi ve Feza Gürsey Bilim Merkezi yanıtları da alınmıştır.

Okul Dışı Öğrenme Ortamı Etkinlikleri

Eğitim kurumlarında yapılan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik okul yöneticilerin deneyimlerini almaya yönelik sorulan soruda OY1’in vermiş olduğu yanıtta pek çok ODÖO etkinliklerine yer verdiği görülmüştür. *“Planlanmış etkinlikler daha faydalıdır (...) Anıtkabir gezileri gerçekten çok önemlidir (...) MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Bilim merkezi, Feza Gürsey Bilim Merkezi, evcil hayvanlar parkı, Kurtuluş Müzesi, İkinci TBMM, Türk Hava Kurumu Müzesi, Türk Hava Kuvvetleri’nin müzesi olabilir.”*

OY2 yapmış olduğu çalışmaları kısaca şu şekilde belirtmiştir. *“Karakola götürmüştük çocukları. Polis haftasında polislerle sohbet etmişlerdi.”* OY3 ise benzer şekilde kısaca şu şekilde belirterek deneyimlerini paylaşmıştır. *“Köy Okulu’nda öğretmenlik yaptığım için böyle bir imkânım olmadı yani gezi anlamında vesaire ama evet dışarıda bahçede vesaire yapıp etkinliklerde veya şahit oldukları yaptıkları etkinlikler de çocuklar için faydalı olduğunu düşünüyorum.”*

Son olarak, OY4 ise yapmış olduğu farklı çalışmalarda farklı ortamlar kullanarak sahip olduğu deneyimleri belirtmiştir. *“Mesela kütüphanede etkileşimli hikâye okumuştuk. Daha sonra o hikâye ile ilgili bir etkinlik yapmıştık (...) MTA Tabiat Tarihi Müzesi’ne gitmiştik*

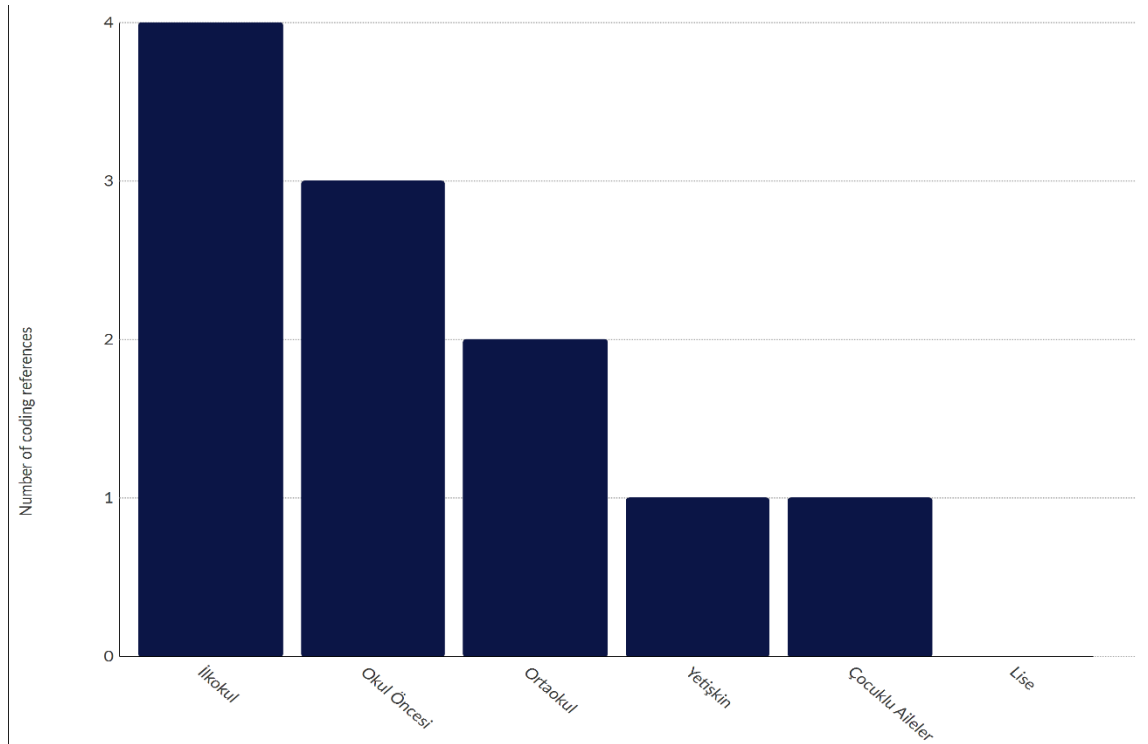
(...) Her şeyi kapsayabilir ben mesela yaz geldiğinde Türkçe dil etkinlikleri çizgi çalışmaları okul bahçesinde yaptırırdım.”

Okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin görüşlerini, uygulamalarını ve kullanımlarını incelemeye yönelik bölümle ilgili sonuçlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda uzman görüşleri dâhilinde Ankara’da bulunan okul öncesi eğitimi için en çok tercih edilen beş farklı okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri ile görüşme yapılmıştır. Bu merkezler Oyuncak Müzesi, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Satranç Müzesi, Bilim Merkezi ve Etnografya Müzesi’dir. Okul dışı öğrenme ortamı yetkilileri ile yapılan görüşme doğrultusunda sorulan sorulara verilen cevaplar aşağıda analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bütün bunların dışında, katılımcılara ziyaretçi tipi (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise, yetişkin ve çocuklu aileler) sorulduğunda verilen yanıtlar aşağıdaki şekilde listelenmiştir.

Şekil 4

ODÖO Ziyaretçi Tipi

Bu Şekil-4'e göre okul dışı öğrenme ortamlarına en fazla giden ziyaretçi tipinin ilkokul olduğu belirtilmiştir. Bu sıralamayı okul öncesi, ortaokul, yetişkin ve çocuklu aileler cevapları takip etmektedir. Okul dışı öğrenme ortamı yetkililerinin cevaplarına göre lise düzeyinde gelen ziyaretçi tipinden bahsedilmemiştir.

Yetkililerle yapılan görüşme sorularından ilki olan okul öncesi eğitime yönelik yapılan etkinliklerin neler olduğuna yetkililerin verdikleri yanıtlar her merkez için ayrı ayrı incelenmiştir. Bu merkezlerden ilki MTA Tabiat Tarihi Müzesi'dir. Bu merkezde bir adet okul öncesi eğitim paketi mevcuttur. Öğrenciler bu merkeze geldiklerinde ilk olarak "Müze nasıl gezilir?" isimli eğitim videosunu izliyorlar. Sonraki süreçte, yetkili öğrencilerin rehber eşliğinde müzeyi gezdiklerini ifade etmiştir.

Müze gezisi sonrasında rehberle birlikte eğitim alanına gidilip burada eğitim paketi uygulandığında MTA yetkilisi şu şekilde bahsetmiştir:

"Eğitim çalışmasına başlamadan önce seyrettiğimiz video üzerinden ilk sorularımız ziyaretinde hangisi doğrudur hangisi yanlıştır diye sadece görseller var. Biz çocukları yönlendiriyoruz onları soruyoruz. Hangisi doğru hangisi yanlış olarak söylüyorlar. Doğru yuvarlak içine alıyorlar ve yanlış olana çarpı işareti koyuyorlar. Daha sonra da bir boş sayfamız var. Orada da çocuklara müze içerisinde en çok etkilendikleri şeyi çizmelerini istiyoruz yine. Bir de bulmacamız var. Dinozor ormana bulaştırıyorlar doğru yolu bularak. Bu şekilde eğitim etkinliğimizi bitiriyoruz (...) Yani tematik çalışmalarımız oluyor. Mesela nesli tükenen hayvanlar üzerine bir tematik çalışmamız olmuştu. Daha önce eski eğitim yönetiminde yapılmış ve çalışmaydı. Onda da çocuklarla her hafta bir alana bir nesli tükenen hayvanı konuşmuştuk. Ondan sonra da çocuklar bizim eğitim alanında farklı materyallerimiz var oyun hamurlarıyla çocukların eğitim sonunda etkilendikleri hayvanları yapmalarını istemiştik."

Bu paket dâhilinde okul öncesi çocuklarına uygun olarak hazırlanmış eşleştirme çalışmaları, farklı olanı bulma, doğru-yanlış bulma, resim çizme, oyun hamuruyla çalışma

gibi etkinlikler mevcuttur. Ayrıca, hava durumu müsait olduğu zaman bahçede drama etkinliği yapıldığından bahsedilmiştir.

Oyuncak Müzesi yetkilisiyle yapılan görüşmede ise benzer şekilde tematik çalışmalar ile etkinlik paketlerinin olduğuna değinmiştir. Özellikle tematik çalışmalara vurgu yapılırken temalar şu şekilde tanımlanmıştır. *“Müzemizde beş bine yakın obje var bunları müze eğitime uygun şekilde sergilemeyi planladık (...) Sunduğumuz tematik sergilemede bahçe oyuncakları, sokak oyunları, geleneksel oyuncaklar, bebekler, hayvanlar, uzay teması, çocukluk, çocukluğun tarihi teması, taşıtlar gibi temalar var.”*

Bahsedilen bir diğer husus olarak eğitim paketinin içeriğiyle ilgili olarak yetkilinin bahsettiği durumlara şu şekilde yer verilmiştir:

“Özel eğitim paketi. Bu eğitim paketinin içinde kendi koleksiyonumuzdan objelerin müze öncesi, müze ve müze sonrası süreçleri küçük aşamalı olarak etkinliklerde nasıl kullanılabileceğini öğretmenlerimize de anlatıyoruz. Kendimizi önce tanıtıyoruz. Yani müzemize gelmeden yapabilirsiniz. Çocuklarınızla müzenize geldiğinizde bizlerle de etkinlikleri yapabilirsiniz. Müzeden sonra birleştirmek için de şu etkinlikleri yapabilirsiniz. Üç aşamalı anlatıyoruz onları. cokaum.ankara.edu.tr adresinden öğretmenler indirebiliyorlar (...) Her temaya ilişkin ayrı bölüm var işte. Bu temayı bozan bir oyuncak örneğin hayvanlar içinde bir tane zekâ oyunu kullanıyorsunuz mesela. Çocukların bu temayı tahmin etmelerini ve tahmin ettikten sonra da bunun için de bu temayı bozan başka konuda bir oyuncak var. Onu da tahmin etmelerini istiyoruz. Eşleştirme kartlarımız var. Ara bul kartlarımız var. Özellikle okul öncesinde yazı içermeyen sadece görsel içeren ilkokulda da bazı sorular soran böyle kartlarımız var. Bunları öğrencilere verip onları vitrin içerisinde bulmalarını istiyoruz. Bir de böyle küçük eğlenceli oyunlarımız var. Bunlar zaten tek tek anlatılarak, yaratıcı drama işin içine eklenerek yapıldığında 45 dakika gibi bir süre aşağı yukarı tutuyor (...) Tek bir sergi salonu var. Bir de düz eğitim atölyemiz var.”

Merkezlerde yapılan etkinlikler o merkeze özgü materyalleri de içererek farklılık göstermektedir. Satranç Müzesi'nde de bu duruma benzer şekilde yapılan etkinlikler müzeye özgü yapılar içermektedir. *“Okul öncesi için müze turları yapıyoruz. Dikkat sürelerini dikkate alarak onlara daha uygulamalı, daha eğlenceli, daha kısa süreli bir anlatım yapıyoruz. Sonrasında arama bulma oyunu gibi boyama yaptırma gibi kendi satrancını hayal et, boya, tasarla gibi farklı aktiviteler yapıyoruz.”* şeklinde belirterek yapılan çalışmaların daha çok satranç temalı olmasına özen gösterdiklerine değinmişlerdir.

Yapılan bütün görüşmelerden farklı olarak Etnografya Müzesi'nde herhangi bir çalışma olmadığı, gelen öğretmenlerin kendi çalışmalarını yaptıkları belirtilmiştir. *“Yani bizim yaptığımız bir program yok. Buraya ziyarete gelen öğretmenler kendi programları dâhilinde etkinliklerini yapıyor genelde. Genellikle resim, boyama, drama, obje bulma, öyküleştirme gibi çalışmalar yapıyorlar. Onun dışında biz katılmıyoruz zaten. Bir keresinde bir hoca kına gecesi canlandırması yapmıştı diye hatırlıyorum.”*

Son olarak, Bilim Merkezi'nde yapılan okul öncesi eğitime yönelik etkinliklerin deney ve atölye tabanlı çalışmalardan oluştuğu belirtilmiştir. Bilim merkezi gezisi sırasında okul öncesi çocuklarına yönelik yapılan deneylerden bahsedilmiştir:

“Okul öncesi çocuklara yönelik özellikle atölye etkinliklerimiz var. Deney setlerimiz, birimlerimiz, salonumuz hani her yaştan ziyaretçi gelip kullanabiliyor (....) Deney setlerinde Standart metinler olduğu için işte rehberlik yaparken o gelen yaş grubuna göre yani daha basitleştirerek, daha az bilgi vererek onları deneyimlemeleri anlamalarını sağlıyoruz. Bazı deney setlerimiz direkt çocuklara anlatabileceğimiz şekilde tercih ediyoruz. Yani elliye yakın deney seti var. Bu deney setinin mesela okul öncesinde işte sıcak hava balonunu anlatıyoruz. Mikroskoplarda ürün incelemelerini sağlıyoruz. İşte sesle ilgili deneyler var. Onlardan yaptırıyoruz. Daha çok hani çocukların anlayabileceğini düşündüğümüz deneyleri yaptırmaya çalışıyoruz. Bazen hani hocaların talebine göre anlatılmasını istediği şeyler varsa

onlar da gösteriliyor güneş sistemi gibi mesela. Çünkü uzay konusunu işlerken hani o konuyu anlatmamız istendiğinde anlatmaktan ziyade gösteriyoruz.”

Bilim Merkezi'nde yapılan atölye çalışmalarına da örnek verilerek şu şekilde değinilmiştir:

“Atölyelerden de bahsedelim. Yani atölyeler dediğimizde normalde her katılımcının orada yapılan deneyleri yaklaşık 4-5 deneyden oluşuyor her bir atölye. O birbirine aynı konuyu farklı şekilde anlatan deneyleri bir araya getiren şeyler atölyede. Orada da okul öncesi ile ilgili. Mesela süt atölyesi var. Süt ile ilgili deneyler yapılıyor. Yani temel bir amacı çocuklara sütü sevdirmektir. İkinci amacı ne işe yaradığını gösteren deneyler. Hem eğlenmeleri hem de onu artık tüketimini arttırmalarına yönelik şeyler (....) Çünkü onun sonunda mesela atölyelerde bir de bir ürün yapılıyor. O ürünle ayrılıyorlar. Hem böylece o ürüne her baktığında bizi hatırlıyor. Hem de yaptığı bir obje sonuçta. O da kendini hani bir başarı hissi veriyor. Orada sütte mesela böyle sert bir plastik tarzında bir ürün çıkıyor. Hani süt içmenin kemikleri neden faydalı oldu? Kemikleri nasıl güçlendirdiğini bir nebze onunla bağlamış oluyoruz.”

Öğretmen⁸ yapılan müze eğitim çalışmalarının önemine değinerek bu çalışmaların artırılmasına yönelik ifadelerine yer vermiştir. *“Müze eğitime gerçekten çok önem verildi. Öğretmenlerin de bu konu hakkında çok fazla bilgisi var diye düşünüyorum (....) Müze eğitimi verebilecek, çocukların seviyesini inebilecek insanlar var. Onun için artık daha kolay, daha verimli diye düşünüyorum (....) Bu tamamen öğretmenin kendi görüşü, kendisiyle alakalıdır.”*

Okul öncesi eğitime yönelik merkezlerde yapılan çalışmalarda genellikle atölye çalışmaları, eğitim paketi çalışmaları ile merkez gezilerinin yapılmış olduğu gözlemlenmiştir. Bu merkezlerde yer verilen etkinliklerin ise genellikle o merkeze ait materyalleri de içeren çalışmaları içerdiği söylenebilir. Bunun dışında müzede drama uygulamalarına yönelik uygulamalardan olan drama, arama-bulma, tematik çalışmalar gibi etkinliklere de yer verildiği belirtilmiştir.

Katılımcılara sorulan bir diğer soru da okul dışı öğrenme ortamlarında yaptıkları etkinliklere yöneliktir. Bu kapsamda okul dışı öğrenme ortamlarına göre etkinliklerin değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak, Etnografya Müzesi haricinde diğer bütün ODÖO etkinliklerinde öncelikle mekânın gezilmesi ardından o mekânda hazırlanan etkinliklerin çocuklar tarafından yapılmasını kapsamaktadır. Okul yönetiminin hepsi deneyimlerinden bahsederken ve ODÖO etkinlikleri hazırladıklarını söylerken öğretmenlerden sadece Öğretmen8 tasarladığı ODÖO etkinliklerinden örnekler vererek açıklamıştır.

ODÖO Etkinliklerinin Tercih Edilme Durumu

Öğretmenlerle yapılan görüşmede sorulan bir diğer soruda öğretmenlerin günlük eğitim akışı içerisinde okul dışı öğrenmelere nasıl / ne şekilde yer ayırdıklarıdır. Burada bahsedilen durumlara yönelik Tablo-9'da yer verilmiştir. Bu soru kapsamında bütün öğretmenler günlük eğitim akışı içerisinde okul dışı öğrenme ortamlarına yer verdiklerini ve bunu destekleyici çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen1 okul dışı öğrenme ortamlarında ailenin rolünden bahsederken şu ifadelerle yer vermiştir. *“Aynen öyle, ayırıyorum. Okul içinde kazandırmış olduğum bütün davranışlara ek olarak ailenin de katılmasını istiyorum. Aileyle birlikte evde sanat etkinliğidir, gezidir, gözlemdir, beraber araştırmadır, deneydir ailenin de bunlara katılımıyla birlikte çocuğun gelişiminde onu desteklemesini sağlamayı istiyorum açıkçası.”*

Süreç içerisinde Öğretmen2 alan gezilerine katılamamaları nedeniyle yapmış olduğu okul dışı öğrenme etkinliklerini okul bahçesi ile sınırlayarak şu ifadelerle yer vermiştir:

“Özellikle küçük yaş için dışarı etkinlikleri olabilir, büyük boy kâğıtlara mesela dışarıda çizimler yaptırılabilir. Tebeşirler verilir mesela bulutların resimlerini çizmesini isterim, bakarlar bu baktıkları bulutun resimlerini çizebilirler. Diğer yaş grupları içinde karıncaları, uğur böceğini, farklı böcek türlerini inceleyebilirler. Parkta, bahçede, doğada bunları gözlemleyebilirler. Sonbahar etkinlikleri, bahçe etkinlikleri bunlar çok önemlidir. Özellikle bu mevsimler konusu işlenirken bir

bahçeye çıkılıp buralarda etkin düzenlenmesi çok önemlidir. Bunlar çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlar. Bu şekilde biz parkları alanları düzenleyebiliriz. Bu sayede her türlü kazanım sağlanabilir.”

Öğretmen5 diğerlerinden farklı olarak hava durumunun okul dışı öğrenmeleri etkileyebileceğini ve bunun düzenlemeleriyle ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır. *“Ben şu kanaatteyim her zaman için hava soğuk da olsa iyi giyindikten sonra her çocuk açık havaya çıkmalıdır (....) Öğrencilerimi her gün muhakkak dışarıya çıkıyorum (....) Bazen park alanında oynarız bazen küçük ağaçların olduğu yere gideriz (....) Bitkileri inceleriz, doğayı inceleriz, apartmanları inceleriz.”* Öğretmen7 de benzer şekilde hava koşullarının okul dışı öğrenmelere etkisinden şu şekilde söz etmiştir. *“Mesela doğayı da aktif kullanmaya çalışıyorum hani ben mesela veli toplantısında velilere de söyledim. Bana çocuğum hasta oldu dışarıya çıktık falan demeyin çünkü ben yaz kış çocukları doğaya çıkartırım onların bir ihtiyacı olduğunu biliyorum yani doğayı aktif kullanmaya çalışıyorum.”*

Öğretmen6 diğerlerinden farklı olarak, okul dışı öğrenmelere yer veremediği süreçte sanal eğitimlere yer verdiğini bunun ise sınıf dışıyla sınırla kaldığını şu şekilde ifade etmiştir. *“Okul dışı öğrenmelerde dediğim gibi sanal olarak yer verebiliyorum şu anda sınıf dışında olabiliyor tamamen okul dışında olarsa bahçemizden faydalanabiliyoruz bahçemiz biraz kısıtlı ama faydalanmaya çalışıyoruz.”*

Diğer öğretmenlerden farklı olarak, Öğretmen8 okul dışı öğrenme etkinliklerinde sosyoekonomik durumların öneminden bahsederek bu durumun meydana getirdiği kısıtlamalardan bahsetmiştir. *“Her ay dediğim gibi amaç kazanımlarımız doğrultusunda bir alan gezisi hazırlıyoruz. Daha da fazla alınabilir ama okulumuzun bulunduğu yer sosyoekonomik durum nedeniyle servis ücretleri, giriş ücretleri gibi maliyet olduğu için bu kadar.”*

Okul yönetimine sorulan bir diğer soruda okul dışı öğrenme ortamlarının tercih edilmesine yönelik görüşlerini almayı hedeflemiştir. Bu konuda görüşme yapılan dört okul yönetimi de bu ortamlara yönelik gezilerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak

OY1 yapılacak gezilerde bazı düzenlemeler yapılması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir. *“Gerekli güvenlik önlemleri alındıktan sonra okul dışı öğrenme ortamları çok önemlidir fakat çok da uzaklaşmaya gerek yoktur. Yakındaki parklar, okul bahçesi çocukların okul dışı öğrenme ortamlarına katkısı olacaktır (...) Ayda bir etkinlik düzenlenebilir ama okul bahçesi ise her gün teneffüste çıkılmalı.”* Benzer şekilde OY2 de bu alanların tercih edilmesi gerektiğini *“Ayda bir mutlaka yapılmalıdır. Bunun dışında eğer okul bahçesi, park gibi ise haftada bir olması gerektiğini düşünüyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

OY3 yapılması gerektiğini düşündüğü okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine yönelik gerekliliğinden ve öneminden şu şekilde bahsetmiştir. *“Tercih edilmelidir tabii ki (...) Bunun içinde belki haftada bir öğretmenlerin okulun bahçesini düşündüğünde haftada bir, ayda bir de sosyal etkinlik olarak da dışarıda bir gezi olarak dediğim gibi okula gelebiliyorsa bir farklı bir etkinlik, bir müze gezisi olabilir düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum.”*

Son olarak, çoğu okul yöneticisiyle benzer olarak OY4 yapılacak etkinliklere yönelik şu şekilde gerekliliğinden bahsetmiştir. *“Evet dediğim gibi işte ayda bir kere olsa çok güzel olur ya da 2 ayda bir gidilebilir.”*

Velilere sorulan bir diğer soruda velilerin çocuklarıyla birlikte bu ortamlara gidip gitmediğine yöneliktir. Bu konuda bütün veliler çocuklarıyla birlikte okul dışı öğrenme ortamlarına gezi düzenlediklerinden bahsetmişlerdir. Bu sorunun bir alt sorusu olarak velilerin bu ortamlara çocuklarıyla birlikte hangi sıklıkla gittikleri sorulmuştur. Velilerin vermiş oldukları cevaplar “Her gün, Haftada 1-2 kere ve Ayda 1-2 kere” olmak üzere üç ayrı başlık altında toplanmış ve aşağıdaki şekilde listelenmiştir. Sekiz veliden dört tanesi çocuklarıyla birlikte ayda 1-2 kez gezi düzenlediklerini belirtmiştir. Geri kalan dört veliden iki tanesi her gün gezi düzenlediğini belirtirken diğer iki tanesi ise haftada 1-2 kez gezi düzenlediğini belirtmiştir.

ODÖO etkinlikleri düzenlenmesine yönelik sorulan soruda öğretmenlerin ikisi haricinde (Öğretmen3 ve Öğretmen4) diğer öğretmenlerin hepsi ODÖO etkinliklerine yer ayırdığından ve hiçbir alan gezisi etkinliği yapılmasa bile okul bahçesinde farklı etkinliklere

yer verildiğinden bahsetmişlerdir. Öğretmen3 ve Öğretmen4'ün aynı okulda görev yapması ve bu okulda salgın nedeniyle alan gezileri yapılmaması öğretmenlerin bu yaklaşımlarının sebebi olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, okul yöneticileri ise ODÖO etkinlikleri yapılması gerekliliği konusunda gerekli önlemlerin alındıktan sonra yapılması görüşünde aynı fikirleri paylaştıkları görülmüştür. Son olarak, velilerin bu konudaki görüşleri alındığında velilerin çoğunluğunun bu etkinliklere katılım gösterdiklerini fakat birçok velinin ise bu etkinlikleri “Ayda 1-2 kez” gibi nadiren yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

ODÖO Etkinliklerinin Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Katkısı

Katılımcılara sorulan sorular içerisinde yapılan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarına olan katkılarının analiz edilmesi amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar aşağıda analiz edilerek yer verilmiştir. Her bir katılımcı grubu için bu soruya verdikleri cevaplar çeşitlilik göstermektedir. Bunlara Tablo-9'da değinilmiştir. Ayrıca, katılımcıların vermiş oldukları cevaplar karşılaştırılarak şu şekilde sunulmuştur.

Yetkililere sorulan merkezlerinde bulunan etkinliklere yönelik kazanım belirlenmesi ile ilgili soruya yönelik olarak yetkililer çoğunluğu okul öncesi eğitime yönelik olarak bir kazanım belirlenmediği şeklinde cevap vermişlerdir. Merkezlerde yapılan etkinliklerde belirlenen kazanımların ise okul öncesi eğitime yönelik olmadığını fakat yaş grubuna göre düzenlendiği belirtilmiştir. Bu konuda MTA Müze yetkilisi *“Eğitim uzmanınız vardı. Onun çalışması oldu Yenimahalle İlçe Milli Eğitim’de ama o sınıf bazında 4. sınıfın müfredatına uygun olarak yapıyordu bir hedefi vardı ama anaokulu seviyesinde ne yazık ki yok. Bizim yaptığımız düzenli olarak etkinliklerde çocukların el becerilerini geliştirmelerine yönelik olabilir.”* cevabını vermiştir. Benzer şekilde Satranç Müze yetkilisi ise *“Yani okulların müfredatlarına, çalışmalarına yönelik bir şeyimiz yok (...) Zerrin Hanım da mesela devam ediyor, tasarım atölyesinde çalışıyor şu an. Belli yaş gruplarına göre hangi çalışmaların*

yapılacağını yine öğretmenlerimizle ya da eğitmenlerimiz ile öğrenim planlamalarını ya da paralel şekilde yapıyoruz yürütüyoruz.” cevabını vermiştir.

Bu merkezlerden Oyuncak Müzesi ve Bilim Merkezi yetkilileri ise okul öncesine yönelik kazanım belirlediklerinden bahsetmişlerdir. Oyuncak Müze yetkilisi bu konuda *“Bunu da biz belirliyoruz (...) Dolayısıyla sosyal, kültürel bir gelişimin arttırılması, nesne eğitiminin birçok aslında toplamaya çıkarır (...) Her zaman ziyaretçi ve diğer üniversitelerde öğrencilerimiz çok rahatlıkla arkadaşlarınızın faaliyetlerini anlatıyoruz (...) Bu konularda oryantasyon eğitime tabi tutulduktan sonra artık onlara emanet.”*

Bilim Merkezi yetkilisi ise bu konuda şunları söylemiştir. *“Buradaki kazanımlar tabii Milli Eğitim Müdürü hani yayınladığı müfredattaki kazanımlar şeklinde keskin şeyler olmamakla birlikte mutlaka bir kazanım tabii ki bekliyoruz. Ama burası biraz daha informal bir eğitim ortamı olduğu için o kadar hani belirtiler net olmayabilir.”*

Okul yönetimine sorulan öğretmenlerin yürütmekte oldukları etkinliklere yönelik bu etkinliklerin hangi amaçlar doğrultusunda planlandığına yönelik alt sorusuna verilen cevaplar şu şekilde belirtilmiştir. OY1 vermiş olduğu yanıtla özellikle gelişim alanlarına vurgu yaparak bunları açıklamıştır. *“Özellikle sosyal gelişimlerine destek olmaktadır. Öz bakım gelişimleri dâhil bütün gelişim alanlarına destek sağlamaktadır. Orada da bir giyinme vesaire yapabilmesi gerekiyor. Problem çözme becerileri kazanıyorlar (...) Çocukların duygularını geliştirmek yönünden çok faydalı oluyor.”*

Benzer şekilde OY2 de gelişim alanlarına vurgu yaparken okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklerin özellikle sosyal gelişimi desteklediğini şu şekilde ifade etmiştir. *“Bir kere çocukların sosyal zekâsını geliştirir. Okul öncesi eğitimi sadece akademik eğitim değildir, sosyal eğitimidir, çocuğun sosyalleşmesi içindir. Çocuğun bir kuruma girerken mesela oradakilere merhaba demesi, burası neresi demesi, merak uyandırması ya da görerek öğrenmesi bence çok önemlidir.”* OY4 de bütün gelişim alanları içerisinde sosyal gelişime özellikle vurgu yaparak şu şekilde açıklamıştır. *“Hani çocukların sosyal*

olarak, bütün amaçları yani planlanmış bütün amaçlar, onlara paralel olarak yürütüyorlar etkinlikler.”

Son olarak, OY3 yürütülen etkinliklerin pek çok amacı olduğunu ve bu amaçları da açıklayarak şu şekilde ifade etmiştir. *“Daha çok yaparak yaşayarak öğrenme en çok bence sağladığı şey budur. Daha fazla sosyal uyararı görsel uyarana maruz bırakma çocuğu daha kalıcı oluyor çocuk için. Açıkçası kalıcı öğrenmeler sağlaması. Çocuklara farklı bir bakış açısı kazandırabilir. Hem de eğlence amacıyla düzenlenmektedir.”*

Bilişsel Gelişim

Öğretmenlerin uygulamakta oldukları okul dışı öğrenme etkinliklerini programda yer alan hangi kazanım-göstergelerle bütünleştirerek uyguladıkları sorulmuştur. Bu soru kapsamın öğretmenler en çok bilişsel gelişim kazanımlarına yer verilirken en az öz bakım becerileri ile dil gelişimine yönelik kazanımlara yer verildiği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin gelişim alanlarına bakış açısına yönelik sorulan soruda bu etkinliklerin daha çok bilişsel temelli katkıları olduğu diğer paydaşların ise sosyal-duygusal gelişime daha çok vurgu yaptıkları sonucuna varılmıştır. Öğretmen2'nin açıklamaları ise bu konuyu destekler niteliktedir:

“Bence ilk olarak bilişsel gelişimi daha sonra öz bakım becerilerini çünkü oralarda kendini tehlikelerden korumayı öğreniyor gibi. Daha sonra sosyal olarak gelişimini destekliyor çünkü farklı bir ortama çıkıyor, hiç bilinmedik yerlere gibi. Aslında hepsini destekliyor, yani duygusal da boşalım sağlıyor, çocukların rahatlamasını sağlıyor; dil gelişimi olarak yeni kelimeler öğreniyor; motor gelişimde küçük kas büyük kas gelişimine destek oluyor. O yüzden bence hepsini destekleyebilir diye düşünüyorum.”

Yapılan okul yemekhanesinde yapılan planetaryum etkinliği sırasında çocukların bilişsel becerilerine yönelik etkinlikler yapıldığı, karşılaştırma, sıralama gibi etkinliklerle çocukların ilgisini çekmeye yönelik ve mantıksal becerilerin geliştirilmesine yönelik

etkinliklerin yapılması Öğretmen2'nin de belirttiği şekilde çocukların bilişsel becerilerine katkı sağladığı söylenebilir.

Öğretmen3 de benzer şekilde önceliğin bilişsel gelişime yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. *“Bilişsel, görsel algı, çocukların görerek, dokunarak, hissederek algılamalarını anlamalarını sağlamaları için çok çok etkilidir alan gezileri.”* Çömlek atölyesine yapılan gezi-gözlem etkinliği sırasında yukarıda vurgusu yapılan bilişsel gelişim alanlarında öğrenmeyi destekleyici, çocukların birebir etkileşim kurarak öğrenme sağladıkları bir ortamda etkinlik yapılması gözlemlenmiştir.

ODÖO yapılan etkinliklerin amaçlarına yönelik sorulan soruda hemen hemen her cevabın içinde bilişsel amaçların yer almasıyla birlikte özellikle bilişsel amaçlara yönelik verilen cevaplar şu şekilde belirtilmiştir. MTA Müze yetkilisinin cevabıyla birlikte *“Hani çocuklara etkileşimli güzel hatıralar bırakmak, olumlu hatırlanmak, jeolojiyi de tanıtmak bir yandan. Böyle akıllarında büyüğünce jeoloji mühendisi olacağım ben diyorlar. Jeoloji mesela günlük dilde bilinen bir kelime değil ya bu etkinlikler sayesinde daha bilinir hale gelebilir.”* çocuklara jeoloji kavramını öğretmenin öneminden bahsetmiştir. Bir diğer merkez olan Bilim Merkezi yetkilisi ise *“Mesela böcek atölyesi var (....) Gerçek böcek arıyorlar. Modellerimiz de var (....) Onları da inceleyebiliyor mikroskop büyüteçlerle ama parkın içinde olmanın avantajıyla gerçekten dışarıda küçük bir tur yapıyoruz. Çoğunlukla da bir böcek mutlaka buluyorlar.”* cevabıyla birlikte çocuklarla yapılan etkinliklerde farklı materyallerin kullanımının açıklanması ve çocukların bunları deneyimleyerek öğrenmelerinin önemini vurgulamaktadır.

Dil Gelişimi

Dil gelişimi, okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi düzeyi öğrencilerine katkısı en sınırlı olarak değerlendirilen alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, velilerin vermiş oldukları cevaplar dâhilinde okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara olan katkılarında en az bahsedilen cevaplar ise dil gelişimi ve öz bakım becerilerini oluşturmaktadır. Veli8 vermiş olduğu *“Vallahi hepsini geliştiriyor bence yani dil gelişimi için*

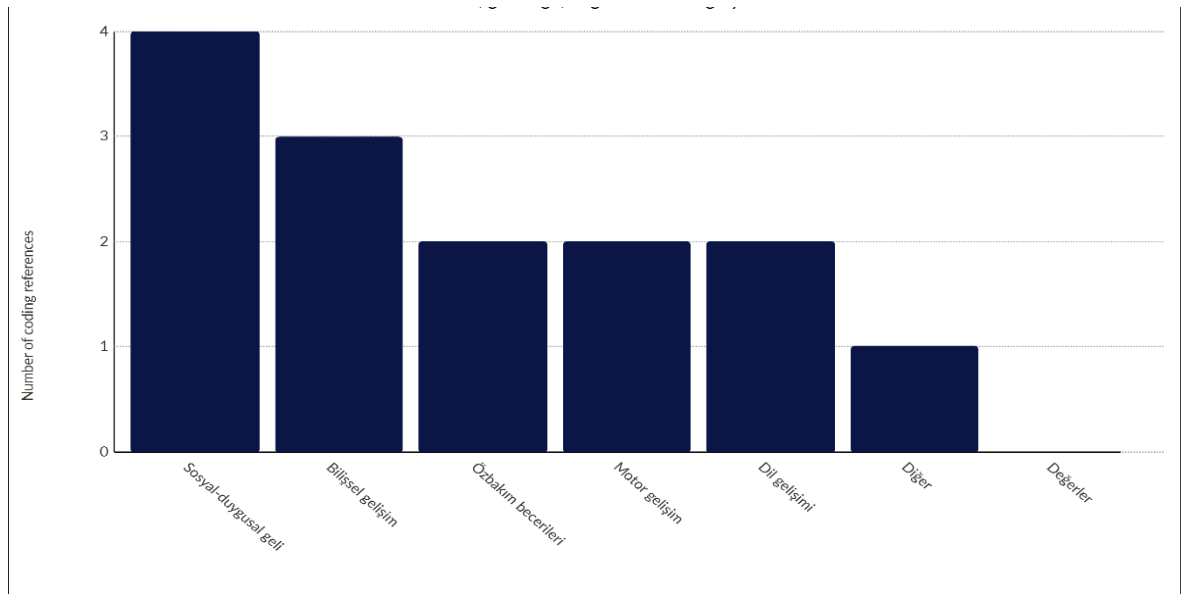
mitolojik eski şeyleri söylüyoruz. Santos demeye çalışıyor gibi dil gelişimini geliştiriyor, farklı kelimeler öğreniyor.” cevabıyla çocuğunun dil gelişimine olan katkısını örnekle açıklamıştır.

Sosyal-Duygusal Gelişim

Okul yönetimine sorulan kurumlarında yürütülmekte olan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine yönelik olarak bu etkinliklerde belirtilen kazanım, gösterge ve değerlerin neler olabileceğine verilen cevaplar aşağıdaki şekilde listelenmiştir. Bu listeye göre okul yönetimi yürütülen etkinliklerde en çok sosyal-duygusal gelişimi desteklemeye yönelik kazanımlara yer verildiğinden bahsetmişlerdir. Bu kazanımları bilişsel, öz bakım becerileri, motor ve dil gelişimi desteklerken okul yönetimi değerler eğitime yönelik herhangi bir kazanımdan bahsetmemiştir. Aşağıdaki şekilde okul yönetiminin kazanım-göstergelere yönelik bakış açıları listelenerek düzenlenmiştir.

Şekil 5

Okul Yönetiminin Kazanım-Göstergelere Yaklaşımı

Yukarıdaki Şekil-5'te de görüldüğü üzere, okul yönetimi cevapları arasında sosyal-duygusal gelişimin önemli bir yer tuttuğu ve okul yöneticilerinden hepsinin bu konuya değindiği görülmüştür. Bununla birlikte OY2'nin vermiş olduğu yanıtta da sosyal-duygusal

gelişimin ne derece önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. *“Bir kere çocukların sosyal zekâsını geliştirir. Okul öncesi eğitimi sadece akademik eğitim değildir, sosyal eğitimidir, çocuğun sosyalleşmesi içindir. Çocuğun bir kuruma girerken mesela oradakilere merhaba demesi, burası neresi demesi, merak uyandırması ya da görerek öğrenmesi bence çok önemlidir.”* Programda yer alan kazanımlar arasında sosyal-duygusal kazanımlardan Kazanım 12. Dâhilinde yer verilen *“Değişik ortamlardaki kurallara uyar.”* ve göstergeleri *“Değişik ortamlardaki kuralların belirlenmesinde düşüncesini söyler. Kuralların gerekli olduğunu söyler. İstekleri ile kurallar çeliştiğinde kurallara uygun davranır. Nezaket kurallarına uyar.”* (MEB, 2013). OY2'nin vermiş olduğu yanıtla ilgili program kazanımının birebir örtüştüğü görülmüştür.

Öğretmenlerin verdiği diğer yanıtlarda sosyal-duygusal gelişim ve motor gelişime de sırasıyla öncelik verdikleri görülmüştür. Öğretmen7'nin vermiş olduğu cevapta sosyal-duygusal gelişiminde bilişsel gelişim gibi önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. *“Bir kere sosyal gelişim alanına kesinlikle desteklemektedir. Toplulukla nasıl davranması gerektiğini farklı bir alanda neler olduğunu, neler yapması gerektiğini az çok öğreniyor (....) Çünkü bir arada birlikte yani yabancı bir ortamda birbirlerine daha çok tutuluyorlar onu da etkilediğini düşünüyorum.”* Bu şekilde, sosyal ve duygusal gelişimin katkılarına ayrı ayrı yer verilerek öneminden bahsetmiştir. Duygusal gelişimin katkılarından bahsederken benzer şekilde Öğretmen5 ise şu ifadelerle yer vermiştir. *“Yani o da bireysel olarak, ben bütün gelişim alanlarına hitap ettiğini düşünüyorum yani orada annesi babası olmadan dışarıya çıkıyor, güvenli ortamından çıkıyor, çok başka bir yere gidiyor, orada kendi işini kendisi halledebiliyor olabilir.”*

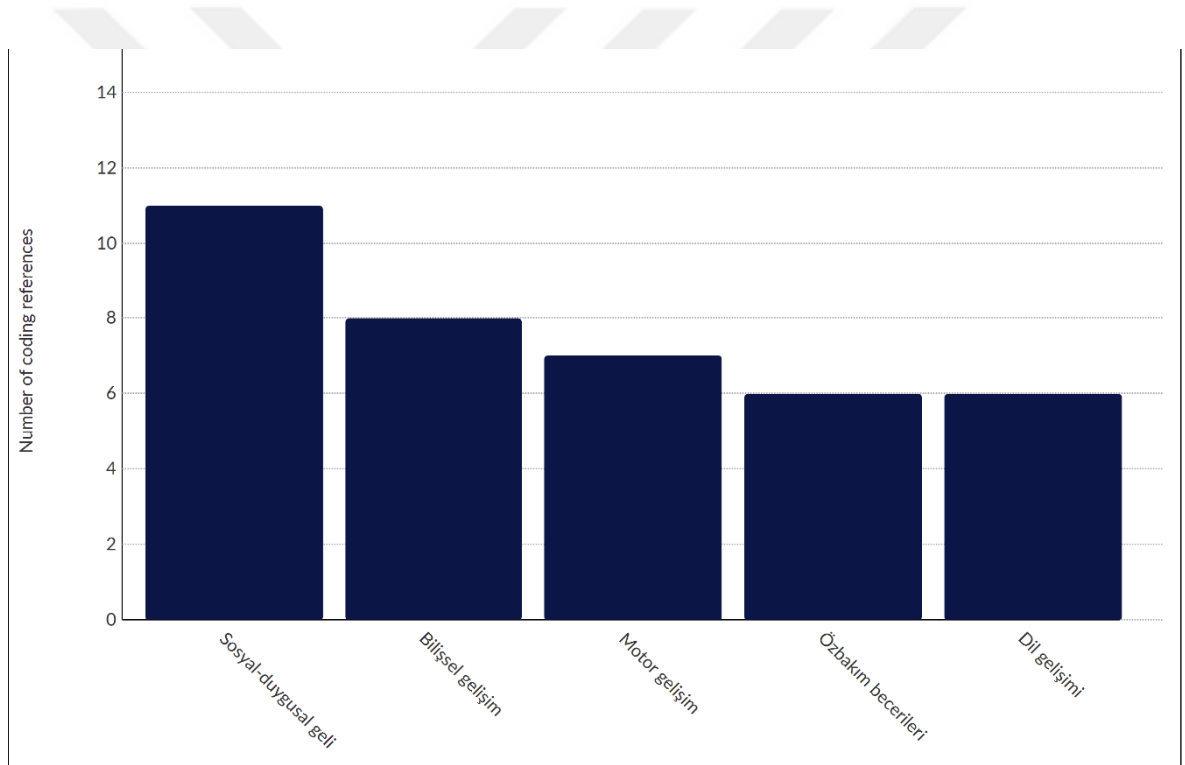
Kazanım-göstergelere yönelik sorulan bu soruda okul yönetiminden bu kazanımların isimlerini belirten OY4 sosyal kazanımlardan şu şekilde bahsetmiştir. *“Genellikle sosyal amaçları temel alıyorlar yani önceden çıkartıp bakmıştık da (....) Yani aslında bir bilişsel olarak ister sosyal kazanımları kapsamaktadır.”* Bu konuda isim olarak en açıklayıcı yorumu yapan OY3 ise şunları söylemiştir. *“Sosyal duygusal gelişim üzerinde desteklediğini*

düşünüyorum. Bilişsel gelişimi, gelişimin kazanım ve göstergelerine etkili olduğunu düşünüyorum. Dil gelişimini de alabiliriz aynı şekilde (....) Motor ve öz bakım konusu belki bir tık geride kalabilir.”

Velilere ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarına olası katkıları hakkındaki görüşleri sorulduğunda, velilerin vermiş oldukları cevaplar Şekil 9’da belirtilerek tablolştırılmıştır.

Şekil 6

Velilerin ODÖO Etkinlikleri Kazanım-Gösterge Katkılarına Yaklaşımı

Yukarıdaki Şekil-6’da da görüldüğü üzere velilerin bu soruya vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik en fazla katkının sosyal-duygusal gelişime yönelik olduğu belirtilmiştir. Veli1’in vermiş olduğu yanıtta *“Katkısı şöyle özgüvenini artırıyor. Çocuklara bir cesaret geliyor bence onlar da ben de varım duygusunu oluşturuyor, ben bunları çok inanıyorum kendini daha iyi ifade ediyor.”* şeklinde sosyal gelişime olan desteğini belirtmiştir. Bununla birlikte, Veli2 ise sosyal öğrenmenin öneminden

şu sözlerle bahsetmiştir. *“Sosyal gelişim dediğimiz zaman çevredeki duygu, düşünce, temas bütün hepsi içine giriyordur diye düşünüyorum (....) Bence ayna beyin gibi olduğunu düşünüyorum, çocuk dışarda ne görürse onu yansıtıyor. Mesela dışarda birinin konuşması dikkatini çekiyor, eve geldiğinde bakıyorum o konuşmayı bir şekilde kullanıyor.”*

Veli4'ün vermiş olduğu cevaplarla okul yönetimi ve öğretmenlerin vermiş oldukları sosyal gelişimin çocuklara olan pek çok etkisi benzerlik göstermektedir. *“Yani çocukların ilgilerini keşfetmelerini sağlıyor, çevreye, doğaya duyarlı insanlar olması yönünde faydaları var. Sosyalleşmeleri için, değişik insanlar görüp tanımaları için o açıdan. Sosyalleşmeleri için değişik insanlar görmeleri gibi.”*

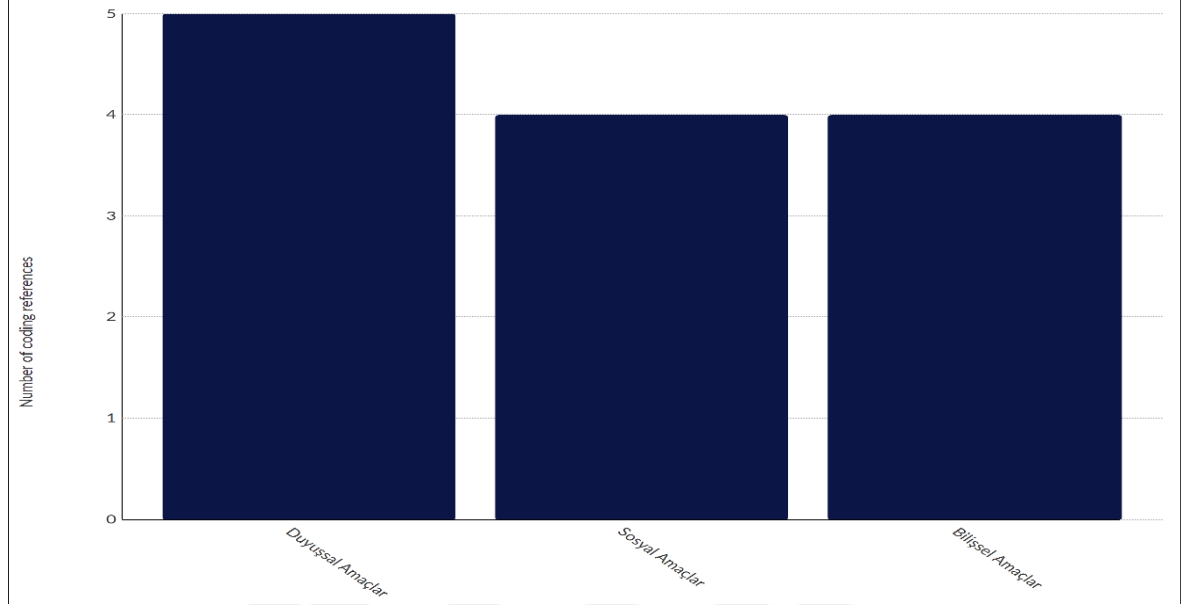
Veli8 ise çocuğuyla birlikte yapmış oldukları gezilerde çocuğunun sosyal-duygusal gelişimini destekleyen pek çok unsur olduğunu ve bunları örnekleriyle birlikte şu şekilde açıklamıştır. *“Her şeyi keşfediyorlar, yeni şeyler öğreniyorlar, zaten meraklı oluyorlar. Bu dönemde yeni şeyler öğrenmesi de benim hoşuma gidiyor (....) Mesela ben bunu anlatsam evde yönlendiremem ama kendileri direkt gördükleri zaman çok daha farklı şeyler yapıyor.”*

Veli8'in yanıtlarında yer vermiş olduğu yaratıcılık boyutları ile programda yer verilen kazanımların aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. *“Mesela kendileri böyle bir hayal güçlerini çalıştırıyorlar eskiden boğalar varmış, ineklerle burada dövüşmüşler falan gibi sonra müzik falan nereden çıkmış vesaire bunlarla ilgili ilgilenmeye başladılar. Eskiden bu hiç yoktu tabii böyle yerlere girdikçe farklı farklı çocukların yaratıcılıklarını etkiliyor, ufuklarını açıyor.”*

Benzer şekilde, yetkililere sorulan merkezlerinde yapılan okul öncesi çocuklara yönelik etkinliklerin amaçlarıyla ilgili soruya yetkililerin vermiş oldukları yanıtlara göre bu etkinliklerin pek çok alana hitap etmesiyle birlikte özellikle duyuşsal, sosyal ve bilişsel alanlara yönelik olduğu belirtilmiştir.

Şekil 7

Yetkili Kazanım-Göstergelere Yaklaşımı

Şekil-7’de görüldüğü üzere yapılan etkinliklerde özellikle duyuşsal amaçların ön planda olduğu vurgulanmış ve merkez yetkililerinin çoğunluğu bu konuya değinmiştir. Bu soruya yönelik olarak MTA Müze yetkilisi *“Yaş grubuna uygun olarak müzeyi sevdirmek. Aslında amacımız burada kalıcı hatıralar bırakmak (....) Hani çocuklara yani etkileşimli güzel hatıralar bırakmak, olumlu hatırlanmak.”* cevabıyla müzenin çocuklarda kalıcı hatıralar uyandırması ve müzeyi sevdirmenin önemine değinmiştir.

Bununla birlikte, Oyuncak Müzesi yetkilisinin vermiş olduğu yanıtı göre *“Bizim amacımız çocuk kültürümüzün bütün bilinç hallerini ilgililerle buluşturmak (....) Onlara okul öncesi konusunda yapılacak örneklerin amaçları açıkçası bize göre Oyuncak Müzesi’nin 21. yüzyıl becerilerini çocuklara elimizden geldiğince, eğlenceli, keyifli, yurt dışında etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlamaktır.”* etkinliklerin amaçlarının çocuk kültürünü ilgililerle buluşturmakla birlikte bahsedilen becerileri de çocuklar için daha anlamlı hale getirmek olduğu sonucu ortaya çıkacaktır.

Yapılacak olan etkinliklere yönelik Satranç Müze yetkilisinin yanıtında ise şunlara değinilmiştir. *“Etkinliklerin amaçları müzecilik açısından düşünüldüğünde çocukların anı biriktirerek, bir şeyleri kalıcı hale getirmelerini sağlamak ve müzelere karşı bir ilgi uyandırmak (....) Burada hem anı biriktirmek hem de oradaki farklı anılar keşfetmek bir şeyler saklamak olabilir kalıcı izler bırakmış oluyoruz çocuklarda. Amacımız eğlendirerek öğretmek.”* Benzer şekilde merkezin amacının eğlenceli öğrenme ortamı oluşturulmasının ve çocuklarda ilgi uyandırmanın önemine vurgu yapılmıştır.

Son olarak, Satranç Müze yetkilisinin cevaplarıyla uyumlu olarak Bilim Merkezi yetkilisiyle yapılan görüşmede bilişsel amaçların yanı sıra duyuşsal amaçların önemli olduğu şu şekilde belirtilmiştir. *“Biraz daha böyle coşkuyla o konuyu yaşasın istiyoruz.”* Verilen örneklerle birlikte yapılan etkinliklerin çocukların ilgilerini uyandıracak, kalıcı öğrenme sağlayacak şekilde düzenlenmesi ise bu etkinliklerin duyuşsal amaçlarını ön plana çıkartmaktadır.

Yetkililerin vermiş oldukları yanıtlara göre en çok değinilen amacın okul öncesi eğitime yönelik sosyal amaçların önemi olduğundan bahsedilmiştir. Bu konuda özellikle Oyuncak Müzesi yetkilisinin *“Kendine oyun kültürleriyle, geleneksel, oyun kültürünü karşılaştırmalı aynı zamanda çocuklara onların düzeni doğrultusunda bunu yaparken de dokunarak, yaparak, yaşayarak oyunu öğrenmelisiniz.”* cevabıyla okul öncesi dönem için geçmişe yönelik kültürün önemine değinilmiştir. Benzer bir şekilde, Etnografya Müze yetkilisinin *“Geçmişten gelen mirasın geleceğe tanıtılması yaparak-yaşayarak öğrenme sağlamak. Bir söz var duyarsam unuturum yaparsam hatırlarım diye.”* cevabının da kültüre yönelik önemine vurgu yapılmıştır. Oyuncak Müze yetkilisi ve Etnografya Müze yetkilisinin cevaplarıyla özellikle programda yer alan sosyal-duygusal gelişimle ilgili kazanım ve göstergede *“Kazanım 9. Farklı kültürel özellikleri açıkla. Göstergeleri: Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler. Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler. Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler.”* (MEB, 2013). Yer verilen kültürel farkındalık vurgusunun benzer ifadeler olduğu görülmektedir

Motor Gelişim

ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarına olan katkıları sorulduğunda paydaşlardan alınan cevaplarda bütün gelişim alanlarına vurgu yapılmasıyla birlikte diğerlerine oranla daha az olarak motor gelişime olan katkısından bahsedilmiştir. Bu konuda, OY1 yapılan etkinliklerde kazanım-gösterge belirtmediklerini sadece oyun oynamak ve enerjilerini atmak gibi amaçlarının olduklarını şu cümlelerle ifade etmiştir. *“Velileri de işin içerisine katarak oyun, okul dışarıda günü vardı, ailemle oyun oynuyorum gibi projeler yürütülüyordu. Dışarıda oyun oynanıyordu ama şu an için daha çok oyun amaçlı çıkıyorlar. Özellikle bir amaç kazanım belirtmiyorlar dışarıda hareket ederek enerjilerini atmalarını sağlıyorlar.”* Özellikle programda yer verilen hareket etkinlikleri sırasında çocukların fiziksel ve motor yeterliliklerini, algısal motor becerilerini, yer değiştirme, nesne kontrolü ve denge becerilerinin geliştirilmesinin desteklenmesi vurgusu (MEB, 2013), OY1’in görüşleriyle benzerlikler göstermektedir.

Öz Bakım Becerileri

Paydaşlara sorulan ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarından hangi kazanım-göstergelere yönelik olduğu sorusuna en az öz bakım becerileri cevabı alınmıştır. Bu soru kapsamın öğretmenlerin verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde, öz bakım becerileri ile dil gelişiminin en az katkı sağlanan alanlar olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı yapılacak olan bu etkinliklerin bütüncül olarak çocukların gelişimlerine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Buna ek olarak öz bakım becerilerine ve dil gelişimine olan katkılarından detaylı olarak bahsetmemişlerdir. Öğretmen8 ise yapılan çalışmaların bütüncül olduğunu ifade ederken gidilen yere, planlanan etkinliklere göre gelişim alanlarının değişebileceğinden bahsetmiştir. *“Şöyle konumuz önemli, planladığımız konuyu temel alıyoruz, konumuzdaki şeyleri amaç kazanımlara göre planlıyoruz. Yani sadece çocuk ince motor becerilerini kazanır diye bir geziye götürmüyoruz.”*

Bununla birlikte Veli5’in vermiş olduğu *“Evdeki öz bakım becerilerine çok önem veriyorum ben. Özellikle işte kendi ayakkabılarını giymeleri için mesela tuvalet eğitimlerine*

olsun, kendi ayakta kalabilmeleri olsun yani her şeyi kendileri yapabilmeleri için.” şeklinde okul dışı öğrenmelerde öz bakım becerilerinin önemine vurgu yapmıştır. Programda yer verilen bedeniyle ilgili işleri yardımsız yapabilir, yaşam alanlarında gerekli düzenlemeleri yapabilir ve bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygulayabilir gibi ifadelerle benzerlik gösterdiği görülmüştür (MEB, 2013).

Paydaşlara sorulan ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarından en çok hangisine katkı sağladığı sorusunda sadece öğretmenlerin en çok bilişsel alana katkı sağladığı cevabı alınmıştır. Öğretmenlerin alan gezilerine yönelik öğretici etkinlikler hazırlamaları ve etkinlikler sırasında kalıcı öğrenmeler sağlama ifadelerinin bu soruya temel oluşturduğu söylenebilir. Buna ek olarak diğer katılımcıların, yetkililerin, okul yönetimi ve velilerden alınan cevaplarda ODÖO etkinliklerinin çocukların en çok sosyal-duygusal gelişimlerine katkıda bulundukları cevabı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişim alanlarına olan katkıları sorulduğunda genel olarak en az katkı sağlayan alanın motor gelişim ve öz bakım becerileri olduğu ifadesine çoğu katılımcı yer vermiştir.

ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler

Katılımcılara sorulan bir diğer soruda okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımını etkileyen faktörlerin neler olduğuna yöneliktir. Bu doğrultuda verilen cevaplar destekleyici unsurlar ve zorlaştırıcı unsurlar olmak üzere iki alt kategoride incelenmiştir. Bu kategorilere ilişkin detaylı bilgi Tablo-9'daki şekilde sunulmuştur. Burada bahsedilen kategoriler de kendi içerisinde alt kategorilere ayrılarak yer verilmiştir.

Destekleyici Unsurlar

Bütün öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak olan çalışmaların verimli olduğunu ve gerekli düzenlemeler yapıldığında daha etkin kullanılabileceğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda Öğretmen1 şu ifadelerle yer vermiştir. *“Her şey ailede başlıyor ve okulda devam ediyor. Sosyal çevrenin çok büyük bir etkisi vardır.*

Yani tanıtım amaçlı, eğlence amaçlı gezi, tiyatro, sinema gibi ya da sosyal etkinlikli geziler olsun aktif katılım olmalıdır. Çocuklar sosyalleşir, paylaşır, kendini bulur.”

Öğretmen2 okul dışı öğrenmelerin etkilerinden şu ifadelerle bahsetmiştir. *“Mesela hikâye okuma merkezinde bile farklılık olması çocukların ilgisini çekiyor. Bu nedenle, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını kalıcı olarak sağlayan bir yer olduğunu düşünüyorum(...) Mesela gözlem, gezi gibi en vurucu, en etkili etkinlikler olduğunu düşünüyorum. Bunlar aynı zamanda, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini de sağlıyor.”* Yapılan tiyatro gözlem etkinliğinde de Öğretmen2'nin bahsettiği durumlar gözlemlenmiştir. Gözlem sırasında çocukların tiyatrocularla etkileşim kurmaya çalışma, yüksek sesle gülme, yeri geldiği zaman alkışlama ve tiyatro sonrasında yapılan resimlere de bakıldığında anlamlı bir bütünlük gözlemlenmiştir.

Öğretmen3 vermiş olduğu etkinlik örnekleriyle birlikte okul dışı öğrenmelerin etkili olmasından bahsederken verimli olması için de yapılabilecek düzenlemeler hakkında ekleme yapmıştır:

“Örneğin MTA Müzesi Tabiat Müzesine götürüyoruz orada. Sınıfta dinozorları anlatalım, iskelet sistemini anlatalım, geçmiş zamanlarda bulunan madenler şöyle taşlar vardır, böyle yapılar vardır, diye anlatalım dediğim gibi hayal dünyasında kalıyor. Ama oraya götürdüğünüzde iskeletlere dokunabiliyorlar, gezegen maketlerine birebir dokunabiliyorlar, Dünya daha küçükmüş Güneş daha büyükmüş diye kıyaslayabiliyorlar, birebir dokunabiliyorlar, onlarda daha güzel bir etki yaratıyor, gözle görüyorlar, birlikte dokunuyorlar. Ayrıca grup olma, arkadaşları ile birlikte hareket etme, bir gruba dâhil olabilmeyi, tabii ki bu gibi şeyleri de buralarda da diyorlar işte aynı servise binip birebir arkadaşları ile eğlenerek bir yere gidiyorlar. Bunlar onlar için çok güzel mutluluklar ve güzel anılar böyle düşünüyorum. Bu şekilde etkili olduğunu düşünüyorum, ODÖO etkinliklerinin çok çok etkili olduğunu düşünüyorum.”

Öğretmen4 ise okul dışı öğrenmelerin çocuklar için verimli olduğunu ifade ederken onlar için gelişimlerine olan katkılarından şu şekilde bahsetmiştir. *“Bir kavram vereceğimiz zaman bunlar sınıfta tek boyutlu kalıyor. Ama okul dışında bir gezide, müzede verdiğimiz zaman tabii ki daha etkilidir(....) Çocukların şemalarını farklılaştırmış oluyoruz. Hayal dünyası genişliyor.”* Öğretmen4’ün bahsetmiş olduğu farklı öğrenme ortamlarının düzenlenmesi konusunda diğer öğretmenlerle de benzer fikirlere sahip olduğu görülmüştür.

Öğretmen5 yapılacak olan çalışmalarda verimli olmasıyla birlikte bazı sorunların da olabileceğini şu şekilde ifade etmiştir. *“Okulda çok fazla kâğıt üstünde kalıyor bazı şeyler. Bu konular yani yapacağımız etkinlikler yani mesela oturduğumuz yerden ben çocuklar yapraklar yeşil olur, yaprakların damarları olur, desem ne kadar faydalı olacak yani çocukların yaparak yaşayarak öğrenmeleri daha kolay oluyor.”*

Öğretmen6 ise okul dışındaki birçok etkinlikte verimli olduğunu verdiği açıklayıcı örneklerle örneklendirerek şu betimlemelerde bulunmuştur. *“Öğrenme ortamının değişikliğinin çocuklarda verimi artırdığını düşünüyorum. Yani şöyle sınıfta yapılan bir etkinliğin parkta yapılan bir etkinliğe göre daha az ilgi çekici olduğunu düşünüyorum (....) Veli de zaten bu konuda işbirliği yapılırsa içeriği anladığında da veli çok memnun kalıyor.”*

OY3 ise diğer okul yönetimlerinden farklı olarak, Öğretmen6 ile benzer görüşlerde olarak paydaşlarla birlikte işbirliği yapılmasının öneminden ve velilerin bakış açılarının değiştirilmesi gerektiği konularda eklemeler yapmıştır. *“Sadece teoride kalmaması gerektiğini çocukları gerçekten bir şeyi dokunarak bir şey hissederek daha fazla etkili öğrenmeler gerçekleştirdiğini (....) Ön yargıyla yaklaşan velilerin de belki bir ortama katılıp neler yapıldığını görünce yani işlerin rahatlığı ile cesaret alınabilir yani öğrenciler zaten mutlu.”*

Diğer öğretmenlerden farklı olarak yapılan okul dışı çalışmaların ailelere yansımalarından bahseden Öğretmen7, yapılan etkinliklerin yararlarını şu ifadelerle belirtmiştir. *“Yani hem çocuğu etkiliyor hem aileyi etkiliyor aslında bu geziler. Mesela okula*

tiyatro gelmişti, öğrencilerden biri çok sevdi işte. Bu yerli malı tutum haftasında da para biriktirmeye başladılar mesela bu paraları biriktirdikten sonra tiyatroya gideceğim demiş.”

Öğretmen7 de Öğretmen4 ile paralel şekilde, ODÖO ulaşılabilirliğinin önemine değinmiştir. *“Daha çok çocuk kütüphanelerinin olması gibi ulaşılabilir kütüphane. Her ilçede olsa ne güzel olur (....) Çocuk bir baksın farklı neler var onu görsün, ortaya koyalım çocuk kitaplarında farklılıklar var, kimisi kukla şeklinde, bez kitap, sert kapak. Çocuk bir onun ayrımını varsın.”*

Öğretmen8 okul yöneticilerin desteğiyle birlikte yapılan okul dışı öğrenmelerin çocuklar için etkili sonuçlar meydana getireceğini ifade etmiştir. *“En kalıcı öğrenmeler yaparak yaşayarak sağladığı öğrenmelerdir (....) Biz elimizden geldiğince dış ortama çıkmaya çalışıyoruz yoksa her şey kâğıt üstünde kalır. Değerler eğitimi bile verirken mesela götürüyoruz yalan söylemek gibi çocuk onun direkt tiyatrosunu izliyor. Sonra konuşması daha somut, daha anlaşılır oluyor.”*

Satranç Müze yetkilisi de Öğretmen8’in cevaplarıyla benzer şekilde ODÖO gezilerinin öneminin neler olduğu konusunda yapmış olduğu eklemelerle bu ortamların kalıcı öğrenmeler sağlayacağını şu sözlerle dile getirmiştir. *“Okul dışı öğrenme çocuklar için bence gerçekten çok farklı bir deneyim olduğu için çocuklarda daha kalıcı öğrenmeler sağlıyor diye düşünüyorum. Müze etkinlikleri kesinlikle olmalı, ön planda tutulmalı artık çünkü daha çağdaş olmak zorundayız, öyle bir dönemdeyiz.”*

Okul yönetimine sorulan okul dışı öğrenme ortamlarının etkili kullanılıp kullanılmadığına yönelik soruya verilen cevaplarda okul yöneticilerin hepsi daha etkili kullanılması gerektiğini bu yönde düzenlemeler yapılabileceğini belirtmişlerdir. OY1’in vermiş olduğu yanıtta etkili kullanımın sağlanabileceği atölye çalışmaları gibi farklı çalışmaların olması gerektiğinden bahsetmiştir. *“Yani böylelikle gezi-gözlem çocuklar öğretme etkinliklerine de yansıtmış oluyorlardı (....)Yani etkili kullanımı içinde her düzeye uzman bir rehberin olması bence çok önemli belki işte böyle atölyeye dönüştürme sonrasında daha keyifli hale getirilebilir daha kalıcı öğrenme sağlanabilir.”* Yapılan çömlek

ve ebru atölye çalışmalarının gözlemlerinde de görüldüğü üzere OY1'in bahsetmiş olduğu keyifli ve kalıcı öğrenmeler gözlemlenmiştir. Hem çocuklar süreç sonunda yapmış oldukları materyalleri bir an önce görmek istedikleri hem de sonrasında sorulan atölyelere ilişkin soruları hatırlamaları da bunları açıklamaktadır.

Diğer bütün katılımcılardan farklı olarak, OY2 yapılacak çalışmalar için okul öncesi eğitim programında düzeltmelere gidilmesinin bu okul dışı öğrenme ortamlarının daha iyi kullanılmasını sağlayabileceğini vurgulamıştır. *“Okul öncesi eğitim programının içine bunların da eklenmesi gerektiğini düşünüyorum(....) Yani onu şöyle ekleyebilirler atıyorum bunu verdiler programda var mı, size de işte yaşlılar haftası var, ekmek yaparak yaşayarak öğrenme süreçlerinin uygulanması olarak yazılabilir.”* Okul öncesi eğitim programı incelendiğinde belirli gün ve haftalar ile alan gezilerinde yer verilen örnekler haricinde yapılacak ODÖO etkinliklerine yönelik ayrıca bir bölüm açılmadığı ve buna yönelik etkinlik ve planlara yer verilmediği görülmüştür.

Oyuncak Müze yetkilisi ODÖO'na yönelik olarak yapılacak düzenlemelerin aynı zamanda eğitim programlarında da yer verilmesi, gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini OY2'nin cevabıyla uyumlu olarak şu şekilde açıklamıştır:

“Okul dışı öğrenci ortamı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim sistemi içinde öğretim programlarına entegre edildi(....) Çünkü bunlar yüksek öğretim programları öğretmen yetiştirme programlarına entegre oldu bazı derslerde (....) Dolayısıyla öğretmen eğitimi önce verilmeli (....) 360 derece ziyaretler var artık. Çok farklı teknikleri metotları kullanmak zorundayız (....) Özellikle salgın dönemini hep üzerinden etkinlikler yaparak YouTube kanalı üzerinde canlı yayınlar yaparak geçirdik. Sanal ortamlarında eğitimde kullanılmasını mutlaka gündeme taşımamız lazım (....)Teknoloji mutlaka dâhil edilmeli.”

OY3 ise salgın sürecinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan çalışmaları engellediği ve gerekli düzenlemelerin yapıldıktan sonra bu ortamlarda etkinlik yapılması gerektiğini vurgulamıştır. *“Sorumluluklara fazla evet.... Yolu olsun, belki yemek olabilir,*

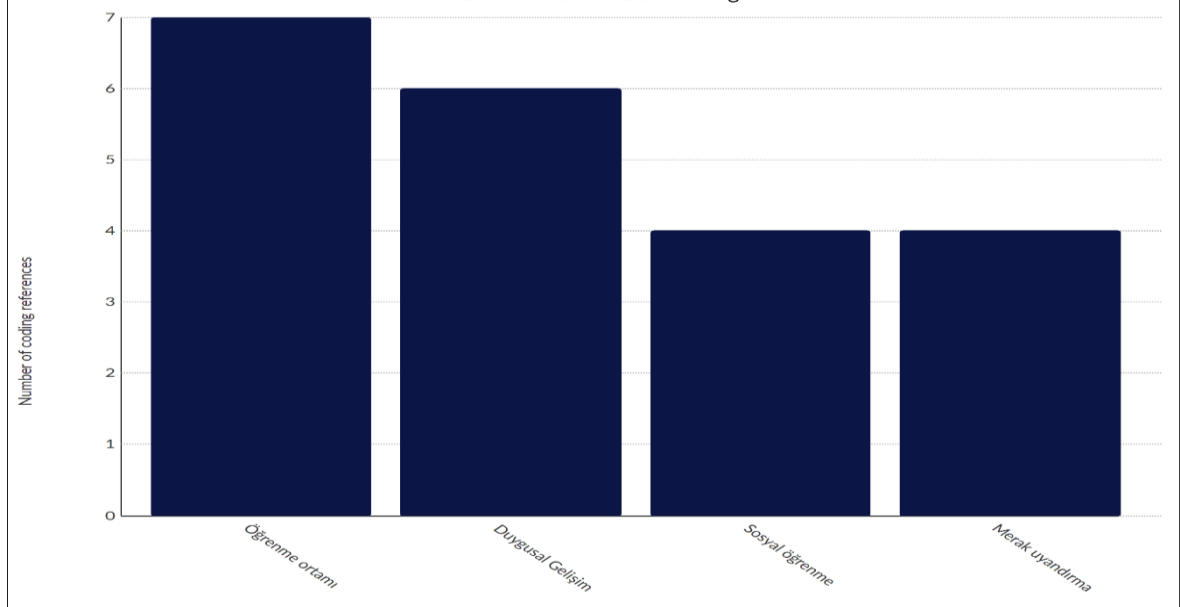
çocuğun öz bakım becerilerinin karşılayacağı bir tuvalet gerekiyor. Bunların hepsini düşünmemiz gerekiyor ama tüm bunlara rağmen yine de ayda bir en azından böyle bir de faaliyet yapılması gerektiğini düşünüyorum.”

Velî6 ise OY3'ün cevaplarına benzer olarak şu şekilde açıklama yapmıştır. *“Her okulun kendi servisi gibi bir imkânı olsaydı. Ücretsiz olsa belediyeler ya da milli eğitim tarafından bütçe sağlansa (....) İmkânı olmayan çocuklar faydalanmış olurlar (....) Sosyallikleri anlamında çok fazla geliştirilebilir. Yani o yüzden dikkat, algı, yaratıcılık için kesinlikle faydalı olacağını düşünüyorum.”*

Velilere sorulan bir diğer soruda okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak etkinlikler sırasında karşılaşılan destekleyici ve zorlaştırıcı unsurlar sorulmuştur. Velilerin vermiş oldukları cevaplar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir. Buna göre velilerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik en fazla destekleyici unsurların bulunduğundan bahsetmişlerdir. Bu destekleyici unsurlar ise dört kategoride incelenmiştir. Velilere göre okul dışı öğrenme ortamlarının destekleyen unsurlar arasında “öğrenme ortamı olması, duygusal gelişime destek olması, sosyal öğrenme sağlaması ve merak uyandırması” şeklinde sıralanmıştır.

Şekil 8

Velilerin ODÖO Etkinliklerini Destekleyici Gördükleri Durumlar

Yukarıdaki Şekil-8’de de ifade edildiği üzere, velilerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinliklerin destekleyici yönlerinden en çok “öğrenme ortamı” olması olarak vurgulamışlardır. Veli4 olumlu yönlerini şu şekilde belirtmiştir. *“Olumlu olarak bütün gelişim alanlarına destek sağlıyor. Her gelişim alanında gelişim sağlıyor. Çocukların bağımsız şekilde hareket etmelerini de destekliyor. Yeni yerler keşfetme, araştırma, analiz etme becerilerini destekliyor.”* Veli6 ise bu konuda okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara sağlamış olduğu faydaları listeleyerek açıklamıştır. *“Kendini yaratıcılık olarak duysal olarak harekete geçmesini, ortaya geçmesini sağlıyor. Her alanda gelişmesini sağlıyor, rahatlatıyor yani eğlenerek öğrendiği bir ortam yaratılmış oluyor. Oyun işin içine katılıyor hem sanatın içine katıyoruz bilim, fen içine katmış oluyoruz.”*

Bunlardan farklı olarak, Sosyal Öğrenme ve Merak uyandırması hususları velilerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan etkinliklerde en nadir destekleyici unsur olarak görmüş oldukları noktalardır. Sosyal öğrenme hususu bazı noktalarda destekleyici bir durumken bazı noktalarda ise zorlaştırıcı olarak velilerin belirtmiş oldukları bir konudur. Sosyal öğrenmeyi veliler çocuklarının okul dışı öğrenme ortamı etkinlikleri sırasında akran

öğrenmesi, ayna beyin gibi ifadelerle açıklamışlardır. Örneğin, Veli8 bu konuda şu şekilde açıklama yapmıştır. *“Yeni şeyler öğreniyor bu olumlu bir şey onun dışında arkadaşları ile böyle bir şeyler yaptığı zaman mutlu oluyor (....) Toplu bir ortama girdiği zaman yeni bir şeyler yapmayı öğreniyor, arkadaşlarından akran olarak öğreniyor.”* Bununla birlikte, programda yer alan çevrenin çocuğun gelişiminde ve öğrenme motivasyonunda önemli etkilerinin olduğu ve bu ortamlarda çocuğun keşfederek öğrendiği, destekleyici olanaklar sunarak çocuğun kendi potansiyelini gerçekleştirmesini sağladığı vurgusu uyusmaktadır (MEB, 2013).

Okul yönetiminin, öğretmenlerin ve velilerin vermiş oldukları yanıtların yanı sıra yetkililer ise merkezlerinin çocuklar açısından destekleyici buldukları noktaları daha farklı bir bakış açısıyla ele almışlardır. Bu hususta aşağıdaki şekilde, yetkililerin cevapları düzenlenerek yer verilmiştir.

Şekil 9

Yetkililerin Destekleyici Gördükleri Durumlar

Yukarıdaki Şekil-9'a bakıldığında yetkililerin merkezlerin çocuklar açısından faydalarına vermiş oldukları cevaplar sonucu “yönetim, konum, mimari yapı, öğretmen tutumları, öğrenci özellikleri, ilgi uyandırması ve materyaller” gibi başlıklar altında destekleyici unsurların sıralanabileceği görülmüştür. İlk olarak, MTA Müze yetkilisinin belirttiğine göre yapılacak etkinliklerin uygulanacağı ortam sağlanması konusunda merkez müze yetkililerinin tutumlarının destekleyici bir durum olduğu şu şekilde belirtilmiştir. *“Bunun*

dışında avantajı da daha önceki yöneticilerinde burada bir eğitim alanı kurulmalı demiş olmalarıdır. Bunu destekleyen bir yönetimle çalışmak bir avantajdır.”

Bir diğer destekleyici durum olarak yetkililer bulundukları konumların destekleyici bir durum olduklarından bahsetmişlerdir. MTA Müze yetkilisi *“Yer olarak aslında doğru bir yerde.”* ve Etnografya Müze yetkilisi *“Yani bir diğer avantajı olarak yeri olabilir. Herkes tarafından biliniyor.”* şeklinde müzelerin konumlarının önemli olduklarından bahsetmişlerdir. Özellikle yapılan Bilim Merkezi gezisinde bu merkezin okula yakın olması nedeniyle seçilmesinde etkili olmuştur.

Mimari yapı özellikleri de bazı merkezlerde destekleyici bazılarında zorlaştırmacı bir durum oluşturmaktadır. MTA Müze yetkilisinin *“Müzenin mimarisine bakmışsınızdır. Mesela merdiven değil rampa sistemimiz var. Çocukları çok yoran bir sistem değil. Daha rahat hareket edebilecekleri bir sistem (....) Bir de eğitim alanının hemen yanında planetaryumumuz var. Çocuklarla birlikte orada video da seyrediyoruz biz. Yaş grubuna uygun olarak.”* açıklamalarıyla merkezin destekleyici bir duruma getirilmiş olduğu gözlenmiştir. MTA Müzesi’ni ziyaret eden katılımcılardan da alınan bilgiler doğrultusunda çocukların ilgisini çekecek dinazor kemikleri, planetaryum ve maden gibi materyallerin bulunması bu merkezin bir diğer destekleyici durumu oluşturmaktadır. Buna ek olarak, yapılan planetaryum gezisi sırasında çocuklar ulaşamadıkları gök cisimlerini gerçek gibi görme imkanı kazanarak bu alanda deneyim sağlaması da materyallerin kullanılabilirliğine bir örnek oluşturmaktadır.

Bir diğer destekleyici durum ise öğretmen tutumlarının okul öncesi gruba yönelik etkinliklerde destekleyici olmasını Oyuncak Müze yetkilisi şu şekilde açıklamıştır. *“Son iki üç yıldır gelen öğretmenler hep müzede nasıl bir etkinlik yapıyorsunuz gibi sorular sormaya başladılar. Eskiden öğretmenlerde böyle bir şey yoktu (....)Gelmeden önce mesela arıyor olmaları, bizi çok avantajlı hale getiriyor. Randevu sistemiyle çalışıyor olmak çok avantajlı hale getiriyor.”*

Öğretmen tutumlarıyla birlikte öğrenci özellikleri de bir diğer destekleyici durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda Oyuncak Müze yetkilisi yaş grubu ve sınıf mevcudunun öneminden bahsetmiştir. *“Çünkü onlar zaten 10 ya da 15 kişilik gruplar halinde geliyorlar. Yani küçük gruplar (....) O yüzden bizim en büyük avantajımız okul öncesinde. Çok sık gelmesi. 10 kişiyi, 15 kişiyi geçmeyen gruplar.”*

Satranç Müze yetkilisinin *“Çocuğun bir satranca ilgisi yoksa bile satrancı olan ilgisinin artırılarak eğitimler almaya başladığını gördük. Yani bu da aslında müze anlatımının, müze etkinliklerinin avantajlı tarafları oldu. Yani orada yakınları tarafından ilgi ve alakalı çocukların satranç öğrenmesini sağladı.”* ve Etnografya Müze yetkilisinin *“Bütün Selçuklu, Anadolu'ya ait eski eserlerin çoğu burada sergileniyor (....) Gelen ziyaretçi tüm bunların hepsini bir arada görebilir. Bulunan materyaller çeşitli olması, farklı kitlelere hitap etmesi amacıyla uygundur (....) Gelenek, görenekleri görebilirler, fikir edinebilirler eskiye dair yaşam tarzıyla olsun inanışlar için olsun.”* yapmış oldukları açıklamalarla birlikte merkezlerde yapılan etkinliklerin çocukların ilgilerini uyandırmaya yönelik olarak önemli bir avantaj olduğu belirtilmiştir.

Son destekleyici durum olarak materyallerin özelliklerin okul öncesi grubuna yönelik yapılacak etkinliklerde bir destekleyici durum ortaya çıkarttığını Oyuncak Müze yetkilisinin şu şekilde açıklamasıyla görülebilir. *“Bu küçük ama içerik açısından son derece zengin bir mekândır. Zengin bir şekilde bilgilendirmeye çalışıyoruz. O zaman bu dezavantajı avantaja çevirmiş oluyoruz (....) Ama burada anlatıldıkları eğitim ve yaptıkları etkinlik müze sonrası çalışmalarda da zenginleştirildi.”*

Paydaşlara sorulan ODÖO etkinliklerinin kullanımını etkileyen faktörler arasında destekleyici unsurların bulunduğu ve bütün paydaşların ortak görüşü olan bu ortamların çocuklar için öğrenme ortamı oluşturması, kalıcı öğrenmeler sağlaması ve etkileşimli öğrenmeler sağlaması vurgusuna yer verilmiştir. Bir diğer destekleyici durumun ise bu ortamların çocuklar sosyal duygusal gelişimlerine olan katkılarını artırdığı, kültürel öğelerin yaşatılması ve çocuklarda ilgi, merak uyandırması noktalarına değinilmiştir. Bu ortamların

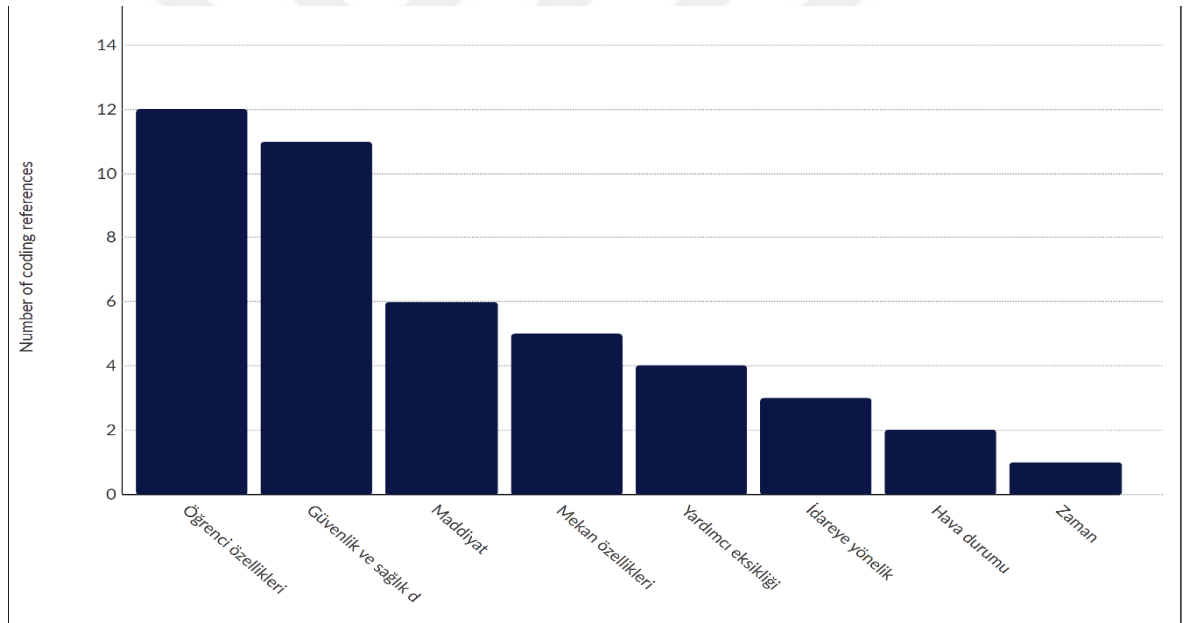
en az destekleyici unsurlarının ise ODÖO okul yöneticilerinden ve bu mekânların mimari özelliklerinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Zorlaştırıcı Unsurlar

Öğretmenlerle yapılan görüşmede okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik olarak yapılacak gezi ve etkinliklerde planlama sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda yapılan analiz sonucunda aşağıdaki şekildeki gibi bir listeleme yapılmış ve öğretmenlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Şekil 10

Öğretmenlerin Zorlaştırıcı Gördüğü Durumlar

Yukarıdaki Şekil-10'da da görüldüğü üzere, öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlar dâhilinde karşılaştıkları en fazla zorluğun öğrenci özelliklerinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Öğretmen1 yaşadığı en büyük problemin öğrenci yaş seviyesi olduğunu ifade etmiştir. *“Küçük yaş grubu olursa endişeleniyorum. Küçük yaş grubu zor olur, bir yardımcıya ihtiyaç olur (....) Ailenin mutlaka olması gerekiyor (....)Öz bakım ihtiyaçları bakımından mutlaka bir yardımcı personele ihtiyaç duyuyoruz elbette.”* Yapılan

tiyatro etkinliği sırasında çocuklardan birinin tuvaletinin gelmesi ve yardımcı personelin olmayışı bu süreçte Öğretmen1'in bahsettiği zorlaştıracı duruma örnek oluşturmuştur.

Öğretmen2'de benzer şekilde küçük yaş grubunun öz bakım ihtiyaçlarından bahsederken ek olarak kuralların önemine de vurgu yaparak yaşanan süreçte dikkat edilmesi gerekenlere yer vermiştir. *"Küçük yaştaysa kesinlikle gerektiğini düşünüyorum (...) Sıraya koyabilecek, kuralları hatırlatabilecek, sadece gezi alanında kalmalarını sağlayabilecek yardımcının olmasını istiyorum (...) Bir sonraki alanı mesela kaçırabilir, bir önceki yere gitmek isteyebilir çocuk. Bununla birlikte öz bakım ihtiyaçlarından tuvalet ihtiyacı çocuk duyabilir, acıkabilir."* Yapılan okul pikniği gezisinde gözlemlendiği üzere Öğretmen2'nin belirttiği şekilde öğrencilerin tuvalet gereksinimlerini karşılamakta zorlandıkları ve bu konuda velilerin desteğinin alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Öğretmen4 öğrencilerin özellikleriyle ilgili olarak yaşamış olduğu zorlukları açıklarken öğrencilerin hareketli olmasının meydana getirdiği sorunlara da yer vermiştir. *"Sadece 12 tane erkek çocuk var sınıfta ve hepsi çok hareketli çocuklar. Kuralları dinletme konusunda bazen zorluk yaşıyorum. Kontrol sağlamada sıkıntı oluyor (...) Yani dediğim erkek çocuklardan özellikle 5 tanesi hiçbir şekilde durmuyor (...) Gezi yerinde durmuyorlar her şeye dokunmak bakmak istiyorlar."* Gözlem yapılan Bubble Şov gösterisinde çocukların oturdukları yerden kalkmak istemesi ve zeminin kaygan olması durumu çocukların hareketli olmalarıyla birleştiiğinde zorlu bir süreç meydana getirmiştir.

Öğretmen5 öğrencilerin benzer şekilde kaybolma, sırayı takip edememe gibi kurallara uymadığı durumlardan bahsetmiştir. *"Kontrol biraz sıkıntı oluyor hani gruptan ayrılanlar oluyor bazen yönergeleri uymayanlar oluyor. Yani onları toparlamak çok sıkıntı oluyor."* Öğretmen6 ise öğrencilerin özellikle ilk haftalarda sorun yaşadıklarını sonraki süreçte daha rahat geçtiğini belirtmiştir. *"İlk aylarda çocuk açısından sosyal olarak çocuğun bir yeterliliği var mı, çocuğun bir hazır bulunuşluğu var mı gibi sorun olabiliyor ama sonrasında bu davranışları oturuyor çocuklarda ve ilerliyor. Sadece ilk haftalarda yapılacak çalışmalarda uyum anlamında bir problem yaşayabiliriz, sonrasında yaşamıyorum."*

Öğretmenlerin zorluk yaşadıkları bir diğer konu ise güvenlik ve sağlık durumlarıyla ilgilidir. *Bu konuda Öğretmen3 güvenlik nedeniyle zorlukların olabileceğini fakat bu zorlukları düzenlemelerle birlikte verimli bir öğrenme ortamı haline getirilebileceğinden şu şekilde bahsetmiştir. “Ayrıca güvenlik çok önemlidir. Ben Şırnak’ta çalıştım orada mesela dışarıda asla güvenli değildi, hiçbir şekilde güvenli değildi. Kendi can güvenliğimin olmadığı bir yerde çocukları alan gezisini götüremedim (....) Her 5 çocuğa bir velinin, stajyerin ya da yardımcı velinin olması gerektiğini düşünüyorum.”*

Öğretmen4 ise güvenlik konusunda serviste yaşanılabilen durumlardan bahsetmiştir. *“Serviste zorluk oluyor bunun dışında işte servis ücreti toplamak sıkıntı değil de dönem başında bir kere aldık oradan harcıyoruz. Ama çocuklar kemerini bağlaması, otur, dur demesi sürekli bunlar sıkıntı oluyor.”* Öğretmen5 ise güvenlik sorununun daha çok velilerden kaynaklandığını ve velilerin tedirginliklerinden bahsetmiştir. *“Güvenlik artı veliler sorun olabilir, kaygılanıyorlar (....) İzin veriyorlar izin verseler bile çok kaygılanıyorlar. Gitmelerini de istiyorlar ama bir yandan da tedirgin oluyorlar (....) Sadece onlara ait bir alan olmasını istiyorum yani şu an onları daha çok iyi anlayabiliyorum velilerimi.”* Öğretmen6 *“Yani özellikle bir maddi konuda yani yapılan gezilerin maliyeti karşılanmış olsaydı aslında. Yani çünkü her şey okula kalıyor servis, güvenlik her şey okula kalıyor. Prosedür çok fazla yani öğretmeni ve okul yönetimi biraz geride bırakıyor.”* şeklinde açıklamasıyla ODÖO etkinliklerini zorlaştıracı pek çok duruma değinmiştir.

Diğer öğretmenlerden farklı olarak Öğretmen7 güvenlik koşullarının yanı sıra salgınla birlikte meydana gelen sağlık sorunlarından da söz etmiştir. *“Yani aslında eskiden bu kadar çok zorlukla karşılaşmıyorduk ama ne yazık ki bu kovit süreci etkili olduğunda sayı bilgisi önemli oluyor (....) Yine kovitten de dolayı ya da böyle çocuk dışarı çıktığında ya kaybolacak ya hasta olacak mantığı ile bakılıyor.”*

Görüşme yapılan farklı yerlerde görev yapmakta olan öğretmenlerin neredeyse hepsi maddi sorunlara değinmiştir. Bu konuda Öğretmen2 maddiyatın yanı sıra servis için para toplanması ve servis şoförüyle anlaşmanın zorluklarından bahsetmiştir. *“Velilerden*

para toplamak çok sıkıntı olabiliyor, veremeyen veliler olabiliyor, servisçi ile anlaşmak problem oluyor, yakın mesafe uzak mesafe gibi. O yüzden okul yönetiminin bu konuda öğretmeni her zaman destek vermesi gerektiğini düşünüyorum.”

Öğretmen3 ise bulunulan ilçede ikamet etmekte olan velilerin sosyoekonomik durumlarının önemli olması nedeniyle maddi olarak zorluklar yaşanabileceğini ifade etmiştir. *“En çok sorun yaşadığım yer burası maddi olarak da zorluklar yaşayabiliyorum ama Altındağ’da sosyoekonomik daha zor, daha servis ayarlamak zor, velileri uymadığı zaman sıkıntı olabiliyor. O yüzden daha az gezi olsun daha yakın yerlere olsun istiyorlar.”*

Öğretmen6 maddi olarak ucuza en yakın yerlerin olması gerektiğini bu şekilde yapılmasının öğrenmeleri kolaylaştıracağından bahsetmiştir. *“Yani maddiyat açısından gideceğimiz yerle ilgili bir sıkıntı yaşayabilir mi, yani gideceğimiz yer kütüphane, müze, bilim merkezimizi ücretsiz ya da ücretsiz en yakın olabilecek şekilde olması gerekiyor.”*

Öğretmen8 ise yapılabilecek düzenlemelerle birlikte maddi sorunların azalabileceğini belirtmiştir. *“Belediyeleri okullara bütçe vermesi ya da araç takviye etmesi sağlanabilir. Eski zamanlarda bunları yapan belediyeler vardı. Aracı bize veriyordu biz sadece gideceğimiz yerin ücretini karşılıyorduk o kadar. Sosyal-ekonomik durumu düşük olan bir ilçede olduğumuz için bu bizi çok rahatlatıyordu.”*

Okul yöneticilerinin yer vermiş oldukları sorunlardan biri olarak öğretmenler de mekân özellikleriyle ilgili zorlukların okul dışı öğrenme etkinlikleri sırasında yaşanabileceğini belirtmiştir. Öğretmen2’ye okul dışı öğrenme ortamlarının uzaklığı nedeniyle zorluk yaşanabileceğini ifade etmiştir. *“Serviste olabilir, para toplamak, velilerden mesafe özellikle daha şuradan tutup da Kızılcahamam’da gitmek zor yani. Bu biraz hayalî oluyor bizim için. Yani yakın yerler çocuklarla gidilebilecek yerler olabilir.”* Benzer şekilde Öğretmen4 ise mesafenin okul dışı öğrenme ortamlarına ulaşılabilirliğini engellediğinden bahsetmiştir. *“Yani mesela köy okulundayken yol çok uzaktı, çok bir yere gidemiyorduk. Burada da sadece yakınımızdaki yerlere gidiyoruz. Yani uzak bir yere gitsek tuvalet meselesi çok sıkıntı oluyor.”*

Yaşanılan mesafe sorunlarına ek olarak Öğretmen7 ise diğerlerinden farklı olarak yetkililerden kaynaklanan zorlukları ifade etmiştir. *“Millet kütüphanesine gitmiştik, kitaplarla tanışsın kitapları bir arada görsün diye (....) Yani çocuklar karıştırmасыn, dağılmasın, aman bir şey olmasın mantığı ile bizi yönlendirdi (....) Çalışanlarında çocuklara nasıl davranması gerektiğini bilmesi gerekiyor (....) Çalışanların çocukla ilgili bir tecrübesi olması gerekiyor.”*

Genel olarak pek çok öğretmen okul dışı öğrenmeler sırasında yaşanan bir diğer sorun olarak yardımcı personelin eksikliğinden bahsetmiştir. Bu konuda Öğretmen2 yardımcı personelin gerekliliği ile ilgili şunları belirtmiştir. *“Yani çok fazla zorlukla karşılaşmadım çünkü velilerim çok istekli oluyorlar hani farklı alanlara gitsinler, sürekli okulda olmasınlar istiyorlar, yardımcı oluyorlar bu konuda veliler. Ama yani velinin ya da bir yardımcı personelin olması.”* Öğretmen3 de benzer şekilde yardımcı personelin eksikliğinden meydana getirdiği zorlaştırıcı unsurlara değinmiştir. *“Bazen de çalışan anne fazla olduğunda yanına yardımcı anne hani gelmekte zorlanıyor, sayımız az oluyor, öyle sorunlarımız olabiliyor. İşte ev hanımı anne olmadığında yanıma yardımcı olarak sıkıntı yaşıyorum, yeterli sayıda yetişkin götürmem gerekiyor. Bu gibi sorunlar olabiliyor.”*

Öğretmen4 yardımcı personele ek olarak okulda görev yapmakta olan stajyer öğrencilerin de geziye katılması konusunda şunları belirtmiştir. *“Tabii stajyerlerimiz olduğu zaman geziye gitmeye çalışıyoruz ama yine de bence yardımcı personel de gelse daha iyi olurdu. Yardımcı personel eksikliği var yani hem okul işleri hem gezide yardım zor oluyor onlara da.”* Öğretmen8 yardımcı personel olarak stajyer öğrencilerin olmasına ek olarak yapılacak olan gezilerde düzenlemeye gidilerek 2 sınıf 2 sınıf şeklinde gidilmesinin daha kolay olacağını belirtmiştir. *“Bu sene personelimizi çok fazla almadık çünkü tüm okulu götürmek yerine parça parça gitmeyi tercih ettik. Okulda personel ihtiyacı oluyor (....) Dış mekâna çıkıyorsak çocukları daha kalabalık bir ortama koyuyorsak, bir müzeye gittiğimizde iki sınıf gittik az öğrenci ile gittik.”*

Öğretmen5 personel eksikliğinin meydana getirdiği stresli olduğunu belirttiği süreç hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur. *“Veliler çocukların üstünde baskı yaratabiliyor*

çocukların özgür olmasını isterdim. İşte veli desteği almak zorunda kalıyoruz. Ondan ziyade bir yardımcı personel olsaydı (....) Müzeye gideceğimiz zaman o müze saatlik olarak mesela bize ayrılrsa yani ben kaygılanmasam çocuk kendi bir şeylerin farkına varsa.”

OY4 de okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak çalışmalarda düzenlemeler yapılması gerektiğini Öğretmen4'ün fikirleriyle benzer şekilde şu şekilde ifade etmiştir. *“Yani şu an bence eksik bu ortamlarda yapılan etkinlikler çünkü farklı etkinlikler dışarı çıkıldığında yürüyerek bile gidilmesi içeri girildiğinde bütün personelin orayı temizlemeye çalışıyor işler aksıyor personeli eksikliğimiz olması. Aslında okullarımızda daha her gün çıkılabilir dışarıya.”*

Öğretmen3 de OY4'ün cevaplarına benzer olarak yapılacak olan düzenlemelerin çok önemli olduğunu ve çocuklar açısından ne derece gerekli olduğunu şu ifadelerle açıklamıştır. *“Hele ki son 2 yıldır salgından dolayı güvenli bulmuyoruz. Alan gezileri sadece müzeler, park ve bahçeler, akvaryumlar değildir. Aynı zamanda, bir çocuğun evini ziyaret olabilir, bunları çok ya vermiyoruz aslında.”*

Öğretmen8 diğer öğretmenlerden farklı olarak okul yönetiminin yapılacak olan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinde öğretmenle işbirliği yapmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. *“Biraz maddi olarak bir de sorumluluğu aslında her öğretmen girmek istemiyor. Sorumluluğu fazla olan bir süreçtir(....) Salgından dolayı birazcık sıkıntı yaşayabiliyoruz geçen sene daha zordu.”*

Son olarak, Öğretmen6 ise diğer bütün öğretmenlerden farklı olarak zamanla ilgili problemlerin okul dışı öğrenmelerde zorluklar meydana getirebileceğini ifade etmiştir:

“Yani veliler açısından şöyle bir sıkıntı olabiliyor gittiler mi geldiler mi açısından veliler açısından sıkıntı yaşıyoruz. Yani belli bir zamanda gidip gelmek zorunda olduğumuz için o süre içerisinde bir plan yapmamız gerekiyor. Yani ben kendi planımı bir saatlik yapıyorum diyelim ki oraya daha verimli kullanacakken ama mesela bir saatte gidip gelmemiz gerektiği için ona göre bir plan yapmam gerekiyor. Veliler açısından da neden tüm merkezleri gezmedik de belirli alanları gezdik ya da belli bir nesne

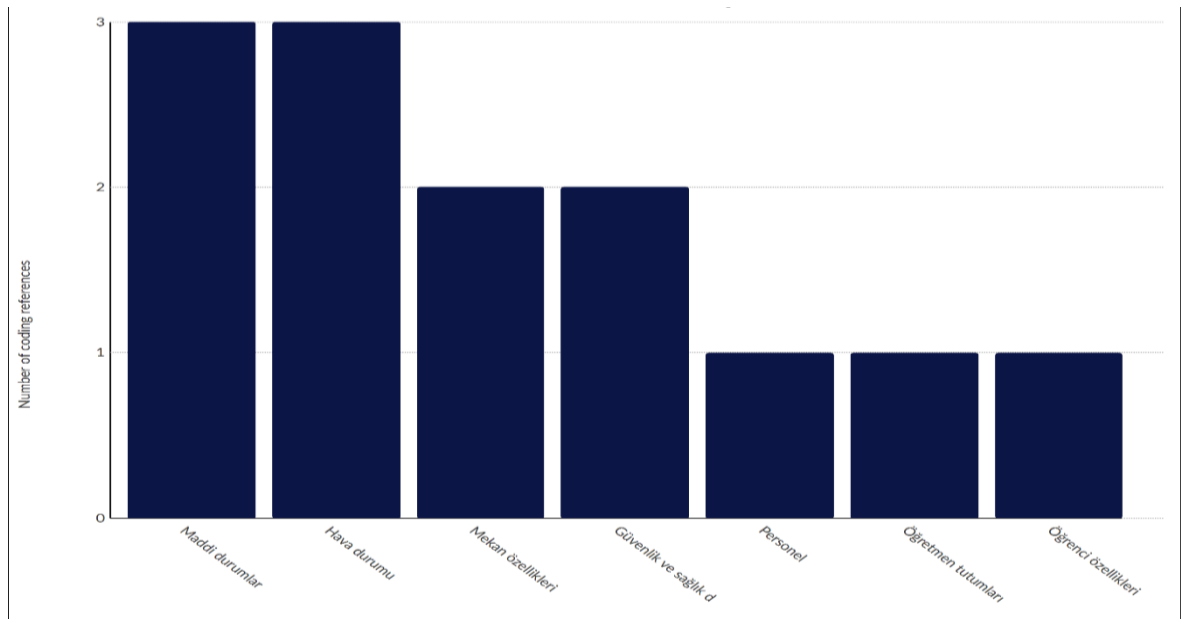
üzerinden gidiyoruz genellikle gibi yani çocukların ilgisini çeken. Yani diğer gruplar mesela yapıyor diye kıyas oluyor onunkiler gezmiş bizimkiler neden gezmemiş gibi... Oyuncak Müzesi'ne mesela ben çocukları dört kere beş kere götürmek isterim çünkü kat kat yani her yeri gezdiremiyorum tek seferde ama keşfetmesini istediğim her seferinde gidilmesini isterdim.”

OY1 yapılacak okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine yönelik olarak paydaşlarla işbirliği içerisinde çalışılması gerektiğine yönelik şu şekilde düzenlemeler yapılabileceğine değinmiştir. “Bir şekilde veliler tarafından kurallar anlatılmalı... Keşke her okula bir araç ayarlayabilir. Gezi sırasında araç konusunda güvenli olsalar bu konu bir tereddüde düşülmesin (...) Müze yerlerinin ücretsiz olarak yapılması, bakanlık karşılaşa bu okul dışı öğrenme ortamlarında daha çok katılım sağlanır.”

Okul yönetimine sorulan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak olan gezilerin kullanımını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorusunun cevabı şekildeki gibi listelenmiştir.

Şekil 11

Okul Yönetimi ODÖO Kullanımını Etkileyen Durumlar

Yukarıdaki Şekil-11'de ifade edildiği üzere, okul yöneticilerin vermiş oldukları yanıtlara göre gezi kullanımını en fazla etkileyen faktörler maddi durumlar ve hava koşulları olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte mekân özellikleri ve güvenlik ve sağlık durumları da belirtilen faktörler arasında yer almaktadır. Gezi kullanımını en az etkileyen faktörler arasında ise personel, öğretmen tutumları ve öğrenci özellikleri olduğu okul yöneticiler tarafından belirtilmiştir.

Bu konuda OY1 faktörler arasında çocukların özelliklerine yönelik öğretmenlerle benzer bir görüş içerisinde bulunmuştur. *“Çocukların yaş grupları, grubun dinamiği de çok önemli oluyor. Gerçekten kurallara uyan sıkıntı yaşatmayan çocuklar varsa o grup bilinci de varsa geziye gitmek daha kolay oluyor. Hava koşulları etkili oluyor(....) Geziye gidilecek yerinde bu konuda çok önemli etkiliyor yakın olması.”*

OY2 ise güvenlik ve sağlık nedenleriyle gezilerin etkilenebileceğinden bahsetmiştir. *“Salgın döneminde sosyal etkinlikler iptal edildiği için sıkıntı yaşıyoruz. Onun dışında hem güvenlik hem sağlık açısından özellikle eğitim öğretim yılında biraz tedirgin oluyoruz çünkü toplu faaliyetler yapamadığımız için birazcık daha geçen sene ve önceki seneye göre azaltıp mecburen azalttık.”*

Öğretmen5 OY2'nin görüşleriyle benzer olarak, görüşmedeki sorulan diğer sorulara vermiş olduğu benzer yanıtlar gibi güvenlik önlemlerinin çok önemli olduğunu ve okul dışı ortamlarda daha çok dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. *“Güvenlik en önemlisidir. Bütün grubun sorumluluğu sizde oluyor. Yani çocuğun bir tanesinin başına bir şey gelse ya şimdi dediğim gibi tuvalette çok ciddi bir mevzudur, yani tuvalete gitmesi lazım, gelmesi lazım. Yani bol yardımcı personel olması gerekiyor.”*

OY3 gezi kullanımını etkileyen faktörler arasında maddiyatın, personel eksikliğinin ve paydaşlar arası işbirliğinin öneminden şu şekilde bahsetmiştir. *“Maddi en başta olabilir (....) Personel ve veli götürmeye çalışıyoruz ve bu sefer karmaşaya dönüşebiliyor (....) Okulda komisyonların belki daha faaliyette çalışması gerektiğini düşünüyorum (....) Her şeyi*

okul yönetiminden bekleniyor, sorumluluğu paylaşırsak, her şey okul yönetimi kısmında değil de öğretmenlerde üzerine düşeni yapar.”

OY4 ise bu faktörler arasında hava durumu ve maliyetin önemli olduğunu vurgulamıştır. *“Hava kesinlikle zaten kış ve kar yağdığı zaman yapılmıyor. Maliyet olabilir yani maddiyat sıkıntı değil de peş peşe olması biraz zorlaştırıyor. Araya 1-2 ay girmesi lazım yani çok yapıldığında velilerden farklı tepkiler alınabiliyor. Hepsinden değil ama bazılarından alabiliyoruz.”* Velilerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik zorlaştırıcı olarak gördükleri durumlar ise “sosyal öğrenme, maliyet ve güvenlik” olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilere göre ise veliler okul dışı öğrenme ortamlarının zorlaştırıcı unsurları olarak en fazla sosyal öğrenme ortamı olması ve maliyetli olmasından bahsetmişlerdir.

Sosyal öğrenme ortamı olması bazı noktalarda zorlaştırıcı unsurlar oluşturması Veli1’e göre şu şekilde ifade edilmiştir. *“Mesela sigara çocuğumun sigaralı bir ortamda olmasını istemem. Çocuk mesela bunu merak ediyor sorguluyor, neden içildiğini soruyor, nasıl olduğunu soruyor. Yani sosyal alanda da çocukların gitmemesi gereken yerler var.”*

Bununla birlikte, Veli1 okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak etkinliklerde maliyetin olumsuz etkilerinden şu şekilde bahsetmiştir. *“Ama maddi açıdan biraz sıkıntıya girdik. Yani ülke olarak da biz de geçim derdi olduğu için biraz zor. Oraya gitmenin bir ücreti akaryakıtı düşünüyoruz, oraya gideceğiz maliyet olarak etkiliyor.”* Programda yer alan çevresel faktörlerin çocuğun gelişiminde olumlu etkilerinin olduğu olumsuz çevre koşullarına bağlı istenmeyen durumların olabileceği vurgusu Veli1’in fikirleriyle örtüşmektedir (MEB, 2013).

Yapılacak olan ODÖO gezilerinde okul öncesi eğitime yönelik dikkat edilmesi gereken bir diğer husus merkezlerde bulunan sergi / atölye / materyallerin çocukların gelişim düzeylerine uygunluğunun incelenmesidir. Bu konuda merkez yetkililerine sorulan materyallerin uygunluğu noktasında verilen cevaplarda üç yetkilinin uygun olduğunu

belirttiğini görülebilir. Etnografya Müzesi ve Bilim Merkezi yetkilileri bu materyallerin özellikle okul öncesi grubuna uygun olmadığını belirtmiştir.

Bilim Merkezi yetkilisi merkezde bulunan materyallerin tamamen okul öncesi grubuna uygun olmadığını fakat düzenlemeler yapılabileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Direkt okul öncesine hitap ettiğini düşünmüyorum. Çünkü çocuk mesela bisikleti deneyimlemek istiyor... O zaman okul öncesine yönelik ayrı bir bölüm olabilir. Çünkü bütün oradaki cihazların boyutları renklendirmesi, seslendirmesi gerekiyor. O yaş grubunun daha özelinde böyle tasarlanarak yapılabilir. Çok daha verimli olacağını düşünüyorum (....) O zaman hani hem bu deneyimi, verimi orada kullanmış oluruz, hem de o yaş grubunu daha etkili. Buradan yararlandırmış oluruz.”

Diğer yandan MTA Müze yetkilisinin vermiş olduğu cevapta materyallerin çocukların gelişim düzeylerine uygun olması için yapılması gerekenlerden bahsettiğini şu şekilde açıklamıştır. *“Materyallerin onlara uygun seçmeye çalışıyoruz (....) Yani onlara basit bir dilde onların anlayabileceği şekilde yani renklerine, şekillerine, parlayıp parlamasını odaklanıyoruz(....) Biraz daha büyük yaşlarla seçmişiz. 4. sınıflara yönelik daha fazla materyal geçmiştiz (....) Yani 4. sınıf üzeri yaşa odaklanmış.”*

Benzer şekilde Oyuncak Müze yetkilisinin vermiş olduğu yanıtta da materyallerin çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanmış oldukları belirtilmiştir. *“Öğrencilerin gelişim düzeyine göre hazırlıyoruz (....) Ancak müzede 250 bine yakın nesne var. Bunların hepsini anlatma şansınız yok. Müzenin enleri dediğimiz öne çıkan eserlerini seçer (....) Öğrenciler geldiğinde yapılandırıcı bir ziyarette bir eğitim faaliyeti aslında da hazırlamak gerekiyor.”*

Bununla birlikte verilen örneklerle çocukların gelişim düzeylerine uygunluğu düzenlemek üzere yapılan çalışmalardan da şu şekilde bahsedilmiştir. *“Bizim vitrinlerimizi çok yukarıda asılmış nesne göremezsiniz. Bir vitrinimiz var öyle. O da ortalama bir vitrin hazırlanması gerektiği için çocukluğun tarihini anlatıyor (....) Onun dışında göz hizasını*

geçmez. Asla bir yetmişin üstüne çıkmaz bizde (....) Öğrencinin düzeyine göre belirlenmiş oluyor.”

Yukarıdaki çalışmalarla benzer bir şekilde Satranç Müzesi’nde yapılan düzenlemelerle de materyallerin okul öncesi döneme uygun olarak yapılandırılmasından şu şekilde bahsedilmiştir. “Ahşap atölyemiz var çocukların kullanabileceği şekilde herhangi bir zarar vermeyecek şekilde tamamen çocuklara göre tasarlanmış atölyeler, materyaller bulunuyor (....) Mesela bu ahşap atölyesi için kullanımda bir eğitim görecektir sonra biz de çocuklarla başlayacağız çalışmalara.”

Yetkililere yönelik sorulan bir diğer soruda merkezlerinde yürütülen etkinlikler sırasında karşılaşmış oldukları destekleyici ve zorlaştııcı unsurların neler olduğuna yöneliktir. Yukarıda ifade edildiği üzere, bu konuda merkez yetkililerinin cevaplarına göre 18 destekleyici ve 9 zorlaştııcı durum olduğu ortaya konmuştur. İlk olarak, merkez yetkililerinin vermiş oldukları cevaplara göre zorlaştııcı durumlar kendi içerisinde kategorilere ayrılmıştır.

Şekil 12

Yetkililerin Zorlaştııcı Gördükleri Durumlar

ODOÖ yetkililerinin vermiş oldukları zorlaştııcı unsurlar için yukarıda belirtilen Şekil-12 aşağıda şu şekilde açıklanmıştır. İlk olarak merkezlerin kalabalık olmalarının okul öncesi

gruba yönelik yapılacak etkinliklerde sağlayacağı zorlaştırıcı unsurlar için MTA Müze yetkilisi şu şekilde açıklama yapmıştır. *“Yani dezavantaj olarak müzemiz çok kalabalık. Ücretsiz bir müze olduğu için çok yoğun bir enerji, elektrik, telefon trafiği var (....) En çok fazla talebimiz var bu yani bu bir dezavantaj.”*

Bir diğer zorlaştırıcı durum olarak MTA Müze yetkilisi ısınma problemlerinden bahsetmiştir. *“Tek sorunumuz ısınma problemi olabilir. Ama bu da şey değil yani bu da zaten kurumun kendi sorunu diyebilirim. Ama burası çocuklar için çok uygun. Girer girmez buraya gelebiliyorlar.”*

Mimari yapı özelliklerin zorlaştırıcı unsurlarından bahsederken Etnografya Müze yetkilisi *“Yani daha geniş mekânlar olsa ziyaretçilerin dolaşması, gezmesi için daha elverişli olur diye düşünüyorum. Dezavantajlı durum olarak Teşhir salonu, koridorları kullanılıyor. Bu hoş bir durum değil.”* Oyuncak Müze yetkilisi *“Müze mekânımız fiziksel olarak çok küçük. Üniversitemizde de sınırlı sayıda bina, sınırlı sayıda alan var. Bizim için ayrılmış alan 5 bin oyuncağın sergilenmesi, sağlıklı ve geniş bir müze atölyesi kurulması için uygun bir mekân dilimine yazık ki sahip değil.”* şeklinde açıklama yapmışlardır.

Benzer şekilde hem destekleyici hem de zorlaştırıcı unsurlar yaratabilen öğretmen tutumlarına yönelik ise Oyuncak Müze yetkilisi şunları belirtmiştir. *“En büyük sıkıntı öğretmen tutumlarıdır (....) Öğretmenlerin çok kısıtlı zamanı var. Kısıtlı zaman içerisinde hızlı etkinlik yapmak zorunda kalıyorlar (....) İsteddiğimiz eğitimi veremiyoruz (....) Buradan çıkıp işte şuraya bir yere gideceğiz dedikleri anda bizim iki ayağımız bu pabuca giriyor.”*

Zorlaştırıcı unsurlardan bir tanesi de öğrenci özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda MTA Müze yetkilisinin açıklamasında yaş grubunun okul öncesi grubuna yönelik yapılacak etkinliklerde oluşturduğu durumlardan şu şekilde bahsetmiştir. *“Liseli öğrenciler oluyor. Bu çocuklarla o yaş grubunun bir arada olması çok sıkıntı oluyor. Sadece grubu takip ederek hareket ettiğimiz, eğitim veremediğimiz bir 40 dakika oluyor, çok verimli olmuyor o zaman.”* Bir diğer durum ise Satranç Müze yetkilisinin küçük yaş grubu çocuklarına yönelik yapılacak etkinliklerde oluşacak zorlaştırıcı unsurlardan bahsetmesiyle

ilgilidir. *“Mesela dezavantaj olarak da çok küçük yaş grupları ile ilgili bazen sorunlar olabiliyor. Yani mesela 3 yaşta okul öncesine gidiyor ama onların ilgisini yakalamak için mesela daha farklı yöntemler geliştirilmesi gerekebiliyor.”* Benzer bir şekilde Bilim Merkezi yetkilisinin belirtmiş olduğu küçük yaş grubunun etkinliklerde yaşamış oldukları zorlaştırıcı unsurlar şu şekilde özetlenmiştir. *“Büyük yaş grubundan insanlar da aynı anda burada olabiliyor (....) Yani onu değiştirmek için tamamen onların ziyaret edebileceği bir bölüm olsa. O zaman hem bu tür etkilerden daha az etkilenirler. Hem de daha iyi bir vakit olur diye düşünüyorum.”*

Son olarak, merkez yetkililerinin okul öncesi gruba yönelik yapılan etkinlikler sırasında karşılaşmış oldukları zorlaştırıcı unsurun merkezlerinde bulunan materyallere yönelik olduğu konusudur. Bu noktada Bilim Merkezi yetkilisi merkezlerinde bulunan materyallere yönelik yapılabilecek düzenlemeleri şu şekilde belirtmiştir. *“Deney setlerini hepsini deneyememeleridir (....) Ama dezavantaj olarak onun o boyutta olsa daha böyle rahatlıkla gözleyebilecekleri şeyler var. Çünkü amaç orada mikroskobu tanıtmak değil. Yani mikro dünyayı tanıtmaktır. Başka bir şekilde gösterebiliriz.”*

ODÖO etkinliklerinin kullanımını etkileyen bir diğer unsurun zorlaştırıcı unsurlardan meydana geldiği görülmüştür. Bu konuda her bir katılımcı grubunun en fazla değindiği noktaların farklılık göstermesiyle birlikte bütün katılımcı gruplarının öğrenci özelliklerinden meydana gelen zorlaştırıcı unsurlara yönelik ifadelerde bulundukları söylenebilir. Bu konuda çocukların yaşlarının küçük olması nedeniyle materyalleri anlamakta güçlük çekmeleri, ilgilerinin çabuk kaybolması ve öz bakım becerilerinde sorun yaşamaları gibi durumlar söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenler en fazla güvenlik ve sağlık durumlarına, okul yönetimi maddi durumlara ve hava durumuna, veliler sosyal öğrenme ve maddi konulara değinirken yetkililer ise en fazla kalabalıktan ve materyallerden oluşan zorlaştırıcı unsurlara yer vermişlerdir. Buna ek olarak, paydaşların en az değindikleri noktalar ise öğretmenler için zaman, okul yöneticiler için yardımcı personel, öğrenci ve

öğretmen özellikleri, veliler için güvenliği oluştururken yetkililer ise ısınma problemlerinden ve mimari özelliklerden dolayı meydana gelen zorlaştırıcı unsurlardan bahsetmişlerdir.

Paydaşların Görevleri

ODÖO'na yönelik bakış açısının anlaşılması amacıyla yapılan çalışmada paydaşlara sorulan bir diğer soru kapsamında öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin görevlerini anlamaya yöneliktir. Bu başlık altında görevler ve ODÖO etkinliklerine yönelik yapılan planlamalar olarak iki alt kategori yer almaktadır. Bu kategorilere ilişkin ayrıntılı bilgi EK-J'deki şekilde sunulmuştur.

Görevler

Bu soru kapsamında ilk olarak, yetkililere yönelik sorulan merkezlerinde okul öncesi grubuna yönelik bir eğitmenin olup olmadığıyla ilgilidir. Sorulan bu soruya verilen cevaplarda merkezlerden üç tanesinde özellikle okul öncesi grubuna yönelik eğitmen olduğu belirtilirken Etnografya Müzesi ve Bilim Merkezi'nde okul öncesi grubuna yönelik bir personel olmadığı belirtilmiştir. Bu konuda Bilim Merkezi yetkilisi *“Yok şu an çalışanlarımız içinde (....) Bugün okul öncesinden çalışmamız yok. Yani rehberlerimiz genelde fen bilimleri ve mühendislik dallarından. Öğrenciyken seçiliyor ve yani uzun süre çalışanlarımız var şu anda diyelim.”* Okul öncesi grubuna yönelik personelin olmadığından bahsetmiştir.

Okul öncesi grubuna yönelik personelin bulunduğunu belirten merkezlerden biri olan MTA Müze yetkilisi *“Okul öncesi için rehberimiz mevcut iki personelimizi yetiştirdik. Biri jeoloji mühendisi zaten alanında uzman diğer arkadaşımızı da biz yetiştirdik farklı bir alanda hizmet veriyordu ama işte benim katıldığım etkinliklere de katıldı. Yani hizmet içi eğitimlerle arkadaşların yetişmesini sağladık.”* şeklinde belirtmiştir.

Oyuncak Müze yetkilisi ise bu soruyu şu şekilde cevaplandırmıştır. *“Var. Diğer okul yönetimi yardımcısı arkadaşlarımız bir ya da iki gün gelebiliyorlar(....) Diğer gücümüz öğrenciler (....) Bazen staj yapan arkadaşlarımız geliyor (....) Ankara Üniversitesi'nde Müze*

Eğitimi yüksek lisans programı var (....) Bu lisansüstü öğrenciler de kısa bir zamanda öğrenci olabiliyorlar.”

Yetkililere yönelik sorulan sorulardan bir başkası olarak merkezlerinde bulunan okul öncesi grubuyla çalışan personelin nasıl bir eğitime tabi tutulduğu ile ilgilidir. Bu merkezlerden MTA Müzesi, Satranç Müzesi ve Etnografya Müzesi'nde okul öncesi grubuna yönelik personellere eğitim verilmediğinden bahsedilmiştir. MTA Müze yetkilisi bu konuda personele verilecek eğitimin önemine vurgu yaparak, görüşünü şu şekilde belirtmiştir. *“Maalesef direkt okul öncesine yönelik eğitim verilmiyor, hizmet içi eğitim talebimiz var, gerçekleştirdik personellerin çok güncel kalması lazım. Bir de şöyle kendileri gönüllü olarak bir arkadaşımız daha yüksek lisans yaparak bu alanda uzmanlaşmaya çalışıyorlar.”* Sonuç olarak, merkezlerde yeterli personel eğitimi olmasa bile personelin kendi çabasıyla ve gönüllülüğü ile eğitimlere katılmaları durumu söz konusu olabilecek bir durumdur.

Satranç Müze yetkilisi ise *“Eğitim vermiyoruz personellerimize. Yani müzecilik, sanat tarihi eğitimi içinde müzeciliğe dair dersler alıyorlar veya stajları sırasında veya deneyimler elde etme fırsatları oluyor (....) Eğitim çalışmalarında bu alanlarda uzman olan kişilerle çocuklar çalışıyor.”* şeklinde eğitimler aldıklarını, deneyimler elde ettiklerini belirtmişlerdir.

Bunlardan farklı olarak Oyuncak Müze yetkilisi vermiş oldukları eğitimi şu şekilde açıklamıştır:

“Bu eğitim bizim tarafımızdan veriliyor (....) Arkadaşlara iki farklı eğitim veriyorum. Bunlardan biri Müze Tarihçesi, diğeri ise Müzede bulunan Oyuncakların Tarihi'dir(....) Oyuncak Müzesi'nin kataloglarını hazırlıyoruz. Oyuncak müzeleri konusunda içeren yayınlar yapıyoruz. Ve bunların çoğu da bizim Ankara Üniversitesi basın evimiz tarafından basılıyor. Dolayısıyla elimizde bu akademik kaynaklar var (....) Yani Oyuncak Müzesi akademik personeli tarafından veriliyor bu eğitimler (....) Çeşitli yayınlar, hizmet içi yayınlar var. Bu yayınları bilgilerini öğrenecek arkadaşlarımıza veriyoruz (....) Dolayısıyla bu eğitimlerin içeriği de oyun, oyuncak kültürü, çocuk kültürü, çocukluk hakkında bir içerik var. Bir de müze eğitimi hakkında

içerik var. Yani bu müzenin materyaliyle koleksiyon bilgisini verdikten sonra okul öncesi ilkokul, ortaokul, lise, yetişkin, ileri yetişkin için bu koleksiyon nasıl dönüştürülebilir onları bu koleksiyon keyifli ve eğlenceli şekilde nasıl anlatılabilir gibi bir de eğitim boyutu var iş. 2 yıldır bu boyutta eğitim veriyoruz. Tabii onun dışında çok farklı bilgilerimiz de var.”

Bilim Merkezi yetkilisi ise vermiş oldukları eğitimi aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Tabii bizim hani hizmet içi eğitim diyebileceğimiz şekilde bazı etkinliklerimiz oluyor. Bazı hocalarımızla etkileşim içinde oluyoruz (....) Hacettepe Okul öncesi de böyle bir okulumuz(....) Onlarla da evet iletişim halinde kalmaya çalışıyoruz. Ama böyle resmi bir alınmış oradan bir iş birliği ya da bir eğitim tarzında bir şey yok (....) Mesela bazen hocalarımız gelip burada gözlem yapıyorlar (....) Böyle bir çalıştay gibi. Yani hem çalışanın deneyimlerini hem hocalarımızın o bilgilerini, önerilerini söylediği ve sonucunda da yöntemde daha iyileştirme yapabileceğimiz şeyler çıkarılabilir.”

Yetkililere sorulan kurumlarında görev yapmakta olan rehberlere ilişkin sorularda merkez yetkililerinden üçünün (MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Satranç Müzesi ve Oyuncak Müzesi) kurumlarında okul öncesi eğitime yönelik rehber bulundurduklarını ifade etmişlerdir. Etnografya Müzesi ve Bilim Merkezi yetkilileri ise özellikle okul öncesi eğitime yönelik rehber bulundurmadıklarını fakat merkezlerinde bulunan rehberlerin bu yaş grubu öğrencilere hitap ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kategori kapsamında sorulan bir diğer soruda merkezlerde bulunan okul öncesi eğitime yönelik rehberlere eğitim verilmesi konusunda sadece iki merkez yetkilisinin (Bilim Merkezi ve Oyuncak Müzesi) okul öncesi eğitime yönelik öğrencilere eğitim verecek rehberlerin eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, MTA Müzesi, Satranç Müzesi ve Etnografya Müzesi'nde okul öncesi grubuna yönelik personellere eğitim verilmediğinden bahsetmişlerdir.

Bu kategori altında paydaşların ODÖO etkinliklerinde görevlerinin neler olmasına yönelik verilen cevaplara yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, okul yönetimine sorulan soruda öğretmenlerin yürütmekte oldukları okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik etkinlikler

hakkında görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre okul yöneticilerin vermiş olduğu yanıtlarda öğretmenler en çok diğer çalışmalara katılmakla birlikte okul bahçesinde, kütüphanede ve müzelerde farklı çalışmalara katıldıkları belirtilmiştir.

OY1 kurumlarında salgın süresince okul dışı etkinliklere yönelik olarak sadece okul bahçesinin kullanıldığını belirtirken salgın öncesinde yapmış oldukları gezileri çeşitli şekillerde olduğunu belirtmiştir. *“Yani şu durumda genelde sadece okul bahçesi kullanılıyor(....) Orada eğitimi ortamı hazırlamaktadırlar. Salgın öncesinde her ay düzenli olarak kendileri çevredeki müzelere, bilim merkezlerine, tiyatrolara, sinemalara gezi düzenleniyordu. Okul içinde tiyatro vesaire onlar çağırılıyordu.”* Benzer şekilde OY3 de kurumlarında salgın nedeniyle okul dışı etkinliklere ara verdiklerini ve bu süreçte okul bahçesini kullandıklarını belirtmiştir. *“Genellikle duyuşsal etkinlikleri tercih edebiliyorlar yani sınıf batıran diyeyim tıraş köpüğü, farklı pullarla, yapraklarla etkinliklerdir bunları daha çok okul dışı bahçe ortamında tercih ediyorlar (....) Müzeler oluyor, atölyeleri oluyor, okul öncesinde yaygın olan meslek atölyelerini alabiliriz.”*

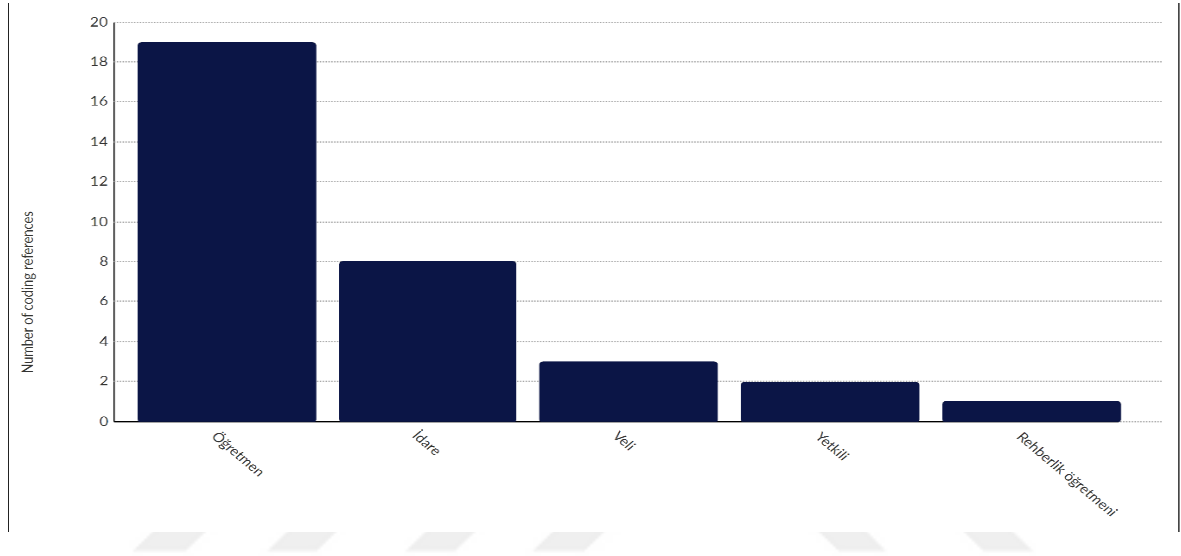
Bunlardan farklı olarak OY2 yapmış oldukları gezileri ve eğitimleri örneklendirerek şu şekilde açıklamıştır. *“Geziler var, kütüphaneye gidiyorlar (....) Millet Kütüphanesi’ne gidip orada etkileşimli kitap okumu günü yaptılar (....) Ekmek nasıl yapılır konusunda bir fırına gidiyorlar (....) Polis haftası, engelliler haftası var, engellilere yönelik iş yapan bir kuruma ziyarete gidiyoruz. MTA Müzesi’ne gezi düzenlenecek ileriki aylarda.”* OY2 ve OY4’ün yapmış oldukları açıklamalarda süreç içerisinde benzer alanlara gezi düzenledikleri görülmüştür. OY4 benzer şekilde yapmış oldukları etkinlikleri örneklerle açıklamıştır. *“Rahmi Koç Müzesi’ne gittiler. Orada etkinlik yaptırırlar (....) PTT Pul Müzesi’ne gezi düzenleyeceklerinde de önce sınıfta mektup yazıp sonra onları postalamaya gitmişlerdi (....) Millet Kütüphanesi’ne gittiler. Etkileşimli hikâye okuma etkinliği düzenlenmişti. Hayvanat bahçesi, MTA Müzesi olsun gidiyorlar.”*

Okul yönetimine sorulan okul dışı öğrenme ortamlarında paydaşların görevlerine yönelik bakış açısını incelemeye yönelik soruya hitaben okul yönetimi en çok öğretmenlerin

sorumluluklarından bahsederken bu sıralamayı okul yönetimi, veli, yetkili ve en az olarak rehber öğretmen cevaplarına yer verilmiştir. Bu cevaplar aşağıdaki şekilde grafik haline getirilmiştir.

Şekil 13

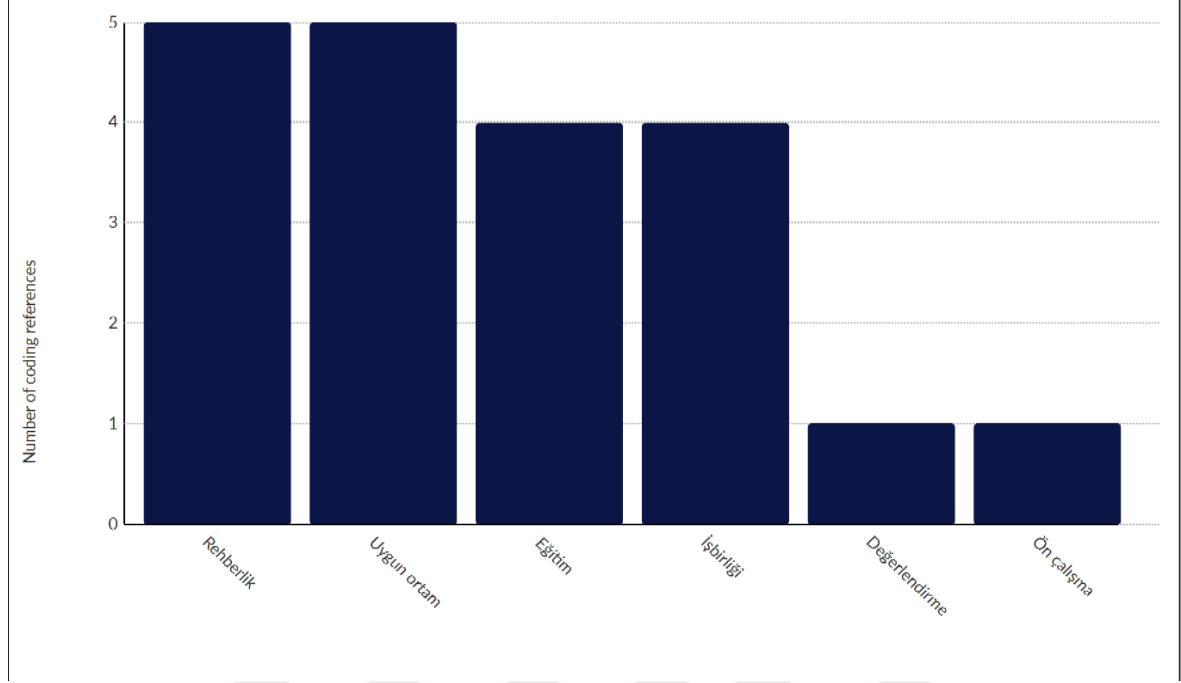
Okul Yönetimine Göre Paydaşların Görevleri

Yukarıda Şekil-13'te de görülebileceği gibi, okul yöneticilerin, paydaşların sorumluluklarının neler olduğuna yönelik sorulan soruda vermiş oldukları en fazla yanıt olan öğretmen ve okul yöneticilerin sorumluluklarının neler olduğuna yönelik cevaplar incelenerek aşağıda yorumlanmıştır. Bu cevaplara göre öğretmenlerin görevleri arasında çocuklar için rehber olmaları ve uygun ortam hazırlamaları cevabı en çok belirtilen cevap olmuştur. Daha sonra, öğretmenlerin çocuklar için eğitim ortamı sağlaması ve paydaşlarla işbirliği sağlaması gerektiği vurgulanmıştır. Okul yönetiminin vermiş oldukları yanıtlar arasından öğretmenlerin değerlendirme çalışmaları yapmaları ve gezi öncesi ön çalışma yapmaları gerektiğinin belirtilmesi ise en az verilen cevaplar arasında yer almıştır. Bu cevaplar ışığında okul yöneticilerin cevapları aşağıdaki şekilde yorumlanmıştır.

Şekil 14

Okul Yönetimine Göre Öğretmenlerin Görevleri

Yukarıdaki Şekil-15'te de görüldüğü üzere okul yöneticileri öğretmenlerin görevleri arasında en çok çocuklara rehberlik yapmaları ve uygun ortam hazırlamaları hususuna değinmişlerdir. OY1 öğretmenlerin ve okul yöneticilerin görevlerine birlikte yer vererek şu şekilde açıklama yapmıştır:

“Öğretmenin ve okul yöneticilerinin görevlerini bir arada alabilirim. Öncelikle çocukların güvenliğini sağlamak, onları gerçekte ortamda neler bekliyor öncesinde konuşması gerekiyor, nasıl davranmaları gerekiyor, başlarına kaybolma gibi bir durum geldiğinde ne yapması gerektiğini kesinlikle anlatması gerekiyor. Önlem olarak yaka kartı, telefon numarası vesaire yazılmalı kesinlikle. Servis güvenliği, araç güvenliği sağlanmalı. Onun dışında velilerin, öğretmenlere şöyle söyleyeyim dönüşte de mutlaka çocukların neler gördüğüyle ilgili bir değerlendirme yani bunlar gerçekten öğretmenin görevleri.”

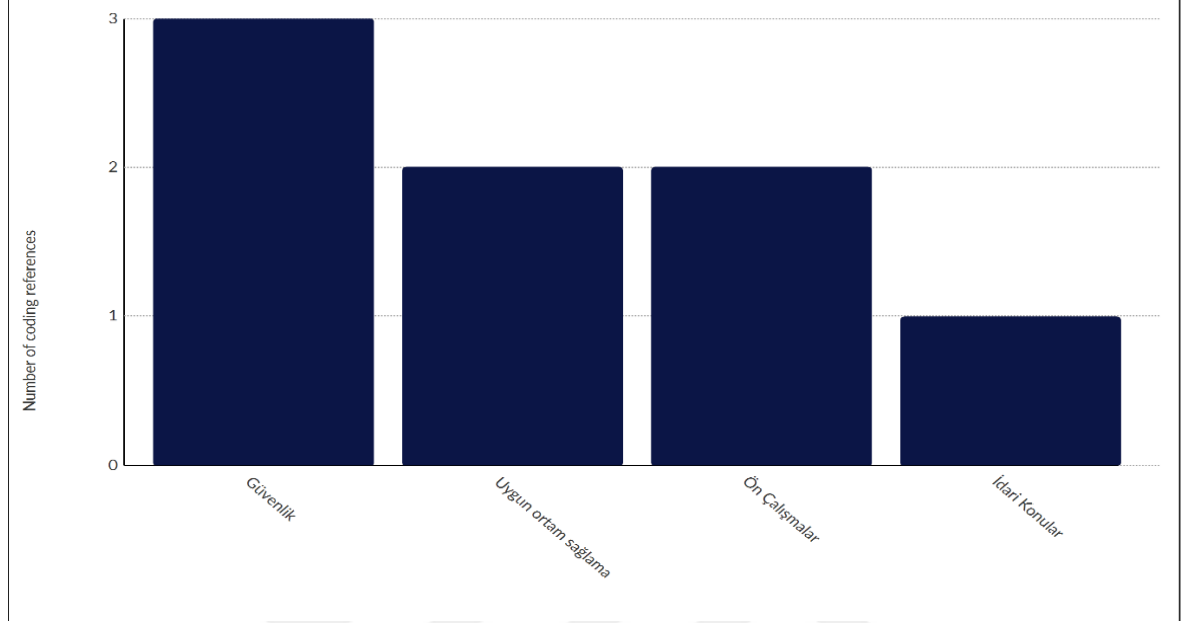
OY2 okul dışı öğrenme ortamlarında öğretmenlerin görevleri arasında çocuklara rehberlik etme, uygun ortam sağlama ve eğitim verme gibi konularda açıklayıcı anlatımda bulunmuştur. *“Görerek öğrenmeyi sağlamak, pekiştirecek hikâyeler anlatmaları gerekir (....) Öğretmen de ilk kez kendi de görüyormuş, geliyormuş gibi yani çocuklarla birlikte o da gezmelidir. Yani öğretmen de ilk kez bir fırına gidiyormuş, bir kafede oturuyormuş gibi, yani onların pekiştireç olarak sıralanması.”*

OY3 öğretmenlerin paydaşlarla işbirliği içerisinde olması gerektiğini ve uygun ortam sağlayabilmesi için gerekli noktalarda yardım alabileceğinden bahsetmiştir. *“Öğretmen de kendi üstüne düşeni yapmalıdır. Gerek öğretmenle gerekse velilerle bunu aşabilmelidir... Velilerin de bu konuda biraz rahat olmaları gerekiyor (....) Okul yönetiminin de desteklemesi gerektiğini, izin alınması gerekiyorsa öğretmene izinleri sağlaması, gerekli izinleri alarak okul dışı öğrenme ortamlarını desteklemesi gerektiğini düşünüyorum.”*

OY4 ise öğretmenlerin sorumlulukları arasında uygun ortam sağlama, rehber olma ve paydaşlarla işbirliği yapma gibi konularda olduğunu belirtmiştir. *“Öğretmenlerin en önemli işi çocuklar için uygun ortamı yaratmaları, rehberlik etmeleri lazım ortama, öğrenciye rehber olması lazımdır. Mesela bir servis ayarlayacağımız zaman bunu okul yönetimi yapıyor, öğretmenin okul yönetiminin işbirliği yapması gerekmektedir (....) Personelden yardım alabilir, velilerini de katabilir işin içine.”*

Şekil 15

Okul Yönetiminin Görevleri

Okul yönetiminin sorumluluklarına yönelik sorulan soruya verilen cevapta okul yönetimi güvenlik, uygun ortam sağlama, ön çalışmalar yapılması ve idari konuların yürütülmesi gibi olması gerektiği belirtilmiştir. Bu soruya yönelik OY2'nin vermiş olduğu yanıtta okul yönetiminin görevleri arasında güvenlik, servis ve okul yönetimi gibi konuların önemli olduğunu vurgulamıştır. *“Biz okul müdürleri olarak da bizim sorumluluklarımız biraz daha güvenlik alanında. İşte ne bileyim gidecekleri servis konusunda, yürüyecekleri süre, onların güvenliğini sağlama konusunda. Birazcık daha şey oluyor biz de idari konular üzerinde eğitim konuları öğretmen de tabii ki.”*

OY3 de benzer şekilde görevleri arasında güvenlik, uygun ortam hazırlama, paydaşlarla işbirliği ve idari konuların yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. *“Öncelikle güvenlik olduğunu düşünüyorum(....) Yani götürdüğümüz bir servis aracı olabilir, çıkardığımızda bahçedeki malzemelerin tehlikesizlik oranı olabilir (....) Çocuk için faydalı olması gerektiğini düşünüyorum... Okul yönetimi katkı vermeli, öğretmeni desteklemeli, okul bahçesinde etkinlik yapacağım dediğinde ona karşı gelmemelidir.”*

Ayrıca OY1 velilerin görevleri olarak ise yapılacak çalışmalarda çocuklarının hazırlanmasına yönelik düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. *“Velilerin görevleri olarak da çocuğu hazırlanması gerekiyor. Yani öğretmenin yanından ayrılmaması gerektiğini, orada bir gözlem yaparken teyit etmesi gerektiği ile ilgili bir kısa konuşma yapabilir.”* OY2 ise gezi sürecinde velilerin desteğinin alınması gerektiğini vurgulamıştır. *“Hani onların gelmiş gibi şöyle ki atıyorum ki 20 kişilik bir sınıfta ise iki veli alınıyor mutlaka alınıyor, gözlemci olarak hem bize yardımcı olmaları açısından her okul dışı faaliyetleri velilerin desteği alınıyor.”*

Yetkililerin görevlerine yönelik okul yönetiminin görüşleri sorulduğunda OY1 buralardaki yetkililerin yapılacak etkinliklerde çocuklara rehber olması gerektiğini ifade etmiştir. *“Bir uzman eşliğinde yapıldığında okul dışı öğrenme ortamları daha etkili olmuş oluyor. Feza Gürsey Bilim Merkezi’nde rehber eşliğinde yapılıyor, çocukların daha kolay etkinlikleri kavramasını sağlıyor diğer yerlerde ama öğretmen kendi bildiğince anlatmaya çalışıyor o da sınırlı kalıyor yeterli değil bence.”*

OY2 de benzer şekilde rehberlerin desteğinin alınması gerektiğini belirtmiştir. *“Yani tabii ki onların desteği alınmalıdır. Gittiğimiz yerdeki çocuk dilini anlamaları gerektiğini düşünüyorum.”* Son olarak, OY3 de rehberlerin görevleri arasında okul yönetiminin yönlendirilmesi konusuna vurgu yapmıştır. *“Ne gibi etkinlikler olduğuyla ilgili öncelikle öğretmenleri, okul yöneticileri bilgilendirmeleri gerekiyor. Okul yönetimi de ona göre görev paylaşımı yapabilir (....) Öncesinde tabii ki bilgilendirme olmalı, gerekli personel ya da okul yönetimi tarafından bilgilendirilmelidir.”*

Okul yönetimine sorulan velilerin bakış açısını anlamaya yönelik soruya vermiş oldukları yanıtlarda okul yönetiminden üç kişinin velilerin çocuklarının okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine katılmalarını istediklerini, bir kişinin ise bu ortamlara yönelik düzenlemeler yapılmasıyla birlikte artırılabilmesine yönelik görüşlerini belirtmişlerdir. OY1 *“Yani bence veliler istiyorlar çünkü kendileri götüremedikleri için okul çerçevesinde düzenlenmesi düzenli olarak çok istiyorlar. Bir koşuşturmacanın içinde veliler bu konuda*

yeterli olamıyor ya da daha çok masraflı olabiliyor ama okulla gidildiğinde daha az masrafla çocuklar farklı yerlere götürülebiliyor.”

OY2 de OY1'in cevaplarına benzer şekilde açıklamalarda bulunmuştur. *“Bütün veliler de gelmek istiyor. Biz buna izin vermiyoruz bu sefer birazcık daha çocuğum diyor. Çocuğun kendi özgür iradesi, sosyal olarak kendine güvenin artması için veliler çok dâhil etmiyoruz (....) Veliler, öğretmenler, okul yönetimi katılımı ile bir etkinlik düzenleniyor.”*

OY3 velilerin çocuklarının gitmesini istediklerini fakat bu konu da velilerin güven ortamına sahip olmalarının öneminden bahsetmiştir. *“Her zaman için yani onun güveni hissedерlerse çocuklarını göndermek istiyorlar(....) Bence bu güveni hissetmeleri gerekiyor ve bu güveni hissettiklerinde bu etkinliklere katıldıklarında da velilerin de mutlu olduğunu görüyorum.”*

OY4'ün vermiş olduğu yanıtta OY3'e benzer şekilde yapılacak çalışmalarla velilerin bilinçlendirilmesine yönelik görüşleri içermektedir. *“Yani bence onlar bizim ne yaptığımızı bilmiyorlar. Çocuk sadece geziyor gibi düşünüyorlar. Müze gezisi veya farklı gezilerde bilinçli değiller. Onları eğitici çalışmalar yapılabilir öğretmen bence. Topluluklarla veya farklı etkinliklerle velileri bilinçlendirilmelidir farkındalığı kazandırabilir bu konuda.”*

Velilerden dört tanesi okullarında uygulanan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik etkinliklerin yeterli olduğunu belirtirken diğer dört veli ise bu etkinliklerin geliştirilebilir olduğunu belirtmiştir. Veli3 okul uygulamalarında yer verilen etkinliklerden bahsetmiştir. *“Öğretmenimiz büyüteç vermişti, hadi büyük yaprakları inceleyin, küçük yaprakları inceleyelim gibi (....) Hep gidiyorlar işte bitkileri, hayvanları, bahçedeki ördekleri onları falan incelemişlerdi. Hayvanları koruma gününde küçük mamalar alıp hediye vermişlerdi. Dışarıda da aktiviteleri oluyor, sadece okul içinde kalmıyor.”* Benzer şekilde Veli4 de okullarında yapılan etkinliklere yönelik Veli3 gibi destekleyici ifadelerde bulunmuştur. *“Okul bahçesi olarak kullanılıyor (....) Doğa ile etkili çocuklar vakit geçiriyor. Yani tarlaları var ekip dikeyorlar renklerle doğa keşfine çıkıyorlar, ellerine kartlar veriyorlar. İşte yaprakları*

bulmalarını istiyorlar gibi bütünleştirilmiş etkinlikler oluyor(...) Onunla ilgili daha parçaları toplayıp mesela bütünleştirilmiş sanat etkinliği yapıyorlar.”

Veli6 ise okul uygulamalarında karşılaştıkları zorluklarla ilgili olarak vermiş olduğu örnekleri şu şekilde açıklamıştır. *“Kısmen diyebilirim. Yani biraz salgının da etkisi var. Biraz da sorun çıkabiliyor velilerin onayına kaldığı için. Hepsi istemeyebiliyor okul dışı uygulamaları. Velilerin isteklerine göre yapıldığı için, biz kafamıza göre yapamıyoruz, çalışmıyoruz tabii ki kısıtlamalar oluyor (....) Bahçemiz var ama en azından kısıtlı.”*

Velilere sorulan soruda okul programlarında / uygulamalarında okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik kullanımın etkili olup olmadığına yöneliktir. Bu konuda velilerin vermiş oldukları yanıtlar iki kategoride toplanmış olup aşağıdaki şekilde listelenmiştir.

Okul programlarında / uygulamalarında kullanılan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine yönelik velilerden beş tanesi geliştirilebileceğini söylerken üç veli ise bu uygulamaların yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu konuda Veli8 ise okulda uygulanan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerinin yeterli olduğunu şu şekilde belirtmiştir. *“Tabii ki aktiviteler yapıyorlar güzel de oluyor. Biz her şeye katılmaya çalışıyoruz(...) Okul çok güzel geziler düzenliyor, eğitici geziler düzenliyor. Sadece park bahçe gezmiyorlar Pul Müzesi'ne gittiler, Rahmi Koç Müzesi'ne gittiler (....) Millet Kütüphanesi'ne gittiler benzer şekilde orada da kütüphane kültürünü gördüler.”*

Bunların yanı sıra, Veli2 *“Bence yeteri kadar kullanılamıyor. Bunun nedenini de salgına bağlıyorum. Yani gerçekten salgın insanları o kadar çok içeriye bağladı. Onun dışında tabii parka götürülmesi güzel. Buradaki en uzağa gidebildikleri alan park ve yemekhanedir. Oraya gittiklerindeki paylaşımları da çok güzeldir bence.”* şeklinde okul dışı öğrenme ortamının kullanımını yeterli olmadığını belirtmiştir. Buna ek olarak, Veli7 ise geliştirilmesi gerektiğini şu cümlelerle ifade etmiştir. *“Yani okullarımızda genelinden çok karşılamıyor bence bu çocukların ihtiyaçlarını. Çok belli başlı yerlere götürüyorlar yani verimsiz, bir faaliyet yok açıkçası ve faaliyet olmasını ben isterim. Ben şahsen isterim*

özellikle kültürel gezilerin daha yoğun yani öğrenme aşamasında çocukları çok etkilediğini düşünüyorum.”

Okul uygulamalarının yeterli olmadığını düşünen velilere yönelik sorulan yapılabilecek düzenlemelere ilişkin soruda Veli6 vermiş olduğu cevapta şöyle önerilerde bulunmuştur. *“Yani bilim merkezleri olabilir (....) Çocukların sosyalleşmesi açısından gezilere gidilebilir. Gezip görmek, sıra beklemek gibi faydası olan etkinlikler yapılabilir.”* Veli8 ise şu düzenlemelerin yapılabileceğinden bahsetmiştir. *“Atölye tarzı yerler etkinlik yapsalar çok daha güzel olabilir. Hem arkadaşları ile birlikte bir zaman geçirir hepsi bir fikir oluştur. Mesela hani şöyle olsun böyle olsun hani orada çok farklı çıkabiliriz hakkımızda gelmeyecek projeler de çıkabilir.”*

Bu konuda Veli7'nin vermiş olduğu cevapta şu şekilde sıralanmıştır:

“Çocuklar için daha iyi bir eğitim verilmesi amacıyla herhangi bir yer kiralanabilir bence ya herhangi bir açık alanda büyük geniş bir açık alanda halka açık alanda yaparsa sırf okul içindeki velilerde çevreden de çocuk sosyal işe daha güzelleşebilir (....) Okullara çok büyük destek vermeleri lazım diye düşünüyorum(....) Sosyal faaliyetlerin okul içinden okul dışına açılmasını gerekiyor yani ben yok düşünmüyorum (....) Yani bence başta öğretmenlere, devlet büyüklerine çok iş düşüyor. Yani değişik bir program koymaları lazımdır işin açıkçası.”

Bilim Merkezi yetkilisi de Veli7 ile benzer şekilde çeşitli uygulamaların yapılmasının, pek çok paydaşın bir araya gelmesiyle düzenlenebilecek etkinliklerin çocuklar için etkili bir öğrenme ortamı sağlayabileceğini aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

“Üniversitelerin okul öncesi bölümleri, okul öncesi okulların okul yönetimi böyle öğretmenleri bunları bir araya getirecek şenlik tarzı şeyler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Sadece o yaş grubunu hedef alan sadece o yaş grubuna gösteriler. Yani o yaş grubunun katıldığı hani o öğretmenlerin sınıflarında yapabilecekleri etkinliklerin örnekleri olabilir. Paylaşım anlamında diyorum yani (....) Mesela

Ankara'daki okul öncesi bölümü olan üniversiteler hocaları bir araya gelip sadece okul öncesi yaş grubunun katılabileceği büyük bir şenlik olabilir. Bunun içine bilim merkezleri girebilir, müzeler girebilir, çocuk müzeleri girebilir. Yani onlar da etkinlikleriyle buna destek verebilir. Böyle bir şenlik havasında yani aileler düşünün bir hafta sonu farklı farklı etkinlikler yapacaklar orada kendi çocuğuyla birlikte. Ya öğretmenler mesela bu iyi örnekler konferanslar vesaireler yapılıyor normalde. İşte onlar daha böyle genel oluyor. Yani burada okul öncesine yönelik daha spesifik bir şey yapılabilir demek istediğim.”

Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik algının incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmanın son kısmında paydaşların ODÖO etkinliklerinde görevlerinin neler olduğunun belirtilmesine yöneliktir. Bu konuda bütün katılımcıların belirttiği üzere en çok görevin öğretmenlere düştüğü kanısı ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin görevleri üzerinde çocuklar için rehberlik yapma, uygun ortam hazırlama ve ODÖO etkinliklerine yönelik plan, program hazırlama durumlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, okul yönetiminin görevleri arasında güvenlik, uygun ortam hazırlama, ön hazırlık yapma ve idari konular yer almaktadır. Velilerin ise bu süreçte etkinliklerde öğretmene yardımcı olma, çocukları bu etkinliklere hazırlama ve çocuklar için uygun ortam hazırlama konularında sorumluluklarının olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin ikisi hariç (Öğretmen3 ve Öğretmen5) diğer bütün öğretmenler ODÖO etkinlikleri planlama aşaması için gezi öncesi, sırası ve sonrası etkinlikler planladıklarını belirtmişlerdir. Son olarak, birçok velinin bakış açısına göre okulların ODÖO etkinliklerine yeteri kadar yer ayırdığı belirtirken geri kalan veliler ise (özellikle okullarında salgın nedeniyle ODÖO etkinlikleri yapılamayanlar, okul1 ve okul3) ODÖO etkinliklerine daha çok yer ayrılması gerektiğini, gerekli düzenlemelerle yapılan bu çalışmaların iyileştirilebileceğini vurgulamışlardır.

Okul Dışı Öğrenme Ortamı Etkinliği Düzenlemeye Yönelik Yapılan Planlamalar

Yetkililerin okul öncesi eğitim kurumlarıyla etkileşime geçmelerine yönelik hangi iletişim kanallarını tercih ettiklerine yönelik sorulan soruda, bu merkezlerin etkileşime

geçmek için sıklıkla kullandıkları yollar merkezlerin ziyaretçiler tarafından daha öncede ziyaret edildiklerini belirten bilinirlik düzeyleri, internet sitesi, sosyal medya ve broşür yoludur. MTA yetkilisinin vermiş olduğu *“Onlar geliyor, aslında kulaktan kulağa yayılıyor. Uzun zamandır hizmet veren bir birim olduğumuz için bilinirliğimiz var onlar arıyorlar.”*, Oyuncak Müzesi yetkilisinin vermiş olduğu *“Açıkçası Ankara'da okul öncesi öğretim kurumu olup da bizi bilmeyen yok (....) Ve onlar öğretmen olarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalıştıkları zaman öğrencilerini bize getiriyorlar zaten o kurumu (....) Yani çarpan etkisi yaratıyor.”*

Satranç Müzesi yetkilisinin vermiş olduğu *“Aslında belediyenin bağlı olduğu işte bazı eğitim merkezleri var onlarla işbirliği içerisindeydik daha öncesinde ya da daha önce yani artık tanıştığımız okullar var çok gelen okullar sık sık onlarla farklı farklı iletişim kuruyoruz.”*, Etnografya Müzesi yetkilisinin vermiş olduğu *“İletişime geçilmiyor. Onlar kendileri geliyor. Zaten yıllardır çalışmakta olan bir kurum, bilinirliği yüksek.”*, bilim merkezi yetkilisinin vermiş olduğu *“Çünkü 28 yaşında Bilim Merkezi ama 28 yıldır bir işlem bir sistem var. Hani o sistemin dışında kalmış, uzun süre gelmemiş rahatlıkla tespit edebiliyoruz.”* cevaplarından bu merkezlerin okullarla etkileşim kurmak için bilinirlik düzeylerinin yüksek olduğu ve okullardan gelen talepler üzerine ziyaret yapılması en çok bahsedilen yöntem olmuştur.

MTA Müzesi, Ankara Oyuncak Müzesi ve Bilim Merkezi yetkilileri ise internet siteleri yoluyla okul öncesi kurumlarıyla etkileşime geçtiklerinden bahsetmişlerdir. Ankara Oyuncak Müzesi ve Bilim Merkezi yetkilileri sosyal medya yoluyla etkileşime geçerken Oyuncak Müzesi ve MTA Müze yetkilisi broşür yoluyla etkileşime geçtiklerini söylemişlerdir.

Okul öncesi kurumlarıyla etkileşime geçmek için en az yapılan yollar ise üniversite, telefon ve E-mail yoluyla yapılanlar olarak değinilmiştir. Oyuncak Müzesi üniversiteye bağlı bir merkez olmaları durumuyla etkileşime geçmek için kendi bünyesindeki çalışmalarının olduğundan bahsetmişlerdir. *“Bir özelliğimiz daha var (....)Biz de eğitim bilimleri fakültesinde okul öncesi, sınıf, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen yetiştirdiği bir programda*

müze eğitimi dersleri var.... Ve onlar öğretmen olarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalıştıkları zaman öğrencilerini bize getiriyorlar zaten o kurumu.”

Son olarak, etkileşime geçmek için Bilim Merkezi'nin yapmış olduğu telefon görüşmeleri ile E-mail gönderme yollarından bahsedilmiştir. *“Onlar da bütün okulları burada yararlanmalarına yönelik etkinliklerin tanıtımı olsun, iletişimi olsun, sağlanıyor sürekli. İşte toplu E-posta göndermekten, birebir okullarını arayıp görüşülmesine çünkü 28 yaşında Bilim Merkezi ama 28 yıldır bir işlem bir sistem var.”*

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonrasında öğretmenlerin okul dışı öğrenmeleri hangi amaçlarla kullandıkları ve bu amaçları gerçekleştirebilmeleri için plan-program hazırlayıp hazırlamadıklarını algılamaya yönelik olarak sorulan soruya yönelik cevaplar analiz edilmiştir. Her öğretmen yapılacak ODÖO etkinliklerinin amaçlarının sadece gezi yapmak nedeniyle olmadığını, bir plan-program çerçevesinde düzenlediklerini ve farklı amaçlarla da alan gezileri düzenlediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar analiz edilerek bu sonuca ulaşılmıştır.

İlk olarak, Öğretmen1 pek çok amacın kullanılmasıyla birlikte gezilerin amaçlarına ulaşmasını sağlayabileceğini vurgulamıştır. *“Sosyalleşmesi için, aktif katılması için, kendine güveni gelsin, sosyal çevrede kendini bulsun diye. Sosyal etkinliklere yönlendirebilirim. Gezi ve gözlemde birebir görmesi için kullanabilirim. Deney yöntemini kullanabilirim, oyun etkinliklerini kullanabilirim. Bedensel koordinasyonlarıyla ilgili yönlendirmelerde bulunmak için kullanabilirim bunun gibi yani.”* Öğretmen2 de benzer şekilde yapılacak olan etkinliklerin farklı amaçları kazandırmasına yönelik olacağını vurgulamıştır. *“Biz burada yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlıyoruz, çocuklar için farklı eğlence ortamları olabiliyor ama sadece hani gezi için değil de onları farklı ortamlar sunma, birlikte hareket etmelerini sağlama, oraya giderken bile bir sıra olma kurallara uyma gibi hayat becerilerini kazanıyor çocuklar.”*

OY2 de benzer şekilde okul dışı öğrenme ortamına yönelik yapmış oldukları her gezide bir kazanım-gösterge belirttiklerini ve bunu planlı bir şekilde yaptıklarını şu şekilde

ifade etmiştir. *“Her okul gezisi için plan program yapıyoruz. Amacımız, hedeflerimiz bellidir, okul dışına bir yere gittiğimizde zaman kazanımlarla ilgili faaliyetlerde yaptırıyoruz. Mesela Anıtkabir gezisi yapıyoruz, dönünce neler gördüğünüzle ilgili resmetmesi önemlidir. Aynı şekilde gezilerle ilgili okul dışı faaliyetler için önemlidir.”*

Öğretmen3 ise yapılacak ODÖO etkinliklerinin asıl amacının gözlem olduğunu ve gözlem yapmanın çocuklar için faydalarını şu şekilde açıklamıştır. *“Genellikle gözlem için kullanıyoruz (....) Mesela öğrencinin ekmekleri nasıl yapıldığını birebir gözlemlene imkânı buldular, ortam nasıl, ne hissediyorlar, yüksekliğiyle masaların, yapısıyla ekmeklerin büyüklüğüyle, kabarmış olması, bunları birebir görerek algılamaları, sofralarına nasıl geldiği, ilk nereden çıktığını görmeleri açısından çok önemli.”*

Öğretmen4 okul dışında yapılan etkinliklerin çocuklar için daha etkileyici olacağını belirtirken şu ifadeleri kullanmıştır. *“Mesela etkinlikleri dışarda planlıyorum (....) En azından bir saklambaç, körebe, mendil kapmaca gibi oyunu bile orada oynadığında daha etkili oluyor. Aynı-farklı kavramını vereceğim zaman okul bahçesine çıkıyoruz, orada gözlem yapıyoruz (....) Kaç çeşit yaprak var doğada bunları gözlemliyoruz.”* Öğretmen5 ise gezi kullanımının amacının gidilen mekâna göre değişebileceğini vurgulamıştır. *“Ya şöyle söyleyeyim sadece bir sergiye gittiğimizde sadece bir gezi amacıyla da gidebiliriz fakat bunun dışında gerçekten gözlem için gittiğimiz yerlerde oluyor. Bazen işte ne olabilir işte yani yerine göre değişir farklı amaçlarımız olabilir.”*

Öğretmen6 yapmış olduğu açıklamada okul dışı öğrenmeleri öğrenme öğretmen sürecinde bütünleştirerek yeni öğrenmelerin meydana getirebileceğini çocuklar için faydalarını şu şekilde yapmıştır:

“Müze gezisinin öncesinde yaptığımız çalışmalar var. Anadolu medeniyetler Müzesi’ne gitmiştik. Oranın da yaşanmışlık mekânları, kültürler arasında geçişte neler yapılmış gibi öncesinde ve sonrasında bu kazanımlara uygun olarak orada planlamış oluyoruz (....) Aslında kazanım göstergelere uygun olarak, mekâna uygun olarak da kazanım gösterge seçebiliyoruz, o şekilde yararlanmış oluyoruz. Gittiğiniz

bir yere özgü olarak tasarlayabiliyorsunuz yani Anadolu Medeniyetler Müzesi'ne uygun olarak mesela. Oradan nesneler seçmiştik sınıfta öncesinde, o nesneleri tanıdık sonra da sınıfta gittiğimizde çocuklar o nesneleri bazılarını orada tekrardan karşılaştırmalar yaptılar orada. Sonrasında müzede hazine avı yapmıştık mesela bir keresinde tabiat tarihi müzesinde yapmıştık. Öncesinde bunları bulmaya gittik mesela bütün müze gezmiyoruz da sadece bunları bulmalarını istiyoruz. İşte eski yaşam, iskelet gibi. Sonrasında buraya geldiğimizde bu konuya bir iskelet sistemine geçiş yapabiliyoruz, mesela o tarz şeyler yapıyoruz. Burada hangisi ilgisini çekiyorsa çocuğun ona yönelik etkinlik planlıyoruz, mezar taşları ilgisini çekiyorsa sonrasında müze öncesinde, müzesi sırasında ve sonrasında yapılan etkinliklerden hangisi çocuğun dikkatini çekiyorsa ona yönelik derinlemesine çalışmalar yapıyoruz.”

Benzer şekilde Öğretmen8 de yapılacak etkinlikleri diğer alanlarla bütünleştirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir. *“Hayvanları koruma haftası gelmişti, çocukları Keçiören Evcil Hayvanlar Parkı'na götürdük. Hem evcil hayvanları onları koruma kapsamında hem evcil hayvanları gördüler hem de sıra olma, sırayı bekleme, arkadaşlarına saygı gösterebilme, birçok sosyal davranışı da orada ilk defa dışarıda göstermiş olduk.”*

Öğretmen7 yapmış oldukları alan gezileri dışında okul bahçesinde eğitim programıyla bütünleştirdiği etkinlikleri de ekleyerek betimleme yapmıştır. *“Okul dışarıda günü yapmıştık o çok hoşumuza gitmişti tüm okul dışarıya çıkmıştık (....) İpuçlarını takip edip sonuca ulaştırma etkinlikleri yapıyoruz çocuklara. Birçok alanda aktif olarak kullanıyoruz. Onun dışında bu sene birçok müze gezilerimiz oldu (....) Rahmi Koç Müzesi'ne gittik.”*

Öğretmen8 de Öğretmen7'ye benzer olarak okul bahçesinde ve doğada yapmış oldukları çalışmalardan bahsetmiştir. *“Orienteering (koşarak hedef vurma) hazırlıyoruz öğrencilerimizle birlikte. İşte okulumuzun haritasını çıkartıyoruz(...) Bilmeceleri bile bile rakamların hepsini toplamaya çalışıyoruz (....) Akasya ağacının yanına gidiyoruz*

sonrasında işte rakamlarla sıralama çalışması yapıyoruz. Yani illaki gezi anlamında değil de okul bahçesine bu şekilde kullanabiliyoruz.”

Yetkililere sorulan ODÖO etkinlikleri için planlama yapmalarına yönelik olan soruda yetkililerin hepsi kurumlarının bilinirliklerinin fazla olduğundan bu nedenle ziyaretçiler tarafından fazlaca ziyaret edildiklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak internet sitesi, sosyal medya ve broşür gibi yöntemleri de kullandıkları görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlere sorulan planlama aşaması sorusunda öğretmenlerin hepsi bir ODÖO etkinliği yapacakları zaman planlama yaptıkları ve gezi sürecini o şekilde yürüttüklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlere sorulan bir diğer soruda yapılan okul dışı öğrenme etkinliklerinde gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrasında yapılanlarla ilgili analiz yapılmış ve bunlar aşağıda belirtilmiştir. Öğretmenlerden ikisi hariç (Öğretmen3 ve Öğretmen5) diğer hepsi okul dışı öğrenme ortamlarına gitmeden önce bir ön çalışma yaptıklarını ve çocukları bu alan gezilerine hazırlayıcı, kuralları anlatıcı çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen1 yapılacak çalışmaları ve çocuklara olan katkısını şu şekilde ifade etmiştir. *“Alan gezisi öncesinde ilk önce planlarım gideceğim gün, tarih, veli bilgilendirme çocuğu hazırlanmak gibi önce bir ön aşama olur.... Gezi sonrasında da sonra resimleme ya bir projeye dökme etkinliklerle bütünlerim.”* Öğretmen1’in bu soruya vermiş olduğu yanıtlar ile yapılan Alan Gezisi Formu’na vermiş olduğu cevaplarla örtüşmektedir. Bu kapsamda Öğretmen1’in yapmış olduğu çalışmaların da hem kuralları açıklayıcı hem de çocukları bu gezilere hazırlayıcı nitelik taşıdığı görülmüştür.

Öğretmen2 yapılacak gezi öncesinde hem planlama aşamasının hem de öğrenme merkezine gidildiğinde etkinlikleri kolaylaştırması adına hazırlıkların yapılmasının önemine değinmiştir. *“Önce gezi planı hazırlanması yapıyoruz (....) Sonra okul yönetimine bildirilmesi, velilerden izin alınması gerekiyor. Servis ayarlanması, gezi sırasında gereken ihtiyaçlarımız oluyor, onların temini yapılır (....) Onun dışında stajyer alınır yoksa velilerden yardım istenebilir (....) Gidilecek yerle ilgili çocuklar bilgilendirilir.”* Öğretmen2’nin vermiş

olduğu yanıtlarla Öğretmen4'ün vermiş olduğu yanıtlar benzerlik göstermekle birlikte ön hazırlık yapmanın önemine vurgu yapılmıştır.

Öğretmen3 ise diğer öğretmenlerden farklı olarak bir ön çalışma yapmadığını fakat planlama aşamasının önemli olduğunu vurgulamıştır. *“İlk olarak çocuklara bilgi veriyorum (...) Uymamız gereken kuralları çocuklara hatırlatıyorum (...) Gittiğimiz yerlere zaten sürekli bilgilendirme yapıyorum yani her adımda söylüyorum, her dakikada sayım yapıyorum. Bunun dışında sınıfta başka bir etkinlik yapmıyorum direk o merkeze gidiyoruz gezimizi yapıyoruz.”*

Öğretmen4 gidilecek yere göre bir planlama ve ön çalışma yapılmasının zorunluluğundan örneklerle bahsetmiştir. *“Eğer bilmediğimiz bir yere gezi düzenliyorsak önce kendimiz gidip nasıl yaparız diye bir planlama yaptık(...) Oradan postalamıştık mesela yani gidilecek yere göre bir ön hazırlık yapmaya çalışıyoruz(...) Polis haftasında mesela polislerle ilgili konuşup sonra emniyete bir gezi düzenlemiştik polis haftasında.”* Öğretmen4'ün bahsettiği çalışma ile Öğretmen7 ve Öğretmen8'in yapmış oldukları çalışmalar birebir aynıdır ve her üç öğretmen de bu süreçten dolayı memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmen6'da Öğretmen4'ün vermiş olduğu cevaba benzer olarak gidilecek yere uygun çalışmaların çocuklar tarafından yapılmasının önemine vurgu yapmıştır. *“Müze gezisinin öncesinde yaptığımız çalışmalar var (...) Aslında kazanım göstergelere, mekâna uygun olarak seçebiliyoruz, o şekilde yararlanmış oluyoruz. Gittiğiniz yere özgü olarak tasarlayabiliyorsunuz(...) Oradan nesneler seçmiştik sınıfta öncesinde, o nesneleri tanıdık sonra da gittiğimizde çocuklar o nesneleri bazılarını tekrardan karşılaştırmalar yaptılar.”*

Öğretmen7 yapılacak çalışmalarda müzede drama gibi farklı çalışmalara yer vermenin önemini belirtmiştir. *“Sene başında nereleri gezeceğimiz belli oluyor... Plana ekledikten sonra temaya göre hazırlanıyoruz (...) Sonrasında da müzelerde neler gördünüz, neler ilginizi çekti işte en çok hangi kısmı beğendiniz gibi sorularla pekiştiriyoruz. Mutlaka öncelikle sınıfta işliyoruz, pekiştiriyoruz.”*

Öğretmen8 de Öğretmen7 ile aynı okulda çalışması ve benzer etkinlikleri uygulamaları nedeniyle gezi öncesi çalışmalarda benzerlik gözlemlenmiştir. *“Pul Müzesi’ne gitmeden önce haberleşme konusunu işledik sınıfta, etkinliklerimizi yaptık (....) Eğer bir müzeye gidiyorsak bu müze ile ilgili konumuzu ona göre seçiyoruz (....) Gittiğimiz yere göre değişiyor. Mesela haftaya tiyatroya gideceğiz herhangi bir ön çalışma yapmayacağız, sosyal etkinlik olarak gidiyoruz oraya.”*

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonrasında alan gezilerine yönelik sorulan sorular arasında en az yanıt verilen soru gezi sırasında çocukları desteklemeye yönelik ve kuralları hatırlatmaya yönelik öğretmenin yapmış olduğu çalışmaları içermektedir. Bu konuda Öğretmen1 şu ifadelere yer vermiştir. *“Geziye gitmeden önce mutlaka bir planlamamı yaparım... Sonra mesela bir postaneye veya PTT pul müzesi gibi bir yere gezip sağlarım postaneye göndermesini sağlarım. Postanenin ne demek olduğunu anlatırım ve sonraya bir gezi yaptığımda kalıcı öğrenmeler sağlanır.”* Bununla birlikte, yapılan gezi-gözlem etkinlikleri sırasında Öğretmen1’in kuralları çocuklara hatırlatıcı davranışları gözlemlenmiş fakat bunun dışında çocuklara etkinliğe yönelik farklı çalışmaları görülmemiştir.

Öğretmen2 kuralları anlatmanın gerekliliğini ve bu etkinlikler sırasında yaşanan sıkıntılı durumları şu şekilde ifade etmiştir. *“Gezi sırasında dediğim gibi bir tuvaletimiz sıkıntı olabiliyor. İkinci ve en önemlisi kaybolmamaları gerekiyor (....) Yani gözümüzün orada dört açılması gerekiyor, dikkatimizi daha iyi toplamamız gerekiyor, geziye gittiğimizde gergin oluyoruz (....) Mesela bir merdivenden çıkarken bile en korunaklı olarak nasıl çıkabiliriz.”* Öğretmen2’nin belirttiği gibi gezi-gözlem sırasında gözlemlenen durumlar arasında çocukların tuvaletlerinin gelmesi ve yardımcı personel aracılığıyla gönderilmesi yer almaktadır.

Öğretmen4 yapılan gezi çalışmalarında gidilen yerin ve personelin önemine değinmiştir. *“Emniyet Genel Müdürlüğü’ne gitmiştik. O zamanki emniyet müdürü masasına oturup çocukları tek tek neler yaptığını anlattı. Sonra bize eşlik edip tüm yerleri gezdirdi (....) Kütüphane gezimizde görevliler tanıtmışlardı kitapları, neler yapmamız gerektiğini*

anlattılar. *Personel yoksa biz anlatıyoruz gittiğimiz yere göre belirliyoruz.*” Öğretmen7 ve Öğretmen8’in kütüphane gezisi sırasında anlattıkları durumlardan farklı olarak Öğretmen4 yapmış olduğu kütüphane gezisi sırasında personel yardımlarının olumlu olduğuna değinmiştir.

Öğretmen6 özellikle müze gezilerine yönelik hazırlamış olduğu çalışmalara örnekler vererek öneminden bahsetmiştir:

“Müzede hazine avı yapmıştık Tabiat Tarihi Müzesi’nde. Bütün müzeyi gezmiyoruz sadece bunları bulmalarını istiyoruz. İşte eski yaşam, iskelet gibi. Sonrasında buraya geldiğimizde bu konuya bir iskelet sistemine geçiş yapabiliyoruz. Mesela yani burada hangisi ilgisini çekiyorsa çocuğun ona yönelik etkinlik planlıyoruz. Müze öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan etkinliklerden hangisi çocuğun dikkatini çekiyorsa ona yönelik derinlemesine çalışmalar yapıyoruz.”

Öğretmen7 yapmış oldukları pek çok örnekten bahsederek bu çalışmaların ne derece önemli olduğunu ifade etmiştir:

“Hayvanları koruma gününde hayvanat bahçesine geziye gitmiştik. Önceden hayvanları korumamız gerektiği, onlarla iyi anlaşmamız gerekiyor diye işleyip gittik(...) Kütüphaneler haftasında kütüphane gezilerimiz oldu. Yine orada da kitap okumanın önemi, işte ne tür kitapları sizin ilginizi çekiyor, hadi kitap tasarlayalım gibi çalışmalar yapıp gitmiştik (...) Öncesinde mail yoluyla iletişim kurduğumuz için bize bir rehber eşlik ediyor çoğu yerde ama bazı yerlerde umduğumuz gibi olmayabiliyor. Hani rehber olmuyor ya da yeterli yönlendirme yapamıyorlar biz çocuklara eşlik ediyoruz (...) Yani bizim de bir gezi öncesinde bilginizin olması gerekiyor yani neler var neler yok gibi bizde öncesinde bir bakıyoruz.”

Öğretmen8 yapmış oldukları gezilerin de aynı olması sebebiyle Öğretmen7 ile benzer kazanımlardan bahsetmiştir. *“İlk gezilerde kuralları anlatıcı, tanıtıcı neler yapması gereken şeyleri söyleyen şeyleri anlatıyoruz (...) Çocukların dışarıdaki ortamlarda nasıl*

davranmaları gerekli, sıra olması gerektiğini işliyoruz, arkadaşını bırakmaması gerektiğini, dikkatli olması gerektiğini, arabaya binerken etmesi gerektiği hakkında konuşuyoruz zaten.”

Öğretmenlere sorulan soruda gezi sonrasında çocuklar için destekleyici, etkinliklerin verimliliğini anlamaya yönelik ve bu etkinliklere yönelik olarak çocuklarda meydana gelen kazanımları anlamaya yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir. İlk olarak, Öğretmen1 yapmış olduğu gezi sonrası çalışmalara şu şekilde yer vermiştir. *“Mutlaka orayla ilgili gözlemlediklerini anlattırmadır, video çektiirmedir, bir drama çalışması olabilir, canlandırma olabilir, resimlendirme olabilir. Her türlü etkinliği yaptırabilirim gezi sonrasında dökebilirim.”* Yapılan gezi-gözlem çalışmasında Öğretmen1’in çömlek atölyesi etkinliği sonrasında çocuklara oyun hamurundan kendi çömleklerini tasarlatması, bu konuda konuşması ve çömlek hakkında açıklayıcı bilgilere yer vermesi de yukarıda bahsetmiş olduğu duruma örnek oluşturmaktadır.

Öğretmen2 yapılan ODÖO etkinliklerinin etkili olduğunu belirtirken yapmış olduğu gezi sonrası çalışmaları ile bunları desteklediğini belirtmiştir. *“Gezi sonrasında neler yaptınız, beğendiniz mi, akıllarında ne kaldı sohbet edilebilir. Resim yapmaları, soru-cevap olabilir veya onların soruları varsa alınır... Bunun etkili olduğunu anlamak için çocuk mutluyorsa, merak uyandırmışsak, farklı düşünceler varsa, yeni bir bilgi kalıcı bir öğrenme sağladı ise anlaşılıyor.”* Yapılan pilot çalışmasında Bilim Merkezi’nde yapılan gezilere yönelik belirli bir süre geçmesine rağmen çocuklara sorulduğunda hatırlamaları Öğretmen2’nin vermiş olduğu cevaplarla uyum göstermektedir.

Öğretmen3 alan gezisi sonrasında soru-cevap, sanat etkinliği gibi çalışmalara yer verdiğini ifade etmiştir. *“Soru cevap yapıyoruz. Neler gördük, neleri fark ettiğini keşfettiğini anlamak için döndüğümüz zamanda orada neler gözlemledikleri ile ilgili tek tek söz hakkı verip anlatmalarını istiyorum (...) Nadiren etkinlikleri de yapıyorum yani boyama sanat etkinliği şeklinde oluyor onlarda malzemelerde çoğu zaman olmuyor zaten.”*

Öğretmen4 de Öğretmen3 ile benzer şekilde soru-cevap, sanat etkinliği gibi gezi sonrası çalışmalar yaptığından bahsetmiştir. *“Orada gördükleri hakkında konuşmuştuk,*

soru-cevap yapmıştık (....) Gitmeden önce neler düşünüyorsunuz geldikten sonra neler ile karşılaştığınız, farklılıklar benzerlikler var mı gibi... Geziden geziye değiştirebiliyor (....) Hamurdan yapabilirsiniz diyorduk orada gördüğünüz şeyleri sanat etkinliği şeklinde yönlendiriyorduk.”

Öğretmen7 yapılan okul dışı öğrenme etkinliklerinin verimli olduğunu ve bu etkinliklerin çocuklara olan faydalarını şu şekilde açıklamıştır. *“En çok hangi kısmı beğendin ya da ara bul etkinlikleri oluyor müzede gördükleri ile ilgili. Yani o tarz çalışmalar yaptırıyorum kesinlikle (....)Tabii ki ama resimlerine bile yansıyor. Mesela orada gördüğü şeyleri hafızasına kaydedip resmine yansıtıyor.”* Öğretmen7’nin cevabına benzer şekilde “Pinokyo” tiyatro gösterisi sonrasında çocukların bunu hatırlamaları, yalan söylememe gibi çıkarımlarda bulunmaları ve tiyatrodaki gördüklerini resme dökmeleri gözlemlenmiştir.

Öğretmen8 yapmış oldukları farklı çalışmalara yönelik olarak farklı gezi sonrası çalışmasına yer verdiğini ifade etmiştir. *“Genellikle onlara orada en çok hoşlarına neler gittikleri ile ilgili bir resim çizmelerini istiyoruz. Bununla ilgili bir çalışma sayfası hazırlıyoruz aileyle birlikte yapabilecekleri farklı çalışmalar konuşarak yapabileceği çalışmalar sunuyoruz. Geldikten sonra bize anlatabiliyor zaten işte öğretmenim ben bunu yapmıştım şeklinde.”*

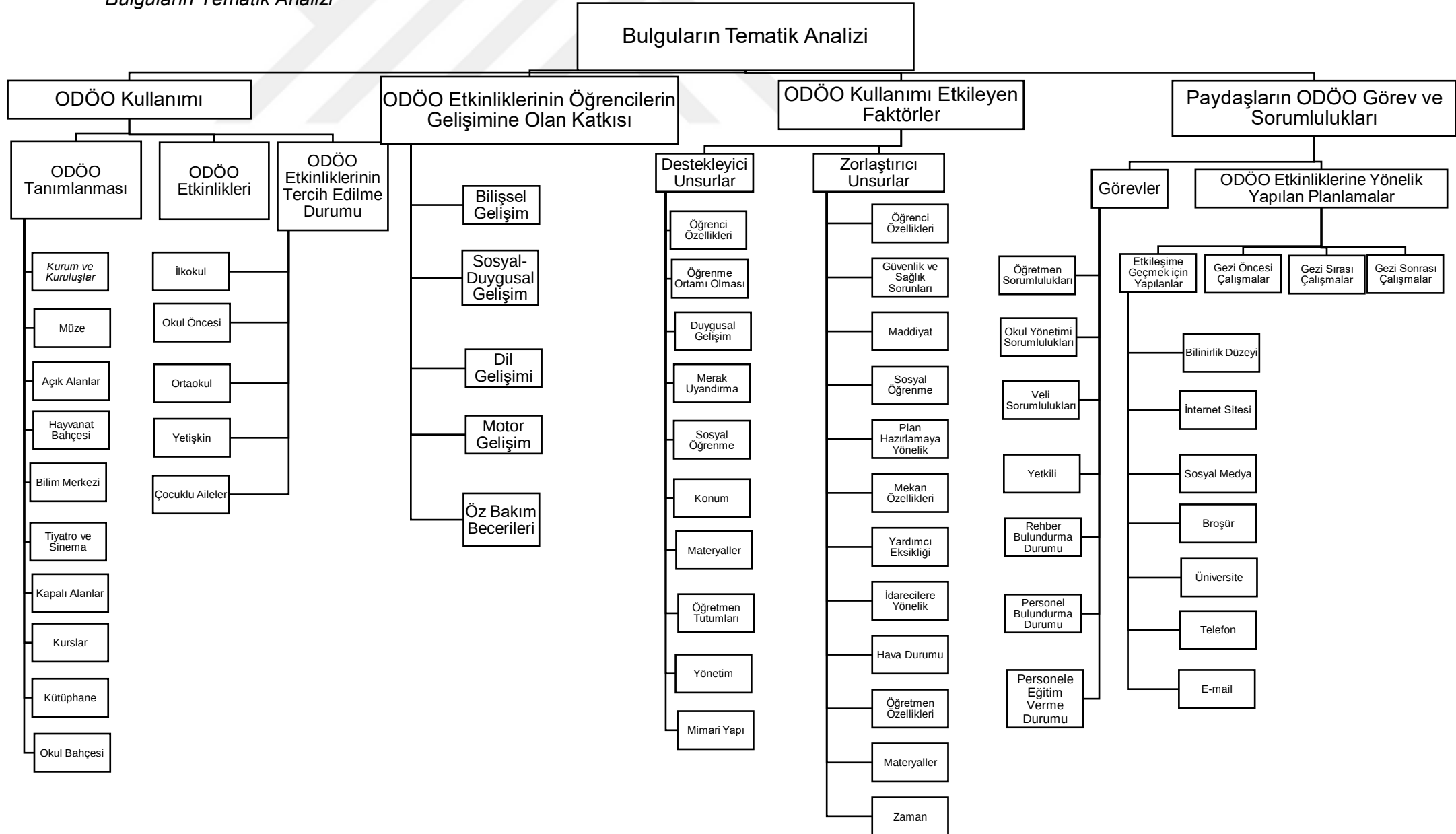
Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik paydaşların görüşlerini almayı amaçlayan çalışmada, paydaşların birçok konuda benzer fikirde olduğu özellikle ODÖO etkinliklerinin çocukların gelişimine olan etkileri ve ODÖO etkinliklerinin kullanımını etkileyen faktörlere yönelik benzer yanıtlar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Paydaşların en çok hemfikir oldukları konular ise ODÖO kullanımına yönelik benzer çalışmalarda bulunmaları, örnekler vermeleri ve kullanılan ODÖO’larının kullanımına yöneliktir. Bununla birlikte, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı ve paydaşların görevleri bölümlerinde kısmi farklılıkların olmasıyla birlikte paydaşların benzer doğrultuda görüşlerde bulundukları söylenebilir. Araştırmacılar arasında en fazla bulunan farklılığın ise öğretmenlerin gezi öncesi, sırası ve sonrasında hazırlamış oldukları plan ve program konusunda olmuştur. Öğretmenlerin ikisi

(Öğretmen 3 ve Öğretmen5) bu konuda yeteri kadar çalışmalarının olmadığını belirtirken, öğretmenlerin üçü (Öğretmen6, Öğretmen7 ve Öğretmen8) ise çeşitli etkinliklerle birlikte çocuklara ODÖO etkinlikleri sunduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9

Bulguların Tematik Analizi

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma, Öneriler ve Sınırlılıklar

Bu bölümde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik paydaşların bakış açılarını incelemek amacıyla yürütülen çalışmanın sonuç, tartışma, öneriler ve sınırlılıklar kısmına yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar bölümünde yer verilen alt başlıklara ilişkin sonuçlar da bu bölümde incelenmiştir.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı

Paydaşlara sorulan okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin soruların ilkinde bu ortamlara yönelik algının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla paydaşlardan alınan görüşlerde ODÖO'na yönelik olarak eğlenerek öğrenmeyi amaçlayan, çocukların kaliteli vakit geçirebilecekleri müze, bilim merkezleri, doğa, okul bahçesi, tiyatro ve kamu kuruluşları gibi farklı ortamların olduğu vurgusuna rastlanmıştır. Bu çalışmaya benzer olarak, Saraç'ın (2017) çalışmasında da yer verdiği üzere öğretmenlere sorulan okul dışı öğrenme ortamlarının nereler olduğu sorusuna yönelik olarak alınan cevapların doğa, müze ve bilim merkezlerini, tiyatro sinema (Tutkun ve diğerleri, 2019) oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Yaşar-Çetin'in (2021) öğretmenlerle yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerden çoğunlukla kütüphane, kurs, internet ve müze, Şen'in (2021) çalışmasında ise dijital öğrenme ortamları cevabı alındığı ifade edilmiştir. Bu çalışmalardan farklı olarak öğretmenlerden sadece bir tanesi (Öğretmen1) kurs cevabını verirken genel olarak katılımcılardan ODÖO örnekleri için internet, dijital ortamlar ve sosyal medya cevabı alınmamıştır. Gelişen dünyada özellikle salgın sürecinin etkisinde dijital ortamların kullanımına yönelik bir vurgunun yapılmaması önemli bir bulguyu oluşturmaktadır.

Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış oldukları çalışmada öğretici kavramlara ilişkin soruda, öğretmenler ODÖO etkinliklerinin toplumsal ve ahlak kuralları, zıt kavramlar, zaman kavramı ve hoşgörü gibi kavramlara yer verilmiştir. Yapılan çalışmada benzer olarak öğretmenler doğa ve hayvan sevgisi, meslek tanıtımı, sosyal faaliyetler, özel

günler ve haftalar ve kitap sevgisi kavramlarına değindikleri görülmüştür. Okul öncesi eğitim seviyesinde özellikle ODÖO etkinliklerine yer verilmesi ve sonucunda çocuklar için anlamlı öğrenmeler sağlamış olduğu ayrıca bu kavramların en iyi öğrenildiği yer olarak merkezlerde sağlanan birebir etkileşimle edinildiği yapılan gözlem çalışmalarında görülmüştür.

MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer verilen, alan gezilerinin çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda tarihi, kültürel, doğa ve çevreyle ilgili, meslek tanıtımı ve materyal tanıtımını sağlamaya yönelik düzenlemelere yer verdiği görülmektedir (MEB, 2013). Öğretmenlerin, velilerin ve okul yönetiminin vermiş oldukları yanıtlarda benzer şekilde ODÖO etkinliklerine yer ayrıldığı ve bu etkinliklerde tarihi, kültürel, doğa ve çevre vurgusunu ön plana çıkaracak düzenlemeler yapıldığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında bazı öğretmenlerin yanıtlarında (Öğretmen1, Öğretmen2 ve Öğretmen8) ise okul yönetiminin tutumlarının yapılacak olan gezilerde şekillendirici role sahip olduğu noktası dikkat çekmektedir. Okullarda uygulanan güncel ODÖO etkinlikleri incelendiğinde O1 ve O3'ün ODÖO etkinliklerine katılmadıkları görülmüştür. Özellikle O1 yapılacak olan ODÖO etkinliklerini okul yemekhanesinde ve okul bahçesinde gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda, çömlek ve ebru atölyesi, planetaryum etkinliği, köpük gösterisi, 23 Nisan şenlikleri ve çeşitli tiyatro ve kukla gösterilerini okul içinde yapmışlardır.

Aşkar'ın (2021) yapmış olduğu Etkinlik Kitabı, OBADER ve Öğretmenler için Etkinlik Kitabı incelemesi doküman analizi çalışmasında MEB 2013 okul öncesi eğitim programına göre genellikle açık hava etkinliklerinde sanat etkinliklerine yer verilirken en az ise okuma yazmaya hazırlık ve müzik etkinliklerine yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada benzer olarak öğretmenler bahçe etkinliklerini genellikle sanat etkinliklerine göre düzenlediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmadan farklı olarak, Long'un (2015) çalışmasında okul içinde ve dışında yapılan sanat etkinliklerinin yeterli sayıda olmadığı ve zenginleştirilerek sunulması gerektiği savunulmaktadır. Hiçbir öğretmen müzik etkinliği yapmak için açık alan etkinliği hazırladıklarını söylememiştir. Fakat Öğretmen5, Öğretmen6, Öğretmen7 ve Öğretmen8 ile OY4 vermiş oldukları yanıtlarda okuma yazmaya

hazırlık çalışmalarında okul bahçesini ve okul koridorlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir. Aşkar'ın (2021) çalışmasından farklı olarak, bu çalışma sonucunda öğretmenlerin yapmış oldukları ODÖO etkinliklerinin sınırlı alanlarda olduğu müzik ve matematik gibi etkinlikler için ODÖO etkinliği planlamadıklarını belirtmişlerdir. Flynn ve ark. (2017) çalışmasında ise açık hava etkinliklerinin fiziksel gelişimine etkisi olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, yapılan açık hava etkinlikleri çocukların bütüncül gelişimlerine destek olarak ebeveynleri cesaretlendirici bir öneme sahiptir.

Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış olduğu çalışmaya benzer şekilde öğretmenler ODÖO etkinlikleri olarak en fazla Türkçe dil ve drama etkinliklerine yer verdikleri görülmüştür. Özellikle yapılan çalışmalarda çömlek, pul, dinozor gibi belirli kavramların öğretilmesine yönelik yapılan alan gezilerinde Türkçe dil etkinliklerinin etkili olduğu ve çocuklarda kalıcı öğrenmeler sağladığı sonucuna varılmıştır. O2 ve O4'ün yapmış oldukları Millet Kütüphanesi gezisi sırasında etkileşimli kitap okuma etkinlikleri yapmaları bu konuya örnek teşkil etmektedir. İncelenen çalışmada en az gözlem ve oyun etkinliklerine yer verilirken bu çalışmada ise öğretmenler matematik ve müzik etkinliklerine yönelik etkinliklerden daha az bahsetmişlerdir. Park'a (2020) göre, okul öncesi öğretmenlerin matematik ve açık hava hareket eğitimi planlamaya yönelik cesaretini arttırmaya ihtiyaç vardır. Okul öncesi matematik eğitiminde yer verilen sayı, eşleştirme, karşılaştırma, gruplandırma gibi temel becerilere yönelik hiçbir paydaşın bu konuda görüş bildirmemesi bu alanda yeni bir çalışma yapılması gerekliliğini ortaya koyduğu söylenebilir.

İnce ve Akkanca'nın (2021) okul öncesi eğitiminde ailelerle birlikte yapmış olduğu görüşmelerde ailelerden ODÖO etkinlikleri olarak en fazla tiyatro ve sinema cevabını almıştır. Bu çalışmadan farklı olarak yapılan çalışmada velilerden en çok doğa, okul bahçesi, hayvanat bahçesi gibi daha çok çocukların açık alanlarda olabilecekleri ortamdaki bahsedilmiştir (Saraç, 2017). Yaşanılan salgın sürecinin etkilerinin azalmasıyla birlikte velilerin bu ortamları tercih etmelerinin nedeni olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, İnce ve Akkanca'nın (2021) çalışmasında ailelerin en az yer vermiş oldukları yanıtlar arasında

kapalı oyun alanları, diş kliniği, dondurmacı ve kafe gibi cevaplar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde velilerin en az kapalı alanlar olan kurum ve kuruluşlar ile kafe ve restoran cevapları alınmıştır.

Aşkar'ın (2021) belirtmiş olduğu bir diğer ifadede OBADER aile katılımı kapsamında yürütülen etkinlikleri içeren materyallerde açık hava etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi ile oluşturulabilecek etkileşimli öğrenme alanlarına ihtiyaç olduğu vurgusu öne çıkmaktadır. Bu konuda, velilerle yapılan görüşme sonrasında velilerin genel olarak “Ayda 1-2” ODÖO etkinliği düzenlemeleri, okul yönetiminin ve öğretmenlerin görüşlerine göre ise velilerin çocuklarının alan gezilerine katılmalarını istemeleri fakat ailenin bu süreçte sadece etkinliklerde çocukların öz bakım ihtiyaçlarını gidermeye yardımcı olmaları konusunda sorumluluklarının olduğu vurgusu görülmüştür. ODÖO etkinliklerinde ailenin bu etkinliklere etkin katılımını sağlayabilecek zengin ortamın hazırlanması ve süreç içerisinde çocuklarının öğrenmelerinde aktif bir yer almaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çocuklarda öz düzenleme becerilerinin gelişimini desteklerken ev ve okul işbirliğinin tamamlayıcı role sahip olduğu vurgusu da dikkat çeken bir diğer husustur (McNaughton ve diğerleri, 2022).

Yapılan ODÖO etkinliklerinin çocuklara pek çok alanda katkısı olduğu vurgulanırken bu alanların kullanılması gerekliliği de bütün katılımcılar tarafından istenilen bir durumu ortaya koymaktadır. Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu ODÖO etkinliklerine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak, görüşme yapılan bütün öğretmenler de alan gezisi yapmayı tercih ettiklerini ve ayda mutlaka 1-2 alan gezisi yapılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu geziler haricinde birçok katılımcı ise okul bahçesinin kullanılmasının gün içerisinde çocukları motive edici ve rahatlamalarını sağlayıcı bir role sahip olduğunu da belirtmişlerdir. Özellikle yapılan okul piknik gözlemi sırasında çocukların piknik alanında koşup oynadıkları, arkadaşlarıyla birebir etkileşime girerek doğadan taş, kozalak ve ağaç kabuğu gibi materyaller toplamaları da bu gezilerin çocuklara olan faydaları arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin doğal çevreyi nasıl algıladıkları ve okul dışı öğrenmelerin

faydalarını nasıl gördükleri, çocuk gelişimi üzerinde olumlu etkileri olan günlük açık hava etkinliklerinin uygulanması için kilit faktörlerdir (Agostini ve diğerleri, 2018).

İnce ve Akkanca'nın (2021) çalışmasında katılımcıların çoğunluğu ODÖO etkinliklerinin yetersiz olduğuna değinmiştir. Yapılan bu çalışmada da benzer şekilde bütün katılımcıların ODÖO etkinliklerine yönelik gerekli düzenlemeler yapılarak niceliğinin ve kalitesinin artırılmasına yönelik etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle velilere sorulan ODÖO etkinliklerinin okullar tarafından kullanılıp kullanılmadığına yönelik soruda velilerin çoğunluğu bu etkinliklerin yetersiz olduğunu ve artırılması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin doğal çevreyi nasıl algıladıkları ve okul dışı öğrenmenin faydaları, çocuk gelişimi üzerinde olumlu etkileri olan günlük açık hava etkinliklerinin uygulanması için kilit faktörlerdir.

Aşkar'ın (2021) yapmış olduğu çalışmada varmış olduğu bir diğer sonucun açık hava etkinliklerinin planlama ve yürütülmesi konusunda öğretmenlere çeşitli eğitimlerin verilmesi gerekliliğidir. Açık hava etkinlik plan-programda yer alan materyallerin ve öğrenme içeriğinin zenginleştirilmesine yönelik düzenlemelere de ihtiyaç vardır (Bozdoğan, 2021; Hunter ve diğerleri, 2020). Bu hususta, yapılan görüşmelerde ve doküman analizi çalışmasında öğretmenlerin alan gezisi öncesinde sadece bir gezi planı hazırlaması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak, öğretmenlerin bu ODÖO etkinliklerini zenginleştirmeye yönelik herhangi bir yükümlülüğü olmadığı sonucu çıkmaktadır.

ODÖO etkinliklerinin Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Katkısı

Çalışmanın bulgularına göre, ODÖO etkinlikleri çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu vurgusu görülmektedir. Buna ek olarak, araştırma sonucunda yapılan farklı merkezlerde çocukların farklı gelişim alanlarını destekleyici çalışmalara yer verilebileceği görülmüştür. Açık hava etkinliklerine yönelik olarak Okul Öncesi Etkinlik Kitabı'nda en fazla motor gelişim, Öğretmenler İçin Etkinlik Kitabı'nda ise en fazla bilişsel gelişimin desteklediği vurgusu incelenmiştir. (Aşkar, 2021). Bu araştırmadan farklı olarak,

paydaşlarla yapılan görüşme sonrasında ODÖO etkinliklerinin çocukların en fazla sosyal-duygusal gelişimlerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bir diğer çalışmada, öğrencilerin sosyal becerilerinde ve öz düzenlemenin gelişimi noktasında okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımının önemli etkileri olduğu ortaya konulmuştur (Lundy ve Trawick-Smith, 2021; McNaughton ve diğerleri, 2022).

Sibanda ve Kajee'nin (2019) yapmış oldukları çalışmada çocukların evdeki etkileşimlerinin ve oyun etkinliklerinin öğrenmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, dil öğrenimi sırasında aile katılım etkinlikleriyle desteklenmesi de pozitif yönlü bir katkı sağladığı belirtilmiştir. Son olarak, okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan destekleyici çalışmalarla birlikte dil öğreniminin kolaylaştırıldığı sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle, Veli8 ile yapılan görüşmede kültürel ve tarihi müzelerin çocukların dil gelişimlerine olan katkılarına önemli ölçüde etki ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yapılan gözlem etkinliklerinde planetarium, çömlek ve ebru atölyesi, Pinokyo kukla gösterisi gibi etkinliklerin çocukların dil becerilerinde gelişim sağladığı görülmüştür. Ebeveynlerin verdiği ve kreşlerde verilen eğitimlerin, çocukların açık havada fiziksel etkinliklere katılmalarının duygusal ve fiziksel sağlık için kritik bir öneme sahip olduğunu görülmüştür (Connelly ve diğerleri, 2020; Flynn ve diğerleri, 2017)

Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) çalışmasında öğretmenler motor gelişim alanlarında çocukların küçük kaslarını geliştirmeye yönelik resim yapma, kil çalışmaları, heykel yapma ve kesme çalışmalarından bahsetmeleri bu çalışmanın da ortak vurgusu olan tıraş köpüğüyle oynama, sulu boya çalışmalarına katılma ve kum oyunlarının oynanmasının motor gelişime olan katkılarına benzerlik oluşturmaktadır. Fakat diğer çalışmada yapılan vurguda çocukların büyük kas becerilerini destekleyici denge oyunlarının ve yer değiştirme oyunlarının vurgusu yapılan çalışmada rastlanmamıştır. Öğretmenlerin bu konuda herhangi bir ifadeye yer vermezken OY1'in çocukların hareket ederek enerjilerini atmaları ve rahatlamaları vurgusuna yer verdiği görülmüştür. Okul dışında oynanan oyunlarının

bahsedilen faydaları dışında, çocukların gelişimlerini ve öğrenmelerini destekleyen ve akademik başarılarını etkileyen faydalar da barındırmaktadır (Dealey ve Stone, 2018).

Okul dışı öğrenme ortamı program ve uygulamaları çocukların yaratıcı düşünme (Agostini ve diğerleri, 2018) ve öz yeterliklerini geliştirirken aynı zamanda çevre bilgisi, nesne kullanımında yeterlik ve STEM disiplinlerinde çocukların yaratıcılığını da desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır (Knox ve diğerleri, 2022). Bu çalışmaya benzer olarak yapılacak olan ODÖO etkinliklerinin çocukların yaratıcılıklarına olan katkısı paydaşlar tarafından vurgulanmıştır. Okul dışı öğrenmeler çocuklara yaratıcılık, inisiyatif ve seçim özgürlüğü becerileri kazandırarak çocukların uyumlu kişisel gelişimini sağlamayı amaçlayan bir sosyal aktivite olarak görülmektedir (Deich ve Galeeva, 2018). Özellikle planetaryum etkinliği öncesinde ve sonrasında çocukların neler görebileceğine / neler gördüklerine ilişkin resim yapmaları istenmiştir. Yapılan resimlerde çocukların uzay, gezegen ve uzaylı gibi var olan kavramlarında değişiklik gözlemlenmiştir.

Aşkar'ın (2021) çalışmasında değindiği bir diğer husus ise programda yapılabilecek düzenlemelerle birlikte açık hava etkinliklerinin çocukların sadece bilişsel ve motor gelişimlerini değil diğer bütün gelişim alanlarına katkı sağlayarak bütüncül bir öğrenme ortamı sunması yönündedir. Buna ek olarak, iç mekân etkinliklerine kıyasla ve öğretmenlerin algılarına göre okul dışı öğrenme etkinliklerinin, özellikle küçük yaş grubu çocuklar için, çocuğun gelişimini farklı düzeylerde desteklemek için daha büyük fırsatlar sunduğunu göstermektedir (Agostini ve diğerleri, 2018). Öğretmenlerin okullarda yapmış oldukları bahçe etkinlikleri sırasında fen ve doğa, Türkçe-dil ve oyun gibi alanlarda bütünleştirme yoluna gittikleri görülmüştür. Bu sayede her bir gelişim alanını destekleyerek çocuklara katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Çocukların sağlık durumu ile doğal ortamlarda meydana gelen günlük aktivitelere katılımı arasında nedensel ve doğrusal bir ilişki olduğu ve bu sayede çocuğun yetenekleri ve katılımı arasındaki ilişkide çevrenin aracı rolü üstlendiği ortaya konmuştur (Guichard ve diğerleri, 2022; Connelly ve diğerleri, 2020). Buradan hareketle, paydaşlarla yapılan

görüşme sonrasında açık hava etkinliklerinin çocukların bedensel ve ruhsal gelişimine olan katkıdan söz edilmiştir. Bununla birlikte, yapılan okul pikniği etkinliği sırasında da görüldüğü üzere doğa etkinliklerinin çocukların farkındalık düzeylerinde, araştırma ve merak etme becerilerinde olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. 2013 okul öncesi eğitim programında yapılan vurguda da benzer şekilde açık hava etkinliklerinin çocukların yeni ve orijinal oyunlar üretmelerine de katkı sağladığı vurgulanmıştır.

ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler

Bilim Merkezi yetkilisinin de belirttiği üzere ODÖO etkinlikleri sırasında çocuklar günlük hayatta karşılaşamayacakları özellikle bilimsel oyuncaklar, kitaplar, deney setleri ve hatıra eşyaları gibi materyallere bu ortamlar vasıtasıyla ulaşabilmeleri sağlanmaktadır. Bu da bilim merkezlerinin katılımcılar tarafından kullanımını artıran faktörlerden biri olarak söylenebilmektedir.

Yapılan çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik olarak bu mekânlarda yapılabilecek etkinlikleri etkileyen faktörlerin analizine ait sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen bütün bulgular göstermektedir ki bu ortamlarda yapılan çalışmalardan meydana gelen durumlar kullanımı teşvik etmekte ve birçok faydası görülmektedir. İnce ve Akkanca'nın (2021) çalışmasında ailelerin destekleyici unsurlar için en fazla somut ve gerçek nesne / olayları gözlemlene cevabı alınmıştır. Bu çalışmadan farklı olarak, ODÖO etkinliklerinin çocukların sosyal becerilere yönelik destekleyici unsurlar olması durumuna ise en fazla yanıt verildiği görülmüştür. Çocukların bir arada ortak paylaşımlarda bulunmaları, farklı ortamlarda davranışlarını kontrol etmeleri ve bu alanlarda yapılması gereken doğru davranışları öğrenme gibi sosyal öğrenmelerin önemini artıran nedenler olarak bahsedilmiştir.

Yapılacak olan ODÖO etkinliklerinin kullanımını etkileyen bir diğer durumun zorlaştırıcı unsurlardan oluşabileceği ortaya konmuştur. Yapılan çalışmaların zorlaştırıcı unsurları için İnce ve Akkanca'nın (2021) çalışmasına göre ailelerin en fazla güvenliğe

yönelik dezavantajlardan bahsetmişlerdir. Bu durumdan farklı olarak, öğrenci özelliklerinin özellikle küçük yaş grubu olmaları ve ilgilerinin çabuk dağılması, dikkatini bir yere toplayabilmesi vurgusu (Ertaş-Kılıç, 2021) ile hava durumu, maddi olanaklar ve sosyal öğrenmelerin de en fazla zorlaştırıcı unsurlar arasında belirtilmiştir. İnce ve Akkanca'nın (2021) çalışmasında ise en az bahsedilen zorlaştırıcı durumun ise ekonomik ve sosyal dezavantajlardan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışmadan farklı olarak, en az yer verilen zorlaştırıcı unsurlar ise yeterli zamanın olmaması, güvenlik, çocukların materyallere ulaşamaması ve öğretmen özelliklerinden kaynaklanan durumlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Salgın hastalık sürecinde yapılan ODÖO etkinliklerine yönelik izinlerin kısıtlanmasıyla ilgili güvenlik ve sağlık problemlerinden bahsedilmiştir. Bu etkinliklerde hijyen ve temizlik kurallarına uyulması gibi de endişeli durumlar ortaya çıkmıştır. Şen (2021) çalışmasında zaman kaybı, uzaklık ve maliyet gibi zorlukların olduğunda bahsetmiştir.

Ocak ve Korkmaz'ın (2018) çalışmasında öğretmen adaylarının yapılacak olan ODÖO etkinliğine yönelik en çok tehlikeli durumların olmasını, kalabalık olmasını ve maddi imkânsızlıkları olmasını olumsuzluk olarak görmüştür. Fen bilimleri öğretmenleri konuların yetiştirmemesini, zaman sıkıntısı yaşanmasını ve sınırlı bilgi verilmesini dezavantaj olarak belirtmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak, öğretmenlerden biri (Öğretmen6) yapılacak olan ODÖO etkinlikleri sırasında zamanın yeterli olmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte, Oyuncak Müze yetkilisi de öğretmenlerin kısıtlı zamanda etkinliklere katılımlarının ODÖO etkinliklerini zorlaştırıcı bir durum olarak meydana getirdiğini belirtmiştir.

Öğretmenlere sorulan ODÖO etkinliklerinin yapılmasına ilişkin yapılabilecek düzenlemelerin neler olabileceğine ilişkin soruda öğretmenler farklı alanlarda yapılabilecek çalışmaların gerektiğini, belediyelerin ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konuda okullara destek vermesi ve yardımda bulunması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu düzenlemelere ek olarak Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış oldukları çalışmada düzenlemelere yönelik olarak aile katılımının, fiziksel alanların düzenlenmesine

yönelik ve yeniliğe açık öğretmenler gibi düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Özellikle salgın hastalık sürecinde küçük çocukların diğer katılımcılardan uzakta bir alanda bulunmaları gibi fiziksel alan düzenlemelerinin de çocukların sağlık ve güvenlikleri açısından önemli etkileri olduğu vurgulanmıştır.

Aşkar'ın (2021) çalışmasında program materyallerinde yapılabilecek düzenlemelerle birlikte öğretmenlere çocuklar için açık hava ortam etkinliklerini zenginleştirebilecekleri ortam sunulması ve bu ortamların daha etkin halde kullanılmasına yönelik iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu çalışmaya benzer şekilde, çeşitli paydaşlardan (Öğretmen3, OY2, Veli7, Bilim Merkezi yetkilisi gibi) alınan cevaplarda da okul öncesi eğitim programında çeşitli düzenlemelere gidilmesinin yapılacak olan ODÖO etkinliklerinde daha kaliteli öğrenmeler sunabileceği kanısını ortaya çıkarmaktadır. Açık havada öğrenme ve öğretmede, sınıf içindeki etkinliklerden farklı zorlukların bulunduğu ve bu süreci planlamada ihtiyaçların ortaya çıktığı görülmüştür (Hunter ve diğerleri, 2020). Okul öncesi eğitim programına ODÖO kavramının, programda var olan gezilere yönelik farklı çalışmaların ve bu merkezlerde yapılabilecek örnek etkinliklerin eklenmesi gibi düzenlemeler yapılması sürecin kalitesini artırabilecektir.

Paydaşların Görevleri

Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılacak olan etkinliklerin uygun ve yaratıcı kullanımını planlayan öğretmenler aslında çocukların esenliğini ve ruh sağlığını geliştirmeyi destekler (Agostini ve diğerleri, 2018). Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlere yöneltilen alan gezisi öncesinde yapılanlarla ilgili soruya öğretmenler en fazla çocuklarda ön bilgi oluşturmaya yönelik hazırlıklar yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmadan farklı olarak, katılımcı öğretmenler de benzer cevap vermişler fakat en fazla gezi öncesi hazırlıklar konusunda prosedüre ilişkin dilekçe toplama, gezi planı hazırlama ve servis ücretlerini ayarlama konularında hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bahsedilen çalışmada ayrıca öğretmenler çocukların fikirlerini alma ve iş bölümü yapma

konusunda hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmadan farklı olarak, yapılan çalışmada ise hiçbir öğretmenden bu şekilde bir vurguya rastlanmamıştır. Bir diğer farklılık ise yapılan çalışmada özellikle Öğretmen7 ve Öğretmen8'in gezi öncesinde gidilecek yerle irtibat kurarak yapılacak etkinlikte kullanılacak materyallere ilişkin bilgi istedikleri görülmüştür.

Ocak ve Korkmaz'ın (2018) çalışmasında değerlendirme konusunda öğretmenlerin yapmış oldukları etkinliklerin cevaplarında soru-cevap, resim yaptırma ve drama çalışmalarının yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı öğretmenler ise hiç etkinlik yapmadıklarını belirtmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak, yapılan çalışmada da öğretmenler gezi sonrası etkinlikleri olarak resim yaptırma, drama çalışmaları, soru-cevap yöntemi, oyun hamuruyla şekil yaptırma gibi yöntemleri kullandıklarını belirtmişlerdir.

Karamustafaoğlu ve diğerlerinin (2018) çalışmasında ortaya çıkan vurgularda gezi sonrası öğretmenlerin sınıfta yapmış oldukları sanat etkinlikleri, sohbet etme, drama etkinliği ve video izletimi hususları benzer şekilde yürütülen araştırmanın da sonuçlarından elde edilmiştir. Paydaşlardan alınan cevaplara ek olarak, gözlem sonuçlarında da öğretmenlerin uygulamaları takip edilmiş ve benzer şekilde çalışmalar yapıldığı ortaya konmuştur. Son olarak, MEB 2013 okul öncesi eğitim programında yer verilen değerlendirme bölümünde ise gezi sonrası çalışmalara benzer çalışmalarda ek olarak afiş / poster tasarlatma, sunum yaptırma, sergi düzenleme ve çekilen fotoğraflar hakkında konuşma gibi bölümlerden oluşmaktadır (MEB, 2013).

Öneriler

Yapılan bu çalışma, okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısının incelenmesini temel alarak öğretmenlerin, okul yönetiminin, velilerin ve yetkililerin görüşleri, MEB 2013 okul öncesi eğitim programı doküman analizi ve gezi-gözlem sonuçlarına dayanmaktadır.

Araştırma bulgularına yönelik sunulabilecek önerilerden ilki, planlanan ODÖO etkinliklerine yönelik öğretmen, okul yönetimi, veli ve yetkililerin ortak bir paydada buluşabilecekleri çeşitli çalışmaların içerisinde bulunmalarıdır. Bu amaçla farklı paydaşların bir arada yer alabileceği kongre, şenlik, festival gibi düzenlemelerin yapılmasının bu etkinliklerin kalitesini ve verimliliğini artırabileceği söylenebilir.

Bir diğer öneri, paydaşlardan alınan cevaplar ve MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) 2013 okul öncesi eğitim programının incelenmesi sonucunda yer verilen Okul Dışı Öğrenme Ortamı (ODÖO) çalışmalarına MEB ve belediye gibi kurum ve kuruluşlardan büyük çaplı yatırımların yapılması servis, giriş ücreti gibi iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Okullara yapılabilecek bu yatırımlarla birlikte ODÖO etkinliklerinin nicelik ve nitelik açısından zenginleştirilmesi önerilmektedir.

Öğretmen görüşlerinden yola çıkarak öğretmenlerin genellikle programda yer verilen ODÖO'na yönelik etkinlik planladıkları ve farklı alanlarda kazanım ve göstergelere yönelik etkinlik planlamakta ve uygulamakta yetersiz oldukları görülmüştür. Bu doğrultuda öğretmenlere verilebilecek ODÖO hizmet içi eğitimi ile bu alanda farkındalıklarının artması ve programda yer verilen ODÖO etkinlikleri haricinde de bu ortamları kullanımları ve bu ortamlara yönelik etkinlik planlamaları desteklenebilir.

Özellikle salgın süreci sonrasında alan gezileri sırasında karşılaşılan en büyük problemler arasında güvenlik ve sağlık sorunlarının yer aldığı görülmüştür. Bu kapsamda, birçok merkez yetkilisinin görüşlerine ve öğretmen, okul yönetimi ve velilerin bakış açılarındaki endişelere göre okul dışı öğrenme ortamlarında özellikle okul öncesi dönemi öğrencilerine ayrı bir alanda yer verilerek çocukların bu alanlarda yeteri kadar vakit geçirmeleri sağlayabileceği düzenlemeler yapılabilir.

Yetkililerin görev ve sorumlulukları incelendiğinde bu ortamlarda okul öncesi eğitime yönelik yeteri kadar rehberin bulunmadığı ve var olan rehberlere ise okul öncesi eğitimde ODÖO kullanımına yönelik eğitim verilmediği görülmüştür. Bu noktada okul öncesi

dönemindeki öğrencilerle birebir etkileşim kuracak rehberlere yönelik hizmet içi eğitimlerin verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ile ODÖO etkinliklerine yönelik iyileştirme ve zenginleştirme çalışmalarının yürütülmesine yönelik düzenlemelerin gerekliliği ortaya konulmuştur. Okul öncesi döneminde ODÖO etkinliklerine yönelik yapılabilecek daha fazla araştırma ile yapılan bu çalışmadan elde edilecek sonuçların karşılaştırılması da ayrıca önem taşımaktadır.

Okul öncesi eğitimde ODÖO kullanımına ilişkin çalışmada yer verilen paydaş gruplarına yönelik yeni yapılacak olan nicel çalışmalarla birlikte elde edilen verilerin desteklenmesi sağlanabilir. Bu konuda ileride yapılabilecek çalışmalarda sadece öğretmen, okul yönetici, veli ve yetkililerden ziyade bu sürecin içerisinde yer alabilecek kişilerle öğrenci, MEB çalışanları ve sürece katılacak okul personeli gibi örneklemin dâhil edilmesi yapılacak olan çalışmalara daha detaylı bir veri sağlayacaktır. Öğrencilerle birebir etkileşim içinde bulunacak örneklemin seçilmesi çalışmaya zenginlik katabilir ve farklı meslek grubundaki kişilerin görüşleri alınarak farklı bir bakış açısı elde edilebilir.

Bu çalışma salgın gibi olağanüstü bir dönemin etkisi altında yürütülmüştür. Özellikle örneklem seçimi yöntemi düşünüldüğünde ileride yapılabilecek çalışmalarda farklı örneklem yöntemlerinin kullanılarak yürütülmesi önerilmektedir. Buna ek olarak, katılımcıların ve planlanan etkinliklerin salgın koşullarından etkilendiği ve katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlarında salgın sürecinin etkisi olduğu görülmektedir. Araştırmacılara öneri olarak, çalışma salgının olası psikolojik, sosyal ve ekonomik etkisinin zayıfladığı süreçte yürütülerek, mevcut sonuçlar ile karşılaştırma yoluna gidilebilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın ilk sınırlılığı salgın koşulları altında yürütülmüş olması nedeniyle örneklem seçimi sırasında gerçekleşmiştir. Araştırma kolay ulaşılabilir örneklem yönetimine göre yürütülmüştür. Salgın şartları düşünüldüğünde çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için

izin alınması sırasında sorunlar yaşanmıştır. Bu nedenle, araştırmacı çalışmayı yürütebileceği, yakın çevresinde olan ve kolay izin alabileceği okulları örnekleme dâhil etmiştir. Okullardan seçilecek olan örneklem grubu ise okul yönetiminin yol göstermesi sonucu oluşmuş ve amaçlı olarak seçilmiştir. Özellikle gezi-gözlem çalışmalarının sorun oluşturması nedeniyle araştırmacı katılımcı okullardan birinde küçük yaş grubuyla çalışmıştır.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise salgın sürecinin etkisiyle okullarda yapılan okul dışı öğrenme ortamı etkinliklerine bir süre ara verilmiş olmasıdır. Bu durum öncelikle yapılacak olan gezi-gözlem çalışmalarında izin alınmasını zorlaştırmıştır. Okullarda planlanan ODÖO etkinlikleri genellikle okul yemekhanesinde ve okul bahçesi gibi alanlarda yürütülmüştür. Ayrıca, O3'te ODÖO etkinliği olarak sanal müze gibi dijital platformlarda gerçekleştirilen etkinlikler olarak yapılmaktadır. Bununla birlikte, O1 de ise çömlek ve ebru atölyesi, planetaryum etkinliği ve köpük gösterisi gibi etkinlikler ise okul içerisinde yapılmıştır. Sonuç olarak, salgın nedeniyle bu ortamlara yapılan etkinliklerin kısıtlanması ile de katılımcıların görüşlerinde farklılıklar olduğu, cevaplarında salgın öncesi ve sonrası gibi kategorilendirme yoluna gittikleri dikkat çekmektedir.

Ayrıca, salgın koşulları nedeniyle her bir ODÖO kendi temizlik ve güvenlik tedbirlerini almışlardır. Bu merkezlerden Oyuncak Müzesi sürecin başında ziyaretçi kabul etmezken Satranç Müzesi, Bilim Merkezi ve MTA Tabiat Tarihi Müzesi ise atölye çalışmalarını kısmi olarak durdurmuştu. Sürecin bu şekilde ilerlemesi nedeniyle hem okul gezilerinin azalmasına hem de bu gezilere katılan öğrenci sayısında azalmalara yol açtığı görülmüştür. Bütün bunların sonuçları olarak da bu alanlarda yapılmak istenen gözlem çalışmalarının sınırlandırılmasına neden olmuştur.

Kaynaklar

- Agostini, F., Minelli, M., & Mandolesi, R. (2018). Outdoor education in Italian kindergartens: How teachers perceive child developmental trajectories. *Frontiers in Psychology*, 9:1911. DOI: 10.3389/fpsyg.2018.01911
- Aksüt, P. ve Çavuş-Güngören, S. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının fen kavramları ile mutfak, pazar, banyo, market ve oyun parkı ortamlarındaki günlük yaşamı ilişkilendirme durumları. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 9(2), 166-204. ISSN: 2148-2160.
- Aktın, K. (2017). Okul öncesi dönemde müze eğitimi ile çocukların tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2): 465-486. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.336734>
- Altun, A. ve Kasalak, İ. (2021). Bilim merkezleri. Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 70). Pegem Akademi.
- Anuradha, K. N. (2002) Impact of non-formal education on all-round development of preschool children. *Journal of Social Sciences*, 6:1, 21-23, DOI: 10.1080/09718923.2002.11892325.
- Arnas, Y. A. (2017). Oyun, öğrenme ve deneyimin birleşimi: Çocuk müzeleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 17-30. DOI:10.21612/yader.2017.010.
- Aslan, A. (2019, 1-3 Kasım). Okul dışı öğrenme ortamları faaliyetleri: Trabzon ili örneği. 1. *Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi*, 38-46, 2019. https://icilcongress.org/wp-content/uploads/2022/03/proceedings_book-2020_12_30-17_49_35-UTC.pdf
- Aşkar, N. (2021). Açık havada eğitim: Okul öncesi eğitim programı materyalleri bağlamında bir değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 132-153. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351236>

- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 80-94. Orcid No: 0000-0001-7997-1018.
- Baykal, F. (2017, 11-14 Mayıs). Yaşam boyu öğrenmede eğitim çiftlikleri ve ekomüzeler. *IV the International Eurasian Educational Research Congress (Ejer Congress)*. <https://drive.google.com/file/d/1QYhTmBHLomFex57lmSMdL9KsymxpwoKr/view>
- Beames, S., Higgins, P., & Nicol, R. (2012). *Learning outside the classroom: Theory and guidelines for practice*. Routledge Taylor & Francis Group.
- Becker, B., Boldin, E., & Klein, O. (2016). Formal and informal early education of Turkish-origin children in Germany. *Early Child Development and Care*, 186(1), 173-189. DOI: 10.1080/03004430.2014.944516.
- Berg B. L., & Lune H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Aydın, H. (Çev. Ed.). Eğitim Yayınevi.
- Bozdoğan, A. E. (2011). Müzeler. Şimşek C. L. (Ed.), *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 25-47). Pegem Akademi.
- Bozdoğan, A. E. (2021). Bilim merkezleri. Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s.48-62). Pegem Akademi.
- Colardyn, D., & Bjornavold, J. (2004). Validation of formal, non-formal and informal learning: Policy and practices in EU member states. *European Journal of Education*, Vol. 39, No. 1, 2004. ISBN 978-92-896-0509-0
- Connelly, J. A., Manniningham, S., & Champagne, M. (2020). Factors related to energetic play during outdoor time in childcare. *Early Childhood Education Journal* 49(3), 441-449. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01088-8>
- Cooper, A. (2015). Nature and the outdoor learning environment: The forgotten resource in early childhood education. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 3(1), p. 85. ISSN: 2331-0464 (online)

- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Bütün, M. ve Demir, S. B.(Çev. Ed.). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2016). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. SAGE Publications, Inc.
- Çakır-İlhan, A. (2021). Müzeler. Şen A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 22-39). Pegem Akademi.
- Çavuş, R., Öztuna Kaplan, A. ve Laçın Şimşek, C. (2019, Kasım 1-3). Ortaokul öğrencilerinin bilimsel alan gezilerine yönelik tutumları: Bilim merkezi gezisi örneği. 1. *Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi*, 109. https://www.researchgate.net/profile/Pelin-Koeseoglu/publication/344097903_Perspectives_Of_Science_Teachers_About_Science_Teaching_In_Informal_Setting/links/5f5206d6a6fdcc9879ca04c5/Perspectives-Of-Science-Teachers-About-Science-Teaching-In-Informal-Setting.pdf
- Çetin, O. ve Yalçınkaya, E. (2019, Kasım 1-3). Fen bilgisi ve sosyal bilgiler eğitimi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme tercihlerinin bulanık çok kriterli karar verme ile değerlemesi. 1. *Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi*, 184-195, 2019. https://icilcongress.org/wp-content/uploads/2022/03/proceedings_book-2020_12_30-17_49_35-UTC.pdf
- Daş, B., Aslan, A. ve Yedigaroğlu, E. (2021). Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sağlığı, gelişimi ve sürdürülebilir kalkınma bilinci üzerindeki etkileri. *İnfomal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 87-124. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/jrinen/issue/63074/807463>

- Dealey, R. P., & Stone, M. H. (2018). Exploring out-of-school play and educational readiness. *Early Childhood Education Journal*, 46(2), 201-208. DOI: 10.1007/s10643-017-0849-7
- Deich, B. A., & Galeeva, N. V. (2018). The historical development of out-of-school education in light of the subculture of childhood. *Russian Education & Society*, 60.3, 203-215, DOI: 10.1080/10609393.2018.1451199.
- Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiye’de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7 (2): 07-18, 2014 ISSN: 1308-0040, E-ISSN: 2146-0132.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Dere, F. (2022). *Okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı hakkında öğretmenlerin görüşleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Erden, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Arkadaş Yayınevi.
- Ernst, J. (2014). Early childhood educators’ use of natural outdoor settings as learning environments: An exploratory study of beliefs, practices, and barriers. *Environmental Education Research*, 20: 6, 735-752, DOI:10.1080/13504622.2013.833596.
- Ertaş-Kılıç, H. (2021). Milli parklar. Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s.188-208). Pegem Akademi
- Ertaş-Kılıç, H. ve Şen, A. İ. (2011). Planetarium. Şimşek, C. L. (Ed.), *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. (2. Baskı, s. 85-102). Pegem Akademi.
- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde program geliştirme*. Edge Akademi Yayıncılık.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology*, Vol. 16, No. 2, April 2007. DOI: 10.1007/s10956-006-9027-1.

- Flynn, I. J., Bassett, D. R., Fouts, H. N., Thompson, D. L., & Coe, D. L. (2017) Active families in the great outdoors: A program to promote family outdoor physical activity. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 17:3, 227-238, DOI: 10.1080/14729679.2017.1291355
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Göloğlu-Demir, C. ve Çetin, F. (2021). "Okul dışı öğrenme faaliyetlerine (ODÖF) yönelik öğretmen tutum ölçeği" geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, Third Sector Social Economic Review* 56(2) 2021, 895-910. DOI: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.05.1600.
- Guichard, S., Coelho, V., & Grande, C. (2022). Environment mediates the relationship between preschoolers functioning and involvement in out-of-school activities. *OTJR: Occupation, Participation and Health*. April 2022. DOI: 10.1177/15394492221083943
- Güngör, C. (2021). Out-of-school education. Koca, Ş. (Ed.) *Research and Reviews in Educational Sciences – I*, (1. Baskı, s. 33-52). Gece Kitaplığı Yayınevi.
- Güngör, C. ve Göloğlu-Demir, C. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme faaliyetlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1) , 15-30. DOI: 10.32709/akusosbil.852503
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Hunter, J., Syversen, K. B., Graves, C., & Bodensteiner, A. (2020). Balancing outdoor learning and play: Adult perspectives of teacher roles and practice in an outdoor classroom. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 7(2), 34-50. ISSN: 2331-0464 (online)

İnce, S. ve Akkanca, N. (2021). Okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik ebeveyn görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* e-ISSN:2146-5983 Yıl: 2021 Sayı: 58 Sayfa: 172-197.

İrdem-Diremci, S. ve Yavuz-Topaloğlu, M. (2021). İlkokul öğrencilerinin okul dışı öğrenme ortamındaki tecrübeleri ile ilgili görüşleri: Meslek atölyeleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 1-12
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/62657/793710>

Karadoğan, S. (2016). Eğitimde sınıf-okul dışı öğrenme uygulamaları ve yaşanan sorunlar. Aksu, R. (Ed.), *Türkiye’de Eğitim Sorunlarına Yönelik Akademik Değerlendirmeler ve Çözüm Önerileri-I 1*, (47-84). Maya Akademi Yayıncılık.

Karamustafaoğlu, S., Ayvalı, L. ve Ocak, Y. (2018). Okul öncesi eğitimde informal ortamlara yönelik öğretmenlerin görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3 (2) , 38-65. <https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=268&article-id=12677>

Kesicioğlu, O. S. ve Alisinanoğlu, F. (2013). Okul öncesi dönem çocukların okul dışı (informal) matematik öğrenme süreçlerine ilişkin aile görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 6 Issue 7: 671-685 DOI:10.9761/JASSS1765.

Kılıç, H. E. ve Şen, A. İ. (2014). Okul dışı öğrenme etkinliklerine ve eleştirel düşünmeye dayalı fizik öğretiminin öğrenci tutumlarına etkisi. *Türk Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim*, Cilt 39 (2014). Sayı 176 13-30. DOI:10.15390/EB.2014.3635.

Kır, H., Kalfaoğlu, M. ve Aksu, H. H. (2021). Matematik öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Educational Studies in Mathematics*, 2021, 8(1), 59-76. <https://doi.org/10.17278/ijesim.839925>

Kırkoğlu, S. (2004). *Doğa eğitimi programlarının uygulama boyutunda planlama sürecinin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Knox, P., Simpson, A., Yang, J., & Maltese, A. (2022). Exploring caregiver influence on child creativity and innovation in an out-of-school engineering program. *Thinking Skills and Creativity* 45 (2022) 101064. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101064>
- Koç, F. ve Sak, R. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki etkinliklere yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 43-71. <https://doi.org/10.19171/uefad.323381>
- Kölemen, E. B. (2021). *Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinliklerin 60-72 aylık çocukların sosyal beceri düzeylerine etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Köşker, N. (2019). Okul öncesi çocuklarında doğa algısı. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-308. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-443217>
- Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. ISSN:1302-8944 Yıl: 2018 Sayı: 48 Sayfa: 111-135.
- Küçük, A. ve Yıldırım, N. (2021). Doğa eğitimi ve doğa okulları. Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 246-271). Pegem Akademi.
- Lewis, B. B. (2010). *Informal learning and early childhood faculty: The importance of intentional and incidental workplace learning in the preparation of preschool teachers* (Doctoral dissertation). Athens, Georgia.
- Long, S. D. (2015). The arts in and out of school: Educational policy, provision and practice in Ireland today. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(2), 267-286. ISSN: 1307-9298.
- Lundy, A., & Trawick-Smith, J. (2021). Effects of active outdoor play on preschool children's on-task classroom behavior. *Early Childhood Education Journal*, 49(3), 463-471. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01086-w>

- Maarschalk, J. (1988). Scientific literacy and informal science teaching. *Journal of Research in Science Teaching*, 25(2), 135-146. <https://doi.org/10.1002/tea.3660250205>
- Manen, M. V. (2016). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. Routledge Taylor & Francis Group.
- McNaughton, S., Zhu, T., Rosedale, N., Jesson, R., Oldehaver, J., & Williamson, R. (2022). In school and out-of-school digital use and the development of children's self-regulation and social skills. *British Journal of Educational Psychology*, 92(1), 236-257. <https://doi.org/10.1111/bjep.12447>
- Melnic, A., & Botez, N. (2014) Formal, non-formal and informal interdependence in education. *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 17(1), 113-118. https://www.ugb.ro/etc/etc2014no1/18_Melnic_Botez.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *23 Eğitim Vizyonu*. Ankara. İnternet Adresi https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Dışı Öğrenme. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu*. İnternet Adresi <http://ogm.meb.gov.tr>.
- Moustakas, C. (2010). *Phenomenological research methods*. Sage Publications.
- Nyland, B., Nyland, C., Gao, Y., Ng J., & Zeng, X. (2016). The Si Huan playgroup: An initiative to provide non-formal early childhood education experiences to children of migrants in Beijing. *Asia Pacific Journal of Education*, 36:3, 319-331, DOI:10.1080/02188791.2014.934783.
- Ocak, İ. ve Korkmaz, Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4 (1), 18-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijofe/issue/37692/399111>

- Oktay, Ö. (2021). Akvaryumlar. Şen, A. İ. (Ed.). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 162-182). Pegem Akademi.
- Oktay, Ö., Üner, S. ve Şen, A. İ. (2021). Fen bilimleri, fizik, kimya, biyoloji öğretim programları ile ders kitaplarının okul dışı öğrenme açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. e-ISSN:2146-5983 Yıl: 2021 Sayı: 58 Sayfa: 671-710.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2016). Eğitim programı temeller, ilkeler ve sorunlar [Curriculum: Foundations, principles and issues]. Arı, A. (Çev. Ed.). *Eğitim Yayınevi*. (Orjinal kitabın yayın tarihi 1988).
- Öner, G. ve Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Nisan 2019, 20 (Özel Sayı), DOI: 10.17494/ogusbd.
- Özcan, H. ve Yılmaz, Ş. (2018). Planetaryum gezisi ile fen bilgisi öğretmen adaylarının astronomi kavramlarındaki değişimin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, Cilt 12, Sayı 1, Haziran 2018, sayfa 392-418. ISSN: 1307-6086.
- Özer, M. ve Yıldırım, A. (2019). Okul öncesi dönemde müze ile eğitim: Öğretmenler ne biliyor? Ne yapıyor?. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 396-430. <https://doi.org/10.18039/ajesi.577246>
- Özsoy, V. (2019, 1-3 Kasım). Gözlemlene ve yavaş bakış yoluyla öğrenme. 1. *Uluslararası İncelene Öğrenme Kongresi*, https://icilcongress.org/wp-content/uploads/2022/03/proceedings_book-2020_12_30-17_49_35-UTC.pdf
- Öztura, E. (2010). *Truva tarihi milli parkı, Kazdağı milli parkı ve Spil dağı milli parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de “milli park” kavramı ve eğitimi üzerine görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Park, J. (2020). Early childhood teacher's awareness for mathematics education and outdoor movement activity. *International Journal of Advanced Culture Technology* Vol.8 No.2 204-208 (2020) DOI <https://doi.org/10.17703/IJACT.2020.8.2.204>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Bütün, M. ve Demir S. B. (Çev. Eds.). Pegem Akademi.
- Pliogou, V., Gakos, S., & Dedousi, N. (2018). Diversity and disability in visual arts, children's literature, play and creative writing: an educational program for children in early childhood education in a non-formal educational setting. *European Journal of Alternative Education Studies*, [S.L.], July 2018. ISSN 25015915. doi:<http://dx.doi.org/10.46827/ejae.v0i0.1819>.
- Robson C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırması*. Çinkır, Ş. ve Demirkasımoğlu, N. (Çev. Eds.). Anı Yayıncılık.
- Saraç, H. (2017). Türkiye'de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3 (2) , 60-81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuatd/issue/29425/337191>
- Sibanda, R., & Kajee, L. (2019). Home as a primary space: Exploring out-of-school literacy practices in early childhood education in a township in South Africa. *South African Journal of Childhood Education*. ISSN: (Online) 2223-7682. <https://doi.org/10.4102/sajce.v9i1.686>
- Sönmez, S. ve Seyhan, G. B. (2016). MEB 2013 okul öncesi eğitim programının sağlık kavramı açısından incelenmesi. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, Volume 7, Issue 1, January 2016: / Cilt 7, Sayı 1, Ocak 2016: 146-174 DOI: 10.17569/tojqi.67144.
- Su, Y. (2022). Okul öncesi eğitimde müzelerin etkin kullanımı. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 3(2), 97-110. e-ISSN: 2757-5284.

- Sullivan, K., Bray, A., & Tangney, B. (2020). Developing twenty first-century skills in out-of-school education: The Bridge21 Transition Year Program. *Technology, Pedagogy and Education*, 30 (4), 525-541. DOI: 10.1080/1475939X.2020.1835709.
- Şeker, H. (2017). *Eğitimde program geliştirme: Kavramlar-yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık.
- Şen, A. İ. (2021). *Okul dışı öğrenme ortamları*. Pegem Akademi.
- Şentürk, E. (2021). Gökevlere (Planetaryumlar). Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s. 92-112). Pegem Akademi.
- Şirin-Kaya, Ş. ve Özyürek, A. (2022). Bahçede uygulanan okul öncesi eğitimin çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (1) , 128-142 . DOI: 10.33206/mjss.896591
- Tamir, P. (1990). Factors associated with the relationship between formal, informal, and non-formal science learning. *Journal of Environmental Education*, 34-42. <https://doi.org/10.1080/00958964.1991.9943052>
- Thorleifsdottir, K. (2008). *Neighborhood design: Associations between suburban neighborhood morphology and children's outdoor, out-of-school, physical activities* (Doctoral dissertation). Raleigh, North Carolina.
- Torun, Ü. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Tsybanyuk, O., Zavgorodnia, T., Hnes, N., Doronina, T., Strazhnikova, I., & Dariichuk, S. (2021). The role of public associations in the implementation of out-of-school education. *Laplace em Revista (International)*, vol.7, n. 3C, Sept. - Dec. 2021, p.613-618 ISSN: 2446-6220. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-6220202173C1668p.613-618>
- Tudor, S. L. (2013). Formal - non-formal – informal in education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 76. 821 – 826. Doi:10.1016/j.sbspro.2013.04.213

- Tutkun, C., Aydın-Kılıç, Z.N., Balcı, A. ve Kök, M. (2019) Okul öncesi öğretmenlerinin alan gezisi etkinliğine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* ,14(20), 469-487. DOI: 10.26466/opus.571498
- Türk, C. ve Kalkan, H. (2018). Bilim merkezlerinin toplumdaki yeri ve dünyadan bazı bilim merkezi örnekleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü*, 14(20), 469-487. DOI 10.1007/s10956-014-9516-6.
- Türkmen, H. (2021). Hayvanat bahçeleri. Şen, A. İ. (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (2. Baskı, s.136-157). Pegem Akademi.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri*. Rüzgâr M. E. ve Aslan B. (Çev. Eds.). Pegem Akademi.
- Uludağ, G. (2017). *Okul dışı öğrenme ortamlarının fen eğitiminde kullanılmasının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Usanmaz, N. (2020). *Formal ve informal eğitim veren okullardaki 4-6 yaş arası çocukların doğaya ait bakış açılarının resimleri aracılığıyla incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Ünalan, Z. (2011, 11 Ağustos). Bilim merkezleri. *Tübitak, Bilim ve Teknik Dergisi*. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/Upload/SingleFile/Dosya-497-263.pdf>
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme "Teori ve teknikler"*. Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Werquin, P. (2010). *Recognizing non-formal and informal learning outcomes, policies and practices*. ISBN 978-92-64-06385-3. Retrieved from www.oecd.org/publishing/corrigenda. OECD 2010.
- Yaşar, O. ve Şeremet, M. (2008). Türkiye’de milli park eğitimi ve milli park eğitimine ilişkin bir araştırma: Gelibolu yarımadası tarihi milli parkı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 1/5 Fall 2008. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/national->

[park-education-in-turkey-and-a-researchregarding-national-park-education-gallipoli-peninsula-historical-nationa.pdf](#)

- Yaşar-Çetin, B. (2021). *Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumlarının değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17 Sayı: 33,94-127. DOI: 10.35675/befdergi.826566.

EK-A: Uzman Görüşü Formu

	UZMAN 1	UZMAN 2	UZMAN 3	Sonuç
1	Rahmi M. Koç Müzesi	Oyuncak Müzesi	Rahmi M. Koç Müzesi	Rahmi M. Koç Müzesi
2	Oyuncak Müzesi	Satranç Müzesi	MTA Tabiat Tarihi Müzesi	Oyuncak Müzesi
3	Cin Ali Müzesi	Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	Anadolu Medeniyetleri Müzesi	MTA Tabiat Tarihi Müzesi
4	Bilim Merkezi	Rahmi M. Koç Müzesi	ODTÜ Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi	Satranç Müzesi
5	Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi	Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	Etnografya Müzesi	Bilim Merkezi
6	Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	Etnografya Müzesi	Bilim Merkezi	Anadolu Medeniyetleri Müzesi
7	MTA Tabiat Tarihi Müzesi	Kurtuluş Savaşı Müzesi	Oyuncak Müzesi	Etnografya Müzesi
8	Satranç Müzesi	Ankara Resim ve Heykel Müzesi	Ali Kuşçu Gökbilim Merkezi	Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi
9	PTT Pul Müzesi	PTT Pul Müzesi	Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi	Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi
10	Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Altıncı Köy Açık Hava Müze	Ankara Resim ve Heykel Müzesi	PTT Pul Müzesi

EK-B: Çocuk Gözlem Formu

Tarih:.....

ÇOCUK GÖZLEM FORMU

Geziye Katılacak Okulun Adı:	
Geziye Katılacak Yaş Grubu:	
Gezi Tarihi:	
Geziye Gidilecek Yer Adı:	
Gezi Süresi:	
Gezinin Amacı:	
Gezinin Konusu:	
Gezi İçin Öğrencilere Verilecek İnceleme-Araştırma Görevi:	
Gezide Amaçlanan Kazanımlar:	
Gezide Gözlem Yapılacak Davranışlar:	
Gezide Gözlem Sürecinin Planlaması (Davranışın Nerede, Ne Zaman, Ne Sıklıkta vs. Gözlemleneceği):	
Gezide Öğretmenin Gözlemleri:	
Gözlem Sürecinin Değerlendirilmesi:	
Sonuç ve Öneriler:	

Gözlemi Yapan Öğretmenin;
Adı-Soyadı
Unvanı İmza

EK-C: Gönüllü Katılım Öğretmen Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (ÖĞRETMEN)**

...../...../.....

Sevgili Meslektaşım,

Çalışmama gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim. Okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin uygulamaları tespit etmek adına Doç. Dr. Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ hazırlanacak olan yüksek lisans tez çalışmamda, sizin sınıf içerisinde yaptığınız uygulamaları görmek ve bunları değerlendirmek üzere sizinle görüşme yapmak istiyorum. Sizin uygulamalarınız ve bu uygulamaları birlikte değerlendirmemiz, araştırmanın temelini oluşturacaktır. Amacı yukarıda açıklanmış olan bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır.

Uygulamalarınızı değerlendireceğimiz görüşmemiz sırasında, verilerin kayba uğramaması amacıyla ses kaydı yapmak istiyorum. Kayda alınan tüm veriler sadece bilimsel bir amaçla kullanılacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır. Araştırmada isminizin kullanılması gerektirecekse, takma bir isim kullanılacaktır. Çalışmamız kapsamında kişisel bilgileriniz kullanılmayacaktır. Verecek olduğunuz bilgilerden dolayı kendinizi rahatsız hissedeceğiniz bir durumla karşı karşıya bırakılmayacağınızı, rahatsız hissettiğiniz takdirde çalışmadan ayrılabilenizi taahhüt ediyorum. Katılmama ya da vazgeçilmesi durumunda kişiye sorumluluk getirmeyecek veya herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır. Uygulama sırasında merak ettiğiniz konular ve uygulama sonrasında sonuçlar ile ilgili tarafımdan her zaman bilgi alabilirsiniz. Araştırma kapsamında kişisel bilgiler ile 10 adet soru yer almaktadır. Bu kapsamda araştırmanın 30-45 dk. sürmesi planlanmaktadır. Dilediğiniz takdirde kayda alınan veriler sizinle paylaşılacaktır.

Yukarıdaki tüm açıklamaları okuyarak sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı ve sahip olduğunuz hakları araştırmacı olarak koruyacağıma dair bir belge olarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum.

Katılımcı Öğretmen

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

EK-D: Gönüllü Katılım Okul Yöneticisi Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (OKUL YÖNETİCİSİ)**

...../...../.....

Sevgili Yetkili,

Çalışmama gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim. Erken çocuk eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin uygulamaları tespit etmek adına Doç. Dr. Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ danışmanlığında hazırlanacak olan yüksek lisans tez çalışmamda, okunuz içerisinde yapılan uygulamaları görmek ve bunları değerlendirmek üzere sizinle görüşme yapmak istiyorum. Sizin uygulamalarınız ve bu uygulamaları birlikte değerlendirmemiz, araştırmanın temelini oluşturacaktır. Amacı yukarıda açıklanmış olan bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır.

Uygulamalarınızı değerlendireceğimiz görüşmemiz sırasında, verilerin kayba uğramaması amacıyla ses kaydı yapmak istiyorum. Kayda alınan tüm veriler sadece bilimsel bir amaçla kullanılacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır. Araştırmada isminizin kullanılması gerektirecekse, takma bir isim kullanılacaktır. Çalışmamız kapsamında kişisel bilgileriniz kullanılmayacaktır. Verecek olduğunuz bilgilerden dolayı kendinizi rahatsız hissedeceğiniz bir durumla karşı karşıya bırakılmayacağınızı, rahatsız hissettiğiniz takdirde çalışmadan ayrılabilenizi taahhüt ediyorum. Katılmama ya da vazgeçilmesi durumunda kişiye sorumluluk getirmeyecek veya herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır. Uygulama sırasında merak ettiğiniz konular ve uygulama sonrasında sonuçlar ile ilgili tarafımdan her zaman bilgi alabilirsiniz. Araştırma kapsamında kişisel bilgiler ile 8 adet soru bulunmaktadır. Araştırmanın yaklaşık olarak 30-45 dk. arası sürmesi planlanmaktadır. Dilediğiniz takdirde kayda alınan veriler sizinle paylaşılabilir.

Yukarıdaki tüm açıklamaları okuyarak sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı ve sahip olduğunuz hakları araştırmacı olarak koruyacağıma dair bir belge olarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum.

Katılımcı Yönetici

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

EK-E: Gönüllü Katılım Veli Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (VELİ İZNİ)**

.... / ... /

Sayın Veli,

Çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve bana ayıracağınız zaman için şimdiden çok teşekkür ederim. Bu form, yaptığım araştırmanın amacını size anlatmayı ve çocuğunuzun bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma için, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır. Araştırma, okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik uygulamaları tespit etmek adına gerçekleştirilecek olan Doç. Dr. Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ danışmanlığında hazırlanacak bir yüksek lisans tezidir. Bu sebeple de, uygulanan yaklaşım kapsamındaki etkinlikler ve bu etkinliklere ilişkin sizin görüşlerinizi almak, araştırma için büyük bir önem arz etmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik sizin görüşlerinizi almak amacıyla sizinle görüşme yürütülecektir. Görüşme sırasında oluşabilecek kesintileri önlemek amacıyla ses kaydı yapmak istiyorum. Kayda alınmış olan tüm veriler, sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak, kimseyle paylaşılmayacaktır. Çalışmamız kapsamında kişisel bilgileriniz kullanılmayacaktır. İsminizin araştırmada kullanılması gerekecekse, bunun yerine takma bir isim kullanılacaktır. İstedığınız zaman görüşmeyi kesebilir ve çalışmadan ayrılabilirsiniz. Katılmama ya da vazgeçilmesi durumunda kişiye sorumluluk getirmeyecek veya herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır. Araştırma kapsamında kişisel bilgiler ile 9 adet soru yer almaktadır. Bu kapsamda araştırmanın yaklaşık olarak 30-45 dk. arasında sürmesi planlanmaktadır. Son olarak, okul öncesi döneminde okul dışı öğrenme ortamlarını daha iyi betimleyebilmek adına salgın koşulları içerisinde gerekli izinler alınabildiği takdirde çocuklarla bir okul dışı öğrenme ortamına gezi düzenlenmesi ve bu gezi sürecinde çocukların gözlemlenmesi planlanmaktadır.

Bu bilgileri okuduktan sonra, bu araştırmaya gönüllü olarak katılmayı ve araştırma dâhilinde benim size verdiğim güvenceye dayanarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum. Çalışmaya katılmakla ilgili onay vermeden önce veya onay verdikten sonra sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili benimle iletişime geçebilirsiniz. İstedığınız takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak için de irtibat numaramdan bana ulaşabilirsiniz. Formu okuyarak imzaladığınız için çok teşekkür ederim.

Katılımcı Öğrencinin Velisi

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

EK-F: Gönüllü Katılım Okul Dışı Öğrenme Ortamı Yetkilisi Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMI YETKİLİSİ)**

..../..../.....

Sevgili Yetkili,

Çalışmamı gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim. Okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin uygulamaları tespit etmek adına Doç. Dr. Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ danışmanlığında hazırlanacak olan yüksek lisans tez çalışmamda, kurumunuz içerisinde yaptığınız uygulamaları görmek ve bunları değerlendirmek üzere sizinle görüşme yapmak istiyorum. Sizin uygulamalarınız ve bu uygulamaları birlikte değerlendirmemiz, araştırmanın temelini oluşturacaktır. Amacı yukarıda açıklanmış olan bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon izni alınmıştır.

Uygulamalarınızı değerlendireceğimiz görüşmemiz sırasında, verilerin kayba uğramaması amacıyla ses kaydı yapmak istiyorum. Kayda alınan tüm veriler sadece bilimsel bir amaçla kullanılacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır. Araştırmada isminizin kullanılması gerektirecekse, takma bir isim kullanılacaktır. Çalışmamız kapsamında kişisel bilgileriniz kullanılmayacaktır. Verecek olduğunuz bilgilerden dolayı kendinizi rahatsız hissedeceğiniz bir durumla karşı karşıya bırakılmayacağınızı, rahatsız hissettiğiniz takdirde çalışmadan ayrılabilenizi taahhüt ediyorum. Katılmama ya da vazgeçilmesi durumunda kişiye sorumluluk getirmeyecek veya herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır. Uygulama sırasında merak ettiğiniz konular ve uygulama sonrasında sonuçlar ile ilgili tarafımdan her zaman bilgi alabilirsiniz. Araştırma kapsamında kişisel bilgiler ile 10 adet soru yer almaktadır. Bu kapsamda araştırmanın 30-45 dk. sürmesi planlanmaktadır. Dilediğiniz takdirde kayda alınan veriler sizinle paylaşılacaktır.

Yukarıdaki tüm açıklamaları okuyarak sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı ve sahip olduğunuz hakları araştırmacı olarak koruyacağıma dair bir belge olarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum.

Katılımcı Yetkili

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

EK-G: Öğretmen Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmenler,

Bu çalışma okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinlerin alınması planlanmaktadır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmede verdiğiniz bilgilerde ayrıntıyı kaçırmamak adına izniniz dâhilinde ses kaydı alınacaktır. İsteğiniz zaman ses kaydını durdurabilir, ya da kaydını silebiliriz. Görüşme esnasında veya sonrasında herhangi bir nedenle araştırmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmanın verileri gizli tutulacaktır, elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılar kodlarla tanımlanacak ve kişisel bilgiler üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacaktır. İstenildiği takdirde çalışmanın sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Sormak istediğiniz herhangi bir soru var mı? Eğer hazırsanız görüşmemize başlayabiliriz. Katılarınız için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacılar

Doç. Dr. Sevinç Gelmez Burakgazi (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Merve Koçak (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

I. BÖLÜM

Paylaşmak isterseniz yaşınızı öğrenebilir miyim?

.....

Eğitim durumunuz?

a) Ön Lisans b) Lisans c) Yüksek Lisans d) Doktora

Mezun olduğunuz üniversite?

.....

Mezun olduğunuz fakülte/bölüm?

.....

Mesleki deneyiminizden bahseder misiniz? (Süre ve çalışma alanlarınız, geçmiş deneyimleriniz.)

.....

Sınıfınızdaki çocuk sayısı

a.0-5 arası b.5-10 arası c.10-15 arası d.15-20 arası e.20+

II. BÖLÜM

1-Bir eğitim öğretim yılı içerisinde yaklaşık kaç defa alan gezisi planlarsınız?

a) Hiç alan gezisi düzenlemem b) 1-2 kez c)3-4 kez d) 5 ve üstü

2-Alan gezisi öncesi bir gezi planı hazırlar mısınız?

a)Her zaman b)Çoğunlukla c)Bazen d) Hiçbir zaman

3- Alan gezileri sizce çocukların hangi gelişim alanlarını destekleyebilir?

() Motor Gelişim () Sosyal Gelişim () Duygusal Gelişim
() Bilişsel Gelişim () Dil Gelişimi () Öz Bakım Becerileri

III. BÖLÜM

1. Sizce okul dışı öğrenme nedir, bu kavramı nasıl tanımlarsınız?
2. Günlük eğitim akışı içerisinde okul dışı öğrenmelere yer ayırıyor musunuz?
 - 2-a) Evet ise, hangi kazanımlar kapsamında etkinliklerinizi tasarlıyorsunuz?
 - 2-b) Okul dışında öğrenmeyi öğrenme-öğretme süreçlerinde nasıl kullanıyorsunuz?
3. Genellikle hangi okul dışı öğrenme ortamlarını tercih ediyorsunuz?
 - 3-a) Bu alanları seçme nedenleriniz nelerdir?
4. Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik gezi ve etkinlik planlayacağınızda zorluklarla karşılaşılıyor musunuz? Nasıl açıklar mısınız?
5. Okul dışı öğrenme ortamlarında yapılacak olan etkinliklerin etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
 - 5-a) Değişiklik yapmak isteseydiniz ne gibi ekleme ve çıkartmalar yapardınız?
6. Alan gezlerine yönelik planlama çalışmaları yapar mısınız? Açıklar mısınız?
 - 6-a) Gezi öncesi planlama çalışmaları
 - 6-b) Gezi sırası çalışmaları
 - 6-c) Gezi sonrası değerlendirme çalışmaları
7. Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin benim görüşmede değinmediğim ancak sizin belirtmek istediğiniz herhangi bir husus var mıdır?

Araştırmacının iletişim bilgileri

Adı soyadı: Merve Koçak

Mail adresi:

Telefon numarası:

EK-H: Okul Yöneticisi Görüşme Formu**OKUL YETKİLİSİ GÖRÜŞME FORMU**

Değerli Yetkililer,

Bu çalışma okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinlerin alınması planlanmaktadır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmede verdiğiniz bilgilerde ayrıntıyı kaçırmamak adına izniniz dâhilinde ses kaydı alınacaktır. İsteğiniz zaman ses kaydını durdurabilir, ya da kaydını silebiliriz. Görüşme esnasında veya sonrasında herhangi bir nedenle araştırmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmanın verileri gizli tutulacaktır, elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılar kodlarla tanımlanacak ve kişisel bilgiler üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacaktır. İstenildiği takdirde çalışmanın sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Sormak istediğiniz herhangi bir soru var mı? Eğer hazırsanız görüşmemize başlayabiliriz. Katılarınız için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacılar

Doç. Dr. Sevinç Gelmez Burakgazi (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Merve Koçak (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

I. BÖLÜM

Paylaşmak isterseniz yaşıınızı öğrenebilir miyim?

.....

Eğitim durumunuz?

a) Ön Lisans

b) Lisans

c) Yüksek Lisans

d) Doktora

Mezun olduğunuz üniversite?

.....

Mezun olduğunuz fakülte/bölüm?

.....

Mesleki deneyiminizden bahseder misiniz? (Süre ve çalışma alanlarınız, geçmiş deneyimleriniz.)

.....

II. BÖLÜM

1. Okul dışı öğrenme ortamları deyince aklınıza ne geliyor?

1-a) Okul dışı öğrenme ortamlarını nasıl tanımlarsınız?

1-b) Okul dışı öğrenme ortamlarına örnek verebilir misiniz?

2. Sizce eğitim sürecinde okul dışı öğrenme ortamlarının yeri nedir? 3. Kurumunuzdaki öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarında çocuklar için ne gibi etkinlikler düzenlemektedir?

3-a) Bu etkinlikler hangi amaçla yürütülmektedir?

3-b) Etkinlikler hangi kazanımlar/değerler çerçevesinde yürütülmektedir?

3-c) Etkili buluyor musunuz, deneyimlerinizi paylaşır mısınız?

4. Okul dışı öğrenme ortamlarında öğretmenlerin, velilerin, okul yöneticilerinin, okul dışı öğrenme ortamı yetkililerin sorumlulukları ve görevleri nelerdir?/ Neler olmalıdır?

5. Okul dışı öğrenme ortamlarının etkili kullanımı hakkında neler düşünüyorsunuz?

5-a) Daha iyi hale getirilmesi için ne gibi düzenlemeler yapılabilir? Örnek vererek açıklayın?

6. Sizce okul dışı öğrenme ortamlarına gezi kullanımını etkileyen faktörler neler olabilir?

7. Sizce velilerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısı nedir?

8. Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin benim görüşmede değinmediğim ancak sizin belirtmek istediğiniz herhangi bir husus var mıdır?

Araştırmacının iletişim bilgileri

Adı soyadı: Merve Koçak

Mail adresi:

Telefon numarası:

EK-I: Veli Görüşme Formu**VELİ GÖRÜŞME FORMU**

Değerli Veliler,

Bu çalışma okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinlerin alınması planlanmaktadır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmede verdiğiniz bilgilerde ayrıntıyı kaçırmamak adına izniniz dâhilinde ses kaydı alınacaktır. İsteğiniz zaman ses kaydını durdurabilir, ya da kaydını silebiliriz. Görüşme esnasında veya sonrasında herhangi bir nedenle araştırmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmanın verileri gizli tutulacaktır, elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılar kodlarla tanımlanacak ve kişisel bilgiler üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacaktır. İstenildiği takdirde çalışmanın sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Sormak istediğiniz herhangi bir soru var mı? Eğer hazırsanız görüşmemize başlayabiliriz. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacılar

Doç. Dr. Sevinç Gelmez Burakgazi (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Merve Koçak (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

I. BÖLÜM

Paylaşmak isterseniz yaşıınızı öğrenebilir miyim?

.....

Eğitim durumunuz?

a) Ön Lisans b) Lisans c) Yüksek Lisans d) Doktora

Mesleğiniz nedir?

.....

Ailenizin aylık kazancı ne kadardır?

a) 2500-3000 b) 3000-3500 c) 3500-4000 d) 4000-4500 e) 4500'den daha çok

II. BÖLÜM

1.Okul dışı öğrenme ortamları deyince aklınıza ne geliyor? (Müze, bilim merkezleri, sergiler gibi)

1-a) Okul dışı öğrenme ortamlarını nasıl tanımlarsınız?

1-b) Okul dışı öğrenme ortamlarına örnek verebilir misiniz?

2.Çocuğunuzla okul dışı öğrenme ortamlarına yapılan etkinliklere katılıyor musunuz?

2-a) Evet ise müze, bilim merkezleri, sergiler gibi okul dışı öğrenme ortamlarından en çok hangilerini tercih edersiniz? Neden?

2-b) Hayır ise açıkla mısınız?

3.Çocuğunuzla birlikte okul dış öğrenme ortamlarına hangi sıklıkta gidiyorsunuz?

3-a) Bu ortamlarda neler yapıyorsunuz? Kısaca bahseder misiniz?

4.Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara ne gibi etkileri olduğunu düşünüyorsunuz? Bu konudaki görüşlerinizi paylaşır mısınız?

4-a) Alan gezileri sizce çocukların hangi gelişim alanlarını desteklemektedir?

() Motor Gelişim

() Sosyal Gelişim

() Duygusal Gelişim

() Bilişsel Gelişim

() Dil Gelişimi

() Öz Bakım Becerileri

5.Okul dışı öğrenme ortamları okulunuz tarafından nasıl kullanılıyor?

6.Okul dışı öğrenme ortamlarının okul programlarında / uygulamalarında etkili kullanıldığını düşünüyor musunuz?

6-a) Evet ise nasıl, açıkla mısınız?

6-b) Hayır ise buna yönelik ne gibi düzenlemeler yapılmasını önerirsiniz?

7.Okul dışı öğrenme ortamlarının olumlu/olumsuz yönleri neler olabilir?

8.Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin benim görüşmede değinmediğim ancak sizin belirtmek istediğiniz herhangi bir husus var mıdır?

Araştırmacının iletişim bilgileri

Adı soyadı: Merve Koçak

Mail adresi:

Telefon numarası:

EK-İ: Okul Dışı Öğrenme Ortamı Yetkilisi Görüşme Formu

YETKİLİ GÖRÜŞME FORMU

Değerli Yetkililer,

Bu çalışma okul öncesi dönemde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bakış açısının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinlerin alınması planlanmaktadır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmede verdiğiniz bilgilerde ayrıntıyı kaçırmamak adına izniniz dâhilinde ses kaydı alınacaktır. İsteğiniz zaman ses kaydını durdurabilir, ya da kaydını silebiliriz. Görüşme esnasında veya sonrasında herhangi bir nedenle araştırmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmanın verileri gizli tutulacaktır, elde edilen bilgiler sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılar kodlarla tanımlanacak ve kişisel bilgiler üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacaktır. İstenildiği takdirde çalışmanın sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Sormak istediğiniz herhangi bir soru var mı? Eğer hazırsanız görüşmemize başlayabiliriz. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacılar

Doç. Dr. Sevinç Gelmez Burakgazi (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Merve Koçak (e-mail:)

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

I. BÖLÜM

Paylaşmak isterseniz yaşınızı öğrenebilir miyim?

.....

Eğitim durumunuz?

a) Ön Lisans

b) Lisans

c) Yüksek Lisans

d) Doktora

Mezun olduğunuz üniversite?

.....

Mezun olduğunuz fakülte\bölüm?

.....

Mesleki deneyiminizden bahseder misiniz? (Süre ve çalışma alanlarınız, geçmiş deneyimleriniz.)

.....

II. BÖLÜM

Çoğunlukla kurumunuzun genel ziyaretçi tipi nedir?

- () Okul öncesi () İlkokul () Ortaokul
 () Lise () Yetişkin () Çocuklu aileler

III. BÖLÜM

1. Merkezinizde okul öncesi eğitime yönelik yaptığınız etkinlikler nelerdir?

1-a) Bu etkinlikleri nasıl planlıyorsunuz?

2. Merkezinizde okul öncesi eğitim kurumları ile etkileşime geçmek için neler yapıyorsunuz?

3. Okul öncesi grubuna yapılacak olan etkinliklerin amaçları neler olmalıdır?

4. Merkezinize yapılan gezilerde etkinliklere yönelik kazanım belirliyor musunuz? Nasıl?

Açıklar mısınız?

4-a) Belirliyorsanız, hangi kazanımları hedefliyorsunuz? Açıklar mısınız?

4-b) Yanıtınız hayır ise açıkla mısınız?

5. Merkezinizde okul öncesi grubuna yönelik rehber/ görevli ve öğretmenler mevcut mu?

5-a) Okul öncesi grubuna yönelik rehber/ görevli ve öğretmenlerin etkinlik sürecinde rolleri neler olmalıdır?

6. Merkezde çalışan ve okul öncesi düzeydeki bireyler ile çalışan görevliler nasıl bir eğitime tabi tutulmaktadır?

6-a) Bu eğitim kim/kimler tarafından verilmektedir?

6-b) Eğitimin içeriği hakkında bilgi verir misiniz?

7. Merkezinizde okul öncesi eğitime yönelik bulunan sergi/atölye/materyalin öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

7-a) Bu düzeneklerin/olanakların geliştirilmesi için neler yapılabilir?

8. Merkezinizde okul öncesi düzeylere yönelik yürütülen etkinlikler sırasında karşılaşılan destekleyici ve zorlaştırıcı olduğunu düşündüğünüz durumlar nelerdir?

9. Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin benim görüşmede değinmediğim ancak sizin belirtmek istediğiniz herhangi bir husus var mıdır?

Araştırmacının iletişim bilgileri

Adı soyadı: Merve Koçak

Mail adresi:

Telefon numarası:

EK-J: ODÖO İlişkin Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

	Öğretmen	Veli	Okul Yöneticisi	Yetkili
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımı				
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Tanımlanması	12	44	7	4
<i>Kurum ve Kuruluşlar</i>	26		5	
<i>Müze</i>	21	12	9	
<i>Açık Alanlar</i>	11	11	4	
<i>Hayvanat Bahçesi</i>	3	6	1	
<i>Bilim Merkezi</i>	6	4	2	
<i>Tiyatro ve Sinema</i>	1	4		
<i>Kapalı Alanlar</i>		4		
<i>Kurslar</i>	3	1		
<i>Kütüphane</i>		2		
<i>Okul Bahçesi</i>			1	
Okul Dışı Öğrenme Ortamı Etkinlikleri		21		
Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Tercih Edilme Durumu	8	8	4	
<i>İlkokul</i>				4
<i>Okul Öncesi</i>				3
<i>Ortaokul</i>				2
<i>Yetişkin</i>				1
<i>Çocuklu Aileler</i>				1
ODÖO Etkinliklerinin Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Katkısı				
Bilişsel Gelişim	9	8	3	4
Dil Gelişimi		6	2	
Sosyal-Duygusal Gelişim	8	11	4	5
Motor Gelişim	6	7	2	
Öz Bakım Becerileri	4	6	2	

ODÖO Kullanımı Etkileyen Faktörler				
Destekleyici Durumlar				18
Öğrenci Özellikleri	12			2
Öğrenme Ortamı Olması	8	7		
Duygusal Gelişim		6	4	
Merak Uyandırma	4	4	4	1
Sosyal Öğrenme		4		
Konum				3
Materyaller				2
Öğretmen Tutumları				1
Yönetim				1
Mimari Yapı				2
Zorlaştırıcı Durumlar				9
Öğrenci Özellikleri	12		1	4
Güvenlik ve Sağlık Sorunları	11		2	
Maddiyat	6		3	
Sosyal Öğrenme		6		1
Plan Hazırlamaya Yönelik	5			
Mekân Özellikleri	5		2	2
Yardımcı Eksikliği	4		1	
İdarecilere Yönelik	3			
Hava Durumu	2		3	
Öğretmen Özellikleri			1	1
Materyaller				1
Zaman	1			
Paydaşların Görevleri				
Görevler				
Öğretmen Sorumlulukları			20	
Rehberlik			5	
Uygun Ortam Hazırlama			5	

<i>Eğitim</i>			4	
<i>İş Birliği</i>			4	
<i>Değerlendirme</i>			1	
<i>Ön Çalışma</i>			1	
<i>Okul Yönetimi Sorumlulukları</i>			8	
<i>Güvenlik</i>			3	
<i>Uygun Ortam Hazırlama</i>			2	
<i>Ön Çalışmalar</i>			2	
<i>İdari Konular</i>			1	
<i>Veli Sorumlulukları</i>			3	
<i>Yetkili Sorumlulukları</i>			2	
<i>Rehberlik Öğretmeni Sorumlulukları</i>			1	
<i>Personel Bulundurma Durumu</i>				5
<i>Personele Eğitim Verme Durumu</i>				5
ODÖO Etkinliklerine Yönelik Yapılan Planlamalar	8		8	20
<i>Etkileşime Geçmek için Yapılanlar</i>				
<i>Bilinirlik Düzeyi</i>				7
<i>İnternet Sitesi</i>				3
<i>Sosyal Medya</i>				2
<i>Broşür</i>				2
<i>Üniversite</i>				1
<i>Telefon</i>				1
<i>E-mail</i>				1
<i>Gezi Öncesi Çalışmalar</i>	13			
<i>Gezi Sırası Çalışmalar</i>	6			
<i>Gezi Sonrası Çalışmalar</i>	14			

EK-K: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-300-00001728668
Konu : Merve KOÇAK Hk. (Etik Komisyon İzni)

27.08.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 17.08.2021 tarihli ve E-51944218-300-00001710935 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Merve KOÇAK'ın Dr. Öğr. Üyesi Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ danışmanlığında yürüttüğü “Erken Çocukluk Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunu 24 Ağustos 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 12D43138-C84D-4C8C-B1EA-2130AAE18C53

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-olys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06108 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Duygu Edem İLERİ

E-posta: yuzind@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Mühür

Ağı: www.hacettepe.edu.tr

Teléfono: 0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992

Teléfono: .

Kayıt: hacettepeuni@resmi@hacettepe.gov.tr

EK-L: MEB İzni Onay Bildirimi

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-34125012
Konu : Araştırma İzni

07.10.2021

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 29.09.2021 tarihli ve 00001787958 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans öğrencisi Merve KOÇAK'ın "Erken Çocukluk Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları" konulu çalışması kapsamında İlimiz Altındağ, Keçiören ve Pursaklar İlçelerine bağlı anaokulu ve anasınıflarında uygulama yapma talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları

Dağıtım:
Gereği:
Hacettepe Üniversitesi

Bilgi:
Altındağ, Keçiören ve Pursaklar İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Akpınar Türkçe Cad. 4/A Yenimahalle/ANKARA

Bilgi Doğrulama Adresi : <https://www.meb.gov.tr/meb-olby>

Bilgi için: D. KARAGÖZEL

Tel/Fax No : 0 (312) 346 89 07

Unvan : Müdür

E-Posta: iletisimb6@meb.gov.tr

İnternet Adresi: www.meb.gov.tr

Faks: _____

Kap Adresi : meb@bilgi.kap.tr

Bu e-imza güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evetbilgi.meb.gov.tr> adresinden 3a55c-3a8f-3675-973d-6d02 kodu ile teyit edilebilir.

EK-M: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

(İmza)
Ad SOYADI

EK-N: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

01 / 07 / 2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Yönelik Bir Olgubilim Çalışması

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
01/07/2022	199	310,272	07/07/2022	%8	1865542105

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Merve Koçak

Öğrenci No.: N19138603

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Eğitim Programları ve Öğretim

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Unvan, Ad Soyadı, İmza)

EK-O: Thesis/Dissertation Originality Report

01 / 07 / 2022

HACETTEPE UNIVERSITY

Graduate School of Educational Sciences

To The Department of Curriculum and Instruction

Thesis Title: A Phenomenological Study on the Use of Out-Of-School Learning Environments in Early Childhood Education

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
01/07/2022	199	310,272	07/07/2022	%8	1865542105

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Merve Koçak
Student No.: N19138603
Department: Educational Sciences
Program: Curriculum and Instruction
Status: ☐ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
 (Title, Name Lastname, Signature)

EK-Ö: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

07 / 07 /2022

(imza)

Öğrencinin Adı SOYADI

Merve KOÇAK

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.